

Yaşar Kemal

SARI DEFTERDEKİLER

Folklor Derlemeleri

Hazırlayan: Alpay Kabacalı

YAŞAR KEMAL

SARI DEFTERDEKİLER

Folklor Derlemeleri

HAZIRLAYAN:

ALPAY KABACALI

İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 847

Şiir - 81

Sarı Defterdekiler-Folklor Derlemeleri / Yaşar Kemal

Hazırlayan: Alpay Kabacalı

Kitap editörü: M. Sabri Koz

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.

Yapı Kredi Kültür Merkezi

İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul

Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23

<http://www.yapikrediyayinlari.com>

e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr

İnternet satış adresi: <http://yky.estore.com.tr>

<http://alisveris.yapikredi.com.tr>

<http://www.yapikredi.com.tr>

SARI DEFTERDEKİLER

Folklor Derlemeleri

Yaşar Kemal 1923'te Adana'nın Osmaniye ilçesine bağlı Hemite (şimdi Gökçedam) köyünde doğdu. Adana Ortaokulu'nun son sınıfından ayrıldı. Pirinç tarlalarında su bekçiliğinden öğretmen vekilliğine, kunduracı çıraklığından kütüphane memurluğuna dek pek çok işte çalıştı. Bu arada şiir yazmakta ve folklor derlemeleri yapmaktaydı. Ağıt derlemelerinin bir bölümü 1943'te Ağıtlar I (Adana Halkevi Yayınları) adıyla yayımlandı. İlk öykülerini ve sonradan kaybolan "Demir Çarık" ile "Hüyükteki Nar Ağacı" romanlarını 1940'ların ikinci yarısında yazdı.

1951'de İstanbul'a gelip çalışmaya başladığı Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan repörtajları geniş ilgi uyandırdı. 1963'e dek çalıştığı bu gazeteden ayrıldıktan sonra gazeteciliği bıraktı. Türkiye İşçi Partisi'nde etkin görevler üstlendi (1963-69); Türkiye Yazarlar Sendikası'na (1974-75) ve PEN Yazarlar Derneği'ne (1990-91) kurucu başkan seçildi. Yapıtlarıyla, Türkiye'de "Varlık Roman" (1956), "Madaralı Roman" (1974), "Sedat Simavi Vakfı Edebiyat" (1985), "Orhan Kemal Roman" (1986) ödülleri ve "Kültür Bakanlığı Büyük Ödülü" olmak üzere pek çok ödüle değer görüldü. "Del Duca" (Fransa, 1982), Centre Méditerranéen de Littérature'nın "Akdeniz Edebiyat" (Fransa, 1996) ve "Nonino" (İtalya, 1997) ödülleriyle aldığı -toplamı onu bulan- uluslararası ödüller arasında yer alır.

Halk anlatılarına, halk şiirine büyük değer veren Yaşar Kemal'in, derlemelerinin çoğu kayboldu da Ağıtlar, Üç Anadolu Efsanesi (Köroğlu, Karacaoğlu, Alageyik), Gökyüzü Mavi Kaldı (S. Eyuboğlu ile) gibi çalışmaları doğrudan doğruya bu konularla ilgilidir. Eserlerindeki destan ve halk anlatısı tadı gençlik yıllarındaki derleme çalışmalarının izlerini taşır.

Alpay Kabacalı 1 Eylül 1942 tarihinde Antalya'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde okudu, bağımsız yazar olarak çalışıyor. 1976-1989 arasında Türkiye Yazarlar Sendikası'nın yönetim kurulunda görev yapan Alpay Kabacalı, 1997 -2001 arasında PEN Yazarlar Derneği'nin başkanlığında bulundu. 1999'dan bu yana Bilim ve Edebiyat Eseri Sahipleri

Meslek Birliği'nin (BESAM) başkanı.

Alpay Kabacalı'nın 1987'de Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin Basın Üzerine Araştırma Ödülü'nü kazanan Türk Yayın Tarihi (ikinci basımı Türk Kitap Tarihi adıyla, 1989), Türkiye'de Basın Sansürü (1990), Türk Basınında Demokrasi (1994), Kültürümüzden İnsan Adaları (röportajlar, konuşmalar 1995, 2007), Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın (2000) gibi basın ve yayın tarihi incelemeleri yanında genel tarihle ilgili eserleri (Arap Çöllerinde Türkler, 1990; Türkiye'de Gençlik Hareketleri, 1992; Türkiye'de Siyasal Cinayetler, 1993; Geçmişten Günümüze İstanbul, 2003; Bilinmeyen Yönleriyle Cumhuriyet Tarihi, 2004; Nesnel Tarihin Prizmasından Abdülhamid, 2005; Osmanlı Devleti'ni Avrasya İmparatorluğu'na Dönüştüren Hükümdar Fatih Sultan Mehmed, 2006) ve şairlerimiz, yazarlarımız üzerine monografik kitapları yayımlandı.

Yaşar Kemal'in YKY'deki kitapları:
Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana – Bir Ada Hikayesi 1
Karınca'nın Su İçtiği – Bir Ada Hikayesi 2
Tanyeri Horozları – Bir Ada Hikayesi 3
İnce Memed 1-4
Ortadirek – Dağın Öte Yüzü 1
Yer Demir Gök Bakır – Dağın Öte Yüzü 2
Ölmez Otu – Dağın Öte Yüzü 3
Demirciler Çarşısı Cinayeti – Akçasazın Ağaları 1
Yusufoçuk Yusuf – Akçasazın Ağaları 2
Yağmurcuk Kuşu – Kimsecik 1
Kale Kapısı – Kimsecik 2
Kanın Sesi – Kimsecik 3
Teneke
Binboğalar Efsanesi
Ağrıdağı Efsanesi
Hüyükteki Nar Ağacı
Yılanı Öldürseler
Deniz Küstü
Al Gözüm Seyreyle Salih
Kuşlar da Gitti
Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca
Sarı Sıcak
Üç Anadolu Efsanesi
Çakırcalı Efe
Nuhun Gemisi – Bu Diyar Baştanbaşı 1
Yanan Ormanlarda Elli Gün – Bu Diyar Baştanbaşı 2
Peri Bacaları – Bu Diyar Baştanbaşı 3
Bir Bulut Kaynıyor – Bu Diyar Baştanbaşı 4
Allahın Askerleri
Baldaki Tu
Ağacın Çürüğü
Ustadır Arı
Zulmün Artsın
Ağıtlar
Gökyüzü Mavi Kaldı (S. Eyuboğlu ile)
Yaşar Kemal Kendini Anlatıyor – Alain Bosquet ile Görüşmeler
Sarı Defterdekiler
Alpay Kabacalı'nın YKY'deki kitapları:
Kültürümüzden İnsan Adaları
Sarı Defterdekiler

SARI DEFTERDEKİLER

Gençliğimin sekiz dokuz yılı folklor derlemeleriyle geçti. Elbette bu yıllarda şiir, hikâye de yazıyordum. Derleme kolay bir iş değildi. Daktilom yoktu o zamanlar, onun için el yazılarımı temize çekemiyordum. Salt sarı defterleri bir sandıkta üstüste yığıyordum. Her seferinde de bu defterler polis kazasına uğruyordu. Yalvar yakar, kimse gözünün yaşına bakmıyordu. Etmeyin eylemeyin bunlar ulusal kültürün birer parçası, çok emek verdim, dağ taş dolaşarak bunları toplamak için canım çıktı. Kimler anlar kim dinler...

Yıllar sonra, anamın öldüğünde kasabaya gittim, sandığında sarı defterlerin olduğunu söylediler. Baktım, bir kısım derlemelerimdi bu sarı defterdekiler. Nasılsa candarmanın hışmından kurtulmuş, bir sandık köşesinde kalmışlardı. Aldım İstanbul'a getirdim. Temize çekmeye hiçbir zaman vaktim olmadı. Bir yanda romancılık, bir yanda başka işler bana bu olanağı vermedi. Benden başka da gençlik el yazılarımı kimse okuyamazdı. Aklıma geldi, Alpay tekerlemeleri, ağıtları okumuştı. Alpay'la bir iki deneme yaptık, Alpay benim el yazımı benden iyi çözüyordu. Bundan sonra sarı defterleri tümüyle Alpay arkadaşına armağan eyledim. "Bu defterler her yönüyle senin," dedim. "İster sende olduğu gibi kalsın, ister çöz kitap yap, ne yaparsan yap." Aradan çok geçmedi, Alpay sarı defterdekileri daktiloya çekmiş bana getirdi. Üstünde biraz çalıştık. Benim için bir mutluluk oldu. Hiç olmazsa bunlar kurtulmuştu, zalim yağının elinden. Alpay sağolsun.

Yaşar Kemal

C. H. P.
ADANA HALKEVİ
İdare Heyeti Reisliği

1167

Adana

21/10/944

Adana Halkevi tarafından verilen vesikadır.

Halkevimiz elemanlarından olup bu defa folklor derlemesine
memur edilen Kemal Sadık Gökçeli'ye Kaza, Nahiye ve Kayelerde lâzım
gelen kolaylığın gösterilmesini saygılarımla rica ederim.

Adana Halkevi Reisi
Ezracı Hacı Ali Arsoy

BU KİTABIN ÖYKÜSÜ

Kemal Sadık Göğceli'nin halk yaratılarına ilgisi ne zaman başladı, bunun kesin tarihini belirlemek kolay değil...

Nerede başladı, sorusunun yanıtını biliyoruz: Çukurova'nın karnına doğru yürümüş kayalıklı bir dağın koyağındaki Hemite köyünde. Hemite o zamanlar şimdiki gibi Osmaniye'ye değil, Kadirli'ye bağlı bir köy...

Doğduğu evde Kürtçe, köyde Türkçe konuşuluyordu.

Kemal Sadık, altı yedi yaşlarındayken, yöredeki halk şairleri gibi şiirler söylemeye başlamıştı. Daha okuma yazma öğrenmemişti. Köyünde okul yoktu.

Anası, onun halk şairi olmasını hiç istemiyordu. Oysa, “Bu ev, Abdale Zeyniki'nin diz çöküp destan söylediği evdir,” diye övünülüyordu evde... Aile daha Çukurova'ya göçmeden, büyük Kürt halk şairi, destancısı evlerine konuk olup destan söylemişti. Eve gelen kimi konuklar ve Kürt destancılar hep Abdale Zeyniki'den söz ediyorlardı.

Küçük Kemal, demek ki, hiç ayırdına varmadan, evin içindeki Abdale Zeyniki efsanesinden ve çevredeki halk şairlerinden etkilenmişti. Söyledikçe söylüyordu...

Adı Âşık Kemal'e çıktı, Çukurova'da yayılmaya başladı...

Bir gün Hemite'ye Torosların âmâ şairi Âşık Ali geldi. Sabaha kadar çakıştılar. Yani, bir Âşık Ali söyledi, bir Âşık Kemal... Âşık Ali, bu çocuğu pek sevdi. “Sen bu yaşta bu kadarsan, sonunda Karacaoğlan gibi olacaksın,” dedi...

Anası neden karşı çıkıyordu onun şiir, türkü söylemesine?

Birkaç yıl önce, Kemal'i dört buçuk yaşındayken, dağlar gibi kocası öldürülmüştü. Zala'nın oğlu gibi babayığit bir koruyucusu varken... Onu, Van'dan gelirken ölümden kurtardığı, besleyip büyüttüğü, oğulluğu Yusuf, camide namaz kılarken bıçaklamıştı. Zala'nın oğlunun elinden ne gelir? Nigâr Hatun, belki de, biricik evladı Kemal halk şairi olursa başını alır gider, yuvadan uçar diye düşünüyordu...

Zala'nın oğlu, sonrada eşkiya oldu. Bazı geceler, yanında beş eşkiya ile Kemallerin evine gelir, ona armağanlar getirirdi. Yumuşak, tatlı, güler yüzlü bir adamdı...

İşte bu Zala'nın oğlunu bir gün Toroslarda candarmalar çevirdiler ve beş kişisiyle birlikte öldürdüler. Kemal, bu acı haberi alır almaz uzun bir ağıt yaktı. Anasına da söyledi. Anası, ilk olarak bu türküsünü sevdi, ilk olarak şiir söylemesine ses çıkarmadı. Onu yenmişti...

Bir süre önce köye bir çerçi gelmişti. Köylü kadınlara istediklerini borca veriyor, bir deftere yazıyordu. Sekiz yaşlarındaki Kemal, çerçiye bu yaptığının ne olduğunu sormuştu. Çerçi, “Yazıyorum,” demişti, “sonra yazdığımı okuyorum, böylece kimin ne kadar borcu olduğunu unutmuyorum.” Hemite’de hiç okur yazar yoktu. Köyün imamı Fettah Hoca bile yazı yazamıyordu.

Kemal, anasının Zala'nın oğlu üstüne türküsünü sevmesiyle öyle bir coşkuya kapıldı ki... Bu coşku, belleğindeki ağıdı sildi... Ertesi sabah uyanınca ağıdı tümüyle unuttuğunu anladı. Demek, unutmamak için yazmak gerekiyordu.

Artık dokuz yaşlarındaydı. Arkadaşı Mehmet, Hemite’ye bir saat uzaklıktaki Burhanlı köyünün ilkokuluna başlamıştı. O da kararını verdi. Okula yazılacak, üç ayda okur yazar olacak, bir daha da söylediklerini unutmayacaktı...

Okul serüvenini anlatırsak, bu girişi uzatırız. Özetleyelim.

Üç ay sonra, artık gazete bile okuyor, dağlara taşlara, bulduğu kâğıtlara, duvarlara yazılar yazıyordu...

İlkokulun son sınıfındayken, yukarı Toroslardan ünlü destancı Âşık Rahmi geldi. Bir gece Kemal’i onun karşısına çıkardılar. Öğretmeni şair, folklorcu Abdullah Zeki Çukurova da oradaydı. Âşık Rahmi’yle sabaha kadar çakıştılar. Sabahleyin Âşık Rahmi, ona küçük bir saz armağan etti. Öğretmeni çok övündü, neredeyse kutsadı öğrencisini... Âşık Rahmi dedi ki: “İlkokulu bitirip de diplomanı alınca benim köyüme gel. Seninle birlikte bütün Anadolu’yu köy köy, kasaba kasaba dolaşır, destanlar, türküler söyleriz. Sen de yetişirsin.” Kemal’in Karacaoğlan gibi bir âşık olacağından hiç kuşkusu yoktu...

İlkokulu bitirip de diplomasını alınca, tam bir ay ikircik içinde kaldı Kemal. Ya Adana’ya ortaokula gidecek, ya da Âşık Rahmi’ye doğru dağların yolunu tutacaktı... Uykusuz geceler geçirdi. Ve ortaokula gitmeyi yeğledi...

Bundan sonrası, ortaokul öğrenciliği ve ortaokulu bırakıp geçim sağlamak için türlü işlere girip çıkması, uzun bir maceradır.

Ortaokulu bıraktığı 1939 yılından İstanbul'a gittiği 1951'e kadar onca işi arasında hiç bıkmadan usanmadan, yılmadan, halk anlatılarını derleme çabası içinde oldu.

Çukurova'da sürekli dolaştığı, bir de köylülerle ilişki kurmayı iyi bildiği için, sözlü halk edebiyatı hazinelerinin yığın yığın durduğu o kapalı kutuyu açması kolay oluyordu. Bir köye gittiğinde, Köroğlu anlatmakla işe girişiyordu. Köylü, “Âşık Kemal gelmiş,” diye başında toplanıyordu. Anlatıp bitirince, “Şimdi de siz anlatın bakalım,” diyordu. Ne anlatılırsa defterine geçiriyordu... O yılların defterleri de evlere şenlikti. Kötü kâğıtlı, zevksiz kapaklı... Sarı defterler, bloknotlar, çizgili okul defterleri, cep defterleri...

En çok ağıtlara önem veriyordu. Kadınlar da nazlanmadan, bildikleri ağıtları birbirini ardınca Âşık Kemal'e söylüyorlardı...

Sonradan “dünya edebiyatının devi” olarak nitelenecek ve Yaşar Kemal adıyla tanınacak olan Kemal Sadık Göğceli'nin halk yaratılarıyla ilişkisini, derleme çabalarını kendi anlatımlarına dayanarak aktardım. Şimdi bir tanık geliyor karşımıza. Saygın bir tanık. Abidin Dino. O dönemde, kardeşi Arif Dino'yla birlikte Adana sürgününde... Kemal Sadık, Dino'lara saygı ve sevgiyle bağlanmış. Derlemelerini götürüp önlerine seriyor...

Abidin Dino yazıyor (Milliyet Sanat Dergisi, 5 Şubat 1979):

“Gözümüzün önüne, bir deri bir kemik, köylü delikanlının biri çıkacak. Adı Kemal Sadık Göğceli. Hemite köyünden gelmedir. Dağ bayır dinlemez, köyünden, dağ köylerinden, obalardan, ovalardan, kasabalardan ikide bir de kopup gelir Adana'ya, çöker önümüze, ağıtlar, türküler, destanlar serer buruşuk sarı kâğıtlar üstüne yazılmış. (...)

Her getirdiği söz yumağı akıllara durgunluktu. Dehşetli acı, dehşetli güzel. Delikanlı, köylü usulü büzülüp çöküyor, ya da bir duvara sırt veriyor ve izliyordu şaşkınlığımızı, hınzır ve sevinçli. Halkın yarattığı büyülü sözler bizi duygulandırdıkça, sardıkça, coşturdukça delikanlının sipsivri yüzünde, burgu burgu cin gibi bakışında koskocaman bir sevinç belirliyor, bir kahkaha atıyordu. Ağıtları toplamak, ölümle kavgaya tutuşmak gibi bir şeydi. Yitebilecek olanla, yitenle, ölümle, yok olmakla bir yarışma.

Kurtarmak gerekti Çukurova ve Toros doğasının, insanının söz serüvenini.

Söz sözden ötedir elbet, önemli olan sözlerin yaşantı gücü, kavga gücü, düş gücü. Göğceli de sezinliyordu bunu besbelli ve bu yüzden kilometrelerce yürüyüp, dağ bayır koşup ne kurtarırsa kârdır kuralınca, önce ağıtları, sonra da türküleri, koşmaları, destanları, Çukurova'nın tüm uyaklı uyaksız söz çeşitlerini, tekerlemelerini, küfürlerini “avlıyordu”. Folklor derlemesi filan değildi bu iş, hayat memat işiydi, özbeöz malını kurtarıyordu Çukurova'nın, sorumluydu kuşa kurda karşı, şaka değil. Biliyordu ki gün gelir, sigaya çekerler adamı, “lan hırpo, nerdeydin, neden yazmadın bizi?” Böylece söz avlıyordu Toros eteklerinde, Gâvurdağı'nda, ormanlarda, bataklıklarda, pirinç tarlalarında, nadaslarda, felhanlarda. Bunu yapabilmek için Göğceli yürüyordu tabana kuvvet, boyuna yürüyordu, topladığı dizelerle yürümek arasında doğrudan bir ilişki vardı. Bir sözcük on adım, bin adım karşılığı, bir tümce kilometreler karşılığı olabilirdi yerine göre. (...)

... “Ona ‘Türküler Müfettişi’ adını takmıştım.”

İşte o yıllarda Halkevleri Genel Başkanı Ferit Celal Güven’le de tanıştı o bir deri bir kemik delikanlı... Ferit Celal, ağıt derlemelerinin 1943’te Ağıtlar I adıyla Adana Halkevi yayınları arasında çıkmasını sağladı. Ağıtların özgün ve önemli bir halk edebiyatı türü olduğu, ilk kez, yirmi yaşındaki Kemal Sadık Göğceli’nin bu kitabıyla ortaya konuluyor, folklor araştırmacılarının dikkati çekiliyordu.

Sonra polis, candarma baskıları başladı... Göğceli sık sık karakollara çağrılıyordu. Abidin Dino şöyle açıklıyor: “Hayrola, neden başı derde girdi (daha doğrusu ayakları) diyebilirsiniz belki... Ayrıntıların önemi yok, başka türlü olamazdı sadece. Evet, işin kökeninde sınıfsal baskı yatıyordu. ‘Ayak takımından bir köylü parçası’, köylüler namına konuşup yazmaya kalkışıyordu, falakalara, ‘çifte ay’lı dosyalara yeter de artar da böylesi bir çıkış...”

Evinin sık sık aranmasına, defterlerinin alınıp götürülmesine de...

İyi ki CHP Adana Halkevi İdare Heyeti Reisliği’nden 1167 sayılı, 21 Ekim 1944 tarihli belgeyi almıştı. Yoksa, başına daha çok işler de gelebilirdi. Bu mühürlü, imzalı kâğıtta aynen şunlar yazılıydı:

“Adana Halkevi tarafından verilen vesikadır.

Halkevimiz elemanlarından olup bu kere folklor derlemesine

memur edilen Kemal Sadık Ggceli 'ye kaza, nahiye ve köylerde lazım gelen kolaylığın gösterilmesini saygılarımla rice ederim.

Adana Halkevi Reisi

Eczacı Hasan Basri Arsoy”

Ağıt ve tekerleme derlemelerinden bir kesimini 1946’da Türk Dil Kurumu’nun kitaplığına verdi de kurtardı. Evinin basılması, aranması sırasında götürülen defterlerini ne yazık ki geri alamadı. Yalnızca kıyıda köşede kalmış birkaç defter kurtuldu, bugünlere geldi.

Elinizdeki kitap, o defterlerden yararlanılarak oluşturuldu.

* * *

Yaşar Kemal, derleme yaparken, karşısındakinin söylediklerini olduğu gibi, hızla yazıya geçiriyordu. Hiç atlamadan... Yazısı, benim gibi “aşına” olanlarca okunaklıydı. Yine de, Çukurova’da “avladığı” kimi sözleri, sözcükleri bilmeyenler için, sökmek kolay değildi. Uzunca bir süre çalıştım, okuyamadığım sözcük sayısı çok aza indi. Bunları da kendisine okutturdum. Bir gün saatlerce çalıştık...

Derlemeleri türlere ve şairlere göre ayırdım. Bunların tümüne yakını daha önce derlenmemiş, yayımlanmamıştı. Karacaoğlan şiirlerini (39 şiir; kitapta “Koşmalar-Semailer-Varsağılar” bölümünde sayıca en ön sırada yer alıyor), bu alanda en güvenilir kaynaklar olarak bilinen Sadeddin Nüzhet Ergun (Karaca Oğlan-Hayatı ve Şiirleri, 4. basım, İstanbul 1942) ve Cahit Öztelli (Karaca Oğlan-Hayatı ve Şiirleri, 4. basım, İstanbul 1972)’nin kitaplarındakilerle karşılaştırarak hangi şiirlerinin çeşitlenme (varyant) olduğunu belirttim. Çeşitlenmeler arasında büyük ayrımlar var. Altında sözü geçen kitapların adı anılmayan şiirler –başka yayınlarda çeşitlenmeleri yoksa– ilk kez gün ışığına çıkıyor. Öteki derlemelerden büyük bir çoğunluğu da ilk kez yayımlanıyor.

* * *

Sözünü ettiğim defterleri 1992’de bana armağan etmişti Yaşar Kemal. İçindekileri yayımlama iznini de vermişti.

Bunlar, aldığım ve alacağım armağanların en değerlisiydi.

Mutluluk duyuyorum, övünç duyuyorum.

Bir gün, yazılı ya da sözlü “vasiyet”te bulunduğumda, edebiyat tarihinin malı olan bu defterlerin korunmasına ilişkin isteklerimi de belirteceğim.

Alpay Kabacalı

Nisan 1996

KOŞMALAR-SEMAİLER-VARSAĞILAR

Sulayman'ın Kardeş Öğlânı
Tasavvufî Bilgisi

Bismillâh
Suya gider sudan gelir
Ağ belaklar yasma gelin
Gül elayim ağı topuza
Guru gere baksın gelin

Gara kabil isil isil
Zelîl zîlîlîni deyin
Golum beyrumdan der
Bir sözüm kılma gelin

Her gören der âle paer
Çar memeler can ilden
Zilîl bin der ağar
Azat eyle deula gelin

Karacaöğlân deler bane
Ben Örmadan önder
Bir umrum galdı Sana
Umrum kesme gelin

KARACAOĞLAN'DAN

Ağca kuğum aylak kuğum
Dal boynunu eğdin bugün
Ben engelden sakınırdım
Sen engele uydun bugün

Yüce dağdan bakınırken
Lale sümbül sokunurken
Ben engelden sakınırken
Sen engele uydun bugün

Yüce dağdan aştım geldim
Tozlu yola düştüm geldim
Eğildim gerdanını açtım
Ağ memeni gördüm bugün

Kızlar halaya düzüldü
Etim kemikten üzüldü
Ne için benzin bozuldu
Dostum neler duydun bugün

Boğazında sarı akik
Zülfün gerdana dökük
Kaşın eğri kalbin yıkık
Dostum neler duydun bugün

Fani *Karac* 'oğlan fani
Veren alır tatlı canı
Sevmediğin kara donu
Dostum kara giydin bugün

(Kadirli'nin Öksüzlü köyünde Fakı M. Uçar'dan derlendi.)

Karşılaştırınız: Sadeddin Nüzhet Ergun, Karaca Oğlan-Hayatı ve Şiirleri, 4. basım, İstanbul 1942, s. 376; Cahit Öztelli, Karaca Oğlan-Hayatı ve Şiirleri, 4. basım, İstanbul 1972, s. 283.

Düğünde bayramda çok olur şerbet
Mümine verildi farz ile sünnet
Kâfire cehennem mümine cennet
Kâfire kör şeytan ne güzel uydu

Yahudiler çağrışıyor Musa'ya
Din verildi Musa'daki asaya
İncil İsa'ya [da] Tevrat Musa'ya
Kuran Muhammed'e ne güzel uydu

Başına bağlamış çit ile çember
Sarığında kokuyor misk ile amber
Kâbe'yi yaptıran Halil Peygamber
İsmail'e kurban ne güzel uydu

Evveliden ezeliden kaldı kara bağlama
Aşk ateşine ciğerimi dağlama
Yakup'tan kalan gülüp ağlama
Züleyha Yusuf'a ne güzel uydu

Der *Karac' oğlan*' ım dağlar başında
Âlem sele gitti gözüm yaşında
Çiğnimde^[1] götürdüm de on beşinde
Fatıma Ali'ye ne güzel uydu

*(Kadirli'nin Bağ mahallesinden 1926 doğumlu Mehmet Erdinç'ten
derlendi.)*

Yüzü öte giden gelin
Eğlen senden sualim var
Gecelerde uyku görmem
Ne gündüze kararım var

Ne dolu bade içerim
Ne sırrım(ı) yâda açarım
Ne yüzünden vazgeçerim
Ne kimseye zavalım var

Ne bülbülüm ne glŒen
Ne virane ne baykuŒu
Ne deliyem ne divane
Ne baŒımda eserim var

Oturalım mihnet ile
Konuşalım sohbet ile
..... atına
Yarın yâre seferim var

Karac' oğlan söyler dilim
Neye lâzım benim halim
Ne malım var ne malalım
Benim bir yosma yârim var

(Âşık Mehmet Güngör 'den 1944'te derlendi.)

Sabahtan bizim pınara
İki gelin bir kız geldi
Üçünün de donu^[2] yeşil
Sanasın göle kaz geldi

Birinin de adı Dudu
Kendi göçtü kaldı yurdu
Kim taradı kimler yudu
Zülûf gerdana az geldi

Birinin de adı Eşe
Var benleri koşa koşa^[3]
Sağ elinde top menevşe
Açıldı bahar yaz geldi

Birinin de adı Fatma
Var benleri çatma çatma
Kadir Mevlâm sabah etme
Bu cılve bize az geld

Karac' oğlan söyler Hakk'a
Kırpıkleri benzer oka
Üç güzele baka baka
Tükendi ömrüm az geldi

(1290/1874 doğumlu İsmail Şahin'den derlendi.)

Koca Halep derler yiğit vatani
Aramazlar gurbet elde yiteni
Ak göğsün üstünde çakır diken
Bitmeyince gönül yardan ayrılmaz

İneyim gideyim Halep'ten öte
Getirmem sevdiğim kalbime hata
Eyersiz, uyansız^[4] ağaçtan ata
Binmeyince gönül yardan ayrılmaz

İneyim gideyim tozlu yollara
Karışaydım boz bulanık sellere
Adı sanı duyulmadık ellere
Gitmeyince gönül yardan ayrılmaz

Mestine de *Karac'oglan* mestine
Herkes gül gönderir kendi dostuna
Karanlık kabirde mevtim üstüne
Yatmayınca gönül yardan ayrılmaz

(Hemite'de 1290/1874 doğumlu İsmail Şahin'den derlendi.)

Karşılaştırınız: S. N. Ergun (1942), s. 277; C. Öztelli (1972), s. 235-236.

Gönül senin bir incecik yolun var
Sayamadım kaç bin tane dalın var
Yalancı dünyanın bin türlü hali var
Dünyanın halini bilin mi gönül

Gönüller içinde sensin ulusu
Kim yaptırdı Anteb ile Kudüs'ü
Sana duaya geldim din ulusu
Onların yerini bilin mi gönül

Alnına almışsın tekin ardıcı
Başına yağdırdın karından gıcı
Gittin mi Mekke'ye oldun mu hacı
Beytullaha yüzünü sürdün mü gönöl

Düz ovalarda koyun göttüğün
Hazreti Ali ile yattığın
Hazreti Hamza ile güreş tuttuğun
Pehlivanlar pirini bilin mi gönöl

Karac'olan der ki kendi hâlimden
Hiç kimse kurtulmaz diri ölümden
Haber ver bana dünya halinden
Rüya görüldüğün bilin mi gönül

(Ali Kivrak'tan 1949'da derlendi.)

Ah ala gözlerin sevdiğim dilber
Seninle de sohbetimiz yan gider
Onbeşinde (de) yavru güzel sevmeyen
Dünyasına hayvan gelmiş bön gider

Telli mahramasın^[5] atmış başına
Kudret kalemini çekmiş kaşına
Bir yiğit de düşemezse eşine
Ah çektikçe yüreğinden kan gider

Telli mahramasın atmış boynuna
Kudret kalemmini çekmiş aynına
Bir gececik mihman olsam koynuna
Say ki dilber, sarmayınan nen gider

Utanma, perdeyi kaldır yüzünden
Ben garibi çıkarttın mı gözünden
Sen meyil verdin de döndün sözünden
Yalancıda iman kalmaz düz gider

Karacaoğlan ah eder yanar erişir
Siyah zülfün mah yüzüne karışır
Durmaz gözün gözümüze erişir
Kırpiklerin kaşın ile cenk eder

Karşılaştırınız: S.N. Ergun (1942), s. 227-228; C. Öztelli (1972), s. 195-196.

Yaz gelip de beş ayları doğuşun
Kuru çayın kenarını sel alır
İki gönül birbirini buluşun
Kız oğlana nergis verir gül olur

Arılar da konar gider pürene
Şu yerlerde dünyada bir dem sürene
Arayıp yârini tenhalarda bulana
Gönül çığ ibrişim orda tel olur

Yiğitlerin ulusu aslan Ali'dir
Kadir Mevlâm hepimizden uludur
Gönül dediceğın de bir delidir
Nerde bir güzel varsa orda kul olur

Karacaoğlan der de kalbimiz kara
Yüreğime vurdum zahm^[6] ile yara
Çok varıp gelmede bir sevdiğin yüz
Ya bu muhabbet bozulur ya bir hal olur

Karşılaştırınız: S. N. Ergun (1942), s. 242-243; C. Öztelli (1972), s. 215-216.

Suya gider sudan gelir
Ak bilekler yosma gelin
Kul olayım ak topuğa
Kuru yere basma gelin

Kara kekil ışıl^[7] ışıl
Gelin zölüfünü deşir^[8]
Kolunu boynumdan aşır
Bu sözöme küsme gelin

Her görenden alır bacı^[9]

Kar memeler can ilâcı

Zülüflerin dar ağacı

Azat eyle asma gelin

Karac' oğlan derler bana
Ben onmadım^[10] önden sona
Bir umudum kaldı sana
Umudumu kesme gelin

Yer altında sarı öküz
Kimbilir kaç yaşındadır
Dört ayağı yer zulumat
Bir sinecik peşindedir

Kuyruğu omuza attı
Kafası mağribe yattı
Yetmiş bin melâ(i)ke tuttu
Hikmet onun başındadır

Dağlar kadar yeri verirler
Doymaz onu melillenir
Bir yemeye pek az gelir
Lezzet anca dışındedir

Tüyü sarı alını sakar
Daim gider Hakk'a bakar
Silkinse dünyayı yıkar
Dünya onun üstündedir

Karac' oğlan söyler bunu
Dağlar kadar kalın gönü
Tutsam çift e koşsam onu
Arzumanım eşindedir

(Bu semainin başka şairlere mal edilen çeşitlenmeleri vardır.)

Arzumanım kaldı Şol kara kaŐta
Güzelin sevdası dönüyor başta
Tunus Tarabulus koca Maraş'ta
Reyhan'ın içinde birdir bu gelin

Bölböl gibi avaz eder saz ile
Kılıç sürür kanlar döker göz ile
İki bin gelin de dört yüz kız ile
Tartsalar da ağır gelir bu gelin

Bin gelin de kurban olsun diline
Tarab(u)lus kuşanmış ince beline
Varın bakın Gürcistan'ın eline
Acem, Buhara'da birdir bu gelin

Bölböl gibi ne salınırsın
Karşında ciğerlerim bölük bölük bölünür
Ahir zaman ahirete gelinir
Urum Şam içinde birdir bu gelin

Karac' oğlan der de fanidir fani
Dünyaya dağılmış şöhreti şanı
Eşine düşürmemiş Rabb' ın seni
Büsbütün dünyaya değer bu gelin

(Bu koşmayı Âşık Ali 'ye mal edenler de vardır.)

Karşılaştırınız: C. Öztelli (1972), agy, s. 169.

Alınca vatanım gelince yurdum
Vardım vatani Bursa'da buldum
Güzeli çok diye eğlendim kaldım
Eli burcu burcu kokar Bursa'nın

İşte geldim pınarının başına
Nurlar yağmış toprağına taşına
Kandillerin yanar da Ulucami başında
Altın şadırvanda gülü kokar Bursa'nın

Yavru şahin sarp kayada oturur
Gelene gidene sohbet yetirir
Cenneti âlâdan çiçek getirir
Gülü burcu burcu kokar Bursa'nın

Yavru şahin sarp kayada solakta
Altın küpe mendüş döğer kulakta
Yerde insanoğlu gökte melekte
Yedi benli güzeli var Bursa'nın

Bağına da *Karac' oğlan* bağına
Seyir ettim kız göğsünün ağına
Arkasını vermiş Keşişdağı'na^[11]
Ağustosta karı var Bursa'nın

Karşılaştırınız: S. N. Ergun (1942), s. 201; C. Öztelli (1972), s. 327-328.

Coşkun olur ulu suyun geçeği
Kadir Mevlâm balığa halkeylemedi bıçağı
Tomurdu da açılmadı bizim elin çiçeği
Çiçek melûl melûl bilmem nedendir

Aman dağların dumanları gitsin
Karları erisin sümbülü bitsin
Gelinleri dolanarak ev tutsun
Kızlar melûl melûl bilmem nedendir

Hocalar hocalar bizim hocalar
Sabahın(1)[\[12\]](#) unutmuş geri heceler
Göçmüş eller (de) ıssız kalmış yüceler
Dağlar melûl melûl bilmem nedendir

Karac' oğlan der ki Karadeniz iniler
Ağrır başım kulaklarım ınılar
Yaresi olanın yareleri sızılar
ağlar melûl melûl bilmem nedendir

Karşılaştırınız: C. Öztelli (1972), s. 206-207.

Sormayın ağalar garibin halinden
Ah ettikçe dolar gözü yaş ilen
Neylemeli yalan dünya malını
Yemeyince ahbap ile eş ilen

Seherde ağlayıp kuşlukta gülen
Aşkın zincirine bağlanıp kalan
Hemi yârdan ayrılıp hemi sıladan
Geçmez mi sandın yaz ayları kış ilen

Irmak kenarında devrildi salın
Ben bu zulmetteyken ay oldu bedir
Ötüyor bülbüller hikmeti nedir
Ağzında parlıyor inci diş ilen

Bir bölük turna [da] suya döküldü
Karşısına yavru şahin dikildi
Güzelin kervanı şarka çekildi
Katarlandı tülü maya baş ilen

Karac' oğlan der ki ta'n etse deli
Her vakit böyledir dünyanın hali
Eğer tutulsa âşıkların dili
Selâm eder sevdiğine kaş ilen

Dinleyin ağ'lar bire birer söyleyim
İçerime bir örd^[13] düştü gaziler
Dosta doğru gidiyordum esti rüzgâr
Göçmüş eller ıssız kalmış yazılar

Seherleyin Cerit eli göçtü mü
Gün burnuna kanlı Ceyhan geçti mi
Düşüt verdi Andırın'a çözdü mü
Katardaki tor^[14] mayalar bozular^[15]

Benim dostum bu yollardan gitti mi
Evin(i) bozdu çadırını tuttu mu
Ufacık beyler muradına yetti mi
Benim gönlüm Şahin Bey'i arzular

Karac' oğlan der ki dostum giydi m'ola alları
Kalbur'dan Suvat'tan Geben elleri
Sođuk olur Meryemčil'in belleri
Esti poyraz çam dalları sızılar

Bir ucu burda da bir ucu ŗurda
Döŗ kolanı yetmiyor göbeği yerde
Akkoyunlu'da ŗu büyük evde
Dunduhar oğlu'nda gördüm bir maya

Ak hamut yaptırayım dualar eyleyim
Çifte çan taktırayım da kelek bağlayım
Çevireyim yönünü de öğür^[16] eyleyim
Göçer elde gördüm bir maya

Sırtına koymuş cevizi moru
Kadir felek katarına yapıştır bari
Tokat'ın belinde söküyor karı
Göçer elde gördüm bir güzel

Ağlı boğazından pamuğa girdi
Domuzu boğasından katırđ kıldı
Elleri kırılalı bir tezek vurdu
Göçer elde gördüm bir güzel

Ala gözlerini sevdiğim dilber
Başımda bir hal var diyemiyorum
Vay senin sevdana düştüm düşeli
Sevdamı başımdan ıramıyorum

Yanal almaya da benzer yüzleri
Ceren gözüne de benzer gözleri
Alın altınla da Türkmen kızları
Destursuz koynuna giremiyorum

Helâl olsun al yanaktan emdiğim
Ak göğsünden gonca gülü derdiğim
Usul boyun ince belin sevdiğim
Öğrenmiş ellerim duramıyorum

Al yanaklar leblerinden nazıktır

Ak göğsünde gonca gülü düzüktür^[17]

Sen göreli ben yiğide yazıktır

Uzadı yollarım gelemiyorum

Karac' oğlan der ki Memduh Paşalı
Üç gün oldu bu dağlardan aşalı
Kız senin sevdana düştüm düşeli
Uyuyup uykuya kanamıyorum

Karşılaştırınız: S. N. Ergun (1942), s. 167; C. Öztelli (1972), s. 136.

Kadir Mevlâm budur senden dileğim
Muhanet kullara muhtaç eyleme
Cenneti âlâyı nasip et bana
Sırat köprüsünde yollarımı eğleme

Kapımıza kara deve çökünce
Fırtınası şu âlemi yıkınca
Cehennemine kul çekilip çıkınca
Kadir Mevlâm o kullardan eyleme

Kadir Mevlâm ateş attı özüme
Dünya malı olsa görünmüyor gözüme
Kadir Mevlâm sen bak da şu yüzüme
Cehennemin ateşinde dağlama

Karac' oğlan der ki:

Kocadın da hayır gelmez elinden

Hata çıkmaz âşıkların dilinden

Kadir Mevlâm asla geçmez gülünden

Ah çekip de deli gönül ağlama

Karşılaştırınız: C. Öztelli (1972), s. 333.

Derilmiş^[18] güzeller sohbet ederken

Bir dalga geldi gene gönöl bulandı

Birisi çenberini aldı yüzünden

şavkı düştü gene didem sulandı

Havalandı gönül ne yüksek uçtu
Görüşüm bozuldu kaynadı coştı
Merhamet sahibi de çenberi açtı
Sıçradı aklım tenim elendi

Karac'oglan söyler kimse bilemez
Çok güzeller gördüm vasfa kadir olamaz
Yalan dünya derler giden gelemes
Hep gidenler şu toprağa belendi

Aşk olmayınca bade içilmez
İçip içip nazlı yardan geçilmez
Açılır çiçekler gönül açılmaz
Ne değniyo'n dört yanını tor gibi gibi

Gönlüm düştü mor beliğe cığala
Ebruların ak gerdana dağıla
Kaşları kara da gözleri göğ ala
Bir melek siması var gibi gibi

Ölürüm de dönmem senin yolundan
Hata çıkmaz âşıkların dilinden
Çekti çılbırımı aldı elimden
Gitme nazlı yârim der gibi gibi

Karac' oğlan dört kitabın dilinden yazar
Arada engeller bağrımı ezer
Ala gözün üstünde kaş oynar gezer
Parlıyor yanaklar kar gibi gibi

Karşılaştırınız: C. Öztelli (1972), s. 81.

Oturmuş karşıma zülfün[ü] tarar
Ağalar başımda erilmez hal var
Beni del'eyliyor şekerli diller
Aklım aldın hey gözleri sürmeli

Beni derdi birem birem basıyor
Hançer aldı ciğerimi kesiyor
Bana bakmadın diye küsüyor
Dert üstüne dert eyleme hey gözleri sürmeli

Kaş altından uğrun uğrun bakıyor
Aşk ördüne ciğerimi yakıyor
Ak göğsün üstü burcu burcu kokuyor
Mis mi döktün hey gözleri sürmeli

Karac' oğlan der de meded edin merde
Bereli yürekler katlanmaz böylesi derde
Uğrun uğrun konuşurduk tenhada
Gidiyorum hey gözleri sürmeli

Bir yiğit sevdiğin(i) aramış bulmuş
Nice yiğitler ki sevdiğinden usanmış
Kırmızı gül gibi yeni tomurmuş
Süt beyaz memeler döşe de uygun

Adana çizmesini giymiş kıcına^[19]

Yüz dirhem gallemis^[20] yetmez saçına

Yeni değmiş onüç ondört yaşına

Usuldur boyları yaşa da uygun

Korkuyorum rakibin kastından
Gönül bergüzar umar sevdiğinden dostundan
Bir incecik mum yanar sevdiğimin üstünden
Zülüfler perçemler kaşa da uygun

Karac' oğlan der ki düştüğ belâya
Güzel seven gider m'ola sılaya
Giyinmiş kuşanmış durmuş halaya
Karışmış kızlara Eşe de uygun

Gönül verdim bir güzele ne çare
Aslı Andırınlı nazlı bir gelin
Mevlâ'nın aşkına öldürme beni
Azıcık karşımda dur nazlı gelin

Yaş nazlı gelin sen binler yaş
Sevdalar getirdin sen cahil baş
Bilmem aya benzer bilmem güneş
Parlıyor cemalin nur nazlı gelin

Nazlı gelin g zellihte birinci
Ağzı elmas kutu da dişleri inci
Koynunda yetirmiş narı turuncu
Birini âşığa ver nazlı gelin

Cümlemizi yaratan Cenabı Hak'tır
Dilim söyler ama içerim pektir
Yekin dudu dillim menendin yoktur
Dünyalar durdukça dur nazlı gelin

Karac' oğlan der ki kr olsun engel
Kırpıklerin harbi^[21] de kaşların engel
Ölürsem sevdiğim üstüme sen gel
Kefenim(i) elinle sar nazlı gelin

Gidip gidip ger(i)-ardına bakınma
Naz götürmez kara bağırm ezgindir
Al yanağa cığal teller sokunma
Dost elinden yarelerim azgındır

Ben seni bilirim gazaldan güzelsin
Ağca ceren gibi yad avcıdan tezersin
Neden böyle melûl mahzun gezersin
Baş bir yanda zülüflerin bozgundur

Kudretten çekilmiş kaşlarının kalemi
Benim için icat ettin mahremi
Güzelliğın yakıp gider âlemi
Baktım gördüm ala gözler süzgündür

Havayi de *Karac'oglan* havayi
Hiç görmedim senin gibi melek simayı
Utaniyom ben sana halimi demeyi
Deli gönül şeftaline vurgundur

Vaktin geçmiş farımışsın^[22] sevdiğim
Hubluğunda benim idin bir zaman
Gece gündüz ben derdinden ölürken
Can içinde canım idin bir zaman

Alnında perçemi teller sanırdım
Yüzünde kırmızıları güller sanırdım
Ben seni el değmedik güller sanırdım
El değmeden benim idin bir zaman

Her sabah da at uğratayım kapına
Kerpiç olayım duvarına yapına
Sen güzelsin kul olayım kapına
Ahdi bütün yarım idin bir zaman

Karac'olan der ki çıktım dağlara
Seyir ettim bahçelere bağlara
Sırtı samur kürklü de büyük beylere
Senin için minnet ettim bir zaman

Karşılaştırınız: S. N. Ergun (1942), s. 174-175; C. Öztelli (1972), s. 143-144.

Suya gider bir incecik yolları
Kemer sıkılmış ince düşmüş belleri
Halka halka olmuş zülfün telleri
Gene yolu yıkıp giden Emine

Altının üstüne kandilli yazma
Tülü maya gibi ıġranıp^[23] gezme
Ak göġsüne kara sayalar düzme
Gene yolu yıkıp giden Emine

Annacıma^[24] üç güzel geldi şar ile
Seni gören ölür gider âh ü zâr ile
Karşımda ne sallanıyon bir ilvan ile^[25]
Gene yolu yıkıp giden Emine

Karac' oğlan der ki:
Emine'yi dersen güzelin bazı
Daima her yiğit çekemez nazı
Angıt oğlunun sürmeli kızı
Gene mi bağladın alı Emine

Aladır gözü de karadır kaşı
Ayın ondördü gibi parlıyor döşü
Dünyayı gezersen bulunmaz eşi
Bağdat'ta Basra'da birdir bu gelin

Hiç hata yok şu kara kaşta
Güzelin sevdası kaynıyor başta
Garp Tarabulus'ta koca Maraş'ta
İreyhanlı içinde birdir bu gelin

Bir gelin kurban olsa diline
Tarabulus sarardın ince beline
Varsam senin Gürcüş denir eline
Acem pınarı'nda birdir bu gelin

Ağız şeker dili nebi balıdır
Ah ettikçe yürekleri eritir
Bir katar içinde de bu bir tülüdür
Uzunhan şanı içinde birdir bu gelin

Annacımda avaz eder saz ile
Kılıç vurur kanlar döker göz ile
İki bir daha da beş yüz kız ile
Tartsanız da ağır gelir bu gelin

Karac' oğlan der de fanidir fani
Sıtmalar tutmuş da karadır kanı
Rabbın eşine düşürmemiş seni
Büsbütün dünyayı değer bu gelin

Karşılaştırınız: C. Öztelli (1972), s. 169.

Çıktım yücesine seyran ederken
Yavru şahin gibi bas kara gözlüm
Diller kalem olmuş nedir mürekkep
Çek beyaz üstüne yaz kara gözlüm

Pınar başında söylenen sözler
Küfürbaz dudaklar gülgülü yüzler
Güzelde bulunur noktalı sözler
Bizi de bir sıraya diz kara gözlüm

Bizim ele ördek ile kaz geldi
Güzellere cilve ile naz geldi
Tatlı canım kurban dedim az geldi
Vallahi billahi az kara gözlüm

Karac' oğlan der ki gene bulandı yüzü havanın
Yavru şahin yüksekinde döner yuvanın
Koynu tomurcuk memeli güzel sevenin
İlik düğmeleri çöz kara gözlüm

Karşılaştırınız: C. Öztelli (1972), s. 139.

Ağlama da deli gönöl ağlama
Ağlamanın gülmeleri yakındır
Kadir Mevlam destin verse kuluna
Gönöl dostu bulmaları yakındır

Zarbı etin olur tülek doğanın
Pençe vurup gökyüzüne tğenin
Koynu tomurcuk memeli güzel sevenin
Gnl murat almaları yakındır

Farıya bire deli gönöl farıya
Garbi değmiş karlar gibi eriye
Yarım çıkmış evlerinden beriye
Seyrir gözüm gelmeleri yakındır

Karac' oğlan der ki el bize bakmaz
Küçüktür sevdiğim kahrımı çekmez
Ak kuğı geleli de bülbul gerekmez
Kırık dalı sarmaları yakındır

Maraş'tan olur beyler ulusu
Urfa'dan gelir Kürdün valisi
Halep'ten Antep'ten şuradır berisi
Sılayı arz'eden gelsin gidelim

Garipler yatağı Tarsus Adana
Ağalar olsun dost elinden dadana
Gitme demem sılasına gidene
Sılayı arz'eden gelsin gidelim

Alt'ay oldu ben çizmeyi giymeyi
Dost elinden şeker şerbet ezmeyi
Gönül ister kır at ile gezmeyi
Sılayı arz'eden gelsin gidelim

Karac' oğlan der ki geldik faniye
Gönlüm sende tor sefil dünyaya
Ana dedik mağara olan binaya
Anayı arz' eden gelsin gidelim

Aydın kazasından Turgut elinden^[26]

Aradım evlerin' buldum gezerek

Sırma ile ördürmüş sümbül saçını

Aşıp giden dal boynuna dizerek

Hazeli de deli gönöl hazeli
Güz gelince dağlar döker gazeli
Küçücükten aradığım güzeli
Aradım evlerin' buldum gezerek

Atam dedem yurdu meskenim dağlar
Gariptir gönlüm vay kimler eğler
Oturmuş karşımda naz ile söyler
Kaşı ile gözlerini süzerek

Mestine de deli gönöl mestine
Yâri olan gül gönderir dostuna
Al başını ko dizimin üstüne
Ağ göğsünün düğmelerin' çözerek

Karac' oğlan der ki tatlıdır huyu
Usuldur boyu da incedir beli
Eğildi pınardan doldurda suyu
Aşıp gider ceren gibi tozarak

Karşılaştırınız: S. N. Ergun (1942), s.125-126; C. Öztelli (1972), s. 105.

Erciyas Erciyas da ne gelir elden
Aklını başına topla divane
Bir yiğit sevdiğinden kemlik m'umar
El yüzüne küskün gezme divane

Biricik biricik gelir ŗuradan
Seni bana kismet etse yaradan
Utanma perdesin' kaldır aradan
Tatlı tatlı konuşalım divane

Yola gitsen yoldaşından bellidir
Güzel sevmek alayından^[27] yellidir
Benim gönlüm çiğ ibrişim tellidir
Dolaştırır açamazsın divane

Karac' oğlan gam yükünü götürme
Kötüleri hiç semtine getirme
Demir döğen ile varıp oturma
Ağ kadına kara derler divane

Aşağ' dan yukarı tırmandım geldim
şirindir dillerin eğlendim kaldım
Vebalım boynuma işte ben öldüm
Ölürsem mezarım göğsüne kaz kömür gözlüm

Âşık olan âşıklar da bilir âlâsın'
Kalem sandım kaşlarının karasın'
Orda burda kul mu ararsın
İşte ben kuluna gül kömür gözlüm

Âşık olan âşıklar bilir suçunu
Cennet sandım kız göğsünün içini
Taramış zülüf de dökmüş saçını
Zülûf zülûf üstünde de tel kömür gözlüm

Yüce dağ başı da duman ile kar imiş
Yardan ayrılması ne berk zor imiş
Karakaş üstünü kâkül bürümüş
Al yanağın çevreleri bal kömür gözlüm

Der *Karac'oglan*:

Halep'in çevresi gül ile diken

Ayrılık değil mi (vay) belimi büken

Sinemi sinene sara(yı)m der iken

Gene saramadım kal kömür gözlüm

Karşılaştırınız: S. N. Ergun (1942), s.164-165; C. Öztelli (1972), s. 137.

Bir çift turna uçurdum Yozgat dağından
İzin aldım ağasından beyinden
Başı pörkenekli Çavuş köyünden
Erzurum çölüne konun turnalar

Ne çok Erzurum'un ağası beyi
Önüme gelir Bayburt'un dağı
Çiftlikli çimenli yolların sağı
Aşkal(e)'ovası'na konun turnalar

Aşkal(e)'ovası'nda tellerin ığra
Dertlidir âşıkların sinesin doğra
Mihman düşme turnam Tokat'a uğra
Kazova çölüne uğran turnalar

Ne tez gelir Kazova'nın baharı yazı
Önüne gelir Yenihan'ın düzü
Çiftlikli çimenli koca Sarız'ı
Üleş'in gölüne konun turnalar

Üleş'i^[28] sorarsan dolu Ermeni
Deliktaş'a^[29] çıkıp da medhin vermeli
Şol gidi Mancılığı gözden ırmalı
Kızlar kalesine konun turnalar

Kızlar Kalesi'nden hemen uçun
Çavdarın gediğini selâmet geçin
Zeytinl(i)-Ermeniden bir kadeh için
Maraş'ın ardına konun turnalar

Maraş'ın ardı Gâvurdağları
Çıkam Erciyes'i Gesi bağları
Elleri mızraklı Türkmen beyleri
Saçsuna suyuna konun turnalar

Saçsuna suyundan Gürün'e uğra
Aşıntı deresi'nde batsın gerekmez neyne
Elbistanlı beylerine çok selâm söyle
Amik ovasına konun turnalar

Amik ovası'nda içerler şarap
Küçüğü büyüğü dil bilmez Arap
Yiğidin vatanı vay gidi Halep
Yükünüzü Reyhanlı'da tutun turnalar

Cesure göynücüğüm cesure
Seyran ettim gelip geçen yesire
Kuş doğandan öte koca Mısır'a
Sütmeniz çölüne konun turnalar

Karac' oğlan der ki dediceğin olursa
Şol gidi Halep mahsul verirse
Ben bir turnaya kefil olursa
Kastım ceremenizi görün turnalar

Kayseri tarağını başına sokmuş
Eğdirmiş efeyi püskülü takmış
Ağ ellere al kınalar yakmış
Yanal elma gümüş yüzün üstüne

Elinde diziyor mercanla inci
Gören yiğitlere veriyor sancı
Ne güzel domurmuş narı turuncu
Topak topak koymuş döşün üstüne

İbrişim örgü mor beliğe dolaşık
Onu gören yiğitler oluyor âşık
Kendi esmer de zülüfler dolaşık
Altın saç bağsı belin üstüne

.....
.....
Bakışları beni divane eder
Sırmalar giyinmiş alın üstüne

Karşılaştırınız: S. N. Ergun (1942), s. 86-87; C. Öztelli (1972), s. 66.

Dostumun koynunda bir çiçek bitmiş
Cennet kokuları vardır alana
Lalesi sümbülü hep bile bitmiş
Görünce aklımı verdim talana

İkrar verdin ikrarını yemezsin
Ben seninim sen benimsin demeysin
Kız koynundan bir bergüzar vermeysin
Uzak yoldan seni deyip gelene

İkrar ver ki ben yanına geleyim
El bağlayıp divanına durayım
Söyle nazlım suçum nedir bileyim
Sen inanma elden gelen yalana

Karac' oğlan der de sevdan başımda
Nazlı nazlı sallan gel dur karşımda
Gündüz hayalimde gece düşümde
Kız ne dersin şu derdinden ölene

(Kadirli'de arzuhalcilik yapan 1315/1899 doğumlu Ali Atılgan'dan derlendi.)

Karşılaştırınız: C. Öztelli (1972), s. 55-56.

Ala gözlerini sevdiğim dilber
Yurtlarınız çayır çimen pınar mı
Mevlâm güzelliği hep sana vermiş
Seni seven birin daha dener mi

Kırmızıdan irengini almışsın
Güzellikte kemalini bulmuşsun
Sallana sallana suya gelmişsin
Yoksa güzel ziyaret pınar mı

Tor balaban gibi çıkmışsın ora
Kulunun işini Mevlâ ondura
Güzel geldi şavkı vurdu pınara
Gün üstüne bir gün daha doğar mı

Karac' oğlan der ki, görmediler mi
Açılan güllerin dermediler mi
Seni sevdiğine vermediler mi
Sevdiğin ağlatan yiğit güler mi

(Ali Atılğan'dan.)

Karşılaştırınız: S. N. Ergun (1942), s. 99-100; C. Öztelli (1972), s. 90-91.

Aşk olmayınca da bade içilmez
İçip içip nazlı dosttan geçilmez
Açılır çiçekler gönlüm açılmaz
Ne değnersin^[30] beni tor gibi gibi

Benim olsan seni vermem feleğe
Çapraz düğme vurur giyer yelege
Altın bilezikler beyaz bileğe
Takınıp gidiyor dar gibi gibi

Ölürüm ayrılmam senin yolundan
Hata çıkmaz âşıkların dilinden
Çekti cilbirini^[31] aldı elimden
Gitme nazlı dostum der gibi gibi

Karac' oğlan der ki ismidir aynı
Cennet misaline benziyor koynu
Nizamı adil de günahı yeyni^[32]
Ruzı mahşerde de zor gibi gibi

(Ali Atılğan'dan.)

Yaz gelip de beş ayları doğunca
Kuru ağaçta dal bitmiş gib' olur
Bir güzel de on beşine değince
Yükünü güneşten tutmuş gib' olur

Âşıklar sazını elinden atsa
Güzeller çemberin yüzüne tutsa
Herkes sevdiğinin sesin(i) işitse
Gökte gövel turna ötmüş gib' olur

Bulana da deli gönöl bulana
Ay gele de orta yere dolana
Bir yiğidin sevdiği yakın olana
Günde düğün bayram etmiş gib' olur

Karac' oğlan der ki bunu kayıran
Tatlı canı birbirinden ayıran
Muhanetin sofrasından karnın doyuran
İki eliyle ağı yutmuş gib' olur

(Ali Atılğan'dan.)

Karşılaştırınız: S. N. Ergun (1942), s. 254-255; C. Öztelli (1972), s. 349-350.

DADALOĞLU'NDAN

Mağara suyunda kavga kuruldu
Öttü tüfek davlumbazlar döğüldü
Duydu Bozoklu'nun beli kırıldı
Arş'âlâya çıktı ünü beylerin

Halil Ağa da her attığın' düşürür
Cad(1)oğlu'nun tebdilini şaşırır
Mağaralı döküntüsün deşirir
Kanlı gömlek oldu donu beylerin

Paşa Beyle de Deli Osman geldi
Elaman vermedi hepsini kırdı
Bunlara dayanmaz böyle beş ordu
Bin kişiye yamaç oldu bini beylerin

Paşaboğanoğlu, Deli Osman, Ali
Hepisinden Mehmet Ağa güzeli
Kurşuna bağrın vermiş Deli Seyfali
Etten kale oldu canı beylerin

Can çekiyor Arabanın birisi
Yarısı teslim olmuş da kaçmış yarısı
Allah Allah deyip kaçar gerisi
Eğil beri Gümeleğin dağları

Yaşadadaloğlu sen binler yaşa
Her belâ gelir de sağ olan başa
Yaralı askerin doldu Maraş'a
Mecit Paşa geri çektir tuğları

(Ali Atılgan'dan.)

Sana derim sana hey Kozanoğlu
Sefer açıp üzerine kalkmam var
Emniyetin yok da dönersin yönün
Pençe vurup temelini sökmem var

Kozanoğlu der de ödemem onu
Atam Sar' Ali Beydir bilmen mi onu
Adam esir alırım yutarım seni
Senin gibi nicesini yutmam var

Dayınınoğlu der de sana bu kinim
Yularsız aslanın erkeği benim
Emniyet etmem dönerse yönün
Pençe vurup sinelerin sökmem var

Derebeylerinde menendin yoktur
Sual eylesene şecerem çoktur
Uğrum sıra kılıç çalkacım tektir
Nisbet için bundan bir elaş dikmem var

Dayınınoğlu der ki hani malınız
Karşı dursun olanınız varınız
Sana değil Kozanoğlu bu kin yalınız
Şu âlemi bir nizama çekmem var

Kozanoğlu derler çıkılmaz başa
Ebu ecdattan da girdik savaşa
apanoğlu geldi yoruldu boşa
Onun gibi seni dahi yutmam var

Dadaloğlu der de ne demeli bu işe
Çalalım kılıcı kim atar arşa
Çukurova’da ik’ aslan tutuştu güreşe
İkinizin bu maşkına [\[33\]](#) bakmam var

(Ali Atılgan'dan.)

Sabahtan sabahtan seyran ederken
Dalıp gittim servi boylu senana
Ördürmüş saçını telden sırmadan
Ne yakışmış samur saçlar gerdana

Eliftir kirpikleri karadır saçı
Zahir bu güzellik Mevlâ'nın işi
Çok memleket gezsem de bulunmaz eşi
 nem gitsem Hindistan'a Yemen'e

Mevti geldi kara gözler süzöldü
Siyah saçın ak gerdana düzöldü
Yıkıldı gamsız olan da özöldü
Ben tutuştum Kerem gibi kime ne

Der *Dadaloğlum* ben hubların hasını gördüm
Ferhat'ın Şirin'ini Mecnun'un Leyla'sını gördüm
Aklımın sebebin gönlümün yaylasını gördüm
Esti bir ürüzgâr serimdeki dumana

Allah'ım Allah'ım kadir Allah'ım
Bizim burda ölecê(ğ)i miz bilindi
Emmiye dayıya haberler gelsin
Sırkınt' oğlu yanımızda bulundu

Amanın ağalar müşküldür halim
Kesildi kervanım işlemez yolum
Kardeşim Kara Mustafa oğlum
Her baktıkça ciğerciğim delindi

Yavru şahin gibi yüksekte uçar
Düşmanın görünce göğsünü açar
Aslan gibi pençe vurup kan saçar
Kara Seyfi eli bağlı bulundu

Mudara etmez adam oğlu adama
Daima yalvar(1)rım Bâri Hûda'ya
Dokuz atlı idik geldiğinde odama
Kozanoğlu ne idiğın bilindi

ÖKSÜZOĞLAN'DAN

Deryanın bekçisi Mecnun ben oldum
Garkoldu gemim de deryada kaldım
Söylen o yare de ben geldim
Ağlamasın kına yaksın ağ ele

Sizde ne derler de güzel sevene
Kırpiklerin benzer ispir doğana
Yapalağı yaralatmış doğana
Yavru şahin gerek çalıp av ala

Zarbını yememiş yavru şahinin
Sahibi değilsin sen bu mayanın
Bak ağzına tavuskuşu sevenin
Yağmur yağar püsen püsen^[34] cığala^[35]

İncedir belleri usuldur boyu
Eğildi pınardan doldurdu suyu
Sana derim bire hey kabadayı
Şu karşında duran senin nen ola

Hani benim de hubluğum zaman
Kaşları eğri de kirpiği keman
Ak gerdan üstünde ben duman duman
Aklım alan bir gözleri göv ala

Öksüz Ali' m avlığında avında
Kahpe düşman gıybetinde koğunda
Arefe gecesi bayram gününde
Ağlar gördüm bir gözleri göv ala

(Kadirli 'nin Alibeyli köyünde Hakkı Saydı 'dan derlendi.)

(Ah) Ala gözlerini sevdiğim dilber
Sen bu gülü kime sundun evvele
Kırpiklerin kan almaya kasteder
Kaşı karam uçlarını eyle

Şol yüce dağlardan çevrindim indim
Emreyle çözülsün göğsündeki bendim
Selâm eylen yâre tamam ben geldim
Ağlamasın kına yaksın ağ ele

Evvelden beri de hubluğun zaman
Karadır kaşların gözlerin keman
Ak göğsün üstünde ben duman duman
Aklım alan bir gözleri göğ ala

Avlatırlar yavru şahin doğanın
Alıp avın gökyüzüne tüğenin
Ağzına bak tavuskuşu sevenin
Şahan gerek pençe vurup av ala

Pınara varmadan doldurdu suyu
Açıktır gerdanı usuldur boyu
Varmanın gücüne hey kabadayı
Şu karşında duran senin nen ola

Öksüz Ali'm müşkülünde halında
Koca karı gıybetinde koğunda
Sultan Kırşehir'i'nde müşür^[36] evinde
Hamzediyor kör yapalak göğele^[37]

(Ah) Ala gözlerini sevdiğim dilber
Hubluğunda benim idin bir zaman
Bahçelerde tor gülünü dererken
Can içinde canım idin bir zaman

Kalk gidelim Karaman'a dağlara
Sefil blbl figan eder bağlara
Ağ cppeli samur kürklü beğlere
Senin için hizmet edem bir zaman

Ağzının sözünü ballar sanırdım
Şol kara zülfümü teller sanırdım
Seni el değmedik güller sanırdım
Gül içinde goncam idin bir zaman

Öksüz Ali'm söyler daim böyleler
Hak dediğim yerde Hak elim ala
Ben canımı komuş idim bu yola
Can içinde canım idin bir zaman

İncine çıktı seyin eyledim
 Bastınma yaplarsa para karmak
 Ah edersen kain yarış akan gıvân
 Yorum benim gıvân intihar maktar

Bülbül öter sınıppırm nazman
 Alıyon aklın siriñ sızınan
 Tel alıstın bağlaması sazman
 Çalıp dastur gârlin eğler var maktar

İnce belü sınısı hilal gıvân ^{ittir}
 Yarad silma gıvân bir dâda bitmiş
 Kachir meqlam seni aırmış paratmış
 Dastur bir say dersen narp der ^{naçer}

Var sinuñmîs mülletim geçirdim
 Dâim dâim badeleden icirdim
 Gâvîl kuzma berkalından ulupdan
 Asıyo dâğların hafu karmak

Öksürü alin söyler ayın
Vanda d'linirale hakkın ^{alın} ^{kelime}
gördün dört kışeyi gördün
ağca d'ndün qını ^{alın} ^{kelime} ^{kelime}

xxx

yarı bina ^{kelime} hay nualı gelin
Salından sağına d'neniyesin
mentem atk eteğin samada vere
peşine düşeni kınamıyorsun

Sana diyen sana hay nualı ^{kelime}
metettiğin kandan görebil ^{kelime}
kadi mentem sana bakalar ver
eller görüp qide qurtlar kılarsın

Öksürü alin kula varını ^{kelime}
Geni karş olarmıs benler ^{kelime}
yınan c'llerinde mısır ^{kelime}
vafatından ate kınitte kılarsın

Yücesine çıktım seyir eyledim
Dostumun yaylası pâre kar m'ola
Ah ederim kan yaş akar gözümden
Yârim benim gibi intizar m'ola

Blbl ter Őiveyinen nazınan
Alıyor aklımı Şirin sznen
Tel alışkın baēlaması sazınan
Çalıp dostun gönlün eēler var m'ola

İnce beli sıkılmış hilâl gib(i)-etmiş
Yanal alma gibi bir dalda bitmiş
Kadir Mevlâm seni övmüş yaratmış
Dosta bir şey desem varıp der m'ola

Var ömrümü mihnetinen geçirdim
Dolu dolu badelerden içirdim
Gönül kuşun ben kolumdan uçurdum
Aşıyor dağların yolu kar m'ola

Öksüz Ali'm söyler ayın aleml
Vardır dilimizde Hakk'ın kelâmı
Gezdim dört köşeyi gördüm âlemi
Ağca Döndü gibi güzel var m'ola

Yürü bire yürü hay nazlı gelin
Solundan sağına dönemeyesin
Mevlâm aşk ateşin' sana da vere
Peşine düşeni kınamayasın

Sana diyom sana hey nazlı gelin
Methettiğın kadar güzel değilsin
Kadir Mevlâm sana belâlar versin
Eller göçüp gide yurtta^[38] kalasın

Öksüz Ali'm hile var mı sözünde
Gene koşarlanmış [\[39\]](#) benler yüzünde
Yemen çöllerinde Mısır özünde
Isfahan'dan öte Kürt'te kalasın

Hasta m(1)oldun neren ağrır
Bir muskacık yazdır bana
Tel tel etmiş eğricesin
Zölüfünü düzdür bana

Yel esip zülfün eğmesin
Elin nazarı değmesin
Ak göğsün gümüş düğmesin'
Kerem eyle çözdür bana

Sağ elinde gümüş tası
Başında İzmirli fesi
Kız koynunda nar bahçesi
Kerem eyle gezdır bana

Öksüz Ali'm nasıl sözler
Çifte ben yaradır yüzler
Etticeğin şive nazlar
Sevdiceğim azdır bana

Gezdiğin yer ayır imen hoş ola
Yattığın yer bir karaca taş ola
Koynun dolu kucacığın boş ola
Bedduam da alkış ola ey gelin

Kendirden kendirden ola köyneğın
Kaşıyanda kan getire tırnağın
Gide elden ele senin örneğın
Bedduam da alkış ola ey gelin

Yayladan gele de sümbül satasın
Kör ola da duldalardan tutasın
Hasta ola yılın yılın yatasın
(Bu) bedduam da alkış ola ey gelin

Ayak ucunda da yılanlar yata
Hece taşlarında baykuşlar öte
Günde yedi kere sıtmalar duta
Bedduam da alkış ola ey gelin

Bunu böyle söyler *Öksüz Oğlan*'cık
Dalasın bacağından enikli kancık
Top ola dizlerin kalın yılancık
Bedduam da alkış ola ey gelin

Ağalar Hasandağı'nın
Vardım uğradım ardına
Eli göçmüş ıssız kalmış
Yurdum(a)-uğradım yurduma

Hasandağı'nın artları
Sızılaşıır aç kurtları
Emmim kızının dertleri
Derdin(e)-uğradım derdine

Yiğitleri paşa donlu
Güzellerin zatı şanlı
Avın almış ağzı kanlı
Kurdun(a)-uğradım kurduna

Öksüz Ali'm çeker zârı
Ben yitirdim nazlı yârı
Domur domur memeleri
Dördün(e)-uğradım dördüne

Develioğlu deyi geldim yanına
Böyle işler yakışır mı şanına
Verdin nişanlımı Dağlı Halil'e
Kelleni terkimde bil Devel'oğlu

Kalmaz Devel’oğlum sana da kalmaz
Buna dünya derler kimseye kalmaz
Aslanın erkeği kancığı olmaz
Getir Güllü Hanım nazlı yârimi

N'ederim de *Öksüz Ali*'m n'ederim
Başım(1)-alır şu dünyadan giderim
Güllü Hanım'a da şekva ederim
Getir Güllü Hanım nazlı yârimi

Aynı koşmanın başka bir varyantı:

Develioğlu deyi geldim yanına
Böyle işler yakışır mı şanına
Verme nişanlını Deli Halil'e
Ver benim hakkımı sen Devel'oğlu

N'ideyim de aman gelek n'ideyim
Başım alıp bu dünyadan gideyim
Varıp Güllü Hatun'a şekva edeyim
Ver benim hakkımı sen Devel'oğlu

Develioğlu deyi şanına geldim
Kendir boğazıma dar deyi geldim
Şu benim hakkımı ver deyi geldim
Ver benim hakkımı sen Devel' oğlu

Kul Öksüz'üm der ne böyle n'olursun
Şöyle düşünlerin halin bilirsin
İnşallah Halil ölür yarın bana kalırsın
Ver benim hakkımı sen Devel'oğlu

Çeşmeler deştirdim suyun içmeye
Köprüler yaptırdım gelip geçmeye
Çok emek eyledim alıp kaçmaya
Dağlarının başı kır nic' edeyim

Ak kuğuma bir apalak^[40] dadanmış
Tozduru tozduru yer nic' edeyim
Varsın Yavuz Bey'e şikâyet etsem
Koçyiğide namus ar nic' edeyim

Sineme dostum selamet bulsam
Uzatsam elimi (gene) gülünü dersem
Şöyle تنها yerde sırrımı versem
Varır yadlara der yer nic' edeyim

Deryalarda gemilerim devrilir
Namnı namnı ceç buğdaylar savrulur
Der *Öksüz*'üm başcağızım çevrilir
Bu dünya başıma dar nic'edeyim

Gaflet gelmiş şu beni de daldurmuş
Elimden avımı yadlar(a)-aldırmış
Güllerimi de hoyrata yoldurmuş
Serseriye yelen Öksüz

Deli gönlüm der ki n'olmaz
Gamlı günler böyle kalmaz
Dostun olan iflah olmaz
Şu dağlarda kalan Öksüz

Azıklar getirdim emmim kızına
Doya doya bakamadım gözüne
Kusura kaldın benim sözüme
Ağlayarak gülen *Öksüz*

Döşüne diktirem inci de mercan
Dünyalar oluyor başıma zindan
Ben seni severim gayetle candan
Sen beni sevmezsen o da ar değil

Sizin eller lale sümbül bağ ise
Açıver gerdanı göğ[sün] ağ ise
Eğer senin gönlün bende yoğ ise
Benim işim minnet değil zar değil

Vardım baktım bir uymamış eşin var
Dividin var kalemin var kaşın var
Giyinmiş kuşanmış çokça işin var
Çok sallanma karşıdaki tor değil

Der *Öksüz*'üm gel gezelim yurtları
Söyleşelim başa gelen dertleri
Sevmez idim senin gibi sertleri
Ah nideyim başta akıl var değil

Ala gözlü benli dilber
Melil m'oldun mesti m'oldun
Gördün beni bürünürsün
Yoksa dostum gelin m'oldun

Çağırdım yanıma gelmez
Açıp göğsün bana gülmez
Selâm ver'rim selâm almaz
Yoksa dostum gâvur m'oldun

Şimdi kara kışlar şimdi
Sökülsün göğsünün bendi
Evvel benim idi kendi
Şimdi dostum elin m'oldun

Öksüz Oğlan giyer hırka
Bir yakın(1) yok veren arka
Ünün gitmiş Şam'dan Şark'a
Yoksa Sultan Selim m'oldun

Katar katar olmuş gelen turnalar
Bizim elden haberiniz var m'ola
Fidan boylu da gül yüzlü yarım
Benim ile ahtımanı bir m'ola

Güzelin kokusu da gelir yaz ile
Aldı beni şive ile naz ile
Tel alışkın bağlamalı saz ile
Acep dostun gönlün eğler var m'ola

Elim ile evlerini göçürdüm
Âbı zemzem sularını içirdim
Bir elimlen gönül kuşun uçurdum
Aşılmaz dağların başı kar m'ola

Oyna turnam oyna yüksekte oyna
Kalma Şu sehilde Konur'da yayla
Turna başın için gel doğru söyle
Derbeder *ksz*' anan var m'ola

Sabahın seher vaktinde
Yürü bire İncem yürü
Seni dile düşürmüşler
Böyle derim ancām^[41] yürü

Ellerin ufacık enli
Yüzlerin püskürme benli
Sen sevdinse senin denli
Ben de buldum bencem^[42] yürü

Kul *Öksüz*'üm der n'olursun
Gider de geri gelirsın
Sonunda pişman olursun
Böyle derim ancam yürü

Yarpuz^[43] kenarında bir güzel gördüm
Ala gözler şimşek gibi balkıyor
Görmeden de görmemesi yok imiş
Kadir Mevlâm aşk oduna yakıyor

Aynasını almış da kendi aynına
Çift memesi hükmediyor koynuna
Altın hanayların dökmüş boynuna
Gün vurdukça şimşek gibi balkıyor^[44]

Kapısında arap atlar anraşır^[45]

Kulağında altın küpe parlaşır

Nerde güzel görsem derdim depreşir

Gidi yokluk belâsı birikiyor

Öksüz Ali'm der de ne berk öğüyor
Altın küpe sağ çiğnini^[46] döğüyor
Şu güzel de on bin aha değıyor
Soyka yokluk boyuncuğumu büküyor

Yarpuz kenarında bir güzel gördüm
Şu olan ömrümü verdim alana
Ayvayı turuncu devirip de yatmış
Cennet kokuları vardır alana

İkrar versen ikrarından dönen mi
Ben seninim sen de benim olun mu
Ağ göğüsten bir şeftali verin mi
Seni deyip özleyip de gelene

Yeryüzünde arıların balısın
Gökyüzünde hurilerin birisin
Yeni açılmış cenneti âlâ gülüsün
Kadirini kıymetini bilene

Öksüz Ali'm der de bir güzelin sevdası var başımda
Gündüz hayalimde gece düşümde
Gece gündüz zirinceyim^[47] karşımda
Dost ne dersin şu derdinden ölene

Müjdeler olsun da Geben pınarı
Şavkı vurdu deldi geçti pınarı
Ağzından saçıyor da lali güheri
Bir yanın serden geçip de geliyor

Su olayım satırına akayım
Oluk olup cemaline bakayım
Nergis gibi ince belde kokayım
Zülüfü terlemiş çalıp geliyor

Sırtına giymiş de bülbülü sarı
Ağ göğsü yanıyor Erciyes karı
Bilemem melek de sandım g l peri
Sandım sadırazam sultan geliyor

Öksüz Ali'm der de kusur(um) var m'ola
Şu dünyada güzel sevmek zor m'ola
Baş bir yanda zülüflerin tel m'ola
Kız yoluna bey(im) efendim ölüyor

Karşı dağlarında çok zahmet çektim
Kızılırmak gibi çağladım aktm
Emelim Bozgedik başına çıktım
Seyir ettim ben gittiğim yollara

Sevda neci imiş bilmez bazısı
Yüreğimden çıkmaz yârin sızısı
Sana diyom sana Molla yazısı
Emmim kızı aşmış gitmiş ellere

Dostu görür müyüm ola ölmeden
Sırtında da mavi çuha solmadan
Bir bezirgân almış gitmiş bilmeden
Emmim kızı düşmüş elden ellere

Elim yetmez zölüflerin bozmaya
Gücüm yetmez engelleri kırmaya
Ak kuğu karışmış telli turnaya
Kondurmalı safadaki güllere

Öksüz Ali'm gezer dağlar salında
Garip bûlbûl figanında gülünde
Benim yârim bir kâfirin elinde
Hayıf düşürmüşüm dilden dillere

SERBESTÎ'DEN

Ben gönlümü bir canana bendettim

..... sönmemesine

Yemin içtim kasem ettim andettim

Ahdim misakından dönmemesine

Tomurcuk gül idim bahçede bittim
Hak'tan ne geldiyse aldım işittim
Sevgili namınla şöyle va'dettim
Namerd çeşmesinden kanmamasına

Sıktırırnış kemere incecik beli
şekerden kaymaktan tatlıdır dili
Kafeste beslerler sarı bülbülü
Uçup daldan dala konmamasına

Serbestî acıyız bazı tatlıyız
Bazı yayan olur bazı atlıyız
Nahnu kasemna 'dan konturatlıyız
Bu aşkın yoluna yanmamasına

Benden selâm söyle gül yüzlü yâre
İnce belli selvi boylu arı kız
Ben ölürsem vasiyetim budur ki
Cenazemi zülfün ile sara kız

Kalk seninle gezek bahçeyi bağı
Nazik dudakların çiçek yaprağı
Beyaz memeklerin Erzurum yağı
Göğsünde beslemiş çifte narı kız

Canım kurban o gözlerin mestine
Ne düşmüşüm tatlı canın kastına
Tut kolumdan kaldır göğsün üstüne
Sana feda ettim her bir varı kız

Serbestî düşürdün tükenmez derde
Eğdirme boynumu merde nâmerde
Varol dedim varol olduğun yerde
Yetişir çektiğim ah ü zarı kız

Bak ki neler çektim gurbet ellerde
Yarab nazlı yâre kavuştur beni
Ulu dağlar gene düştü ardıma
Kerem et yarabbi savuştur beni

Vallahi serteserim sıdk ile tenden
Vadinde sadık ol ayrılma bundan
Duydum ki nazlı yâr darılmış benden
Kavuştuğum zaman barıştır beni

Yolunda verdiğim bunca emekler
O billur gerdanın beyaz bilekler
Elmas göğsündeki turunç memekler
Nevreste bir gencim alıştır beni

Serbestî dilinle söyle, Lemyezel
Var mı ki dünyada sen gibi güzel
Cemalin görenler canından bezer
Aşkın deryasına karıştır beni

Gönül mecnun gibi dağa yayıldı
Dağlar lâlesini budağından öp
Ben dedim öpmeye sine yahşıdır
Gönül çok yalvardı yanağından öp

Bahçeyi ekerler bardan ötürü
Hastayım gelmişim nardan ötürü
Yetişir ey gönül yârdan ötürü
Git Şahı Merdan'ın ayağından öp

Kaşların kemandır gözlerin ceylân
Bu bakışın nice dertlere derman
Hasretinle gitti Sultan Süleyman
O ala gözlerin çanağından öp

Serbestî' nin nur dökülür yüzünden
Konuştukça dür dökülür sözünden
Bu yüzünden o yüzünden gözünden
Dilinden dışından dudağından öp

Ulu Tanrı keremine çok şükür
Bu keremle ben canana eriştim
Elden ele kaptan kaba süzüldüm
Katre iken ol ummana eriştim

Ulu Tanrı verdi şair camını
Okumadan bildim Hak kelâmını
Vaktim teknil, ecel dikti şanıml
Konak konak bir divana eriştim

Bir vakit kaybolamaz âşığın adı
Darda kalanların Hak'tır imdadı
Boşuna sen etme ah ü feryadı
Bülbül oldum gülistana eriştim

Serbestî'yim budur sözümün seri
Derdimin Lokman'ı az(1)cık gel beri
Hakkın dostu iki cihan serveri
Can içinde gizli cana eriştim

Yok yerden var ettin yer ile göğü
Erittin gevheri düz eyledin şah
Altı günde bu dünyayı halkettin
Kendini kandilde nur eyledin şah

Dilimde var İsmi azam duası
Gönlümde var müminlerin halâsı
Düldül'ün sahibi Kamber Ağası
Salman'a bir halat bin eyledin şah

Bir adın Ali'dir bir adın Veli
Bir adın gaipden çağırđı belî
Sidre'de Resul'e gösterdin eli
Kendin Cebrail'e sır eyledin şah

Âşık Serbestî'ye hezarı hamdi
Boynumuzda ikrarımız kemendi
Deniz yüzünde gezdirdi semendi
İsmin her tarafa hür eyledin şah

Uyup bu dünyaya bel bağlayanlar
Canını ateş ile dağlayanlar
Atlas kumaş giyip şal bağlayanlar
Dünyadan beş arşın bez aldı gitti

Ne ile açılır cennetin deri
Oynamaktır güzellerin hüneri
Kaybedince ala gözlü dilberi
Ehli aşk olanlar söz aldı gitti

Kırklar Meclisi'nde ezilir çile
Yel estikçe dünya olur zelzele
Yavaş yürü biz de yetek menzile
Çoğunun menzili azaldı gitti

Güzün son ayında bozulur bağlar
Kızılırmak gene durmadan çağlar
Bu *Âşık Serbestî* af diye ağlar
Aşkın ocağından köz aldı gitti

Bahar tamam yaz ayları geliyor
Dağlar tabanından kar ister gönül
Cennet ehli hurileri görünce
Hastaya dermandır nar ister gönül

Her kişi ne bilir ağzının tadın
Arşa çıkar senin ah ü feryadın
Bir kişinin hak verirse muradın
Her zaman dostuna var ister gönöl

Ŗimdilik gelem gençlik ağına
AteŖ dűŖtű yűreėimin yaėına
Seher vakti girdim dostun bağına
Ŗahin bakıŖından kâr ister gűnűl

Bu *Serbestî* neler çekti dünyada
Çok letafet vardır işbu imlâda
Hiç güzellik olmaz bundan ziyade
İkrarına sadık yâr ister gönül

Hüsnü bu cihana şems olan âşık
Bu saat Azrail ne üstündedir
Elinde var mürekkebi kalemi
Elbet defteri var ne üstündedir

Kim Hak Taala'ya verdi selâmı
Kim yazdı Cebrael aldı kalemi
Yaratmıştır on sekiz bin âlemi
Âlemi yaratan ne üstündedir

O kimdir Mekke'ye getirdi taş1
Kim imiş gözünün bir katre yaş1
O kimdir her vakit kestirir baş1
O baş1 kestiren ne üstündedir

Serbestî der bu dünyada kim gezer
Yusuf'tan mah cemal Züleyha'dan güzel
Bir gül var açılrsa dünyayı bezer
Dünyanın tabanı ne üstündedir

Dinle canım sana haber vereyim
Bu saat Azrail can üstündedir
Yezid melun Kerbelâ'da ne yaptı
Kestiği bıçak kan üstündedir

Cebrail Allah'a verdi selâmı
Aldı Muhammed'e verdi kelâmı
Hak yarattı on sekiz bin âlemi
Âlemi halkeden şan üstündedir

Halilullah Mekke'ye getirdi taş1
Kendisidir sâdıkların kardeşi
Muhammed'dir bir katre gözünün yaşı
Vefasız dünyada fan(i)-üstündedir

Muhammed ismidir dünyada gezer
Hak'tan ne gelirse derhal da sezer
Firdevsi kandildir cümleden yanar
Cenneti âlâda yan üstündedir

Bu kadar gam çekip ah etme gönöl
Kalk seni yetirem yâre bu gece
Bilsem ki cellatlar vurur boynunu
Dilinden çekseler dara bu gece

Meyus meyus bakma çeşmi handanım
Sana feda olsun bu tatlı canım
Ölme var dönme yok sensiz hubanım
Bakmaz oldum kisb ü kâra bu gece

Ne var öpsem dudağından dilinden
İlahi emeydim ağzın selinden
Seher vakti sarılaydım belinden
Beyaz göğsün benzer kara bu gece

Senin bu bakışın kâr etti cana
Aşkın beni etmiş deli divane
Öyle bir gül doğmamıştır cihana
Serbestî düşürme dara bu gece

Düştüğ sahralara düştüğ çöllere
Vaktim tamam iken indim ellere
Elimde zülfikar altımda düldül
Karşısında Kamber Ağa'mı gördüm

Binince dldle çıktı meydana
Attığı zlfıkar kâr etti cana
Dinsiz kâfir derhal geldi imana
Meydanda şahımı ağamı gördüm

Ehli aşkın cennet imiş durağı
Hasan'la Hüseyin'dir cennet ırağı
Nuru Muhammed'dir arşın direğı
Fatma'yı Zühre'yi kararlı gördüm

Serbestî nazar et aziz Kur'ân'a
Nuru Muhammed'dir doğdu cihana
Aslanım demiştir Şahı Merdan'a
Hayber'in cenginde ağamı gördüm

Dinle gönöl candan haber vereyim
Mert yiğidin beli bükölmez imiş
Ben gönlüme kara toprak sarındım
Beyaz taşa biber ekilmez imiş

Bülbülüm gülmez ettiği i ekiş
Bu nasıl güzellik bu nasıl reviş
Aşkın iğnesiyle dikilen dikiş
Bil ki haşre kadar sökülmez imiş

Doğru git doğru gel haddini tanı
Ağır yat ağır kalk dikersin şanı
Bir kimsenin kimse dostu düşmanı
Başa gelmeyince bilinmez imiş

Yürü gönül gece gündüz ağlama
Kızılırmak gibi demde çağlama
Her yosma güzele belin bağlama
Kötü yârin kahrı çekilmez imiş

Serbestî yüz çevir Hakk'ın yoluna
Akşamki işini koyma yarına
Dostun sözlerinde sâdık kalına
Doğru duvar hiç de yıkılmaz imiş

Nasıl geldin nasıl gittin dünyadan
Aşkın tuzağında tutuldun mu hiç
Cefa çekmek için Yusuf misali
Kul olup meydanda satıldın mı hiç

Aşkın badesinden bir kâse içip
İyi kötüyü derhal da seçip
Hallacı Mansur'un yayından geçip
Eski pamuk gibi atıldın mı hiç

Bu nasıl güzellik cennet hurisi
Bu dünyada murat kaldı birisi
Gelip geçmektedir Kırklar sürüsü
Koç olup koyuna katıldın mı hiç

İlkbaharı bize yaratan Tanrı
Yeşil mor çiçekli kimisi sarı
İşte karşıdadır gönül kantarı
Kendini veznedip tartıldın mı hiç

Serbestî bakınca Eyüp sırrına
Bu devleti vermez binde birine
Aldı İsmail'i kurban yerine
Dosttan ferman geldi kurtuldun mu hiç

Enginli yüksekli dumanlı dağlar
Gelip geçenlerden kârın var mıdır
Mor sümbüller etrafını şeneltmiş
Hastalara şifa karın var mıdır

Etrafinda pınarların akıyor
Her tarafta bülbüllerin çakıyor
Çiçeklerin burcu burcu kokuyor
Ben gibi hasretli y arin var mıdır

Gelinlerin koyunları saçıyor
Gayri kervankıran yeni doğuyor
Bak ki cemalinden nurlar yağıyor
Dostuma verecek narın var mıdır

Geliyor pınara testi elinde
Letafet var sümbülünde gülünde
Güzeller av avlar atlar belinde
Serbestî ah edip zârın var mıdır

Gelip geçer bana candan bakarsın
Benim esrarımdan akmaz olaydın
Beni ateşlere yaktın yandırdın
Kapansın gözlerin bakmaz olaydın

Seher vakti pencereden bakarsın
Yel estikçe burcu burcu kokarsın
Şu bakışla nice canlar yakarsın
Körelip dumanın yakmaz olaydın

Süsenli sümbüllü hasretli dağlar
Yari güzel olan durmadan ağlar
İlkbaharda şenelir bahçeler bağlar
Gönül kancasına takmaz olaydın

Serbest bel bağlama vefasız yâre
Ahlâkına uyar bir dilber ara
Altın gümüş katar katar bir sıra
O beyaz gerdana takmaz olaydın

Senden ayrılalı ey melek sima
Sor ki neler geldi başıma benim
Diyarı gurbette han köşesinde
Felek zehir kattı aşıma benim

Sen beni ayırdın kisb ü kârımdan
Dağlar kan ağlıyor ah ü zârımdan
Gençlikte ayrıldım nazlı yârımden
Nazlı yârım gelse karşıma benim

Gurbet elde ah çekmeden can gider
Ağladıkça ciğerimden kan gider
Dost yelkeni etirafımdan gider
Kim ne demiş samur kaşlıma benim

Dolaşalım bahçeleri bağları
Tüm eridi yüreğimin yağları
Aklıma düştükçe gençlik çağları
Gel on beş diyelim yaşıma benim

Bak gurbet ellerden geliyor sesi
Lakin neler çekti bu can kafesi
Kemalin var olsun *Âşık Serbestî*
İhtiyarlık gitmez hoşuma benim

Bu kadar ah edip gam çekme gönül
Gider kış ayları yaz olur bir gün
Her taraftan bir karanlık yel eser
Maşrıktan mağrıba düz olur bir gün

Yetmiş bin milleti gelir o günün
Kur'ân'a bağlatır ay ile günün
Borçlu borcun ister haklı [da] hakkın
Hak yanına alır yüz be yüz bir gün

Yiğit sen gün be gün artır şanını
Daima esirge tatlı canını
Namerde bırakma er meydanını
Yakılan cesedin köz alır bir gün

Âşık Serbest(î) niçin yalan diyersin
Helal haram demez her gün yiyersin
Günde bin [bir] atlas çuha giyersin
Bahşışin(se) beş arşın bez olur bir gün

Yüksek konak yapıp çıkma yukarı
Bir kere inersen çıkaman gayrı
Saat saat tatlı lokma yiyersen
Zayıf olur miden yiyemen gayrı

İndiriben bir yatağa koyarlar
Hasta deyi elbiseni soyarlar
İyilik kötölük elden sorarlar
Aklın yağma olur bilemen gayrı

Ŗu fani dŖnyada devran sŖrersin
Bankanotu deste deste dŖrersin
Deden nere gitti sen de gidersin
Git ey karındaŖım gelemen gayrı

Serbestî bir derin yere koyarlar
Karıncalar gözlerini oyarlar
Nerden geldin deyi senden sorarlar
Kapanır dil(lerin) hesap veremen gayrı

Muhkem akan ayı nasıl bilirler
Âbının şiddeti selden görünür
Ârifan olanlar bezme gelirler
Bir cevher sarfeden dilde görünür

Bedbine bed yere asla kanılmaz
Ârif olan âdem (zira) asla yanılmaz
Meramın elinden bir şey kurtulmaz
Demde hasıl olan elde görünür

Şairlik kimine olmuş kolay da
Sanki emek vermiş ... üstada
Bir kişi kendini övmek ne fayda
Onun da kıymeti ilde görünür

Serbestî hakikat rahın bulmalı
Derunun aşk ile taşıp dolmalı
Âşık her makam ile aşına olmalı
Sâzende olanlar telde görünür

KALENDERİ

Sevdim sanarak sen bana kurban olacan mı
Râhında feda canını ... her an olacan mı

Hasta dilin hâzık isen sende devası
Lutfeyleyerek derdime derman olacan mı

İşret demine gel kuralım zevk ü safayı
Destinle doldurup sakiye peyman olacan mı

Gonca gülüm gel konuşak vakti seherde
Aşıften olan bülbüle mihman olacan mı

Serbestî gam çekerken sevda belâsına
Ey talihi kem sen bana düşman olacan mı

HÜSEYİNİ

Yürür o âfet-i devranın gönüller yakışı
Su gibi meylederek bezm-i merama akışı

Gider ağyâr ele meygedede meyler akış1
Acaba hangi nakkaş vurdu yüzüne nakış1

Hazne-i Şam'a, Mısır'a Hind'e değer bir bakışı
Saçağı zer beline saati kordonu takışı

Ne güzel fes giyinir estirerek serde moda
O hilal kaşlarının yayın çekilmiş bulur da

Dedim: Emsalini göz görmemiş Anadolu'da
Dediler: Resmini biz gördük onun Yanbolu'da

Evliya Hanına bastıkça kadem buldu şeref
Güzelin lebleri debrense döker dürr-i necef

Mir'at-ı Hazret-i Yusuf emsali geçti ...
Nice üftadelerin mahvına cem etti taleb

Seni hasna yaradana kurban olam Lemyezel'e
Şerefi şanı güzel çare bulunmaz ecele

Hazne-i Şam'a, Mısır'a, Hind'e değer bir bakışı
Saçağı zer beline saati kordonu takışı

Serbestî can bahşetmiş râna güzele
Erişen sırrını fâşeyleme her mübtezele

DELİ BORAN'DAN

Gene bulutlaştı yüzü havanın
şahin gezer salağında dumanın
Yüzü ifte benli güzel sevenin
Pareli yüreği, hey kara gözlüm

Güzeli sevmeyi ne bilir ahmak
Sevip sevip dostun yüzüne bakmak
Çözdürüp düğmeler göğsünden öpmek
Can cefa götürmez hey kara gözlüm

Neden şu sendeki şu kara gözler
Kehribar dudaklar kırmızı yüzler
Hani aradaki şu gizli sözler
Sineni sineme sar kara gözlüm

Boran'ım söylüyor ahtım erişe
Ağyar ile muhabbetim bir ise
Âşığa verdiği bahşış bu ise
Vallahi billahi az kara gözlüm

Ala gözlüm haber salmış gelmesin
Ara yerde engelleri görmesin
Eliminen ak göğsünün düğmesin
Çözdüğüm aklıma düşer ağlarım

Ala gözlüm haber salmış gel deyi
Ara yerde engellerim var deyi
Leblerin ağzıma sundu bal deyi
Emdiğim aklıma düşer ağlarım

Medhine de deli gönül medhine
Medhedelim şu küpeli hatunu
Ağ bilekli samur kürklü hatunu
Sevdiğim aklıma düşer ağlarım

Yiğitleri var da heril abalı
Gözleri var da altın cebeli
Ağır halakalı büyük obalı
Küpelî'den ayrı düştüm ağılarım

Boran'ım söylüyor yandım farıdım
Karlı dağlar gibi aktım eridim
Bir bezirgân idim kalktım yürüdüm
Yıldıdan Yemen'e çıktım ağlarım

yüzlerini narda herif haberi
gözləri narda altın cəbəli
ağır halakətli künğüt abalı
kəpəklər ağız dişlərinə ağı

Bərramın səyləngər gəndin ^{paratır}
kərdi dağlar kimi altın səndin
Bir bəziyəm idin kəldin ^{gürəldin}
yıldızdan gəlmə gəldin ağlar
-B-

Sen Ruzman verisini wumdu səndi
altı kuzəgər kəldin ləz tərli
Səndi kuzəgər anımda ağı
Dənim kimi əlli səpər ağı

Sen Ruzmanaglusum zati yəknə
ətuf edər ağı verdiğin vergin
arap at altında elude ^{gəldin}
kuzəgər kəldin kəldin ^{I səndin}
(Ruzman verisi)

Sen rüsmüne ağlusun orumdan sana
Geredim dâit köşeyi sana or düşer
Bes antep calgusu bes kara düşer
Konağın or alıktan sür düşer

atlar çekilgeni 3ul kate kandan
kutan kabrası banyan kandan
Efendim küpeliş dilemin senden
aşığın bâyle canart söz düşer

Sayet efendim âzdeğis kaza
Sakam kagaram kumayakarı
Kazın kara cîn aldu sızara
Buğün bahar ayı yamın gün düşer

Baramın sağlığını vıngıyın nacer
Kahna bu kara gün tefe gelir gacı
aşklar sını elyler acar
aşığın bâyle canart söz düşer

Sen Rışvan vezir(i)sin Urumlu şamlı
Altı kısırağın kulunlu taylı
Seksan küheylanın onlardan ayrı
Benim gibi elli seyis az düşer

Sen Rışvan oğlusun zatı yektasın
Ehy'eder^[48] âşığı verdiğin vergin
Arap at altında elinde kargın
Çingirdaklı kollarına baz düşer

Sen Rışvanoğlusun Urum'dan şam'a
Gezdin dört köşeyi sana az düşer
Beş Antep algısı beş kara düzen
Konağına on alışkın saz düşer

Atlar çekiliyor şol koca handan
Kılıcın kabzası boyanır kandan
Efendim Küpeli'yi dilerim senden
Âşığına böyle cömert söz düşer

Seyir et efendim ördeğe kaza
Şahansın konarsın turnaya baza
Kaşıkara esir oldu Sıvaz'a
Bugün bahar ayı yarın güz düşer

Boran'ım söylüyor neyleyim naçar
Kalmaz bu kara gün tez gelir geçer
Âşıklar sazını eliyle açar
Âşığına böyle cömert söz düşer

Ben de ıktım Gültepe'ye
İndim Mumbu ellerine
Ağbaz [ağbaz][\[49\]](#) evler konmuş
Ovasına ölllerine

Bumbu dediğin sasımış
Ağalık beylik yesimiş
Tor küheylanlar(1) var imiş
Yüğrük koşar yollarına

Kola takarlar burmayı
Göze çekerler sürmeyi
Şahin pek sever turnayı
Heves olmuş tellerine

Ŗu kızın evden ıkıŖı
Cerene benzer sekiŖi
Murat'ın coŖku akıŖı
Benzer meŖe sellerine

Ŗu Mumbuç'un gl kokar
Hublar yanağına sokar
Secir derler bir su akar
Gvel konar gllerine

Hocam hocalar hocası
Çocuklar okur hecesi
Mübarek bayram gecesi
(Yâr) kına yaksın ellerine

Bunu diyen *Deli Boran*
Sevdiğine meyil veren
Top top olmuş ağca ceren
Gider dostun köylerine

Efendim efendim benim efendim
Şu serin gündüzde gamsız gezilir
Hangi yumuşundan^[50] yüzüm çevirdim
Şeytan şaşırtınca yoldan azılır

Çalınır odanda alışkın sazlar
Arada dönüyor kumrular kazlar
Gene Küpeli'yi gördü şu gözler
Uğrun uğrun kara bağrım ezilir

Nice vezirin var şanlıdır şanlı
Bekliyor karakol hep sağlı sollu
Yedi sene oldu kollarım bağlı
Umudum var gayrı burda çözülür

Boran'ım söylüyor böyle mi olur
Yalan dünya bir gün virane kalır
Efendim Küpeli'y(i) ban(a)'alsan n'olur
Hacca gitmiş gibi sevap yazılır

KUL MUSTAFA'DAN

Bir güzel gördüm kale boynunda
Yayılıyor yazılarda toy gibi
Kaşların(ın) altına kirpiği eğme
Kuruluyor kara kaşın yay gibi

Ağca ceren gibi seker sekişı
İnci mercan ak göğsünün nakışı
Gallemis^[51] gibi de kokar kokusu
Kokup gider yörük may gibi

Çıktın Adana'dan bilmem Hama'dan
Yörük kızı beni vurdun sineden
Yörük kızı senin aslın nereden
Ne sallanın attan inmiş bey gibi

Kul Mustafa'm der de böyle olunmaz
Ağyâr senin için Çukurova'da kalmaz
Yörük kızı senin dengin bulunmaz
İstanbul'da padişaha tay gibi

(1323/1907 doğumlu Mehmet Poyraz'dan derlendi.)

ELBEYLİOĞLU'NDAN

Ala gözlerini sevdiğim Antep elleri
Sizin yakışığınız yazınan gelir
Yiğidin sevdiği güzel olursa
Sallanır dostuna nazınan gelir

Antebin uğru da şol kara taşlı
Bakaman gerdana gözleri yaşlı
Göllere dökülmüş ol yeşil başlı
Ongun gelinler kızınan gelir

Antebin uğru kamışlık okluk
Yiğidi köt'eden daima yokluk
Sen seni sarpa çekme kınalı keklik
Bey oğlum üstüne bazınan gelir

Elbeyl' oğlu' m der ki yolundan kalma
Her yüze güleni dost olur sanma
Halden korkup sen geri durma
Yiğidin alnına yazılan gelir

Aha blbl nedir senin figanın
Yaz bahar aylarında gen ağlama
Ala karlı mor sümbüllü yaylanın
Soğuk sularından içen ağlama

Gene dumanlandı dağların başı
Durmayıp akıyor çeşmimin yaşı
Hindü Yemeninden ipek kumaşı
Giyinip karşımda duran ağılama

Gün günü de yüz seyirden doğarsın
Doğar doğar enginine değersin
Kömür gözlüm niçin yüzün eğersin
Kendi yaren yüzü güleç ağlama

Elbeyl' oğlu' m der ki neyledim n' ettim
Sürdüler sürgüne de Yemen'e gittim
Gene şu ellerime darlığa yettim
Eskiki günlerim(i) bilen ağlama

SÜLEYMAN PAŞA'DAN[\[52\]](#)

Seyran etsem görünür mü
Yüce Düldül dağı şimdi
Maraş'ın bahçesi bağı
Hubların oynadı şimdi

Bizim yaylanın kuşuna
Can dayanmaz ötüşüne
Serin yaylaların başına
Kuraydım masayı şimdi

Bizim yaylalar oluklu
Akan suları balıklı
Ak sayalı mor belikli
Güzeller geleydi şimdi

Eli elvan kınalı
Gözü siyah sürmelisi
Bey oğlunun sevenleri
Maraş'ta oymağı şimdi

HAL'LOĞLU'NDAN [HALİLOĞLU]

Aslımı sorarsan yârin soyundan
Ayrı düştüm aşiretten beyinden
Pınar başında beş yüz erinen
Çıkıp meydana döğüşendenim efendim

Bine idim kır atımın üstüne
Çeke idim dal kılıcı destime
Gafilleyin varmam düşman üstüne
Hazır ol vaktine diyendenim efendim

Çekelim çileyi öyle olsun bugün
Alınır mı sandın şu Kozandağı'n
Ben bir sürdüm de Bozoklu koyun
Ürkütüp sürüyü yiyendenim efendim

Urumun kuşu Çukurova’da kışlamaz
Allah’tan olmazsa devlet bizi dışlamaz
Benim üfürdüğüm ocak su işlemez
Su döküp ocak söndüren benim efendim

Çekelim çileyi delirdi yalan
Osmanlı'nın andına inanıp gelen
Devlet emredip yörük atımı alan
Atlıdan kaldım yayandanım efendim

Ben de gezer idim kendi halimde
Lale boğazımda zincir dalımda
Adana kazasında Bozok elinde
Kaman'ı alıp da heybenin dibini kesendenim efendim

Haymalar tutturdum dokuz direkli
Sofralar çekirdim ballı börekli
Der *Hal'loğlu*'m [da] çatal yürekli
Meydanda kardaşı kıyandanım efendim

ÂŞIK OSMAN'DAN

Sabahtan uğradım ben Belkıran'a
Sıtma verir mah yüzünü görene
Zülûf müdür perçem midir bilemem
Tor bakışlım kaşındaki kara ne

Yaptım muskalar [da] değmesin nazar
Sıdk ile bakanın [göl] rengin bozar
Kaşların eğdirmiş gözlerin süzer
Yavrumun bakışı benzer cerene

Sırtına giyinmiş süt beyaz saya
Cemalin benzettim gkteyi aya
Katardan ayrılmış bir tl maya
Eşi yok ki elden ele arana

Âşık Osman'ım der (de) yürekte derdim
Sallanma sevdiğim cemalin gördüm
Gözleri kaşları yanıyor ördüm
Ateş atar benim diye gelene

ÂŞIK HÜSEYİN'DEN

Kuşlar içinde de üç kuş severim
Biri keklik biri turaç biri kaz
O kuşun üstünde üç de hasmı var
Biri ispir biri şahin biri baz

Biri der ki ala karlı dağım var
Biri der ki mor çubuklu bağım var
Yalancı dünyanın üç de çağı var
Biri evvel biri bahar biri yaz

Hey ağalar da ben beni öğmem
Oturup kimsenin gıybetin koğmam
Yalancı dünyada üç şeyi sevmem
Biri yalan biri gıybet biri söz

Âşık Hüseyin'im der de tükendi sözüm
Daima ederim Hakk'a niyazım
Güzel olan güzele de üç şey ilâzım
Biri cilve biri şive biri naz

(1290/1874 doğumlu İsmail Şahin'den derlendi.)

KUL ABDURRAHMAN'DAN

*Kul Abdurrahman mahlasıyla yazan Abdurrahman Hürüoğlu,
Osmaniye'nin Hürüüşağı köyündendir.*

Ben sana ne dedim hey kanlı zalim
Miskü anber zülüflerin may dedim
Zalim bir ok attın deldin sinemi
Ne ağrıdı, ne incindi uy dedim

Giyinmiş kuşanmış asılı zarı
Miskü anber olmuş dökülen teri
Huri mi gılman mı melek mi peri
Yavru persek^[53] vurmuş bu ne soy dedim

Giyinmiş kuşanmış lahur şal belde
Mislin bulunmaz değme bir elde
Ne şehirde ne semende ne dalda
Hiç bulunmaz böyle usul boy dedim

Abdurrahman gayri kendini deşir
Peri bir don giymiş eylemiş beşir^[54]
Ne al ne kırmızı imeni yeşil
Kime düğün bayram bu ne toy dedim

Mahbub Leylâm değiştirmiş özünü
Revan olmuş ala gözler(i)lem leme
Hak nasip etse de alsak o kızı
Dem sürerdim dem üstüne dem deme

Nerde bir güzel var gönlüm şad olur
Bana bir bergüzar versen ya n'olur
Leyla bizim olsa ya kimler bilir
Kem kulunun bir derdi var kim kime

Leylâ avcısına kuş gibi bakar
Sevdası içimi kor gibi yakar
Saçları kıvrıcık perçemin döker
Saat olmuş ala gözler cem ceme

Abdurrahman cevabının aslı ne
Uydurmuş da silsilesin aslına
Verseler güzeli misli misline
İyiler iyiye kemler kem keme

ÂŞIK HAKKI'DAN

Âşık Hakkı Kozanlıdır. Dadaloğlu'nun torunu Âşık Yusuf'un oğludur. Çukurova'daki değişmeyi söyleyen önemli bir ozandır. Bu şiiri ilk kez Gökyüzü Mavi Kaldı adlı halk edebiyatından seçmeler kitabında yayımlandı.

Topla sen kendini Çolak Hac' Ağa
Sivrisinek ordu çekti varıyor
Gel göster fendini çekilme dağa
Bir boz duman gibi çöktü varıyor

Ne sırtlana benzer ne kızıl kurda
Dalanmadık âdem kalmadı bunda
Heves güves yapıp kurduğun yurda
Zehirli tohumun döktü varıyor

Gece gündüz demez uçar havada
Kuşlar da tedirgin oldu yuvada
İş kalmadı artık Çukurova'da
Taradı eğirdi büktü varıyor

Şükür bir huyu var mezara girmez
Ölenler kurtulur orada görmez
Dışarda bulursa hiç aman vermez
Dalgalandı uçtu söktü varıyor

Hakkı da sineğin yoktur örneği
Tılan'da Tırmıl'da kurdu derneği
Kemer köyü derler saıl örneği
Salman kahbe gidi ürktü varıyor

ÂŞIK İSMAİL'DEN

İsmail Bey yaylasından göçüşün
Soğuk sulu pınarlarım kal demiş
Vefa yokmuş meğer attan deveden
Derde deva değilmiş mal demiş

Hani benim emmim oğlu Ömer'im
Yüreğime bir od düştü yanarım
Diyarbekir Afşar benim timarım
Bölge bölge timarlarım kal demiş

Hani benim emmim oğlu Mucur'um
At üstünde ölemedim acırım
Sarı Halil oğlu çeksin ecirim
Bölge bölge timarlarım kal demiş

Hani benim emmim oğlu bütünüm
Göge direk direk oldu tütünüm
Yanı çifte halayıklı hatunum
Top top eyle zülüflerin yol demiş

İsmail [de] der ki kolu bağlıyam
Aşk elinden yüreciği dağlıyam
Mamalı'da [ben] bir Rızvan oğluyam
Ben gidiyom, yalan dünya kal, demiş

(1949'da Akifiye'de Mehmet Saygılı'dan derlendi.)

SEYYİT HAMZA'DAN

Ağ kuğum der ki vatan ediyor
Ayrılığın şerbetinden tadıyor
Başkaldırmış sahil deyip gidiyor
Ayıklansın şu Obruk'un yolları

Obruk'tan Çatak'tan Hacın'a uğra
Gürbükü konalgamız tellerin ığra
Göksu'yun köprüsün' geçti bir turna
Al varıyor Sultan Kiraz Belleri

Kiraz'dan kalkın da Tapan'a dönün
Göksu'yun üstünde bir semah dönün
Çevrilin de Deve Konağına dönün
Çevrilsin çevrilsin konsun eliniz

Deve Konağından evler yekinir
Eleksu'dan Bağılama'ya dökülür
Bucakta emmin oğlu derler ondan sakınır
Döner gezer avcıları gölleri

Ağ köprüyü dersin güzellerin durağı
Dost elinden parelendi yüreğim
Sultan Anavarza hublar durağı
Coşkun akar deli çayın selleri

Anavarza'dan erden göçelim
Savrun'dan Sunbas'tan bir su içelim
Günburnu'na Kanlı Ceyhan' geçelim
Altınöz'e doğru gider yolları

Altınöz'den göçtü m'ola Eşeli
Aptalpınarı'nda yurtları belli
Ağ elleri boğum boğum kınalı
Seyyit Hamza'm anar dostun dilleri

ÂŞIK DEDE ÜNAL'DAN

Güzele bakması âdettir bizde
Gocundunsa güzel olmaya idin
Görmedim cananım sen gibi bizde
Ne olur bu eve gelmeye idin

Ateşin yakıyor kalbime geçti
Şavkıyın ışığı dağları aştı
Nideyim bu gönül sevdana düştü
Kolunu boynuma sarmaya idin

Görmüyor gözlerim aşkınla döker
Mıknatıs var sende ruhumu çeker
Lezzetine uymaz ne bal ne şeker
O karlı yayladan inmeye idin

Layıktır sultanlık hem de az gelir
Gölün kıymetini bülbulü bilir
İncitme *Dede*'yi zalim ne olur
Evvel söze cevap vermeye idin

*(Dede Ünal, Endel (Bugün Osmaniye'ye baēlı Koçyurdu köyü)
1330/1914 doğumlu. Köyünün ilkokulunu bitirmiş, 13 yaşında şiir
söylemeye başlamış. Aşağıdaki sekiz koşma 1946'da derlendi.)*

Ta ki şu cihana geldim geleli
Görmedim bir civan ben bunun gibi
Sevda çekip derd ü mihnet göreli
Dökmedim kanlı yaş ben bunun gibi

Çürüttü özümü firkati yaktı
Zavallı bu gönül meyletti aktı
Nideyim gönlümü tarumar etti
Görmedim ömrümde ben bunun gibi

Sorsalar bu civan nerededir kimdir
Derdime çare yok belki bu emdir
Düşmüşüm peşine meçhul kaç yıldır
Görmedim ömrümde ben bunun gibi

Dede ah eyleme yüzlerin güler
Lokman'dır o yavru derdini siler
Kıymetine yetmez binlerce dolar
Görmedim ömrümde ben bunun gibi

Ne ettim ben sana yüzün gülmedi
Sanki bir düşmana bakıyor gibi
Güzellikte yoktur menendin eşin
Yıldırım şimşekler çakıyor gibi

Taramış zülfünü telleri sırma
Ala gözlerine çekilmiş sürme
Çok rica ederim karşımda durma
şavkın yüreğimi yakıyor gibi

Yürüyüşü tülü kendisi maya
Kaşların benzettim üç günlük aya
İştahlı gidiyor sevdiğim suya
Dostu kendisine bakıyor gibi

Dede bu sözlerin gitmez mi hoş
Yoksa gidecek mi emeğin boş
Layiktır güzele tümen ya paşa
Orduyu sefere çekiyor gibi

Her gelip geçmeye gözüme çarpar
Söyler tatlı tatlı dili gelinin
Yüzüme misk ile amberler serper
Topacık kınalı eli gelinin

Türküler söylüyor bilmiyom naz mı
Yeşil baş ördek mi yahut da kaz mı
Yüz bin kızıl altın verseler az mı
Burcu burcu kokar gülü gelinin

Aklım gider her görmeye yüzünü
Can alıcı sandım ala gözünü
Şekere benzettim tatlı sözünü
Oğul balı döker dili gelinin

Firkati çökeli yanıyır yürek
Sallansın bir dahi boyunu göreğ
Açılmıştır bakın güllerin' dereğ
Elvan kokar sağı solu gelinin

Yüzünü görenler oluyor deli
Gönül coştı çağlar sanki kar seli
Dede'm der ben oldum derdinden deli
Üstüme uzandı kolu gelinin

Hasretinden feryat figan ederken
Zavallı gönlüme neşe de geldi
Çürümüş özümü kurtlar diderken
Dermanlarla dolu şişe de geldi

Yolum kaybolmuştur kalmışım dağda
Ötmüyordu bñlbñl harabe bağda
Eriyip kalmazken yñrekte yağ da
Birden o gñnñle piře de geldi

Yorulmuş gönlüme çare ararken
Yaş sarığın dertli başa sararken
Dünyadan uhrâya^[55] hicret ararken
Şükrolsun bu kadar yaşa da geldi

Düşüp de ummana görmezken kara
Dikilip zindana kısışıp dara
İsterken Ulu'dan derdime çare
Herhalde dileğim hoş'a da geldi

Var ol şu gönlümü pâydâr ettin
Kalbimdeki gamı sulara attın
Ey bülbül *Dede*'yi çokça incittin
Yalnızlık soğuk kışa da geldi

Derdini çekerim dermanımı bul
Bul ki yüzüm gülsün kız Elif Elif
Bir ben ağlamakla âlem şad olmaz
O mahmur gözünü süz Elif Elif

Karalar bağlama dertli başına
Düşürmemiş felek seni eşine
O mavi gözüne hilâl kaşına
Gerdana inciler diz Elif Elif

Ben zaten dertliyim sen olma bari
Ağlamak malumdur yiğitler kârı
Mutlak öleceğim sen etme zari
Katlime bir ferman yaz Elif Elif

Engelin ateşi yakamaz beni
O zalim feleğe hasrettim canı
Ben unutmam sen de unutma beni
Bu cefalar bana az Elif Elif

Dede'yi azletti yareli eşi
Hep hakikat çıktı gördüğü düşü
Beğendin mi bana vurduğun taşı
Ölüyom mezarım' kaz Elif Elif

Görmedim güzelde böyle bir eda
Mutlak güzellerin başıdır başı
Ne bülbül ne turna uydurmaz seda
Bu vergi Allahın işidir işi

Beni öldürücü^[56] akibet derdi
Hançer vurdu dertli sinemi deldi
Mecnun oldum aklım başımdan aldı
Aklımı kaybeden kaşıdır kaşı

Gözlerini vermem dünya malına
Getirir o yavru beni diline
Kul olayım beni saran koluna
Çünkü ayıp görmez eşidir eşi

O dertlidir ben de artık olayım
Yıkılmış gönlüne çare bulayım
Sen emreyle ben de ora^[57] geleyim
Hakkı var dilberler başıdır başı

*Dede'*yi esirge müşkül hallerden
Çünkü hasta, sen sakın ol hallerden
Sen güzelsin Hak saklasın dillerden
Ruhumu mesteden düşüdür düşü

Kahrımı zamanadır ne gelir elden
İnsanlık kimdedir bil kahpe dünya
Sadıklık ve sevgi bilinmez dilden
Bizi ağlat sen de gül kahpe dünya

Çok dertliler var ki sebebi sensin
Lütfeyle zehrini içip de kansın
Sade sana uyar yanında kalsın
Bakiyi defterden sil kahpe dünya

Çok çalıştım amma sırrın bilmedim
Onbeş yıldır bir dakika gülmedim
Kime n'ettim bilmem bir eş bulmadım
Nedir kabahatım bil kahpe dünya

Aşına değilim sana ben asla
Gönül ferah için vermedin fas'la
İstersin şu gönül gezsın yaşla
Bunun-(i)çin gam keder bul kahpe dünya

Çekemem kahrını gayri yoruldum
Açılmış gül idim ben de derildim
Bir isabet sol böğründen vuruldum
Bu hayfı bırakma al kahpe dünya

Artık ne söyleyim gülmedi yüzüm
Sızılar kapladı tutmuyor dizim
Hangi dert yüzünden çürüdü özüm
Dede' nin sırrını bil kahpe dünya

HALİL ÇELEBİ'DEN

Mahbub Leylâm sılasını arzetmiş
Hüsnünü medheden dile emanet
Dizmiş cığalını^[58] boynun uzatmış
Kepezin yolacak ele emanet

Hardallıktan göçün almış eline
Bir gün mihman olman mı Araplı eline
Çekmiş katarını Heyik yoluna
Kesik diller coşkun sele emanet

Gaffarlı kabrinde çoktur ulema
Sarptır Sakaltutan göçün dolana
Kargapazar çınarına eviniz kona
Üstüne gölge olan, dala emanet

Çıkıntapanı da Kiraz yokuşu
Göçün' eğlendirir Pancarl' inişi
Gayet muhatara Göksun köprüsü
Kırkların bekçisi pire emanet

Haçin göçün yasak ya n' olur
Çatak'tan Obruk'tan aşar dolandır
Boztepe'de bir ah çeker bulanır
Seher ile esen yele emanet

Çektir katarını kon Aslantaş'a
Yücesine çık da eyle temaşa
Vatanına dahil oldun mu Eşe
Zelfin derler ehliz^[59] ele emanet

(Halil Çelebi, Kadirli'nin Araplı köyündendir. Yaklaşık 1928'de Kadirli'de ölmüştür.)

Yüce derler bir mahalle gelince
Gölde güvel turna gibi dizilir gördüm
Her çeşitten cığalları mükemmel
Bir tavuskuşunu süzülür gördüm

Beni keser m'ola bunun babası
Yüzü hürmetine yaşar obası
Sırtına giyinmiş türlü libası
Cevahir kemeri çözülür gördüm

Sahra mı ettin göl başından gelirsin
Nice yiğitler kanlısı olursun
Bir korkun var benden evvel ölürsün
Bağrına kabrimi kazılı gördüm

Malum aşiretin dilberi çoktur
Dolaştım dünyayı emsalin yoktur
Çelebi'm de ölümün müstahaktır
Ruhun cesedinden üzülür^[60] gördüm

ÂŞIK BEKİR'DEN

Evleri konmuş alana
Tulumu vurmuş kolana
Çeker gider boz Belen'e
Yolları Türkmen kızının

Sabahtan yolum uğradı
Önüme şeker doğradı
Ben söyledim o ağladı
Gözleri Türkmen kızının

Evlerinin önü kartal
Çık da boylarını göster
Beş yüz lira başlık ister
Beyleri Türkmen kızının

Bunu söyler *Âşık Bekir*
Parmağında gümüş şakır
Vardım gördüm halı dokur
Elleri Türkmen kızının

DESTANLAR

EKİNCİ DESTANI

Ne büyük belâdır şu ekincilik
Bırakıp kaçması ar gelir sana
Her zaman züğürtlük hem dilencilik
El açıp gezmesi kâr gelir sana

Harmanı elinden el alır gider
Samanı yerinden yel alır gider
Bağını bahçeni sel alır gider
Karpuzun keleş nar gelir sana

Bir avuç bulgurla bir çanak unluk
Koydun mu içeri bitti yoksulluk
Devlete eyvallah Mevlâ'ya kulluk
Samanlık köşesi şar gelir sana

Bir topal merkeple bir aksak inek
Bir aba, bir postal, bir don, bir gömlek
Buldun mu bir kaşıık ayrıanla ekmek
Allahın yazısı dar gelir sana

Çekilmez azabın çıbanın kahrı
Rüyada görürsen her gece şehri
Talihin kurutur koca bir nehri
Kanını içersin kar gelir sana

Borçlusun gökteki uçan kuşlara
Kimseler inanmaz sana beş para
Kapanmaz bağrında kanayan yara
Gün olur hayatın bar gelir sana

Düştün mü dostun da tutmaz elini
Dinleyen bulunmaz derdini sırrını
Satılsa sayarlar belki derini
Bendeler düşmanlar yar gelir sana

Bankaya mal koyup borca girersin
Aşk ile şevk ile harcayıp yersin
İnşallah bu sene veririm dersin
Kırk yılda bir kere zar gelir sana

Yazmakla tükenmez hazin macera
Bir yandan tahsildar bir yandan icra
Çekersin çaresiz kazaya rıza
Candarma çavuşu çar gelir sana

KARGAYLA ÇİFTÇİ

*Bir adam biber ekiyormuş, kargalar gelmiş, tohumları toplamış.
Adam kargaya çekil demiş, karga çekilmemiş. Başlamış türküye:*

Karga – Ben bir kuşum ismim palanlı karga
Toplarım biberin' dökerim arga^[61]
Dayanamıyorsun tarlanı targa^[62]
Horoz ötümünde gene gelirim

Çiftçi – Bir tüfek alırım seni vururum
Tozağını^[63] çocuklara veririm
Mülkümün içinde kanın alırım
Aralaş^[64] yanımdan palanlı karga

Karga – Ben kuşum gökyüzünde uçarım
İlacım yokkine vallah nâçarım
Ha deyince yedi deniz geçerim
Horoz ötümünde gene gelirim

Çiftçi – Bir tüfek alırım barutu
Tarlaya yaparım gizli bir evsin^[65]
Saçmayı doldurum birbirin üstün
Aralaş yanımdan palanlı karga

Karga – Gider kuşlarımı haber ederim
Tarlanı aktarır talan ederim
Seni bir kelliye kurban ederim
Horoz ötümünde gene gelirim

Çiftçi – Ben hükümet ile görürüm işimi
Gider Ankara'ya vurrum başımı
Dağıtırım tüneğini eşini

Sesimi Sinop'tan getirrim karga

Karga – Gel insanoğlu seninle kavil kuralım

Hükümet yiyici geri duralım

Bu sene yarıya ortak olalım

Yeni sene kime kalır bu tarla

(Kadirli'nin Azaplı köyünde 1341/1925 doğumlu Süleyman Taşyürek'ten derlendi. Bu kişi, Pınarbaşı'nın Çandar köyünde İbrahim'den öğrendiğini söyledi.)

MARAŞ HARBİ DESTANI

Allah Allah dedik başladık işe
Acele Hazreti Ali yetiş
Evliyalar cümle harbe tutuşa
Kâfirin hunu ciğerime dayandı

Bu harbe Fahri Kâinat nâzır
Mustafa Kemal de bir ulu vezir
Bize imdat eyle Hazreti Hızır
Her taraftan kahramanlar uyandı

Dört taraftan düşman toplar atıyor
Aman arkadaşlar vatan batıyor
Yanan hanelerde baykuş ötüyor
Viran kuşu seherlerden uyandı

Tayyareler geldi havada uçtu
Gören masumların tebdili şaşı
Şükrolsun Mevlâ'ya düşman da kaçtı
Ordu vardı Osmaniye'(ye) dayandı

Allah Allah dedi çok babayığıt
Kimi gazi oldu kimisi şehit
Hamdolsun düşmanı eyledik sakıt
Hançerimiz kızıl kana boyandı

Gazi Paşa'm gözün aydınlar olsun
Cenabı Hak sana çok ömür versin
Vatan da Maraş'ın gününü görsün
Kahramanlar senin için dayandı

Rüyat seherlerde eyliyor zikir
Milli nusrat buldu binlerce şükür
Ömer, Osman ile Hazreti Bekir
Bu kavgaya ciharyârlar uyandı

(Söyleyen: Ârif'in kızı Fatik'in kızı Rüyat.)

SİVRİSİNEK DESTANI

Fakir fukaralar elbirlik edek
Gelin beş on tane mezar kazalım
Çeltik arkın' başladılar geliyor
Gelin beş on tane mezar kazalım

Bu iş gayet yakın zannetmen ırak
Çeltik ekilirse el tutmaz kürek
Eninde sonunda bizlere gerek
Gelin beş on tane mezar kazalım

Fukaranın zaten kötü bahtı var
Zenginlerin cebinliğı tahtı var
Sivrisineğın de bize ahdı var
Gelin beş on tane mezar kazalım

Vakti müsaitler yaylaya göçün
Sivrisinek var ha gözünüz' açın
Durman arkadaşlar çocuklar için
Gelin beş on tane mezar kazalım

Sivrisinek dermanımız' almadan
Yerler yumşak kurağını bulmadan
İşin gücün firavunu gelmeden
Gelin beş on tane mezar kazalım

Kiminiz bel alın kiminiz kürek
Bu iş bize ait hazırlık göreğ
Komşu köylere de hep haber vererek
Gelin beş on tane mezar kazalım

Yarın heyet gelir verilir emir
Bu sahanın yeri yolsuz mu denir
Fakir fukaranın çocuğu ölür
Gelin beş on tane mezar kazalım

O sahada sivrisinek beslenir
Uslanmayan fukaralar uslanır
Beyaz kefen üzerine süslenir
Gelin beş on tane mezar kazalım

Ali Dilci der ki dinler mi aman
Çeltikçinin kastı hepsinden yaman
Ölüm muhakkaktır geldiği zaman
Gelin beş on tane mezar kazalım

(Yaşar Kemal, bu şiiri ilk kez “Kasaba Politikacıları” başlıklı yazısı içerisinde yayımlamıştır. Bkz. Baldaki Tuz, İstanbul 1974, s. 124-125)

CENNET KIZ'IN DESTANI

Akşam namazında firar eyledi
Bağ Mahallesi'nden kaçtı bu Cennet
Dedim Alibey Mahalle'ye sorun
Dere Mahalle'ye geçti bu Cennet

Dere Mahalle'ye tövbe varmadı
Savrun Mahalle'de dakika durmadı
Gece gündüz gitti hiç yorulmadı
Anberin arkına düştü bu Cennet

Çağır gelsin Anberarkı muhtarı
İz doğruldu, durmaz gitti yukarı
Sarıbögsek, Çiyanlı, Avlık'tan beri
Tövbe bulunmuyor uçtu bu Cennet

Yukarı yolundan umut kesildi
Çankaza köyü de uğrun basıldı
Sanki kâfir Mehmet aslan kesildi
Mehed'in koluna düştü bu Cennet

Ortuşan'a kapı kapı baktılar
Narlıkışla, Vayvaylı'yı yaktılar
Hös'ün ölen çiftliğini döktüler
Yalnızdut'a doğru geçti bu Cennet

Ordan tuttu değirmenin yolunu
Gördü ordan Karabacak elini
Onlar dedi öp dedemiz elini
Dedenin evine düştü bu Cennet

Dede bunu ordan erken yolladı
Devrişli ahalisi iyi belledi
Eşkiler'den öte mendil salladı
Kesikkeli köyüne düştü bu Cennet

Kesikkeli köyünde kimde yatacak
Yılkı muhacirine varsa vururlar nacak
Gemiye varsa ahali kaçtı sanacak
Muallim çiftliğine kaçtı bu Cennet

Çiftlikte ekmek yok, yürü Endel'e
Gençler görüp derhal aldılar ele
Ekrut'ta bayıldı hep güle güle
Şimdi isteğine düştü bu Cennet

Üç gün dağda yalnızca kaldı
Uyanmadı birden uykuya daldı
Ordan yavaş yavaş Bozkuyu'ya geldi
Muhtarın evine düştü bu Cennet

Muhtar baktı buna bir kara kâfir
Gene merhametli imiş çok etti hayır
Arar bulur bekçiye teslim verir
Ordan Cıgıcık'a geçti bu Cennet

Cığcık muhtarına teslim eyledi
Firar olduğunu derhal söyledi
O da ordan Tıbılı'ya yolladı
Eski kocasına düştü bu Cennet

Sayın dinley'ciler yetmez mi kalan
Ahmet de söylemiş epeyce yalan
Paris terzisinden ne kadar pılan
Milyoner elbisesi biçti bu Cennet

KOCA ŞEYTAN

Dinlen ağalar Öşürlü'nün sözün
Kara olsun iki yüzün
Başındaki bir top bezin
Küpe batır Koca Şeytan

Oldun fıkara kasabı
Değiştirdin sen nesebi
Ahrette külek hesabı
Veremezsin sen Koca Şeytan

Ahalinin canın yaktın
Yarısını ata döktün
Kıl çaldın da torba diktin
Utanman mı Koca Şeytan

Deftere ettin hileyi
İnşallah buldun belâyı
Günahtan yaptın kaleyi
Dikilirsin Koca Şeytan

Altında var yağız at
Kalemi etti gene hareket
Dedin harına bereket
Berhudar ol Koca Şeytan

Ekinler oluyor göcek
Gene öşür alınacak
Verelim, yitip sen ölürken
Sana davul çalınacak

Kör avradın eri sensin
Şeytanların piri sensin
Anavarza'ya taş dizen
Kaltabanın biri sensin

Öşürlü'yü aciz ettik
Çok söyledik taciz ettik
İki türkü haciz ettik
Darıldın mı Koca Şeytan

SIÇAN DESTANI

Gecelerde damda gezer
Kedilerin bağrın ezer
Pirinç pilâvına karanfil düzer
Attar olmuş küçük sıçan

Gökyüzünde takla makla
Ne nohut kodu ne bakla
Avrat dağarcığı sakla
Köşker olmuş küçük sıçan

Yer altında evleri var
Eğri büğrü yolları var
Çıplak çıplak dölleri var
Gulemper olmuş küçük sıçan

Sıçanların asası var
Püsküllüce kesesi var
Un çuvalında hissesi var
Hırsız olmuş küçük sıçan

Ana bacı

Vurdu sacı

Altmış altı bazlamacı

Deldi çıktı küçük sıçan

BİT-PIRE DESTANI

Pire gelir takır makır
Sanırım bir nallı katır
Kalk avrat baltayı getir
Öldüm pirenin elinden

Tuttum pirenin beyini
G..üne kurduk düğünü
Altmış batman çöz yağını
Geçen pazarda satmadık mı

Tuttum pirenin birisini
S..tim ölüsünü dirisini
Çadır kurdum derisini
Alt' ay bir güz içinde kışladım

Hele şu bitin işine
Kendir taktık dişine
Bir tepik vurdu dõřüme
Alt'ay üste yatmadım mı

ASKERE GİDENLER İÇİN

Gidin kardeş güle güle
Hak size yardımcı ola
Ne şerefli Türk gençleri
Bayrak açtı düştü yola

Maşallah deyin maşallah
Şen oldu Ceyhan'ın yolu
Sesiniz arşa duyulsun
Kırılsın düşmanın beli

Çifte davul çalınıyor
Türk gençleri düğün kurdu
Bu düğünün şerefi var
Böyle kurtarırlar yurdu

Bayrağını açan gider
Kanlarını saçan gider
Böyle ne'tsin Türk gençleri
Her şeyinden geçer gider

Hak yoluna korlar başı
Def ederler gelen işi
Tanımazlar dağı taşı
Kâh yürür kâh uçar gider

Gittiği yolundan dönmez
Yurdunda ateşı sönmez
Bir millete boyun eğmez
Her dem alnın açar gider

EMİŞ HANIM'IN MEKTUBU

Adana'da, ameliyat olmak üzere...

Cevap yazdım sözüne
Düştüm bu derdin izine
Kusuruma hiç bakmayın
Dünya karanlık gözüne

Okudum eyledim nazar
Bu sözlerin beni üzer
Gönlüm bir kelebek oldu
Aman dokunmayın tozar

Mektup yazdım karalı
Yüreciğim oldu pareli
Çocukları düşünemem
Hayat hepsinden ileri

Söylersem doluyor içim
Söyleyemem onun için
Kanadım yok uçup gelsem
Yollar bağlı benim için

Bahçelerde salkım st
Artık bana verin t
Vadem yeter gelemesem
Ayşen’imi al da byt

Ameliyattan sonra:

Çağrdılar ben' odaya vardım
Doktoru görünce divana durdum
Ne idi suçu da cezaya girer
Lisan bile veremedim dilimden

Masaya çıkarken tutmadı dizim
O kanlı yaşları akıttı gözüm
Öksüz mü kalacak ufacık kuzum
Aman Allah beni kurtar ölümden

Masanın üstüne uzandım yattım
Tepeden tırnağa kan tere battım
(*Metin eksiktir.*)

TÜRKÜLER

CEREN TÜRKÜSÜ

Şu cerenin sulağına varmalı
El bağlayıp divanına durmalı
Şu güzeli sevdiğine vermeli

Ŗu cerenin sulakları sekili
Sekisinde gül ireyhan ekili
Mor belikler birbirine sokulu

Ceren ıkkmış eşikliğin taşına
Güneş değmiş kemerinin kaşına
Yeni değmiş onüç ondört yaşına

Şu cerenin sulakları kayalı
Kayasında selvi söğüt dayalı
Şeker yemiş dudakları boyalı

İnem gidem şu dağlardan aşağı
İki bacı çift bağlamış kuşağı
Bize derler Andırın'ın uşağı

(27 Eylül 1949'da Andırın'da Mustafa Demirkan'dan derlendi.)

YEMEN TÜRÜSÜ

Merhametsiz padişahlar, askeri
On senedir eğliyorlar Hicaz'da
Genç iken kocadım yitirdim yâri
Soyka Yemen yiğit koymadı bizde

Ne olur karlı dağlar ne olur
Asker yârim gelse yarelerim ey' olur

Padişaha söylen yâri göndersin
Bu kanunu bu zakkumu döndersin
On seneyi bir seneye indirsin
Hiç mi merhamet yok Sultan Aziz’de

Ne olur karlı dağla ne olur
Asker yârim gelse yarelerim ey' olur

AĞITLAR

VAHAP'IN AĞIDI

Çok sevdiği oğlu Vahap'ı kaybeden Yiğenağa ağlamaktadır. Çevresindekiler susmasını söylerler. Köyden çağırttığı kız kardeşi Elif de, olup bitenden habersiz, süslenmiş olarak gelir. Yiğenağa bu ağıdı söyler.

Evime misafir gelse
Vahap ata karşı çıkar
Gücenmen emmiler bana
Od düştüğü yeri yakar

Bir çift doğan besliyordum
Birisini büyütemedim
Ben Vahap'a düğün kurdum
Okuntusun dağıtamadım

Bir çift yavru besliyordum
Birisin verdim sele
Ben Vahap'a düğün kurdum
Elif gelsin güle güle

İk' elimde iki kelik
Ciğerlerim delik deşik
Altın saçına karışık
Elif düğüne mi gelik

Okuntu: Çağrılık, davetiye. Kelik: Terlik. Gelik: Gelmiş.

HÜSEYİN AĞA'NIN AĞIDI

*Uyduranoğullarından Hüseyin Ağa eşkiya tarafından vurulunca,
akrabalarından bir âşık söylüyor.*

Andırın düzünde parlar konağı
On sekiz deve yüz altmış ineği

.....
Can satın alınmaz mal Hösün Ağa

Ne bir gün hasta da ne bir gün sayrı
Yollarım bağlı da gidemem gayrı
Yerini tutmuyor kardeşin Hayri
Bunu da böylece bil Hsn Ağa

Mahkemede verir ko gibi sözü
Kanun dağında yayılır yazı
Ağlayıp gülmesin şu Çerkez kızı
Bunu da böylece bil Hösün Ağa

Kurşun gelir aş aşı
Kuluncunu vermiş taş a
Sarı çiçek mor menekşe
Karış da gel Hösün Ağa

Gelip gitme mi eline
Kına yakma mı eline
Ne var idi Hösün Ağa
Bir live taksaydın beline

Kurşun değmiş sağ kolundan
Cıgara düşmüş elinden
Saptan gel Hösün Ağa
Sakın Taşoluk yolundan

Hösün: Hüseyin. Yazı: Sürü. Live: Röverver. Saptan: Sapadan.

HACI DURDU AĞA'NIN AĞIDI

*1910’larda ölen Andırın ağalarından Yaycıoğlu Hacı Durdu için,
karısı Meryem Hatun tarafından söylenmiştir.*

Salakta acılar doğanı
Hacı Bey bunun yiğeni
Andırın ağası ölmüş
Esnaflar örtsün düveni

Kaymakam'la dövüşmüş
Hersli bıyığın geveler
Hacı Bilal katarlasın
İşleğe gitsin develer

Ağanın göçü geliyor
Seçilmiyor gelinciden
Hemi ağa hemi vezir
Kan damlardı kılıncından

Odasında kandil yanar
Hacı hizmetine döner
Sekiz bozu dokuz tülü
Evi Meryemçil'e göçer

Alt(1)-uşağı var ağanın
İkisi kahve pişirir
Yed(i)-atı bağlı tavlada
Küheylân kuyruk savurur

*Salak: Çeltik tarlası. Düven: Dükkân. Hersli: Hırslı. İşlek: İş yeri.
Gelinci: Gelin göçü. Hemi: Hem. Bozu: Dişı deve. Tülü: Erkek deve.
Meryemçil: Bir yayla.*

İNCEMAĞARA AĞIDI

Babası ölen bir kadın, kocasıyla birlikte cenazeye giderken, İncemağara denilen dereye eşkiyalarla karşılaşılıyor. Kürt eşkiyalar kocasını öldürüp kendisini kaçırıyorlar. Olaydan sonra bu ağıdı söylüyor. Ağıtlar'daki "Körün Oğlunun Ağıdı"nın çeşitlenmesi.

Yaslan koca konak yaslan
Seslen sürmel'eşim seslen
Sürmel'eşim yasa gider
Altında da arabistan

İncemağ'ranın deresi
Yıkılıp viran kalası
Kurban olam sürmel'eşim
Nerende kurşun yarası

Kürtler tuttu beliğinden
Yürümedim imekledim
Sürmel'eşim gelir diye
Yedi gün ahır bekledim

Belimde de bir top kutnu
Ben onları n'ediciğim
Koyuverin beni Kürtler
Ben anama gidiciyim

Kardaşlarım kardaşlarım
Kana boyandı salarım
Ayan olsun sürmel'eşim
Delik damlarda kışladım

Dar ikindi çevirdiler
Öldüm yalvarı yalvarı
Kurban olam sürmel'eşim
Soyka mı koydun şalvarı

Ayağında çizme ısılar
Kınaman beni komşular
Sürmel'eşim gelirkene
Çamurlu ovası karşılar

Nolaydı da n'olaydı
Altın akçam olaydı
Sürmel'eşim sağ ola da
Bir anam var öleydi

Arabistan: Arap atı. Belik: Saç. İmeklemek: emeklemek. Kutnu: Bir cins kumaş.

Gidiciyim: Gideceğim. Soyka: Ölüden kalan giyit.

GELİNİN AĞIDI

Kayseri'den bir kız, Andırınlı bir gençle evleniyor. Gelin geldikten dokuz ay sonra çocuğu olurken ölen bu kadın, ölüırken kendine ağıt yakıyor. Daha sonra annesi ve kaynanası da ağıtlar söylüyorlar. Ağıtlar'daki "Medine'nin Ağıdı"nın çeşitlenmesi.

Kendisi

Ana kızın çok mu idi
Bir kız sana yük mü idi
Yıkılası Kayseri’de
Bir menendim yok mu idi

Kaynanası

Çıktım çınarın bendine
Çığırdım kendi kendime
Doğan ayın on beşine
Anan gelir demedim mi

Anası

Esat gel yanıma otur
Memmet kazma kürek getir
Gariptir ak Medine’m
Mezarın ucundan yatır

Mezarının üstün’ açtım
Göğsünün düğmesin’ çözdüm
Yavrum benden vaz mı geçtin
Amanın kuzum amanın

Bezirgân değil mi göçen
Tüccar değil mi bohç’ açan
Analık değilim geçem
Ananım kızım ananım

Deveye vururlar tuzu

Yüreğime düştü sıızı
Benden size vasiyet
Gurbet ele vermen kızı

Böyl'olduğın bilemedim
Bir düşceğiz göremedim
Baban olsa salar idim
Kardeşini salamadım

Evimizin önü arpa
Arpaya yayılır görpe
Baban olsa gelir idi
Kırat başın çarpa çarpa

Karlı dağlar karlı dağlar
Karı erir suyu çağlar
Garib imiş Ak Medine'm
Basmac'oglu'n durmaz ağlar

Şu tepede bir harmancık savrulur
Küreği yok yabası yok yeli yok
Garib imiş Ak Medine'm
Emmisi yok dayısı yok eli yok

Menend: Eş, benzer. Görpe: Kuzu.

MEMED'İN AĞIDI

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Andırın çevresi eşkiya doluydu. Hemen her gün bir zengin, bir yiğit öldürölüyordu. Bunlardan biri, haksızlığa kurban gidip dağlara çekilmiş, hükmetin binbaşılık sözü vermesi üzerine başka bir eşkiya tarafından öldürölmiş Memed'di. Ağıdı anası, karısı, kız kardeşi yakıyorlar.

Anası

Değirmenin ardı söğüt
Verseniz de almam öğüt
Dört oğlumun içinde
Memed oğlum en yiğit

Aziziye Aziziye
Kanlar göllendi yazıya
Memed vuruldu deyince
Koyun karıştı kuzuya

Aziziye' vardım idi
Çalgıları çalınıyor
Oğlumu vuran Çerkeze
Binbaşılık veriliyor

Karısı

Gürün'ün Gürün elması
Zor olur yiğit ölmesi
Bu da bizden ganil kalsın
Yedi bacı dul kalması

Bacısı

Eliminen suyun' koydum
Şu yalan dünyaya doydum
Bununla kardışım kurtulur
Yedi kurşunu saydım

Anası

Sağ eli martın kaldırır
Sol eli tüfek doldurur
Yiğit benim oğlancığım
Hem ölür hem de öldürür

Ganil kalmak: Gelenek olmak, âdet kalmak.

ASKERİN AĞIDI

Askerden izinli gelirken yolda ölen bir yiğit için, karısı ve kız kardeşi tarafından söylenmiştir.

Karısı (çocuğuna)

Yayladan mı aldın suyu
Sabiden mi aldın huyu
Küçücükten öksüz kaldın
Uyu ağ bebeğim uyu

Bacısı

Kapa kapa gidiyordum
Araba geldi karşımdan
Açınca kardaşım yüzünü
Aklım gitti başımdan

Kadan alam Arzu
Yanıldım kılmadım farzı
İntizar mı etti ola
Elbisesin diken terzi

Otursam görmüyor gözüm
Dinelsem tutmuyor dizim
Ana, kardaş ölük dedi
Kendi de ölesice kızım

Arabalar çekiliyor
Candarmalar koğuşuna
Kara oğlun Nazif ise
Yalvar kapı çavuşuna

*Kapa kapa: Koşa koşa. Ağ: Ak, beyaz. Kadan alam: Kurban olayım.
İntizar: Beddua. Dinelmek: Ayakta durmak. Ölük: Ölmüş.*

KURŞUNA DİZİLENLERİN AĞIDI

İki kardeş, Kurtuluş Savaşı sırasında iftiraya uğrar ve “vatana ihanet” suçundan kurşuna dizilirler. Daha sonra haksız yere mahkûm edildikleri anlaşılır. Bunun üzerine anaları aşağıdaki ağıdı yakar.

Atını çıkardım pazara
Müftü'm dayanmaz nazara
Ayırman da aşiretler
İk'sini bir kon mezara

Kâğıt yazar tabak tabak
Hocasından alır sabak
Müftü'mü kaçarken gördüm
Ayak yalın başı kabak

Çifte yavrunun anası
Bu gece galan ölücü
İk' elinde iki efe
Çıldırıp da mı gülücü

*Müftü: Kardeşlerden birinin adı. Kon: Koyun, bırakın. Tabak:
Tabaka. Sabak: Ders. Galan: Artık. Efe: Fes.*

(SAHİPSİZ BİR AĞIT)

Bir kadın, kocasının ölümü üzerine söylüyor.

Elimden tutup kaldırman
Sularına beleneyim
Benim eşim sağ olsun da
Kapı kapı dileneyim

Bakmam Kâbe'nin yoluna
Neler geliyor dilime
Kurban olam sürmel'eşim
Gel de bak benim halime

Mendilini bana verin
Gül yerine koklayayım
Eskiki günüm gelsin
Tüfek gibi patlayayım

Fırak deli gönöl fırak
Yaşım genç de yollar yırak
Anam da ölsün babam da
Daha eşim bana gerek

Nişanda taktığım yüzük
Öper öper kokularım
Kardaşımın dediğini
Ben aklıma çıkılarım

*Fırak: Fırak, ayrılık. Yırak: Irak, uzak. Kokulamak: Koklamak.
Çıkılamak: Sarıp sarmalamak, saklamak.*

HACI BEY'İN AĞIDI

Hacı Bey adlı ağa, rakiplerinin araya girmesi sonucu eşkiyalar tarafından öldürölünce yakılıyor.

Cemalönü'nün yazısı
Yalnız kaldı kuzusu
Vezir emnim ava gider
Kadife çullu tazısı

Ali ergen Memed ergen
Ankara'dan gelir ferman
Kalk gidelim vezir emmim
Çektiğimiz kalsın sergen

Keşfçi gelmiş varılmıyor
Emmim bana darılmıyor
Kurban olam vezir emmi
Yaran azgın sarılmıyor

Vezir emmim şehit düşük
Başucunda yanar ışıık
Bebeğe adın(1) vurmuşlar
Vallahi sallamam beşik

Kan bulaşmış bileğine
Patoz geldi salağına
Kalk gidelim vezir emmim
Vali geldi konağına

Ergen: Bekâr. Düşük: Düşmüş. Vurmak: Vermek.

DURAN'IN AĞIDI

Andırınlı Ahmet Paşa'nın biricik oğlu Duran ölünce, Duran'ın teyzesi tarafından söylenmiştir. Ahmet Paşa'nın oğlu için yaktığı "Duran'ın Ağıdı", Yaşar Kemal'in Ağıtlar'ındadır.

Kır ata biçtirdim keçe
Emeklerim gitti heçe
Ben oğluma gelin aldım
Sarı lira saça saça

Kır at kapıda kişner
Ellahama çayır dişler
Kör olası Sisli kızı
Oturmuş da aya işler

Atına binmiş geliyor
Emmisi alar maşallah
Ağlaşman kızlar ağlaşman
Düğün kuracık inşallah

Merdivene attım ayak
Ağ konağa vurdum suvak
Ben kardeşten izin aldım
Geline vuralım duvak

İçeri girdim yıkıldım
Dışarı çıktım yekindim
Söylemeyen bey kardeşim
Vezir babandan utandım

Ninni babam oğlu ninni

Döşünün arası enni

Söylemiyor Sisli kızı

Ellahama deve kinni

Bakın kunduranın izine
Çuha şalvarın tozuna
Haydin nişana inelim
Müftü efendinin kızına

Sabahınan bir kuş öttü
Sesini sesine kattı
Kınaman beni ablalar
Oğlum nazardan gitti

Sabahınan tekerlendi
Arabası gıcır gıcır
Altmış evli Ahmet Paşa
Yeniden oldu muhacir

Gitmem Tahilli evine
Diken dökülsün yoluna
Ahmet Paşa düğün kurmuş
Gazi takılsın geline

Hasan Dede at oynağı
Getir elimin deyneği
Ta dedemden ganil kalma
Bu da dedemin gömleği

*Heçe: Hiçe. Ellahama: (Allahü alem'den) öyle olmalı, sanırım ki.
Sis: Kozan. Aya: Gergef. Kuracık: Kuracağız. Suvak: Sıva, badana.
Enni: Enli. Tahil: Bir semt. Gazi: Gazi altını.*

DURDU BEY'İN AĞIDI

Ermeni karışıklıkları sırasında müstantik (sorgu yargıcı) Durdu Bey, Ermenilerin Andırın'dan çıkarılmalarına karar verir. Andırın Ermenileri, Zeytun'daki Ermenilerle birleşerek Andırın'a saldırır ve Durdu Bey'i öldürürler. Ağıt, Durdu Bey'in kız kardeşi tarafından söylenmiştir.

Geben'e konak tutturmuş
Ben içinde otur'rum deyi
İstanbul'a tel vurdurmuş
Ben asker getir'rim deyi

Yükte düzülü findığı
Keril banka sandığı
İstanbul'a tel vurdurmuş
Hükümetin mustantığı

Gebenin de önü yazı
Koyuna katarlar kuzu
Çırpını çırpını ağlar
Haçca Hatun, beyin kızı

Altın tartar vezne inen
Kahat yazar imza inen
Cenk ediyor kul olduğum
Hazreti Hamza inen

Nediciğim nediciğim
Başımı alıp gidiciyim
Kardaşım' kuzusu altı olmuş
Çoban olup güdücüyüm

Mustantık: Sorgu yargıcı. Haçca: Hatice. Vezne inen: Vezin (ölçü) ile. İnen: İle. Nediciğim: Ne yapacağım?

TOPUZ BEY'İN AĞIDI

Avşaroğullarından Andırınlı Topuz Bey'in ölümünden sonra kardeşi ve akrabaları tarafından söylenmiştir. Ağıtlar'daki (1992, s. 164-166) "Topuzun Ağıdı"nın çeşitlenmesi.

Elinde un eleği
Gelin eliyor eliyor
Kutnu yorgan telli beşik
Anam Topuz' u beliyor

Topuz benim allı başım
Sar' altınım göğ kuruşum
Kızma kadir Mevlâm kızma
Bundan artı yok kardaşım

İki kardeşim olsa
Biri ölse biri kalsa
Ağlamazdım Topuz sana
Sarılacak dalım olsa

Kalk kardaşım inek dedim
Göğ kır ata binek dedim
Bura babamız yurtları
Saçılak da konak dedim

Dundar anı inilerdi
Ön devesi inilerdi
Topuz'un gücün görenin
Din' imanı yenilerdi

Ağmaşat'ın kelileri
Av ediyor delileri
Dengi sırma dengi atlas
Yornuk gelmiş tülüleri

İşte geldim anam ebem
Gelmem demiş gözü söbem
Ahrette yerin kalmadı
Kabul olmaz oldu töbem

İşte geldim anam bacım
Gitti sancım geldi Hacı'm
Künde böyle ağlıyorum
Bir hayal etti'm için

Topuz Topuz dedikleri
Gül şeftali edikleri
Topuz'un göçü geliyor
Sıçırıştır patukları

İnek: İnelim. Dundar: Deve sürüsü. Çinilemek: Çınlamak. Keli: Tepe. Av etmek: Avlanmak. Yornuk: Yorgun. Ebe: Büyük anne, nine. Söbe: Oval, değirmi. Töbe: Tövbe. Künde: Her gün. Edik: Bir çeşit ayakkabı. Patuk: Patik, terlik.

MUSA BEY'İN AĞIDI

Andırınlı Musa Bey'in ölümünde değişik kişilerce söylenmiştir.

Madalya takılır döşüne
Düşer düşman peşine
Bekliyorum bibim oğlu
Doğan ayın on beşine

Bey kardaşım bey kardaşım
Paşalara teğ kardaşım
Sana ölüm yakışır mı
Daha baban sağ kardaşım

Duydu m'ola Hacın Emiş
Kenarda yedirmem yemiş
Manastır'dan yükü geldi
Dengi sırma dengi gümüş

Beğ kardaşım beğ kardaşım
Kaymakama teğ kardaşım
Çetelerin hep kaçmışlar
Getirdiler döğ kardaşım

Çetelerin düz kardaşım
İstihkama dik kardaşım
Manastırın kalesine
Sancağını dik kardaşım

Kedi küçük amma şahan
Düşmanına pür ihtiyar
Hısımların hep geldiler
Uyan telli beyim uyan

Sal beriden varırken
Hasan, Süleyman değnedi
Senin aklın ermez kızım
Benim yüreğim oynadı

Mektebe gidici Ruran
Hani kaydını gören
Sabahınan seherledi
Başımıza esti haran

Sabahınan seherledi
Başımıza haran esti
Kadanı alayım hanım
..... oğlu bize küstü

Gider Gümüşoluğa yaylar
Kardaş gezer Hacı'yınan
Küstün ise barıştırırım
Emin oğlu Hacı'yınan

*Bibi: Hala, babanın kız kardeşi. Teğ: Denk, eşit. Değnemek:
Bakmak, gözetlemek. Kayıt: Hazırlık. Haran: Felaket.*

MUSTAFA AĞA'NIN AĞIDI

Mustafa Ağa'nın Andırın'da ölümü üzerine ailesindeki kişilerce söylenmiştir.

Sabah bize ağ'sız derler
Amanın gidici güce
Kaş çekildi göz süzöldü
Yasin'i bitirdi mi hoca

Bir küçücek oda tutmuş
Benzer çardağın yurduna
Ağam Maraş'a varırsa
Derman ararım derdime

Sabah beni salıcılar
Hey heylesin garik anam
Kadamı alam bacım
Mevlâm verir m'ola sabır

İlâhi başın kesile
Bunu da eyledim kabul
Ali Kenan evlenirken
Bacı çaldırırım davul

Cirit atar kolun sallar
Kardaş oynar güzel havut
Şükür oğlu var ağanın
İnşallah yerini tutar

Ŗu Bağdat'ta kalanın
Ocağında baykuŖ öter
HoŖ geldin Ŗerif hoŖgeldin
Bura kardaŖın odası
Allahtan diledim dilek
Bana gelmedi kadası

*Ağ'sız: Ağasız. Hey heylesin: Ne yapsın?. Garik: Gayri. Havut:
Cirit değneği.*

NURİ EFENDİ'NİN AĞIDI

*Andırın tüccarlarından Nuri Efendi'nin ölümünden sonra,
cenazede bulunan akrabaları tarafından söylenmiştir.*

Odada kilim yazılı
Vafiri filcan dizili
Bu ilin ağası ölmüş
Ardı ufacık kuzulu

Nuri Efendi bir efendi
Bulunmaz misli menendi
Eğer düşmanı ölürse
Yan taşına çalar kendi

Ömer nazlı Feyzi nazlı
Vezir ağam seyfi gözlü
Kul olduğum vezir ağam
Öğüt verir gizli gizli

Ben gardaşa gail değilim
Vezir ağam geri gelsin
İster sen de darıl hatun
Kızlarıyın hepsi ölsün

Feyzi ıkarma sesini
Anan ekmez yasını
Vezir ağam küskün gitmiş
Bahçede buldum fesini

Kardaşın çatal beşiği
Gelin salları ıdır ıdır
Küskün isen emnim oğlu
Kalk bizim eve buyur

*Yazılı: Serili. Vafiri: Çok, bol (Arapça vâfir'den). Gail: Kail. Iğır
ığır: Ağır ağır, yavaş yavaş.*

(SAHİPSİZ BİR AĞIT)

*Eşkiyalar tarafından öldürülen bir adama, yakınları aşağıdaki
ağıdı söylüyor.*

Soğanlı'da harb oluyor
Sağdan, soldan, geriinen
Bibim oğlu harb ediyor
Hazireti Ali inen

Nenni telli yiğen nenni
Döşüyün arası enni
Bibim oğlu harbden gelmiş
Eli yüzü ala kanlı

Ŗu esvabını beri verin
Sen bilmiyon kıymetini
Bibim oğlu harbden gelmiŖ
Çayıra bağlar atını

Kele Selver kele Selver
Yüklüğünde kumaş parlar
Baktın düşman zor geliyor
Elini kaldırıp Hakka yalvar

Yanında bir kardeş olsa
Bir eşin yanıma gelse
Ben bir orduyu bozardım
Silahımın topu dinse

Yüce dağların aşıldı
Bura şehidin düşüdü
Yamçımı üstüne örtün
Azgın yaralar üşüdü

Kele: Hey, yahu. Aşıt: Geçit. Düşüt: Düştüğü yer.

YEMEN AĞIDI

*Yemen’de ölen oğlu için annesinin yaktığı ağıt. (Karşılaştırınız:
“Yemen Ağıdı”, Yaşar Kemal: Ağıtlar, 1992, s. 55-56).*

Anam gel yanıma otur
Elini yarama yetir
El kızına bel bağlama
Yavruyu yanıma yatır

Anam kirazdan geliyor
Sesi beni deli ediyor
Sen gurbete asker verdin
Nasıl uykunuz geliyor

Evimizin önü arpa
Biçemedim sele serpe
Tez gel Memed'im tez gel
Gelinin arkanda körpe

Terzi bastan oğlum terzi
Gitti gurbet ili gezdi
Soysuz imiş elin kızı
Evimizin düzenin' bozdu

Gitme Yemen'e Yemen'e
Sen cahilsin uyanaman (?)
Dan borusu er vurunca
Sen cahilsin uyanaman

Top karşıdan gürledi mi
Gülleleri parladı mı
Top kekilli bastan oğlum
Ecel telini telledi mi

Küçük Maraş büyük Maraş
Ulaş mavi donlun ulaş
Ağız başa davul mu tutar
Yemen’de tutuldu güleş

Arabayı beri çekin
Şehitleri buraya dökün
Erzurum'un hanımları
Yaralıya iyi bakın

Cahil: Genç, acemi. Dan borusu: Kalk borusu. Kekil: Kâkül. Don: Giyit, elbise. Güleş: Güreş.

İSMAİL KILIÇ'IN AĞIDI

Andırın'ın çok sevilen, hayırsever ağası İsmail Kılıç'ın ölümünden sonra ünlü ağıtçı Hasibe Hatun tarafından söylenmiştir.

Aşireti düşmüş yola
Yağmur(da)-ıslanı ıslanı
Ağayı isterler senden
Güllü sen n'ettin aslanı

Ell(i)-adamınan otursa
Verir lokanta harçlığın
Şöyle vezirden ayrılan
Yavrum alamaz dışlığın

Felek bize etti kastı
Odasında kaplan postu
Ağa göçün ayrı çekmiş
Hep duysun yârânı dostu

Kalkar odasın gezerim
Görmezsem umut üzerim
Alnıma kara bağlarım
Hacı evlenirken çözerim

Kadanı alayım yelek
Ablak yüz de hañer bilek
Sen olmazsan yalnızım
Gayri viran kalır salak

Enni döŖte gözler söbe
AteŖ düŖtü yandı oba
N'ettin benim yalnızızı
Senden istiyorum ebe

Evin tutturmuş keliğe
Benzer Hazreti Ali'ye
Halbur'a hayma tutturur
Davet verirdi valiye

Bin adama günlük verir
Salakt(a)-atın gezdirerek
Aşara(?) davet verir
Çifte kısır yüzdürerek

Kimse bu yavruma uymaz
Hasmının lafin' duymaz
Acar tabut aktırırım
Aa her tabuta sığmaz

Azrail etmiş baskın
Hava azgın yeli keskin
Yüreğime dert oluyor
Dayılara gitti küskün

Eli cömert dili tatlı
Yedilere kavuşturur
Kimse olamaz yavrum gibi
Kanlıları barıştırır

Patoz motor ağlaşıyor
Ağamızı bul diyorlar
Ali, Mehmet kaldırmıyor
Öfkemizi al diyorlar

Kurban olayım adına
Kardaş doymadım tadına
Yalnızım biriciğim
Neden kaldım ardında

Dışlık almak: Mutlu olmak, neşelenmek. Ev tutturmak: Ev yaptırmak. Umut üzmek: Umudu kesmek. Enni döş: Geniş göğüs. Kelik: Kıraç yer. Halbur: Kalburdağı. Hayma: Çardak. Kısır: Kuzu su olmayan koyun.

SÜLEYMAN PAŞA'NIN AĞIDI

Andırınlı Süleyman Paşa, Malatya’da zehirleniyor. Can çekişirken kendisi için aşağıdaki ağıdı söylüyor.

Kuşlar bizden selâm söyle vatana
Ah çeksin ağlasın illerim benim
Kısmeti böyle imiş takdiri ilahinin
İncitmen ufacık beylerim benim

Müşkül oldu bu sefer de gülmemiz
On iki mansıptan tuğ almamız
Gurbet Malatya'da kaldı türbemiz
Çok idi vatanda ağlarım benim

Çağırın bende boz atlı Hızır
Devletin nazlısı Süleyman vezir
Osman Beyefendi gayretli, hazır
Kenan'ım çeksin de tuğlarım benim

İbrahim ejderhaya karşı koyduğun
Sultan Mecit bana arka verdiğin
Anadolu çok sefasın sürdüğün
Aşın sahralı dağlarım benim

ABDÜL BEY'İN AĞIDI

Sabahınan bir kuş öter

Buna kervankıran derler

Gelin senin adın batsın

Sana Bayrak Duran derler

Ŗu derede dal gürümüŖ
Dalın budağı çürümüŖ
Kadasın aldığım eller
Sahipsizlik ne zor imiŖ

Hasta Abdül Beyim hasta
Şeker şerbet altın tasta
Ağ konağ' yapan usta
Gönenmesin dedi m'ola

Tabakasının tütünüyüm
Döşeginin hatemiyim
Kimse dönüp dolaşmasın
Abdül Beyin yetimiyim

Arabayı beri çekin
Hastaları öte dökün
İstanbul'un doktorları
Yaralıya iyi bakın

Akşamla yattım talaşa
Sabahinen yattım üleşe
Şöyle döndüm baktım idi
Sıra sıra kan ulaş

Üleş: Leş.

İSMAIL AĞA'NIN AĞIDI

*1944'te ölen Zülfikaroğlu İsmail Ağa için Andırınlı şairlerden
Mehmet Zülkadiroğlu söylemiştir.*

Size ziyarete geldim
Ağlarım ciğerim bölük
Güllü karalar giymişsin
Yoksa kocanız mı ölük

Geç geldim de darıldın mı
Ağladın da yoruldun mu
Dört bir başa senin Güllü
Can verirken sarıldın mı

İsmail Ağa düğün kurmuş
Ne telaşlı bayla bayan
Yarpuzdan gelir akşama
Beş yüz atlı beş yüz yayan

Kaymakam Bey, Binbaşı Bey

Ortak olmuş kara yasa

İsmail Ağa davet verir

Türlü yemek dolu masa

Aslan bükemez bazusun
Motor ekiyor yazısın
Nasıl kıydın zalim tífüs
Yetim koydun bir kuzusun

Aşiretler toplanmışlar
Ağlıyorlar yana yana
Bin yılda bir doğuramaz
Övünmesin hiçbir ana

Aşiretler toplanmışlar
Konak boşalıp doluyor
Fakir ağlar yoksul ağlar
Kuşlar yüzünü yoluyor

Tanrım özenip yarattı
Musa Efendi'y(i)-arattı
Ali Beye çocuğunu
Öteki emanet bıraktı

Abaz'oğlu, Yaycıoğlu
Muzu sözüne uyar mı
Bir elin beş parmağı var
Kardaş kardaşı kıyar mı

Âşıklar eder ilânı
Andırın'ın soy ceylânı
Doktor gelip ulaşmadı
Haykırırken küheylânı

Emir büyük yerden geldi
Para sökmez kuvvet sökmez
Beller büktü, yürek deldi
Bu acıyı felek çekmez

NEBİ'NİN AĞIDI

1941 'de ölen Zülkadiroğulları 'ndan Nebi için yakılan ağıt.

Karayı yazmıyor elim
Tutup söylemiyor dilim
Ayakta atın Nebi Efendi
Sana yakışmıyor ölüm

Ağla Ltf Efendi ağla
Babayın yerini sağla
Sabiha gelin olurken
Duvağına kına bağla

Aşkın dolu, gamın dolu
Aşkından ciğerim bölük
Ağlasana Hasib Hatun
Senin de kardaşın ölük

Küçüklerin küsler sene
Dostların gitmiyor eve
Kara günlerde yoldaşım
Selâm götür Musa Bey'e

Bırakın beni ağlayım
Alnıma kara bağlayım
Bilmeyenler görsün bilsin
Şair Zülkadiroğlu'yum

MUSA BEY'İN AĞIDI

Bey kardaşım bey kardaşım

Kaymakama teğ kardaşım

Sana ölüm yakışır mı

Koca baban sağ kardaşım

Kendi küçük amma şahan
Düşmanına “bunak” diyen
Hısımların hep geldiler
Uyan telli beyim uyan

Kadanı alayım Emiş
Kınada yedirmem yemiş
Manastır'dan yükü geldi
Dengi sırma, dengi gümüş

Emiş d'ölsün Gümüş d'ölsün
Telli Fadiş kadan alsın
Sağın bacın, koca baban
Hasibe de kadan alsın

Parmağında elmas yüzük
Elin kaldırdıkça parlar
Beğim gibi şehit olanın
Amanın ölüsü terler

Teğ: Eşit, denk. Kada: Bela.

CÜCÜKLERE AĞIT

Şu kapıya çıktım idi
Yatıyorlar ala kanlı
Çocuk gibi seviyordum
Nenni küçüklerim nenni

Kimi ak da kimi kara
Yatıyorlar sıra sıra
Kör olası kısıracık
Kan etmeye gelmiş bura’

Doru kısırağı bağlar
Küçükler ziyaret eyler
Çok severdi Tekinciğim
Görür şimdi o da ağlar

Şum kısrak nasıl da vurdu
Üleşlerin yere serdi
Dava edecektim amma
Ödemeye senet verdi

Cücüğüm keklık palazı
Buna ağlar abılası
Üçünü birden öldürmüş
Şum gözleri kör olası

Dört cücüğün üçü gitti
Şum kısrak yarez etti
Nasıl ağlamazsın Hatçe
Faruk ağlayarak gitti

Üç dağdan süter pürüm
 Ne der aka seni beni göm
 Coşu da dağın bir dağın
 Hep tutuldu birin birin
 Altından ^x atı seker
 Gollanın Cabur Tokar
 Gariyaylıyın bal kışın
 Gay nağa dökünü seker
 Yeter Hüri ^x Karın yeter
 Tami olur bundan beter
 Ne ağıyor hüri hater
 Arif ağıyor yerin dutar
 Dikeme ^x dük ^x dükünde
 Pürüm seni yücünde
 Şahkama gul oldugun
 Herke kulunmaz sözünde

1
Eli Cekiyo Gücünü
Dili 'getirir Tarikade
Esmaların yas dulturur
Adana da oturan saki
Odaında ^{xx} bağlar yatar
Gonağında sehi'öter
Hatan hatin seir olmağınca
Garan kökünüti batar
Maşlağı ^{xx} sinner yarkalı
Marlini ulu Tokala
Ortalığı feham dicitir
Beyanıs dö: sek ten karkulu

Birine diyemem kötü
Verilmez cücüğün meti
On yerinden karnı yarı
Bu kısırak çapkın atı

Ananız böyle olmaz
Tavuğum cücüksüz durmaz
Kayınbaba ödeyecek
Korkarım kaynanam vermez

Cücüğüm ala idi
Kısırak kör ola idi
Doktorlara götürürdüm
Ah yaralı kala idi

(Çobankâhya köyünden, 1911 doğumlu Behice Batur 'dan derlendi.)

*Cücük: Cıvıv. Kısıracık: Kısarak. Şum (Şom): Uğursuz. Palaz:
Keklik yavrusu. Yarez: Garaz.*

(SAHİPSİZ BİR AĞIT)

Yüce dağda biter püren
Ne der ola beni gören
Çoğudu dalım budağım
Hep tükettim birem birem

Altında atı seker
Gollarını çalmış teker
Kahvaltıya bal kestirir
Kaymağa döktürür şeker

Yeter Hürü Hatun yeter
İş mi olur bundan beter
Ne ağıyon Hürü Hatun
Arif Ağa yerim tutar

Dizleme dizlik dizinde
Püskürme beni yüzünde
Sadıkana kul olduğum
Leke bulunmaz sözünde

Eli çekiyo yüsünü

.....[\[66\]](#)

Esvaplara yas tutturur

Adana'd(a)-oturan vali

Odasında beyler yatar
Konağında sefil öter
Hatun eşin olmayınca
Kars'ın hükümeti batar

Maşlahı sırma yakalı
Martini altın tokalı
Ortalığa feham düştü
Beyim döşekten kalkalı

*Püren: Birem birem: Birer birer. Sefil: Baykuş. Kars: Kadirli
ilçesinin eski adı (Kars-ı Zülkadriye).*

İSMAİL BEY'İN AĞIDI

Elbeyli Türkmen aşiretinden Bilâl Bey'in “dutması” (yanında çalışan kişi) Lıvaran, İsmail Bey'i öldürüyor. Bu ağıt İsmail Bey için yakılıyor. Değişik kişilerce söylenmiş olmalı.

Sabahınan arzuhalley yazılır
Çatmasında çiftel kurban yüzölür
Bilal Bey ölürse beyler bozulur
Ağlama anam ağlama
Livaran'ı dost bilip bel bağlama

Haleb'in yolları demirden direk
Kesilen kelleye dayanmaz yürek
Şöyle ygsek eve bir yiğit gerek
Ağlarım anam ağlarım
Mırazım koynunda kaldı söylerim

Sabahınan erken Lıvaran düşmüş yola
Bu işleri gören kalıyor dona
Gavur muydun gavur Lıvaran
Nasıl kıydın küçük kardeş İsmail Bey'e

Al ilen avladılar bizi
Koymadılar kimsemizi
Söndürdüler çıramızı
Issız koydular odamızı

Bilâl Bey de Elbeyli'nin ulusu
Orduyu çeker de Halep valisi
Gülsüm Hatun olmuş çifte yavrusu
Ağlama anam ağlama
Lıvaran'ı dost sanıp bel bağlama

MANILER

ÇİFTE ÇAPA MANİLERİ

Pamuk tarlalarında, ırgadın iştahlı zamanı (sabah ve ikindi) çifte çapa vurulur.

Sıraya dizilmiş birçok ırgadın çapalarını söyledikleri nakaratlı manilerin temposuna uydurarak hep birden indirip kaldırmalarına “çifte çapa” denir.

İrgadın en güzel seslisi, evvela:

Amanın da kızlar nenni de nenni

Canım gözüm nenni de nenni

diye başlar. Bu bittikten sonra aynı havayla bir mani tutturur.

Mani bittikten sonra, bütün ırgatlar birden:

Amanın da kızlar nenni de nenni

Canım da kızlar nenni de nenni

diye nakaratını tekrar ederler.

Manileri, halk arasında her zaman duyduğumuz manilerdir. Fakat Çukurova köylüsü o manilere ne güzel bir ahenk vermiştir. Manilerinin ahengini, güneş altında inip kalktıkça pırıl pırıl yanan çapalarının ahengine ne güzel uydurmuştur.

Sabahın insana büyük heyecan veren ilk vakitlerinde, ırgatlar yemeği yedikten sonra çifte çapaya başlarlar. Gür ve yanık sesler masmavi gök altında, Çukurova'nın yeşil tarlalarında, ufkun en son ucuna kadar yayılır. Çapalar iner kalkar.

İkinci vakti ırgat ayranını içmiştir. Dağılma zamanına az kalmıştır. Sesler batan güneşi geri çevirecekmiş gibi uzanır. Çapalar iner kalkar.

Çifte çapa vurulurken ırgatlar ne kadar azametlidir.

Seslerin kesilmesi, çapaların durması, onları yorgun bir göle benzetir. Sessiz sedasız işlerine devam ederler. Akşam olunca çiftliğe yönelirler.

Ertesi gün yine sabahın güzel demlerinde çapalar iner kalkar...

Çifte çapa vurulurken söylenilen manileri ve nakaratlarını aynen not ettim. Fakat pamuk tarlalarında söylenirken verdiği heyecanı veremiyor.

Amanın da kızlar nenni de nenni

Canım gözüm nenni de nenni

•

Kaleden hopladın mı

Şalvarı topladın mı

Oğlan der ki gel yatak

Kız der ki çatladın mı

•

Kaleden indim düzler

Tombul memeli kızlar

Memesinden ısırđım

Altın dişlerim sızlar

•

Kalenin ardı bostan

Şen olsun Arabistan

Arabistan kızları

Ne don giyer ne fistan

•

Kaleden indim iniş

Mendilim dolu yemiş

Yâre saldım yememiş

Kendisi gelsin demiş

•

Kaleden iniyordum

Çağır-san dönüyordum

Işkından kibrit oldum

Üfürsen yanıyordum

•

Kalenin ardındayım
Ben senin derdindeyim
Âlem gitti işine
Ben senin peşindeyim

•

Kaleden aşmak ister
Bal dudak yaşmak ister
Bir yiğit bir yar sevmiş
Peşine düşmek ister

•

Kalenin burcundayım
Burcunun ucundayım
Âlem gitti işine
Ben senin derdindeyim

•

Kale kaleye bakar
Kaleden kanlar akar
Cahil oğlan durmuşken
Sakallıya kim bakar

•

Kalenin başındayım
Yiğirmi yaşındayım
On iki yaştan beri
Ben senin peşindeyim

•

Kaleden indim düze
Su bağladım nergize
Mevlâm ömürler versin
Tombul memeli kıza

•

Kalenin ardı tandır

Yandır Allah'ım yandır
Gidi deysun oğlu
Şu kızı bana kandır

•

Bir taş attım alıca
Bir kuş vurdum delice
Yenile bir yâr sevdim
Adı Tatlı Hatice

•

Armut dalda yal yerde
Bülbül öter her yerde
Mevlâm bizi ayırmış
Her birimiz bir yerde

•

Armudun dalına bak
Yaprağın halına bak
Gelin olan kızların
Gel gece zârına bak

•

Armudun dalı deste
Dibine düştü hasta
Yârim hasta ben hasta
Şerbetim kaldı tasta

•

Armut aşılır mı
Güzel karşılanır mı
Küçükken yâr sevdim
Ele bağışlanır mı

•

Armudun kümesine
El vurdum memesine

Diz be diz otururken
Utandım demesine

•

Kale kaleye karşı
Kalenin ardı çarşı
Bir şeftali yolladım
Dosta düşmana karşı

•

Sabahın ilk ezanı
Çağır mektup yazanı
Yarabbi sen kavuştur
Hasret ile gezeni

•

Göğde yıldız ellidir
Ellisi de bellidir
Şu hovarda kızlar
Gözlerinden bellidir

•

Keten göynek Mısırı
Oldum kızlar yesiri
Yedi kıza yan çalar
Dul avradın kısırı

•

Duvara astım hasırı
Kız itiniz ısırı
On iki kıza yan çalar
Dul avradın kısırı

•

Deveyi düzde gördüm
Sürmeyi gözde gördüm
On iki gelin sevdim

Cilveyi kızda gördüm

•

Al almanın dördünü
Sev güzelin merdini
Alıcıysan kızdan al
Çekme kaltak derdini

•

Oğlan adın Mıstık mı
Cebindeki fıstık mı
Sana derim hey güzel
Koynundaki memeler
Baş altına yastık mı

•

İnci koydum musluğa
Çocuk düştü kısılğa
Ala gözün sevdiğim
Koy başını yastığa

•

İncir koydum sepete
Yâr oturmuş tepede
Yenile bir yâr sevdim
Şan olsun memlekete

•

Duvara vurur ışıık
Elinde demir kaşık
Etmeyin bunu uşak
Bugün aklım karışık

•

Adana köprü başı
Otur saraya karşı
Gel sarılıp yatalım

Dosta düşmana karşı

•

Adana turuncundan
Mevlâm versin gecinden
Getir ver bir şeftali
Yanağının ucundan

•

Köprü başı meyhane
Ölüyom yana yana
Sen yanasın ben görem
Bana yâr olmayınca

•

Adana dedikleri
Boz etmek yedikleri
Gittim bakayım deyi
Essahmış dedikleri

•

Köprü başı meyhane
Asma damdır kapısı
Ben gözüme aldırdım
On beş sene mapusu

•

Kadifeden yeğim
Seni sevdim meğim
Sen de beni biraz sev
Rahat etsin yüreğim

•

Kadifeden kesem var
Yüreğimde tasam var
İstenmeyik kızların
Hepisinde hissem var

•

Kadifeden çuvallar
Berk çağırın duyarlar
Senin esnafların çok
Kıyma gibi kıyarlar

•

Kadife yastık yüzü
Mevlâm ayırdı bizi
Ben seni unutmadım
Kör olsun düşman gözü

•

Kadife yastığım yok
O dağa bastığım yok
Getir kitaba el basam
Senden gayrı dostum yok

•

Kaleyi yarık sandım
Yâri uyanık sandım
Açtım baktım yüzüne
Atılmış pamuk sandım

•

Pamuk içinde çiğit
Belinde kalem divit
Hem sararmış hem solmuş
Bir yâr için bir yiğit

•

Akşam oldu gelmez mi
Duvarımı delmez mi
Sen yorganda döşekte
Ben soğuktan ölmem mi

•

Kayanın ara yeri
Sızlıyor yara yeri
Cennet köşküne benzer
Memenin ara yeri

•

Akşam arada kaldı
Hançer yarada kaldı
Şu benim deli gönlüm
Kaşı karada kaldı

•

Akşamlar olmayaydı
Badeler dolmayaydı
Ölüm Allah'ın emri
Ayrılık olmayaydı

•

Akşamın vakti geçti
Bir güzel baktı geçti
Zülfünü kemend almış
Boynuna taktı geçti

•

Şu yol pınarın yolu
Boş gider gelir dolu
Kırılsın cezve kulpu
Yorulmuş yârin kolu

•

Pınar başı ben olam
Bulanırsam bulanam
Verin bana yârimi
Dilenirsem dilenem

•

İndim pınar başına

Bir kız çıktı karşıma
Ben sevdayı bilmezdim
Sen getirdin başıma

•

Pınarları tekneli
Fistan giymiş dökmeli
Yeni yeten kızları
Tutup tutup öpmeli

•

Kapısı yok kalenin
Yüzü soğuk yalanın
Kul olam kapısına
Kızı güzel olanın

•

Alçacık duvar uçtu
Mendilim suya düştü
Biz kızları bölüştük
Emine bize düştü

•

Karanfil olacaksın
Sarıp solacaksın
Ben danıştım babana
Sen benim olacaksın

•

Karanfilim gök boya
Kökünü koydum suya
Yenile bir yâr sevdim
Sarmadım doya doya

•

Karanfil destesiyim
Güzeller hastasıyım

Kız memen eğri bitmiş
Ben onun ustasıyım

•

Karanfilin beyazı
Hamur etme bu yazı
Saat üçte gelersen
Alırsın beş beyazı

•

Karanfil kurutmadım
Yâr seni unutmadım
Hatırını çok saydım
Üstüne yâr tutmadım

•

Karanfil koydum tasa
Üstünü basa basa
Yenile bir yâr sevdim
Azıcık boyu kısa

•

İrhan(ın) pençe pençe
Kim sever seni bence
Yazdırayım cemâlin
Gezdireyim bilence

•

İrahan ekim bir evlek
Dadandı kara leylek
Leylek gözün kör olsun
İrahan yarına gerek

•

İrhanım(ı) eğdiler
Hatırıma değdiler
Hay kız senin yüzünden

Bugün beni döğdüler

•

İrahanımsın benimsin

Dalın yere eğilsin

Muhabbetin çok amma

Neyne'm benim değilsin

•

İr(a)hanım sini sini

Ben sevdim birisini

Vursa cellat boynumu

Söylerim doğrusunu

•

Gemici başı mısın

Cevahir taşı mısın

Versem sana bir mendil

Ölünce taşır mısın

•

Kahveyi kaynatırlar

Fincanı oynatırlar

Gelin olan kızları

Söyletip ağlatırlar

•

Mendilim benek benek

Ortası çarkı felek

Çöp koydum yuva yaptım

Ayırdı zalim felek

•

Mendilim dalda kaldı

Gözlerim yolda kaldı

Şu benim cahil gönlüm

Kaşı karada kaldı

•

Mendilimde kara var
Yüreğimde yara var
Ne sen öldün kurtuldun
Ne derdine çare var

•

Mendilimin yeşili
Ben yitirdim eşimi
Al bu mendil sende kalsın
Sil gözünün yaşını

•

Yemenim var sırmadan
Aç kapıyı kırmadan
Seni alıp kaçayım
Baban deys duymadan

•

Yemenim yele yele
Ben çıktım gurbet ele
Yedi mendil çürüttüm
Göz yaşım sile sile

•

İki çeşme yan yana
Su içtim kana kana
Seni doğuran ana
Olsun bana kaynana

•

Kahveciye zârım yok
Ben ağlarım yârim yok
Eller almış yârimi
Mahpusum haberim yok

•

Dereler coşkun olur
Karalar pişkin olur
Sevdiğini almayan
Ölmezse düşkün olur

•

Dereler buz bağıladı
Yüreğim köz bağıladı
Vurdu beni bir gelin
Yaramı kız bağıladı

•

Harput yolu bu mudur
Dere dolu su mudur
Sevip sevip ayrılmak
Edeceğın bu mudur

•

Derelerin coşkunu
Zeytin sürer ışkını
Yâr üstüne yâr sevmiş
Hey Allah'ın şaşkını

•

İndim dere beklerim
Ah benim emeklerin
Yâr aklıma gelmişken
Sızılar kemiklerim

•

Dut dibinde un eler
Tombul tombul memeler
Memeler baş kaldırmış
Kavuşmuyor düğmeler

•

Duttan soydum soygunu

Boğazladım koyunu
Vay kız senin yüzünden
Çıkar bıçak oyunu

•

Dutun yaprağı bir kat
Beni aldı bu fırkat
Ben yârimi bilirim
Sarı fıstanlı avrat

•

Bizim dutlar dut verir
Yaprağını kıt verir
Oğlan küçük kız büyük
Sarılması tat verir

•

Dam(ın) başında üç güzel
Damın çevresini gezer
Büyüğü şöyle böyle
Küçüğü bağırmı ezer

•

Dam başında duran kız
Bayram geldi donan kız
Bayrama kurban ister
Kurbanın ben olam kız

•

Dama vurdum bir tepik
Damın direği kepek
Ben seni alırım ya
Allah bilir kim öpük

•

Süfek üstünde süfek
Omuzunda tek tüfek

Kahpe deyyusun kızı
Koymadı bende yürek

•

Sandık üstünde sandık
Baştan ayağa yandık
Bir kıza meyil verdik
Kahpeyi adam sandık

•

Karlangıcın küçüğü
Severler küçücüğü
Ne yüzüme bakıyon
Orospunun çocuğu

•

Şu gelen Mürselekli
Karşıda gök yelekli
Adana'nın kızları
Vallahi tek memekli

•

Altınımın bağısın
Yüreğimin yağsın
Çok yerde çok yâr sevdim
Sen hepsinin beğisin

•

Bir topum var sırmalı
Alıp yâre vurmalı
Bir ikrarın üstünde
Ölene dek durmalı

•

Altını eritirim
Sözümü yürütürüm
İlmeğin elimdedir

Sözünde durdururum

•

Ceviz içi dört kıymak
Olur mu yare doymak
Yâre doydum diyenin
Helâldir boynun vurmak

•

İnce çektim suyunu
O yâr bilir huyumu
Teneşire çıkınca
O yâr koysun suyumu

•

Ayrıldım güler miyim
Ayrılık diler miyim
Ben yârimden ayrıldım
Sıdkınan güler miyim

•

Çene başı durağım
Kesmez oldu orağım
Sen orada ben burda
Taş oldu yüreğim

•

Kalbur buğday eliyor
Sevdan beni deliyor
Sen orada ben burda
Nasıl uykun geliyor

•

Küp içinde darıyım
Güzel seni alıyım
Eğer beni almazsan
Sigaranı sarıyım

•

Ay doğar elek gibi
Sevdiğim melek gibi
Koynunda memeleri
Dicle’de kelek gibi

•

Ay doğar kadir Allah
Bu sevda nedir Allah
Ya benim muradım ver
Ya beni öldür Allah

•

Diyarbakır dört köşe
İçinde billûr şişe
Allah sabırlar versin
Yârinden ayrılmışa

•

Ay doğar bir nişandır
Kaküller perişandır
Giden yâr benden gitti
El neden perişandır

•

Diyarbakır diyarım
Yâr yitirdim ararım
Gelip giden yolcudan
Her gün yâri sorarım

•

Evli beden’in üstü
Mendilim suya düştü
Eğildim kaldırmaya
Yârım fikrime düştü

•

Oakta duman olur
Gün olur zaman olur
Diyarbekir karpuzu
Her yerde yaman olur

•

Dicle etrafı bostan
Bir zarar gelmez dosttan
Aklım başımdan gidiyor
Seni gördüğüm zaman

•

Akşam sarı güneşi
Yoktur yârimin eşi
Hiç söner mi söyleyin
Yâr yaktığı ateşi

•

Ay aydıındır ısıtır
Dam dama yapışıktır
Komşu kızın zapteyle
Bizim oğlan âşıktır

•

Güle damlar
Gül suyu güle damlar
Kendi gül hanesi gül
Otur an gül adamlar
Bülbülün gözü yaşı
Her seher güle damlar

•

Harabe gözler
Baykuş harabe gözler
Gözlerim hublar görmüş
Bakmaz haraba gözler

Mısırî: Mısır kumaşından dikilmiş. Isırî: Isırır. Etmek: Ekmek. Essah: Gerçek. İstenmeyik: İstenmemiş. Çigit: Çekirdek. İrahan: Reyhan. Cemâl: Yüz. (Cemâl yazdırmak: Makyaj yaptırmak). Bilence (Bilece): Birlikte. Ölünce: Ölünceye kadar. Tepik: Tekme. Kepik: Çökmüş. Öpük: Öpmüş. Kelek: Daha çok Dicle nehrinde kullanılan yerel ve ilkel kayık.

BİLMECELER

- Altı çamur yüzgeçi

Omuzuma aldım on iki saatlik yol yürüdüm.

(Ayakkabı)

- Başı kalın dibi ince

Mübarek deliğine girince

Ah mı den oh mu den?

(Kaşık)

- Gölgesiz yandan geçer

(Ses)

- Çıtır damdan yol geçer

(Gölge)

- Yer altında gümüş düğme

(Çiğdem)

- Çalı başında çürütür

Sıçan bokunu kurutur

(Böğürtlen)

- Ağzı havada

Götü yuvada

(Palamut)

- Fink fink

Bunu bilmeyen bir it

(Sapan)

- Hey hırmandı hırmandı

Kız duvara tırmandı

Oğlan gitti gelmedi

Kız duvardan inmedi

(Anahtar, kilit)

- Gider gelmez

(Yel)

- Gider havaya

Gelmez yuvaya

(Duman)

- Doksan dokuz cemaat

İki müezzin

Bir imam

(Tesbih)

- İnsan yapar yapısını

Kemik açar kapısını

(İçli köfte)

- Karası katıran gibi

Sarısı satıran gibi

Ortası düdük gibi

Biz onu yedik gibi

(Ciğer)

- Çeki çeki çekiler

Çeki benim elimde

Kaba ağaç da sallanır

Kökü benim elinde

(Kayık)

- Vızıldık vızıldık

Bir sürü kıızıldık

Kıran geldi kırıldık

Bir tahtaya dizildik

(Balarısı)

- Yük üstünde

Yarım tane çörek

(Aydede)

- Yer doymaz

Oturur kalkmaz

Gider gelmez

(Ateş, ocak, duman)

- Ağız içinde dil

Haydi bunu bil

(Kanal)

- Ananinki bitişik

Babaninki dört parmak

(Namaz, Parmakların

namazdaki durumu)

- Bir karıştan boyu var

Kadifeden soyu var

(Patlıcan)

- Beyler alır cebine katar

Fukaralar yere atar

(Sümük)

- Aldım ele

Vurdum yere

Allah belâsını vere

(Sümük)

- Gağalı gağalı gaz gider

Gangıltısı tez gider

Ayağı nallı gider

Boğazı çullu gider

(Sel suyu)

- Benim bir bağım var

On iki ay üzüm verir

On bir ay beyazı yenir

Bir ay da karası yenir

(Oruç)

- Mevlâm bir kubbe yaratmış

Yeşil dal üstünde

Ortası altın kadeh

Kenarı al üstünde

(Gül)

- Yaş deri yazılır

Kuru deri büzülür

(Cima)

- Sıra sıra söğütler

Birbirini öğütler

(Dişler)

- Yük başında

Büyülü sarı

(Portakal)

- Yük başında

Güllü yumak

(Kedi)

- Bir damın içinde

Sakar camız yığılı

(Dişler)

- Deve deveden büyük

(Hamut)

- Altı amber üstü amber

İçinde bir gelin oynar

(Ağız, dil)

- Ufacık mezar

Dünyayı gezer

(Akıl)

- Havadan bir kitap düştü

Dünya âlem kapıştı

(Oruç)

- şu tepenin öte yüzü

Benim yüzüm kınalı keklik izi

(Kitap)

- Metel metel meniki

Duvağı var on iki

(Sarmısak)

- Bir yumağı var

Sararım sararım tükenmez

(Yol)

- Yer altında yeşil çubuk

(Yılan)

- Bir oğlum var karı iğer

Kanı dinmez akar

(Su)

- Ey himidi himidi

Kapıya fındık kilidi

Akşamınan gelip de

Geri giden kim idi

(Uyku)

- Yol üstünde kitli sandık

(Mezar)

- Bir oğlum var, ayağını küle gömer oturur

(İbrik)

- Altı kızıl kıyamet

Üstü kara malamat

Yaş kodum kuru çıktı

Peygambere selâmet

(Ateş, sac, ekmek)

- Gölgesi yoktur, karnı toktur

(Kuyu)

- Helemez hülemez

Ocak başına gelemes

(Yağ)

- Dağda takılar

Suda cipiler

Arşın ayaklı

Burma bıyıklı

(Balta, kurbağa, tazi,

tavşan)

- Değirmen tepe

Dört yanı küpe

Altın aşık

Gümüş süpürge

(Ay, yıldızlar)

- Kara inek kalkar gider

Kırmızı inek yatar kalır

(Duman, ateş)

- Bir damım var içinde meses var

Aradım aradım bulamadım

Bir doğrusunu alamadım

(Keçi, boynuzu)

- Uzun kuyu, içinde emin sayı

(Tüfek)

- Pır pır uçar

Appak sıçar

(Değirmen)

- Hizidik hizidik

Altmış iki kız idik

Dal dal olduk dağıldık

Bir tepeye yığıldık

(Arılar)

- Bir tepe başında bir öküz hüğürüp duruyor

(Ustura)

- Sarp yerde saman savrulur

(Arılar)

- Dilim dilim nar

Dize çıktı kar

Uçtu keklık

Kaldı dilber

(Saman, buğday)

- Gağal gağal gaz gelir

Gağaltısı tez gelir

Ayağı nallı gelir

Boğazı telli gelir

(Bukağı)

- Attım murt

Bitti söğüt

Dalı dut

Kendi armut

(Koza)

- Gökten iner şah gibi

Oturur padişah gibi

Dürerler halı gibi

Götürürler esir gibi

(Köprü)

- Çarşıdan alınmaz

Mendile konulmaz

Tadına doyulmaz

(Uyku)

- Bir küçük evim var, ararım ararım yolağı bulunmaz

(Yumurta)

- Çıt çıtın ağacı

Çıtı bitin ağacı

Kırmızı lâle

Akudun ağacı

(Portakal)

- Bir direkli, bir koyaklı

(Mantar)

- Bir yalçın kayanın yüzünde kıvrım kıvrım sarık asılı

(Kulak)

- Geliri var gideri yok

Çarşısı var pazarı yok

(Ölü)

- Metel metel

Mengili çatal

Dil atar

Damak tutar

(Bukağı)

- Kale kapısından büyük

Eşek sıpasından büyük

Kan kırmızı süt beyaz

(Cevabı içinde)

- Altı ak üstü kara

(Karatahta)

- Çalıda bağlı, bürümcüğü dağı

(Mersin)

- İncecik don alır

(İğne)

- Kara deveyi yağladık

Güne karşıya bağladık

(Bileyi)

- Bir küçücük fıl taşı

İçinde beyler aş

(Yumurta)

- Mezdeğenin yaprağı

Mersinin toprağı

Ya bunu bileceksin

Ya bu gece öleceksin

(Hamaylı)

- Bir bakarız hepten

Sakalı kızıl etten

Yumşak yumşak kürkü var

Divlim divlim borkü var

(Havuz)

- Teğem teğem terazi

Bu tevek neden bitmemiş

Muncu büyük Murtaza

Boynuzun neden bitmemiş

(Deve)

- Ak koyun ağılda yatar

Seyid Ahmed üstünde

(Tavuk)

- Sırta gider sığircık

Sırtının üstü gonurcuk

(Balarısı)

- Gözenek gözenek gözü var

Ağalar yanında sözü var

(Petekte bal)

- Hey hırmandı hırmandı

Kız yakaya tırmandı

Oğlan burdan varmayınca

Kız yakadan inmedi

(Kilit, anahtar)

- Ananın patancının arasına girince

Kâh ıslık çalar, kâh saz çalar

(Pamuk atacağı)

- Hendirici hindirici

Ağayı beyi attan indirici

(Sidik)

- Çarşıya gittim

Çarşıdan geldim

Belimde azığım

Acımdan öldüm

(Oruç)

- Dibi kara

Bin çiçek

Bir lale

(Nakışlı kepenek)

- Nardan kestim bir çubuk

Ne nara benzer ne hara benzer

(Katır kuyruğu)

- Üç kışlı bir başlı

(Sacayak)

- Altı kış var altında

Bir kuyruğu var sırtında

(Terazi)

- El yatar, Ellez oturur

(İbrik)

- Karanlık yerde kadı oturur

(Kuyu çıkırığı)

- Kısacık boyu var, kendisi haşarı

(Acı biber)

- Bir sahan unum var

İçinde gamım var

(Ateş)

- Göğ könceği var

Ağ yağlığı var

Sarı terliği var

(Nergis)

- Su gibi akar

Allah yapar

Gül gibi kokar

(Bebek)

- Emmiye değer dayıya değmez

Bibiye değer anaya değmez

(Dudak)

- Takır takır takraba

İçindedir akraba

İki tulum azığı

Belindedir kazığı

(Beşik, çocuk, meme,

kundak)

- Ben giderim kendi gider

Sakalcığı t  m t  m eder

(G  lge)

- Dağdan gelir şah gibi

Oturur padişah gibi

Serilir hasır gibi

Satılır esir gibi

(Kar)

- Kahverengi kahverengi

Kahvelerde   alar   engi

Bekle kuşumun keyfi gelsin

Hanımlardan şeftali alsın

(Kar)

- Alaca bulaca

Kaydırıverdim yamaca

Ya kekliğe ya turaca

(T  fek, g  z)

- Het dedim h  t dedim

Var kapı dibinde yat dedim

(S  p  rge)

- Ey meniki meniki

Oğlu uşağı on iki

On iki de kazığı

Yerde    r  r b  z  ğ  

(Çulha)

- Sarı kız saçından asılır

(Portakal)

- İçi peynir parası

Dışı kazan karası

(Kestane)

- Küçük tenceremin aşısı tatlı

(Ceviz)

- Altı taş üstü taş

İçinde bin tane baş

(Hamam)

- Azalardan bir aza

Çalgılardan bir çalgı

Yiyeceklerden birini alınca

Bir yiyecek adı kalacak

(Kaşkaval peyniri)

- Metel metel metledi

On iki cihan atladı

Kurbağalar kanatlandı

Uçtu gitti sana doğru

(Namaz)

- Bir kutum var

İçinde iki türlü aşım var

(Yumurta)

- Ay gibi değri

Tuz gibi acı

Bunu bilmeyen kunnacı

(Sarmısak)

- İki kaya arasında kırmızı pırasa yuvası

(Kulak)

- Dam ardında bulgur kaynar

(Karinca)

- Çin çini hamam

Kubbesi tamam

Bir kız aldım

Babası imam

(Saat)

- Karının karnına, sopanın eline...

(El değirmeni)

- Benim bir gelinim var

Suyun ortasında evi var

Kendi kendini yer tüketir

Böyle bir huyu var, yanar

(Mum)

- Ağzı aşağı

Teke taşığı

Bunu bilmeyen

Keşiş eşeği

(Patlıcan)

- Altı tahta üstü tahta

İçinde bir kanlı kahpe

(Kaplumbağa)

- Kaftanı kara, gömleği sarı

İçinde bir buruşmuş kocakarı

(Kestane)

- Altı mermer üstü mermer

İçinde bir dilber oynar

(Ağız, dil)

- Altı gözlü, bir boğazlı

(Nal)

- Ben giderim kendi gider

Ortasından yel gider

Bilmeye çok emek ister

(Gölge)

- Hey kurtlar kurtlar

Yusuf'u yiyen kurtlar

Alt başından su çeker

Üst başından yumurtlar

(Çeltik)

- Vardım gördüm oturur

Dedim gelecek

Gelirse gelemeyecek

Gelemeyecekse gelecek

(Kırağı)

- Kınalı mezar

Dünyayı gezer

(Ateş)

- Daracık yerde dana tepişir

(Mısır kavurgası)

- Yassı yatar söbe çıkar

(Ayakkabı)

- İki arasından sel gelir

Beş kardeş karşı varır

(Burun, el)

- Ağ daşını kır eyle

Yan cebine çal eyle

(Bit)

- Metel metel metledi

Kurbağa kanatlandı

On iki cihan atladı

Uçtu gitti Şam'a doğru

(Arı)

- Dam başında tek oynar

Vardım baktım gene çaylar

(Dolu)

- Sizin taylar bizim taylar

Gider Uruma yaylar

(Balarısı)

- Yük başında kıllı yumak

(Kedi)

- Bir kaşık yoğurdum kar

Dünyayı boyar

(Boya)

- Ben giderim kendi gider

Ufak ufak iz eder

(Baston)

- Küçük çörek ederim

Babam evini görmeye giderim

(Yıldırım)

- Uçtu keklik, kaldı dilber

(Saman, buğday)

- Benim bir öküzüm var

Dağı taşı sürer

Damın ardını süremez

(Göz)

- Sığır gibi ot otlar, su içmez

(İpekböceği)

Den: Dersin. Gaz: Kaz. Hamut: Koşum ve yük hayvanlarının boyunlarına takılan ağaç ya da ağaç üzerine meşin geçirilmiş çember. Meses: Öven dire. Muncu: Gövde. Ellez: İlyas. Urum (Rum): Anadolu. Yaylar: Yaylaya çıkar.

MASAL

ZOR ALİ

Vaktiyle iki kardeş varmış. Büyük kardeş zengin, küçük kardeşi fıkaraymış. Zenginin oğlu, fıkaranın kızı varmış. [Bir gün küçük, büyüğe demiş ki:]

— Kızımı oğluna vermişim Allahın emriyle. Niçin almıyorsun kızımı?

— Senin kızın fıkara kızı olduğu için benim oğluma layık değil, demiş.

Fıkara kahrolup başka memlekete göçüp gidiyor. Oradan bir name yazıyor: “Oğlunun haklısını al kardeşim.” Üç dört sene böyle mektup gönderiyor. Amcasından gelen mektubun bir tanesi oğlanın eline geçiyor. Diyor ki:

— Babacığım, benim haklımı niçin almıyorsun?

Bir heybe altın alıp atına binerek emmisinin ve nişanlısının yanına gidiyor.

— Amcam, ben Allahın emriyle haklımı alacağım, diyor.

Nişanlısını alıp hali yeten bir yere götürüyor. Altınlarla bir ev aptırıyor. Bir at, bir şahin, bir zağar, bir de tüfek alıyor. Sabah av yapıyor, akşamleyin gelince:

— Emmim kızı, benim gibi avcı, kuvvetli, gürbüz var mı? diyor. O da:

— Yok, diyor, emmioğlu.

Üç beş sene sürüyor bu hal. Kervancının biri tesadüfen o eve uğruyor, yemeğe kalıyor.

Dönüşte bir cadı karısı bulup oraya götürüyor:

— Neneciğim, avcının karısını bana kandırmanın bir çaresi?

Adı : Ahmet
Soyadı : Karagöz
Baba : Mehmet
Dk. : Hacı Musa ağalar
D.T. : 1325
Tahsil : yok
Meslek : Kulaylar

İmtihana iki girdiğim varmış,
başında girdim, zengin, gücümle girdim,
fukaradım. Zenginim oğlum var
fukaradımın kız varmış. Zengin
oğluma vermişim - allahım emriyle
niçini almıyor kızını? Zengin
kızını fukara kız aldığını
niçini benim oğluma lazım
değil diyor

Fukara geliren başka
mülkete geçip geçiyor. Orda
bir name yazıyor. Oğluma
hakkımı al girdim. Üstü
sane böyle mektup gönderiyor.
Benki oğluma annesinden
gelen mektubunu. Bu dâvayı
-eline geçiriyor diyor ki babacığım
benim baklını? niçini almıyor -
sana?

Bir beğbe altın toqur atın birer
emmisinin ve nesannının yannın
gidiyor.

- Ammucun bən Allahın
emrinen traktını alacam diyor
nesannını alıp həli pətern
bir yere göstərmişdi altınvarından
bir ev yapdıyır. Bir cət, bir sət
bir cəyər, bədə xüfət, dərin av
sənn səlsəli av yapır. Ağşam
ləzzə gəlincə.

- Emni qan bənnin qını
avır, gəfətə, qırtıya var mən
oda

- Gət, diyor, emmisiğün
İç baş səne sürüyor bən
tral. Kənnənnin kırısi talar
difer. Ə ene uğrur. Avırın
alləsinə yannın gəlir. Bir
cən gənər bəyər dönnədə
orayr uğrur. - Nəniğin
bən anənnin, gənənn bənər
gəndənnin bir çaresi.

- Pak gələcə oğlun diyor
Cən gənər, kənnənn
sən gət diyor - iç baş qın
Ə ene gəlir.

- Deyənni gənənn, sən

— Pek güzel oğlum, diyor cadı karısı kervancıya. Sen git.

Üç beş gün o evde kalıyor. Diyor ki:

— Kızım, sen kervancıyla yakın olursan, sana Hind'den, Yemen'den çok güzel kumaşlar getirecek.

Avcı, gelince, “Bu karı neci?” diye soruyor.

— Hicaza gidiyordum oğlum, hayvanım öldü. Tesadüfen evinizde misafir olarak kalacağım.

Avcı bundan hiçbir şey anlamıyor. Cadı karı avcının ailesinin aklını tamamıyla çeliyor, kervancıyla görüşme sözü alıyor. O sırada kervancı geliyor, görüşüyorlar.

Kervancıyla karı dönüp gidiyorlar.

— On beş gün sonra gelirim kızım, diyor, elbiselerini sana getiririm.

On beş gün sonra elbiselerle geliyor. Kervancı da geliyor, diyor ki:

— Nineciğim, bu gelinin kocasını bir tarafa göndermenin çaresi?

Kadın:

— Kızım, diyor, senin kocan avdan gelince ne söyler?

— Benim gibi avcı, gürbüz, kuvvetli var mı? diye söyler.

— Öyle söylediğinde de ki: “Haramiler dağından Zor Ali isminde bir adam var, senden kuvvetli, zorlu.”

Avcı geldiğinde:

— Emmi kızı, benim gibi gürbüz, avcı ve kuvvetli pehlivan var mı? dediğinde diyor ki:

— Haramiler dağında Zor Ali isminde bir adam varmış.

— Ya öyleyse bize yol göründü, hadi allahaısmarladık, diyerek yola revan oluyor.

Yedi gün yedi gece gittikten sora Zor Ali'nin evinin önüne varıyor:

— İn aşığıya Zor Ali, diyor, alçak, namussuz!

Zor Ali:

— Kardeşim ne istersin benden?

— İn aşığıya alçak namussuz, seninle boy ölçüşeceğim.

Zor Ali diyor ki:

— Sen misafırsın. Bir yemek ve kahveden sonra maksadını bana anlat.

— Yemekten, kahveden sonra maksat anlatılmaz. Erkeksen in er meydanına!

— Kardeşim, erkek sözüyle mi geldin sen buraya, kadın sözüyle mi?

— Ben onu sana sormuyorum. İn aşığı!

— Sen sormuyorsan ben soruyorum. Erkek sözüyle mi geldin, kadın sözüyle mi?

Avcı dedi ki:

— Ailemin sözüyle geldim.

Zor Ali dedi ki:

— Eyvah, aldanmışsın. Ailen seni baştan atmış, başkasıyla sevişiyor.

— İn aşığı. Anlatayım da, haksızsam boynumu vur.

Zor Ali iniyor. Yukarı çıkıyorlar. Yemek yeyip kahve içtikten sonra diyor ki:

— Benim annemle babam, aşiret yurdunda sekiz on yaşında bir kız çocuğu buluyorlar. Büyütüp bana veriyorlar. Anam babam öldükten sonra... On yaşında bir kızım, altı yaşında bir oğlum vardı. Bu havalide kırk tane hanemiz vardı. Daim vakit benim fırsatımı ararlardı. Bir gün ailem, “Anamı babamı isterim” diye zorladı. Her ne kadar “Bilmem” dediysem de,

“Bulacaksın. Akrabasız kimse olmaz.”

Dedim ki:

“Gideyim arayayım bari.”

Harami dağına çıkıyor. Bir ihtiyaı kadınıla bir erkek aşıretli buluyor. Macerayı anlatıyor. Diyor ki:

“Benim bir ailem var. İsmi Ayşe. Getirdiğimde, filan zaman biz seni kaybettik, diye sarmaş dolaş olun. Baba ana ıkın.”

Dönüp geliyor. Ailesini, çocuklarını beraberine alarak yola çıkıyor. Yolda bir rahmet tutuyor. Bir mağaraya gizleniyorlar. Mağara gayet genişmiş. Kırk Harami, o mağarada yatar kalkarmış. Ailesine diyor ki: “Benim düşmanlarım buraya da geldiler, ses etme. Ben dardayım, onlarla burada arpışmam.”

Ailesi, “Demek ki sen kendi yurdunda erkeksin,” diyor. O esnada oğlan çocuğuna bir sille vuruyor ailesi.

“Amma benim ne kabahatim var?”

Zor Ali dedi ki:

“Aman oğlum, sus,” dedi.

Ailesi dedi ki:

“Niçin sussun?”

O esnada harami başı haberi aldı:

“Zor Ali burda olsa gerek. Hücum!” diyor. Ve gelip Zor Ali’yi yakalıyorlar. Ayaklarını ve elini bağlıyorlar.

Ailesi diyor ki:

“Madem ki er değilmişsin, işte belanı buldun.”

Ve gidip harami başının kucağına oturuyor. Harami başı iki şişe patlatarak, iki kadına bir kendisine, içmeye başlıyor.

Kadın kafayı bulunca ortaya dineliyor.

“Ne çeşit oyunlar istersin harami başı?” diyor.

arpanayı takınarak, çırılçıplak olarak arpanayı vuruyor, dönmeye başlıyor. Bir iki saat oynuyor ve yorulup düşüp yatıyor.

Zor Ali diyor ki, “Kızım,” diyor, “şu kılıcımınla ayaklarımdaki ve ellerimdeki

ipi kesiver.”

Kız diyor ki:

“Babacığım,” diyor, “kadın kısmından hiç iyilik bekleme.”

Kız da düşüp uyuyor.

“Oğlum,” diyor, “şu kılıcımı al da şu iplerimi kesiver.”

“Kılıçla olmazsa dişimle keseceğim babacığım.”

Kılıcı alarak ellerinin ve ayaklarının iplerini kesti. Zor Ali kılıca sarılarak haramilerin yirmi dokuz tanesini öldürüyor ve gelip yerine yatıyor.

“Of, imdat senden yarabbi!” diye bağırıyor.

Harami başı uyandı.

“Ne o Zor Ali, ayakların mı ağrıdı ellerin mi?”

“Ciğerim ağrıdı ne fayda” dedi Zor Ali.

O esnada kadın kalktı, gene oynamaya başladı. Harami başı sordu:

“Ne gördün düşünde Zor Ali?”

“Avcı gittim bir pınara oturdum. Kırk tane erkek keklikle bir kancık keklik, bir de kancık palaz sulanmaya indiler. Tüfek sıktımdı, yirmi dokuz erkek kancık gördüm. On bir erkek keklikle bir kancık keklik ve bir palaz kaldı. İkinci oturuşunda onunu da temizlerim.

Kızı ve ailesi güldü. Kızı dedi ki:

“Babacığım eskiden böyle samranırdı.”

Tekrar yattılar. Zor Ali kalkıp haramilerin on tanesini öldürdü, harami başına bir depik vurdu:

“Kalk bedevi herif, ölçüleyim seninle.”

Harami başının ellerini ayaklarını keserek, ailesinin de gözlerini oyarak, kızının da dilini keserek, oğlunun gözlerinden öperek evine geldi.

Avcıya diyor ki:

— Bu hal başıma böylece geldi. Oğlumla beraber bu meskeni bekliyorum. Git, sen de evinin yüksek bir yerine çık otur. Evinde olanı gözetle.

Evinin yüksek bir yerine çıkarak oturdu. Evini gözetledi. O esnada bir ihtiyar, arkasında bir sandıkla geldi, sandığı bıraktı. Uyuyakaldı. Koca uyuyunca sandığın içerisinden bir genç kadın çıkıp, belinde bir çıkınla taşımış olduğu dostuna, “buralarda kimse olmaz,” diyerek muhabbete başlıyorlar.

İhtiyarın yanına gelerek,

— Haydi evimize, diyor.

Eve varıyor. Cadı karısı sihirleyerek delikanlıyı bir merkep yapıp bağlıyor. İhtiyar da geliyor evine. Cadı diyor ki:

— Evladım tez ol, ben gideceğim.

Avcı Ali diyor ki:

— Bir yemek yemeyince seni salmam, diyor. Sesleniyor:

— Emmi kızı, büyük tenceremizle bir bulgur pilavı pişir.

— Emmi oğlu, iki kişilik yeter.

— Büyük tencereyle vur, diyor avcı.

Büyük tencereyle vuruyor. Ve sofrayı ortaya seriyorlar.

— Yedi tane kaşık getir, diyor.

— Ne yapacaksın emmi oğlu yedi kaşığı? diyor.

— Sen getir, nene lazım.

İhtiyara diyor ki:

— Sandığı aç bakalım, ihtiyarın genç karısını, sihirlemiş olduğun dostumu çıkar.

Çıkartıyor. Cadı karısına:

— Ahırdaki eşeği getir yemek yesin.

Cadı karısı:

— Oğlum eşek yemek yemez.

— Yemek yemedik eşek avrat sevmez, diyor avcı.

Onu da çıkarıyorlar.

— Emmi kızı! Sen, ben, iki. Cadı karısı, dostu, dört. İhtiyarla ailesi altı. Bir de onun dostu, yedi.

Yemeği yedikten sonra altı tanesini temizleyip memleketine geçip gidiyor.

Gökten üç elma düşüyor. Birini ben yiyorum, birini Ahmet, birini hikâye söyleyen yiyor.

(Kadirli'nin Hacımusaoglan köyünden, 1325/1909 doğumlu Ahmet Karagöz'den derlendi.)

TÜRKÜLÜ HALK HİKÂYELERİ

KOCA TANIR

Koca Tanır Elbistan'ın Şerefli köyünde yaşarmış. Orda Senem adlı bir kıza vuruluyor. Şerefli'nin beyleri de Koca Tanır'a garezen kızı Reyhanlı köyüne kocaya veriyorlar. Zaman geçiyor, karı yetmiş seksen yaşına değiyor. Koca Tanır da doksan, yüz yaşına değiyor. Ermeni mi, birisi kap satarmış. Bu Reyhanlı köyüne varıyor, Senem'le konuşuyor.

— Elbistan tarafına da gidiyor musun? diyor.

— Gidiyorum, diyor.

— Şerefli köyünde Koca Tanır namında bir adam var, onu bilir misin? diyor.

Ermeni de,

— Pek bilirim, diyor. Gözlerinin ikisi de kör olmuş.

— Ona gidersen benden çok selâm söyle, ahret hakkın helal etsin, diyor.

Ermeni diyor ki:

— E, seni ne bilecek de böyle söylüyorsun? diyor.

O diyor ki:

— Senin gençliğinde burdan Senem adlı bir kız kocaya gitmiş. Sana da çok selâmı var, dersin.

Ondan sonra Ermeni dolanıp çevrilip Koca Tanır'ın yanına geliyor. Bakıyor ki, Tanır duvarın gölgeden yüzüne oturmuş. İki gözleri kör, duruyor orda. Bunu görünce, Ermeninin, Senem'in saldığı selâm aklına düşmüş. Yanına varmış:

— Tanır Ağa, sana bir karının selâmı vardı, demiş.

— Nasıl karıymış, adı neydi? diye sormuş.

— Senin gençliğinde o buralardan gelin gitmiş, adı Senem'miş. Sana da çok selâmı var. Ahret hakkını helal etsin, dedi.

Koca Tanır değneğini eline aldı, ağlayarak türküye başladı:

Bir selâm geldi nazlı Senem'den

Deli gönöl sevdalanmaya başladı
Akmaz iken kör pınarın ayağı
Suyu geldi çağlamaya başladı

Senem'in giydiği gene mi sarı
Ölmeden yüzünü göreydim bari
Yıkılmış değirmenin erkeği peri
Su gelince düzenine başladı

Aşkın tavaşı da ocakta kaynar
Şu deli gönlüm de durmayıp oynar
Ermeni, dillerin şekerler çiğner
Tatlı tatlı şar olmaya başladı

Hele bakın şu feleğin işine
Zehir kattı ekmeğime aşına
Senem değdi yetmiş seksen yaşına
Benimki de yüz olmaya başladı

Senem'in yaylası Binboğa'nın dağları

Çıkartsın karayı giysin ağları

Körolası Şerefli'nin beğleri

Koca Tanır gencelmeye başladı

(Yarım kalmıştır.)

BEY OĞLU, BEY KIZI

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellallık ederken, anam eşikteyken babam beşikteyken... Falan filan... Fili yutmuş bir yılan... Bu dediğimizin hepsi yalan, gelelim essahına...

Bir Bey Oğlu, bir Bey Kızı varmış. Bunlar rüyasında birbirine aşk şarabı içirmişler. Birbirlerini de hiç bilmezlermiş. Bu oğlana bir hastalık olmuş, merak hastalığı. Babası:

— Oğlum, ne hastalığın? diye çok ısrar ettiyse de utandığından dememiş.

Babası, arkadaşlarına:

— Bu oğlumun merakını siz bilirsiniz, haber alın, demiş.

Bir gün ava gitmişler. Arkadaşlarının birisi:

— Arkadaş senin bu merakın nereden geldi de böyle sararıyorsun, bana de, demiş.

— Benim, demiş, meraklandığım, Horasan'da bir bey kızıyla aşkın şarabını elinden içtim. Babama da utanıp diyemiyorum. Bu kızı alamazsam bu meraktan öleceğim.

Avdan geldikten sonra:

— Şevketlim, oğlunun hastalığını anladım. Horasan'da bir bey kızına âşık olmuş.

Bey, oğlunu çağırmış, demiş ki:

— Oğlum, o dediğin adamla biz silsile düşmanınız. Onun kızını isteme de, başka her kimin kızını istersen var varlığını dökeceğim.

Oğlan demiş ki:

— Baba, o kız olmazsa ben bu dertten ölmekliğe razıyım. Bana hakkınızı helal eyleyin. Ben gideceğim. Ya ölürüm, ya alırım.

— Oğlum, mademki sözümü tutmuyorsun, git. Ne hakkımı helal ederim... Senin de yüzüne ecel baksın, dedi. Sana vereceğim alkış bu.

Oğlan oradan atına biniyor,

— Allah sen rastgetir, deyip gidiyor.

Yaz gitti, güz gitti, günün birinde Horasan’a vardı. Beyi sordu. Evini gösterdiler. Vardı odasına indi. Onda birkaç gün kaldı, kızı göremedi. “Ne yapayım” diye buna bir çare düşündü.

Kız da doktormuş. Kapıcısı Osman Çavuş namında bir adamı varmış. Bununla konuşmuş ve sıkı kardeşlik olmuşlar. Osman Çavuş’a başında olan derdi söylemiş. Osman Çavuş demiş ki:

— Kardeşim, ben kıza söyleyemem. Benim söylediğimi duyarlarsa beni öldürürler. Sana bir çaresini deyim. Böyle yaparsan kızı sen gözünle görürsün, demiş.

Oğlan demiş ki:

— Neyse çaresi söyle. İnan ki, ben kızı göremezsem zaten ölmeye geldim.

— Öyle ise senin, ya bir hastalığına, ya bir yerinde yara açarsın, kızı öyle görürsün, demiş.

Oğlan atına binmiş, büyük bir yol üzerine varmış. Orda kendi kendine üç dört yerine bıçak vurmuş. Buna rastgelen yolculara:

— Aman beni haramiciler soydu. Beni şu şehre düşürün, demiş.

Oradan geçen yolcular bunu almış, şehre getirmişler. Demişler ki:

— Beyin kızının hayrat hastanesi var. O hastaneye yat, o bakar sana, demişler.

Oğlan sürünerek, ala kanlı, hastaneye gelmiş. Osman Çavuş, bu oğlanı hiç bilmemiş gibi:

— Neci, derdin neci? Ne oldun? diye sormuş.

Oğlan demiş ki:

— Arkadaş beni haramiler soydu. Paramı aldılar. Beni de bıçakladılar. Burda hayrat hastanesi varmış. Acaba beni almaz mı?

— Dur bakayım, söyleyeyim, demiş Osman Çavuş.

Osman Çavuş kızın yanına varmış:

— Hatun, sana bir şey söyleyeceğim.

Kız, yılışarak:

— Hayrola, söyle bakayım, demiş.

— Hayır inşallah. Başka bir diyeceğim yok. Bir genç delikanlıyı haramiciler bıçaklamışlar da, onu hastaneye alalım, diyeceğim.

— Peki, getir, demiş.

Oğlanı almış gelmiş. Kız bakmış ki, kendinin âşık olduğu oğlan. O günlerde rüyasında oğlanı görmüşmüş.

— Yarabbi, bizi kavuşturdun ya, bundan sonraki gelen her belaya razıyım, demiş.

Oğlandan sormuş:

— Seni kim bıçakladı.

Oğlan da:

— Beni haramiciler bıçakladı, demiş.

— Paramı da aldılar mı ya?

— Tabii. Benim paramın yüzünden bıçaklandım, demiş.

Kız, Osman Çavuş'a:

— Sen biraz kapıya çık, demiş. Oğlana demiş ki: Sen beni tanıdın mı?

Oğlan demiş ki:

— Tabii tanıdım. Bu bıçağı ben kendime senin için vurdum. Anamı babamı terkettim geldim. Sen de beni tanımadınsa tanı, demiş.

Kız demiş ki:

— Allah seni, benim elime bir geçirdi. Senin elinden ben aşkın şarabını

içtim. Bana içiren Allah, tabii sana da içirdi.

Oğlana mümkün olacak ilaçları bularak oğlanı kurtarmış. Demiş ki oğlana:

— Senin babanla benim babam hasım. Senin onun oğlu olduğunu bilirse bir gün yaşatmaz. Ben iki at hazırlatırım, seninle kaçarız, demiş.

Kız bir gecede pahada ağır, batmanda yeyni ne takımları varsa onları almış, iki heybe de altın doldurmuşlar. Bir gece de Osman Çavuş’la vedalaşmışlar. Osman Çavuş’a da:

— Sana da hiç kimseye muhtaç etmeyecek para vereyim, demiş.

Babasının hazinesinden bir heybe altın da Osman Çavuş’a vermiş. Gecenin birinde öndüç alıp un gibi tozumuşlar, yaz gidip güz gittikten sonra kız demiş ki:

— Nereye gideceğiz?

Oğlan:

— Sen dahi iyisini bilirsin, demiş.

— Öyleyse İstanbul devletine gidelim, demiş.

Bunlar sürmüşler, yedi senede İstanbul’a varmışlar. Nerde yatarlarsa kılıçlarını aralarına korlarmış. Bacı kardeş gibi yatarlarmış. Nikâh olmadan birbirlerine el sürmeme âdetleriymiş. “İstanbul devleti nikâhlarımızı kıysın, evlenelim,” demişler.

İstanbul’da bir hana varmışlar. Handan bir oda tutarak orda bir müddet kalmışlar. Kız demiş ki:

— Yiğidim, bu handa durmayla biz adam olmayız. Şurdan padişahın yanına varalım, halimizi arzedelim. Bir yer alıp oturalım, demiş. Oğlan:

— Peki, ben gideyim, sen burda kal, demiş.

Kız demiş ki:

— Yiğidim, darılmazsan bir şey diyeceğim.

Oğlan da, “söyle,” demiş.

— Padişahın yanına ben gideyim. Ben senden daha iyice anlatırım, demiş.

Oğlan demiş ki:

— Git amma, bundan bir mazarrat görürüz.

— Korkma, sonu iyi olur inşallah, demiş kız.

Kız padişahın yanına varmış. Varmış ki, padişah yetmiş, seksen yaşlarında ak sakallı bir adam. Selam vermiş.

— Ne diye geldin kızım? demiş.

— Biz bir bey oğlu, bey kızıydık. Senin şanına geldik. Bir hane istiyorum, demiş.

Padişah şöyle kıza bakmış ki, İstanbul’da değil, dünyada bulunacak güzel değil. Aklından ağrı, “ben bu kızın yiğidini öldürürüm, bu kıızı alırım,” demiş.

— Peki, hangi haneyi istiyorsun, haneme otur, demiş.

Kız bakmış ki, padişahın fikri desise. Çok yalvarmış. Padişah:

— Hiç mümkünü yok, sen benimsin, demiş.

Padişah’tan bu sözü duyunca almış bakayım ne demiş:

Anam babam terkettim geldim
Bir hane ver şahım eğlenek
Şah verişli derler şanına geldik
Bir hane ver şahım oturak burda

Aldı padişah:

Hane istersen de haneme otur
Tacımı giyence hükmümü yetir
Hane istiyorsan köşküme otur
Gözüm gördü gönlüm geçmez Bey Kızı

Aldı kız:

Şahlar bayrağını tahtına açar

Baba da evlada kemlik mi saçar
Şimdıcik yiğidim yollara bakar
Bir hane ver şahım eğlenek burda

Aldı padişah:

Sabah olur orduları kurdur'rum
Kurdurur da kemendi gerdir'rim
Senin yiğidini tutar öldür'rüm
Gözüm gördü gönlüm geçmez Bey Kızı

Aldı kız:

Şahlar bayrağını tahtına kurar
Bir cevap söylesem el beni kınar
Şahin yuvasına karga mı konar
Karga kadar hükmün yoğ imiş şahım

Bunu duyan padişah, baktı ki kızla başa çıkılamayacak, buna bir hile düşünmüş.

— Pekâlâ, ben sizi sınıyordum, demiş.

Tatarlarına emreylemiş, bu kıza bir hane gösterin, demiş.

Gösterdikleri haneye kızla oğlan oturmuş.

— Padişahım, bizim nikâhımızı sen kıyacaksın, demişler.

Padişah:

— Peki, demiş.

Bunlara bir düğün kurdurmuş. O iklimde ne kadar hoca varsa kâmilenini toplamış:

— Bu oğlanla kızın ayrılmasına bir imkân bulacaksınız, demiş. Bulmazsanız hepinizi bir satırdan geçirttireceğim, demiş.

İçinden hocanın birisi, “din ele züğürt, iman da piyade”:

— Merak etme şevketlim, ben oğlanı gerdek gecesi taşa kestiririm, kızın da her tarafını demir kapı ederim, demiş.

— Sen böyle edersen ben de sana bir dünyalık veririm, demiş.

Hoca gerdek gecesi elinden geldiği sihirbazlığı, sihirbazlığın hepsini yapmış.

Oğlanın nikâhını kıyıp gerdeğe göndermişler. Oğlan kapıdan girerken, merdivenin kapısı taşmış, ayağını taşa basınca ayağı taşa yapışmış. Şöyle bakmış ki, ayağı taş olup gidiyor. Almış oğlan, ne demiş bakalım:

Ne karanlık şu gecenin ışığı
Aya(ğı)mdan tuttu merdivenin eşiği
El uzatıp sallamadım beşiği
Hakkın vardır helal eyle Bey Kızı

Aldı kız:

Yedi yılda bir meyvacık bitirdim
Bitirdim de gölgesine oturdum
El uzatıp koluma mı yatırdım
Nedir hakkın helal edem Bey Oğlu

Aldı oğlan:

Anam babam hain hain gözüme
Azrail baksın dediydi yüzüne
Mermer taşı geldi çıktı dizime
Dizim tutmaz, varamıyorum Bey Kızı

Aldı kız:

El attım da demir kapı açılmaz
Can tatlıdır tatlı candan geçilmez
Aşkın şarabı zehirdir içilmez
Senden geri kalır sanma Bey Oğlu

Aldı oğlan:

Kadir Mevlam yolumuzu şaşırdı
Şaşırdı da İstanbul'a düşürdü
Mermer taşı ince beli de(v)şirdi
Gözümün güheri düştü Bey Kızı

Aldı kız:

Açıl kapı açıl ben de varayım
Dostun türbesine yüzüm' süreyim
Yarım öldü ise ben de öleyim
Senden geri kalır sanma Bey Oğlu

Aldı oğlan:

Ağ göğsümde ecel aşı pişiyor
Gazel oldu yapraklarım düşüyor
Mermer taşı dal omuzu aşıyor
Gözümün güheri düştü Bey Kızı

Aldı kız:

Bir Bey Oğlu, Bey Kızı'ydık geldik buraya
Kurtulamak yeni düştük belaya
Yazılarak Allaha düşsün araya
Sıkışanı dardan alır Bey Oğlu

Aldı oğlan:

Osman Çavuş derler bizden geçtiler
Sağlığında şerbetimi içtiler
Kefenimi mermer taştan biçtiler
Ölüyorum ağlasana Bey Kızı

Kız saçlarını yolup, "Allah sen kurtar!" diye bağırdı.

O demde Hızır ulaştı. Oğlanın elinin ucu taşın dışında kalmış. Hızır kılıçla vurunca taşı iki parça edip oğlanı çıkartmış. Kızın da, varmış kapısını kopartmış, kızı da kurtarmış. Kızla oğlanı gerdeğe koymuş. "Siz buraya

padişah olacaksınız,” demiş. Hızır oradan hocanın yanına varmış. Hocayı kaybeylemiş. Padişahın sarayını bile o anda kaybetmiş. Bunu gören ahali bakmışlar ki, padişahın ne kendi var, ne de sarayı. Padişahın neslinden hiç kimse kalmamış. Bunun o oğlan yüzünden olduğunu bilmışler. Demişler ki:

— Bu oğlan bir evliyadır. Bunu padişah edelim, demişler.

Oğlana:

— Müjde olsun, sen padişahımızsın, hüküm senin, demişler.

İstanbul padişahının da sur salası ondan sorulmuş. Yemiş içmiş, murat almış. Siz de muradınızı alın.

(1949’da Harkatığı köyünde 1316/1900 doğumlu İsmail Uz’dan derlendi. İsmail Uz, bunu 1933’te candarmalar tarafından vurulan Sarı Celil oğlu eşkiya Abdurrahman’dan öğrendiğini söyledi.)

KARACAOĞLAN'IN DÜNYAYA GELİP DE BAŞINA HAL GELDİĞİ YER

Bir memlekette iki kardeş vardı. Bu iki kardeşin hiç evladı yoktu. Halleri müsait idi. Bir gün o iki kardeş birbirine dediler ki:

— Bizim evladımız yok. Cenabı Allah'a yalvarsak da bize evlat verme' m'ola? dediler. “Yarabbi, bize birer evlat ver,” dediler. “Zenginlik verme evlat ver. Sonra ocağımız kör, yurdumuz ıssız kalacağına bize bir evlat ver,” dediler.

Cenabı Allahın hoşuna geldi, ikisine de evlat verdi. Birisinin dokuz ay dokuz saattan sonra bir kızı oldu. O dünyaya geldiğinde, köyde birisinin de bir oğlu oldu. Kahvede otururken söz açıldı da:

— Bugün köyümüzde bir kızla bir oğlan dünyaya gelmiş, her ikisi de bir saatte, bir saniyede.

Mecliste dediler ki:

— İkisi de bir günde bir saatte meydana gelen kızla oğlanı birbirine vermeli, nişanlamalı.

O onu alır, dediler.

Bunun babası vekâlet hesabıyla kızına vekil olaraktan, “Allahın emriyle ben kızımı bu komşumun oğluna veriyorum,” dedi. Ve oğlanın babası da, “Vekâlet hesabıyla ben oğluma alıyorum,” dedi.

Nişan merasimini yaptılar. Bir ay sonra Karacaoğlan dünyaya geldi. Karacaoğlan'ın babası kardeşine dedi ki:

— Biliyorsun ki, benim karım da hamiledir. Sen bu kızı vermesen de ben başkasının kızına düğür gitmesem olmaz mıydı?

Kardeşi dedi ki:

— Köyde adetmiş. Beni halime koymadılar. Fakat şöyle bir mesele var ki, büyür de yetişirlerse, ben emminin oğlunu isterim, beşik kertme nişanlımı istemem derse, şer'an nikâhsız olur.

Kızın ismi Senem'dir. Ve o Senem'in dünyaya geldiği gün verdikleri

nişanlısının ad da Mahmut'tur. O Mahmut'a da dediler ki:

— Senem senin dünyaya geldiğin gün geldi. Babası sana verdi. Bu Senem'i nasıl olsa kandırırlar; yan et, yön et, gözüne gir. Sen kendine yak, dediler.

Karacaoğlan'a da:

— Mahmut'a emminin kızının olduğu gün söz vermişler. Sen emminin kızının, nasıl et et, gözüne gir; onu istemesin, seni istesin, dediler.

Senem'e de dediler ki:

— Emminin oğlu daha güzel, daha iyi adam olacak, dediler.

Velhasıl, Senem emmisinin oğlunu istedi.

— Öteki oğlana babam vermişse de ben istemiyorum. Varmam, dedi çıktı.

Velhasılı, Karacaoğlan'a verdiler. Karacaoğlan aldı emmisinin kızını. İkisi de birbirine çok muhabbetlilerdi.

Karacaoğlan'a türkü söyletmek için bir köyden istettiler. Karacaoğlan düğüne gideceği bir zaman emmisinin kızına dedi ki:

— Senem ben düğüne gidiyorum, dedi. Sen burda kalıyorsun. Bir haramla konuşma. Ve kim kimseye hayır şer söyleme, dedi.

Senem dedi ki:

— Ben haram olarak bir kimseyle konuşmam. Senden başka erkek var m'ola bilmiyorum.

Velhasılı Karacaoğlan düğüne gitti.

Şimdi o, şiftehki istemediği nişanlısı, Senem'i boşadıktan sonra... Evvelce nişanlım diye çok âşık olmuştu, çok sevda düşürmüştü. Senem'i alamayınca ah çekerdi her daim. Bir insan birine âşık olursa, elinden bir şey gelmezse daima ah çekerdi. Ve bir insan hasta olursa, inilenirse ve bir insana da âşık olur da alamazsa ah etmeyince rahat olamazdı. Bunu da tecrübeli adamlar bilirdi. Mahallede bir karı vardı. O karı, bu adam ah çekince:

menabeki faki diyor
ettiği -

I

Karaoğlanın Dün -
Yaya gelip de bürünce
Hal geldiği yer

Bu menabete iki
Gardaş vardı. Bu iki
Gardaşın her encede
Yogundu Halan müst
idi. Birisi o iki gar
daş birbirine dediler ki
- , Birisi. anladınız ya.
Anaba allaha yarı karak
da bize evet vermemi
oldu, dediler. Yarab ki
bize, kiye evet ver.

— Oğlum senin bu ah çekişinde bir şey var behemahal. Her ne ise bunu bana anlat.

Oğlan dedi ki:

— Sen bilmiyon mu ana benim ah çektiğim işi? dedi. Senem benim nişanlımdı. Köylüler kandırış yaparaktan benden aldılar da emmisinin oğluna verdiler. Onun için ah çekiyorum. Ah çekmezsem rahat edemiyorum.

Karı dedi ki:

— Oğlum, insan insana para vermez amma öğüt verir. Senin halihazırda kaç liran var? dedi.

Oğlan:

— Altmış madeni liram var, dedi.

— Satılık şimdi halihazırda neyin varsa onları da sat, yanıma gel de sana bir öğüt vereyim, dedi.

Altmış liralık da tosununu, değerine değmezine bakmadı, sattı. Karının yanına geldi.

Dedi ki:

— Oğlum, biz kızıyla suya giderik. Suyu alışın eve kadar gelemek. Orta yerde bir konak yerimiz var, oraya bir dükkân aç, dedi. Çeşitlerini dükkâna düzeceğin bir sırada ben onu suya ileririm, dedi. Biz dükkânın önüne helkeleri indirip de durunca da sen orda bir ah çek, dedi. O ahı çektikten geri, ben sana “Oğlum halin vaktin yerinde, dükkânını kurmuşsun, niçin ah çekiyon?” derim, dedi. Sen o vakit, “buraya geldiniz, su helkelerinizi bırakın da, dükkân açmışsın, hayırlı olsun dükkânın oğlum, demiyorsun bana,” de, dedi. Ona, müteessir kaldım ki, bu karıyla Senem geldiler de hayırlı olsun dükkânın demediler, de. Müteessir kaldım, onun için ah çektim, de. Ben o vakit Senem’e derim ki, “Kızım, böyle bir acar olan bir işlere ‘hayırlı olsun’ demek şarttır. Bu vazifemizi gel, ifa edek. Hayırlı olsun dükkânın diyek şu adama...”

Senem’e de:

— Gel kızım, şu adama dükkânın hayırlı olsun, diyek, deyişin...

Senem dedi ki:

— Benim kocam âşıklık etmeye giderken, haram ile konuşma, dedi. O adam bana haram. Benim kocam âşıklık etmeye giderken, haramla konuşma, ya sazımın teli kırılır, ya dilim söylemez olur. Keramet ehliyim ben, dedi.

— Vay kızım, aklıyın hepsi bu mu? O keramete ermiş bir adam olsa, aralıkta âşıklık etmez abtal gibi. Tatlı söz yerden yılanı çıkarır. Bu bir tatlı sözü söyleyelim de, bunun samsasını sucuğunu yiyelim.

Bu sözü karı deyince, hemen Mahmut'un dükkânına girdiler.

— Hayırlı olsun dükkânın oğlum, dedi karı. Pazarlığın olsun oğlum, âlem senden alavere etsin. Kâr edesin, hiç zararın olmaya, diyerek biraz taltifledi.

Şimdi bunlara Mahmut, bir top kutnu karının altına koydu. Bir top kumaş da Senem'in altına koydu. Biraz samsa sucuk getirdi.

— Şunu kusura bakman, yeyin, dedi.

Karı dedi ki:

— Kızım Senem, dedi, bir yiğit kırk yılda meydana geliyor. Bu adam sana evvelden âşık olmuştur. Bu adamı bir gece misafir eyle. Benden bir kimseye sır çıkmaz. Sen de kocandan hiç korkma, bu adamın da gönlünü şaz eyle, dedi.

Senem:

— Peki, diye söz verdi.

Hemen satırlarını eve götürüp geldiler.

Bakkal Mahmut akşamdan sonra gelerek Senem'le birleştiler. O gece Senem'le şapur şupur ettiler, Allaha çok şükür ettiler. İncir çekirdeği göz çıkarıp deve boku kış kırdıktan sonra, er avrat gibi sarmaş dolaş oldular, uyuyakaldılar.

Karacaoğlan'dan alalım haberi. Düğünde, mecliste türkü çağırırken sazının teli kırıldı.

Hemen ordan yekindi, “Eyvah, benim aklıma gelen gibi mi oldu iş,” deyişin ordan hareket etti.

Karacaoğlan evine geldi ki, bakkal Mahmut Senem’le sarmaş dolaş olmuş, uyuyakalmış. Hemen kaputunu çıkardı, üstlerine örttü. Geri, düğüne geldi. Sabahleyin sazi omuzuna taktı, eve hareket eyledi.

Sabahleyin Senem yekindi ki, üstlerinde Karacaoğlan’ın kaputu. Atmış öyle duruyor. Senem sabahleyin kaputu görünce:

— Gözün kör ola Mahmut, bu muydu bana edeceğin. Karacaoğlan’ın kaputu... Bizi görmüş olmalı, dedi.

Mahmut dedi ki:

— Ben Karacaoğlan’dan hayfımı aldım. Kendisi de bildiğini tutsun, dedi.

Mahmut evine geldi. Senem suç sahibi olduğunu bilince kalbi melil oldu.

— Ben ne kadar yanıldım, şeytana uydum da, bu emmimin oğlunun namusunu lekeledim, diye pişman, nadim oldu.

Bir kara donu vardı. Yaslı olduğu vakit giyerdi, giydi. Melil mahzun durdu.

Karacaoğlan da düğünden hareket etti. Öyle şen bir vaziyetle gülüp oynayarak geliyordu. Senem görünce:

— Nasıl oluyor mu, nerde kaldın? deyi taltif eder konuşurdu. Gene öyle karşıladı. Karacaoğlan da hiç argın yüz göstermeden konuşarak, “Ben iyiyim, sen nasılsın?” diyerek, eve geldiler. Birkaç dakika evde istirahat ettikten sonra Karacaoğlan:

— Senem, beni epey zaman[dan] beri türkümü dinlemiyorsun, şu sazımı ver de bir türkü söyleyim de dinle, dedi. Aldı, bakalım Karacaoğlan ne söyledi:

Boynu uzun güvel ördek
Dal boynunu sürdün bugün
Her bakışın bir can eder
Dertli cana kıydın bugün

Yücelerden akınırdın
Lale sümbül sokunurdun
Ben engelden sakınırdım
Sen engele uydun bugün

Boğazında sarı akik
Zülfler gerdana dökük
Kalbim melül göğsüm yıkık
Dostum neler gördüm bugün

Fani *Karac' oğlan* fani
Veren alır tatlı canı
Sevmediğin kara donu
Dost karşımda giydin bugün

dedikten sonra Karacaoğlan dedi ki:

— Senem, dedi, seninle biz emm' oğluyduk, emmi kızıydık, dedi. Sen benim namusumla oynadın. Ben seni üçten dokuza boşuyorum, dedi.

Bu merakla Senem bir ulu ağaca bir örme bağladı, asıldı, öldü.

Sonra bir kişi vardı, Karacaoğlan' ın emmisine dedi ki:

— Kızın bakkal Mahmut' la görölmüş. Karacaoğlan kızını boşamış. Kızın da varmış, bir ağaca takılmış ölmüş.

Emmisi:

— Madem o kız namussuzluk etmiş, şeytana uymuş, kendi eliyle kendini katil etmiş. Çok iyi etmiş, memnun kaldım. Söyle Karacaoğlan' a küçük kızımı vereyim, geçmesin benden, dedi.

Karacaoğlan' a deyince:

— Emmi, küçük kızımı vereyim, Karacaoğlan benden geçmesin, diyor.

Karacaoğlan:

— Büyük kızını aldım da, küçük kızından ne hayır görürüm, dedi. Bundan sonra evlenmek geçti. Memleketi terkedip, bir dertsiz kul bulursam onunla yaşayacağım, dedi.

Köyünden çıktı.

Beş on gün gezdikten sonra, sabahleyin bir yere geldi. Orda bir gelin gördü, gelin çok güzeldi. Sordu geline, dedi ki:

— Senin kocan var mı, yoksa başın boş mu? dedi.

Gelin dedi ki:

— Benim kocam yok. Babam beni her kim on bin lira verirse ona veririm, diyor.

Şimdi aldı bakalım Karacaoğlan ne söylüyor orada:

Sabahınan ıras geldim ben bir geline

Ala gözler seyfi^[67] gibi bakıyor

Görmeden de göğ memesi yoğ imiş

Felek bizi ışk oduna yakıyor

Kaşların benzettim illa elife
Bir örd düştü içerime yakıyor
Gallemis mi döktün kara zülüfe
Daim yüzün burcu burcu kokuyor

Telli mahramayı atmış boynuna
Kendi güzelliği düşmüş aynına
Ağ memeler iz eylemiş koynuna
Gün değerse şimşek gibi balkıyor

Karacaoğlan da gördüğün öğer
Altın saç bağları çiğnini döğer
Kesilmiş kaymak[da] on bini değer
Gidi yokluk dizginime çöküyor.

Karacaoğlan oradan hareket etti. Günlerden bir gün, bir köyün içinden geçip gidiyordu. Kahvede köyün ağaları beyleri otururken baktılar ki caddeden bir âşık geçiyor. Gençlerden birisine dediler ki:

— Şu âşığı çağır, bir türkü söyletek. Türküsünden hisseli kıssalı bir şey anlarsak, hiçbir yere göndermeyek, dediler.

Hemen âşığı getirttirdiler. Dediler ki:

— Âşık bize bir türkü söyle, öğüt nasihat gibicesinden. Eğer türkü işimize gelirse, bu köyün içinden ne arzu edersen onu sana vereceğiz, seni bu köylü yapacağız, dediler.

Karacaoğlan:

— Bu köyde kalırım amma, dertsiz hiçbir kul var mı? dedi.

Köylü dedi ki:

— Bizim köyümüzde hiç dertsiz bir kul yok.

— Lakin ben burda kalamam ya, size de bir türkü söyleyim, dedi.

Aldı, bakalım Karacaoğlan ne söyledi:

Yoldaş olma yol bilmeyen yolsuza
Selâm verme olur olmaz dinsize
Komşu olma namussuza arsız
Sonunda ırzına hile getirir

Bir körün gözüne girsen görmezse
Bir deliye öğüt versen almazsa
Bir yiğit de kendi kadrin bilmezse
Akibet başına belâ getirir

Hey ağalar beğler müşkülüm halda
Bülbül eğlenir mi yapraksız dalda
Çok keramet var da bu tatlı dilde
Yüksekte uçuşu ele getirir

Yaz gelip de beş ayları doğuşun
Bülbül eğlencesin güle getirir
Yiğit olan yiğit vemez sırrını
Kötüler sevdiğin' dile getirir

Karacaoğlan der ki bu sözler haktır
Meclisi meydanda sofrası paktır
Cehennem diyorlar ateşi yoktur
Herkes ataşını bile götürür

Karacaoğlan gelmekte olsun... Bir memlekette bir Beyoğlu vardı. Çok zengindi. Parasının sayısını kendi de bilmezdi. Hacılar hocalara çok zekât verirdi. Parasının zekâtını verirdi, fakirlere fukaralara sadaka verirdi. Ekmek sahibiydi, misafir sahibiydi. Serçeleri aç bırakmazdı. Herkesin karnını doyururdu. Günlerden bir gün avradına dedi ki:

— Biz bu şehirden bir çeyrek saat kadar denizin yakınına bir yüksek konak tutturak. Orada daha iyi misafir sahibi oluruk, orda yaşayak, dedi.

Denize yakın bir ev yaptırdılar. Şimdi Beyoğlu dedi ki:

— Bize bir köle lâzım, her ne emredersek onu getirttirik, dedi.

Bir Arap çocuğu yakaladılar, köle olarak yanlarına aldılar.

Beyoğlu, avradıyla öyle muhabbetliydi ki, daha dünyaya öyle muhabbetli hiç kimse gelmemişti. Arap çocuğu on on iki yaşına, on beş yaşına değdi. Bir gün Beyoğlu'nun avradı Arap çocuğuna bakınca, gözüne çok hoş, çok şirin göründü. Fikrini bozarak, Arap çocuğunu kandırarak beraber oynastılar.

— Ben bu Arapla yarmayı kaydattım^[68]. Ben herife ne düzen kullanayım, diye düşünmeye başladı. Hele hasta olayım, deyip bir yatak yazdırdı^[69].

Yatağa yattı, “Ölüyom kalıyom, rahatsızım” diye çabalamaya başladı. Beyoğlu geldi:

— Yahu hatun kişi, ne oldu sana yahu hatun kişi, hasta mı oldun sayrı mı oldun, sana n'oldu, diye sormaya başladı.

— Ben ölüyom, dedi karısı.

Beyoğlu dedi ki:

— Senin hastalığın çok kötü. İnsan hasta oluşun ölmekliği mi icap eder. İyi olun inşallah, dedi.

Dedi ki:

— Ben ölücü bir hastayım. Bundan sonra ben başıma geleceği biliyorum. Fakat öldüğüme kaygı etmiyorum. Ölüm Allahın emri amma, bir kaygım var, dedi. Kaygım şu ki, ben öldükten sonra benden kötü bir karı alın da beni hiç hatırına getirmen, dedi.

Beyoğlu dedi ki:

— Sen ölme, yoksa sen öldükten sonra ben avrat almam. Ölünceye kadar bekâr kalırım, avrat almam, dedi.

Karısı dedi ki:

— Beni öyle kandıramazsın. Senin evlenmeyeceğini, benden sonra karı almayacağını bileyim ki, s..ini kes at.

Beyoğlu dedi ki:

— Bu benim karım ağır hasta, nasıl olsa ölecek. Başka da karı almam, bunun bana ne gerekliliği var, dedi.

Yarısından çokçasını kesti attı.

Karısı bir gün yatıp beş gün yatarken, tatlı düzen yapıyordu. Bir gün yekindi, ölmedi. Birkaç gün bu vaziyette yaşadılar. Karı günlerden bir gün kocasına dedi ki:

— Herif, sen avrat ben avrat, dünyanın tadını kaçırdık, nasıl olacak? dedi.

Beyoğlu dedi ki:

— Gözü kör olası, sen ölsen de ben kocaya varmazdım, dedin. Sen karı alırsın, dedin. İtimat etmedin. Hazır aletimi kestirdin. Şimdi bu pazar yerinde satılmaz ki, para zoruyla satın alam.

Karısı dedi ki:

— Ne yapayım, yanılmışsın. Kıymetini bilememişsin, deyince. Beyoğlu dedi ki:

— Bunun çaresi yok, sen düşün, bunun bir düşüneceği yok benim için, dedi.

Avrat dedi ki:

— Şöyle bir kolaylık düşündüm. Beni boş, Arabın oğluna nikâh eyle elinle. Ben onunla bazan yıkılayım kalkayım. Sana da eskiki gibi hürmet ikram edeyim. Kimse bilmesin bu vaziyetlerimizi, gene dışardan bakanlar beni Beyoğlu'nun avradı bilsinler.

Beyoğlu boşadı. Arabın oğluna nikâh etti. Böylelikle yaşıyorlardı.

Karacaoğlu bir baktı ki (geldi Karacaoğlu gayri), denizin kenarında bir yüksek konak var. “Acaba bu adam dertsiz bir kula benziyor, ben şunun yanına varayım da, şunun kahvecisi olayım,” dedi. Yanına vardı. Beyoğlu'yla odaya oturdular. Kahvesini içti. Yemeğini yedikten sonra, zaman geldi, yattılar. Araboğlu da içeri gitti, hanımla yattı. Karacaoğlu dedi ki:

— Bu bey harem odasına gitmedi, misafir odasında kaldı. Acaba karısına küskün müydü?

Karacaoğlu yatağın içerisinde bir malihülyaya daldı^[70]. “Acep benim gibi de dertli kul var m'ola? Emmimin kızını terkedince namusuna leke geldi, memleketimi terkettim,” dedi, bir “ah” çekti.

Beyoğlu da bir malihülyaya daldı. “Acaba benim gibi de bir dertli kul var m'ola? Benim karım bu vaziyete getirdi beni, ne kadar dertli kul oldum,” deyi o da bir “ah” çekti.

Karacaoğlu dedi ki:

— Baba, benim derdim var. Ben ah çekiyom, sana n'oluyor?

Bey oğlu dedi ki:

— Benim derdimi bir dağa yükletseler dağ götüremez. Anca ben götürüyorum, dedi.

— Söyle derdini, dedi Beyoğlu'na Karacaoğlu.

Aldı bakalım Beyoğlu ne söyledi:

Sevdiğim giydi de yeşil alları

Yakın etti ırakdaki yolları

Taze taze bitirdiğim gülleri

Ah nideyim bir köleye yoldurdu

Yekin sevdiğim de kuşağı kuşan
Del(i)-olur da senin derdine düşen
Hoş geldin deyip de sarıp sarmaşan
Muhabbeti ara yerden kaldırdı

İndirdi de kömür gözlerin indirdi
İndirdi de bir kötüyü bindirdi
Dost başa bakar düşman ayağa
Düşmanımı şad eyledi güldürdü

Bakın hele *Beyoğlu*'nun haline
Döner değirmen bu çeşmim seline
İnanman ağalar (da) dostun diline
Bakın beni serseriye yeldirdi

deyip kestikten sonra Karacaoğlu dedi ki:

Kulak verdim çar köşeyi dinledim
Bizim için gıybet eden çoğ imiş
Bilemedim emmi dayı kıymetin
Arkamızda bir karlıca dağ imiş

Annacımda yeşil yapraklı dağlar
Hastanın halinden ne bilir sağlar
Her nereye varsan dertliler ağlar
Gezdim şu dünyayı dertsiz yoğ imiş

Karac' oğlan der ki gidip gelmeden
Ben usandım el içinde yelmeden
Çok yaşayıp mihnetinen^[71] ölmeden
Az yaşayıp bir dem sürmek yeğ imiş

dedi kesti.

Karacaoğlan orda durmadı, çıktı hareket etti. Beyoğlu da böylelikle öldü. O zamanın adamı:

— Aman, her gün gelir geçer. Geçmeseydi Beyoğlu'nun günü geçmez, dönmezdi, derlerdi...

Karacaoğlan ordan ileri varışın bir gelinle bir kız görür.

Gelin dedi ki:

— Şu gelen oğlan beni beğenir.

Kız dedi ki:

— Beni beğenir, seni beğenmez, dedi.

Bunlar bu iddiayı ettiler. Gelin aldı, ne söyleyecek bakalım:

— Bir kızınan bir gelinin kasdi var
Gelin der ki: İrengimiz al olur
Ala göze siyah sürme çekersem
Gözü kanlı yiğitlerden gel olur

— Kız derkine: Œu canımın kastine
Dostu olan gül gönderir dostuna
Bir yiğit de otursa ağ göğsünün üstüne
Ala karlı mor sümbüllü yayl’ olur

— Haydi kız seniynen mahkem(e)'olalım
Kadıdan müftüden fetva alalım
İkimiz de birer alma sunalım
Yetgini^[72] dururken hamı kim alır

— Almanın sağlamın' yüke tutarlar
Uluğun' rğn' suya atarlar
Tere yağı oğul bala katarlar
Var git gelin var git ergen ben(i)' alır

— Gelin der ki: Çeşit çeşit başım var
Baş altında hilal gibi kaşım var
Kız senin de bir gecelik işin var
İkincisi kervan gider yol olur

— Yaz gelip de beş ayları doğma mı
Hakk'ın irahmeti yere yağma mı
O bir gecem bin geceni değme mi
Gözü kanlı koçyiğide bal olur

— *Karac' oğlan* der ki dağlar meşesi
İki güzel birbirine düşesi
Biri gül biri top mor menevşesi
Karac' oğlan ikinize kul olur

deyip kesiyor.

Karacaoğlan ordan gitti, birkaç gün sonra karşıısına bir kız rastgeldi. Aldı bakayım ona karşı Karacaoğlan ne söyler:

Aşağıdan gelen yelkenli gemi
Yiyelim içelim sürelim demi
Teknede bulursam yutarım seni
Havadaki uçan turnayısan da

Aldı kız:

Oğlan ben de bir kaşıcak karayım
Gören âşıklara cevrü belâyım
Küffardan yapılmış demir kaleyim
Alaman Hazreti Ali'yisen de

Aldı Karacaoğlan:

Kız benim sana da çokça ahdim var
Yalan dünyada daha medhim var
Demirden kalene tunçtan topum var
Sökerim dünyanın suruyusan da

Kız aldı:

Oğlan, meylimi de meylane katmam
Dinin hak ise de dinine tapmam
Senin dediğin de şu yola gitmem
Varmam Mevlâ'nın sevgili kuluyusan da

Karacaoğlan aldı:

Kız meylini meylime de katarım
Hak dinin var ise ona taparım
Hamddan (?) üstüne köprü çatarım
Geçerim Tuna'nın seli isen de

Kız:

Oğlan ne çok çalınıyon bizim kaleme
Yaşım küçük dayanaman belâma
Sırrını verme de cümle âleme
Gel sarılak oğlan deli isen de

Karacaoğlan:

Karac'oğlan der ki yüce dağ imiş
Etirafı bahçe ile bağ imiş
Kız seni sınıdım sabrın yoğ imiş
Almam şimden sonra hürü isen de

deyip kesiyor. Burdan Karacaoğlan gider. Gördüğü güzele, önüne gelene
türkü yakar...

*(Yarım kalmış olan bu hikâye, Andırın'ın Çiçekli köyünden 1315/ 1899
doğumlu İbrahim İnekçi'den derlendi. O da, Andırın'ın Tokmaklı köyünde
oturan, doksan dokuz yaşındaki Âşık Mehmet'ten öğrendiğini söyledi.)*

DELİ BORAN

Evvel zaman içinde kalbur sarat^[73] içinde, deve tellâllık ederken, sıçan berberlik ederken, Irışvanoğlu derler bir bey varmış. Bunun da Kınalı Hatun adında bir evlâdı (bacısı) varmış, başka kimsesi yokmuş. Kapısında da bir Öksüz Yakup adında bir kölesi varmış. Köleyle, efendim, kız arayı tutturmuş. Irışvanoğlu avdan gelirmış, bakmışkine, pınarın başından bir oğlan gidiyor, bir de kız. Orda sevişirlermiş. Irışvanoğlu da gelirken üstlerine geliyor. Irışvanoğlu onları görüyor. Irışvanoğlu diyor ki: Ulan, ben bunların ikisini de öldürsem katil olurum. Ben bu kızı başka birine veririm. Bu kölenin de hiç hatırına dokunmam. Gelen düğürcülere, kıza düğürcü geliyor, diyor ki:

— Bir haftaya kalmadan kıızı götüreceksiniz. Kimseye haber vermeden.

Gün geliyor, hafta yetiyor, akşamlayın, önünde bir bölük davarla birkaç tane avrat, bir kısım seğmen kınacı geliyorlar. Fakat bunların kınacı olduğunu ne kız biliyor ne de Öksüz Yakup. Öksüz Yakup, gelen misafirlere, misafir diyerek kahve pişiriyor. Kahveyi ilettikten sonra, yaşlıca avradın birisine diyor ki:

— Sorma icap olmasın teyze, nereye gidiyorsunuz? Hizmetiniz neci?

Karı diyor ki:

— Oğlan sen buralı değil misin yoksa? Biz Kınalı Hatun’a kınacı geldik.

Öksüz Yakup’un fincanlar ellerinden dökölüyor. Gözlerinden yaş akıyor.

— Bundan sonra, diyor, dünya bana haram oldu. Başımı alayım gideyim, diyor.

Oradan gidiyor. Ağlaya ağlaya gidiyor ordan. Karşısından bir Çerçi geliyor. Çerçi düğün evine öteberi satmak için gidiyor. Bakıyor ki Öksüz Yakup ağlayarak gidiyor.

— Arkadaş, başındaki hal neci? Ne diye ağlıyorsun? diyor.

— Arkadaş, diyor, derdime derman değilsin, yarama merhem değilsin, git sen düğünde üzümünü sat, diyor.

Çerçi diyor ki:

— Arkadaş, insan insana para vermez amma, akıl verir. Belki derdine

derman olurum. Başındaki hali söyle, diyor.

Öyle deyince Öksüz Yakup diyor ki:

— Arkadaş, Irışvanoğlu'nun bacısı Kınalı Hatun'la aram iyiydi. şimdi kardaşı başka yere vermiş. Kınacısı geldi, yarın gelin gidecek. Ben ağlamayım da kim ağlasın.

Çerçi diyor ki:

— Sen bir kavil yeri ver. Ben kıza söyleyim, çıkar mı, çıkmaz mı?

Öksüz Yakup diyor ki:

— Evvelki kavlinin üstünde ise, ben pınarın başındayım, oraya gelsin. Kendi bilir.

Çerçi gidiyor. Düğüne varıyor. Yüklerini indiriyor. Öteberisini sattıktan bir müddet sonra, Irışvanoğlu'nun meclisine varıyor. Başındaki meclise diyor ki:

— Ben mangır satacağım. Mangır satan türkü çağırmanın cezasından kurtulur. Türkü çağırmayanlar ya çerçiden (çeyrez) (çerez) alıp yedirecek, yok olmazsa kapıya çıkıp it gibi ürecek.

Mangır satıldıktan sonra herkes türküye başlıyor. O çağırıp bu çağırırken, çerçiye varıp dayanıyor. Çerçiye diyorlar ki:

— De bakayım. Sen de türkü çağıracaksın.

Çerçi:

— Ben türkü bilmem, diyor.

— Türkü bilmezsen, öteberini getir dök şuraya millet yesin.

— Ben, diyor, öteberimi yedirirsem, sermayemdir. Çocuklarım aç kalır, diyor.

— Öyle ise, kapıya çık it gibi ür, diyorlar.

— Bunu da yapamam, diyor. Türkü çağırmaz adam olmaz amma, ihtimal bir kerpiç ayaklarım. Mecliste kızan olur belki.

İrışvanoğlu diyor ki:

— Yiğide söylerler türkü. Kötüye söylerler. Gözele de söylerler, diyor. Eğer bana türkü söyledilerse, benim türküm olsa bile, yiğidisem yiğitliğimi bilirim. Kötülüğüme söyledilerise, kötülüğümü bilirim. Gözele söylediler ise, darılan kuşağını gevşetsin, diyor. Reyinde hürsün, bildiğin gibi söyle, diyor.

Çerçi türküyü alıyor:

Yetdi m'ola Şam elinin hurması

Gitti m'ola ala gözün sürmesi

Mısır'ın Bağdad'ın telli turnası

Dostun sana selâmı var Kınalı

Ŗimdi ağ ellere kına yakılır
İnce bele Tarabulus dökölür
Eski nala acar mihı çakılır
Dostun sana selâmı var Kınalı

Açıldı mı bağçamızın gülleri
Uzun olur Siveyiş'in yolları
Şimdi alard alard değner yoları
Dostun sana selâmı var Kınalı

Çerçi Yusuf der de oldum şivara^[74]

Ulunun işini Mevlâm onara

Öksüz Yakup gördüm ağlar pınara

Dostun sana selâmı var Kınalı

Bu türküyü söyleyişin, Irışvanoğlu, kalbinden ağrı, dedi ki:

— Yörü Öksüz Yakup, bunu böyle diyeceğini bilemidi, seni kılıcınan parçalardım, dedi.

Çerçi'ye dedi ki:

— Sen nerelisin?

Çerçi yerini doğru söylemedi. Ben Antepliyim, dedi.

Fakat çağırılan türküyü kız, öteki çadırdan ağrı, türküyü iyice dinledi. O demde kınasını yakmaya başlayacaklarımış. Kız dedi ki:

— Teyzem, bizim usulumuz, kına suyumuzu elimizle getiririk. Ben eliminen özerim. Ondan sonra siz kınanızı yakarsınız.

Kınacı gelen karılar:

— Kınalı hatun, o sizin bileceniz iş. Bizim âdetimiz böyle değil amma, böyle imiş, böyle olsun, diyorlar.

Kız helkeleri alıyor. Pınara varıyor ki Öksüz Yakup pınarın başında ağlıyor.

— Ağlamanın sırası geçti. Ocağın bata durma, diyor. Ordan helkeleri iç içine oraya koyuyor. Öndüç almış un gibi tozuyorlar. Onlar kaçmakta olsun, Çerçi'nin kulağı kızın çadırında oluyor. Oradaki kadınlar diyor ki:

— Yahu bunların suyu uzak mıymış, bayraktarlar gidin de yoklayın, diyorlar. Bunu duyunca Çerçi öteberisini yüklüyor, o da kaçıyor. Bayraktarlar varıyorlar ki pınara, helkeler pınarın başında, kız yok. Geliyorlar, kız yok, diyorlar.

Avratlar diyor ki:

— İrişvanoğlu’na diyek mi? diye telaşlanıyorlar.

Yaşlıca kadının biri diyor ki:

— Nasıl olsa duyacak. Ben varır derim.

İrişvanoğlu’nun yanına varıyor.

— Beyim, diyor, usulumuzda kına suyunu biz elimizinen getiririk, kınamızı ezdikten sonra, kınamızı yakarsınız diye bacın bizi atlattı. Şimdi helkeleri pınarın başında bulduk, kız kaçmış, diyor.

İrişvanoğlu öfkelenerek:

— Şu Çerçi’yi bana çağırın, diyor.

Bakıyorlar ki, Çerçi de kaçmış. Öksüz Yakup’u da aratıyor, onu da bulamıyor. Kızın kaçtığına hükmediyor. Gelen kınacılar savuşup gidiyorlar.

Gelelim Kınalı hatunla Öksüz Yakup’a. Ordan kaçıp Antep’e geliyorlar. İrişvanoğlunun hududunu çıkıyorlar. Antep’te bir mağaraya yerleşiyorlar. Öksüz Yakup günde bir şelek^[75] odun getirip, satıp, ekmek alıp, mağarada it dirliğinde bey gibi geçiniyorlar. Aradan altı ay geçtikten sonra Kınalı Hatun hâmilli^[76] oluyor. Öksüz Yakup ölüyor. Kınalı Hatun da onun bunun ekmeğini pişiriyor, bir bazlama alıp onunla idare oluyor. Günün birinde vakti geliyor, bir kışlık boranlık bir günde çocuk ağrısı tutuyor. Gece çocuk oluyor. Ne pekmez var, ne beleyecek çaputu var. Diyor ki:

— Ben bunun babasının adını koymam buna. Nasıl olsa kadersizdir. Böyle kışlık boranlık bir günde oldu. Ben bunun adını “Boran” vururum, diyor.

Sabah tan oluyor, komşularından hayır sahipleri, bir garip diye, kimi çaput veriyor, kimisi de pekmez. Hayırına, herkes elinden gelen yardımı yapıyor. Aradan günler geçip Boran beş altı yaşına basıyor. Anası Kınalı Hatun da ölüyor. Çocuğun ağdına komşular toplanıyor, geliyorlar ki anası ölmüş. Herkes hayırına yuyup kaldırmak istiyorlar. Cebinden bir kâğıt çıkıyor. “Ben İrişvanoğlu’nun bacısı Kınalı Hatun’um. Bu kâğıtla kardaşıma haber verin” diyor.

İrişvanoğlu’nun bacısı olduğunu bilişin halk, bunu şanınan şöhretinen gömüyorlar. İrişvanoğluna da kâğıt yazıyorlar: “Bacın buraya gelmiş, fakat

bilmedik. Altı ay sonra kocası öldü. Beş altı sene sonra da kendi öldükten sonra, cebinden bir kâğıt çıktı. Senin bacın olduğunu bildik. Şimdi de Boran nâmında bir çocuğu kaldı.”

İrışvanoğlu diyor ki:

— Bu çocuğu bana kim getirirse ona bir dünyalık veririm, diyor.

Çocuğu da bir kimse Antep’ten götüremiyorlar. Onun bunun danasını güderek on, on iki yaşına değıyor. Bakıyor ki oraya biraz abtallar konmuş. Damdıra^[77] çalanlarını görüyor. Varıp onların içine karışıyor. Onlardan damdıra alıyor. Tın mın damdıra çalmayı öğreniyor. Orada bir kız ünleniyor, Küpeli Hatun nâmında. Her görmesine bir tülü deve veriyorlar kızın. Boran diyor ki:

— Ben giderim şu kıza, hem görürüm, kendi elden bir deve alıyor, ben de kendinden bir bahşiş alırım, diyor. Giderken bir kahveye varıyor. Kimi deveyi vermiş kızın yanından çıkmış, kimi de kızı deve ile görmeye gelmişler. Kahvede bunun lafı ile günleri geçiyor. Boran kahveye dıkılışın, kahveci bunun yakasından tuttu.

— Bura senin yerin değıl, diye, geri kovdu. Baktı ki Boran’ın elinde bir damdıra var.

— Efendiler, bu adamın damdırası varmış. Âşıklığı varısa getirin türkü söyledin, dedi.

O adamlar da geri bağırdılar, sandalya gösterdiler, bir kahve söylediler.

— De bakayım çocuk, şu damdıranı çal, dediler.

Boran damdırasına düzen verdi. Biraz çaldıktan sonra:

— Türkü de çağır, dediler.

— Türkü çağırırım amma, belki kerpiç ayaklarım da durduğum yerde beni döğersiniz.

Orada bulunan adamların birisi dedi ki:

— Beğendiğın kadar çal. Seni kim döğecek olursa onun belâsını ben veririm. Darılan kuşağıını gevşetsin, dedi.

Aldı bakayım Boran ne dedi:

Göğde uçan huma kuşu
Ne bilir gülün kıymatın
Kargayı dala kondurman
Ne bilir dalın kıymatın

Kahvelerde laf atanlar
Gerçeğe yalan katanlar
Sonra beyliğe yetenler
Ne bilir elin kıymatın

Çift sürüp bider^[78] ekmeyen
Meydana sofra dökmeyen
Arıya hizmet etmeyen
Ne bilir balın kıymatın

Bunu diyen *Deli Boran*
Küçücekten yetim kalan
Bir görmeye deve veren
Ne bilir malın kıymatın

Bunu, türküyü söyleyince kahvedeki bulunanların:

— Bu türküyü bize söylüyor, diye, bazıları zığardılar.

Kendine evvel söz veren dedi ki:

— Arkadaş bu adam doğrusunu söyledi. Bir deve üç senede meydana geliyor. Bunu bir saat konuşmak için verenlerin birisi de bensem, hakikat mal kıymatını bilmez deliyiz.

Çıkardı bu adam Boran’a hem birkaç lira bahşiş verdi. Kahveciye de dedi ki:

— Gidip şu adamın sırtına bir kat elbise yaptıracaksın, diye parasını verdi.

Boran elbiseyi giydikten sonra, o adam dedi ki:

— Ulan, âşıklığın varmış. Şu kızın yanına git, dedi.

Boran dedi ki:

— Benim deve değil, bir tavuğum bile yok. Kız beni yanına iletir mi?

O da dedi ki:

— Âşığım diyerek çık. Eğer çıkartmazsa, zaten ben bu kızı görmekten vazgeçmiştim. O bir deveyi sana vereceğim, sen git gör, dedi.

Boran damdırasını koltuğuna aldı, kızın kapısına vardı. Kızın yanına çıkmak istedi ise de, kapısındaki kapıcılar, kızın yanına salmadılar. Boran dedi ki:

— Ben âşığım. Ben de varıp Küpeli Hatun’dan bir bahşiş alacağım.

Kıza haber verdiler. Kız dedi ki:

— Gerekliliği yok. Âşıklar saprak olur, dedi.

Yanındaki cariyeleri kıza yalvardılar:

— Ne var ablam, gelsin de âşıkmiş bir türkü söyletek. Sen de hiç görünme, dediler.

Boran’a müsaade ettiler. Yukarı çıktı. Baktı ki ne görsün. Kırk tane kız var. Hepsinin de kulağı küpeli.

— Ulan bunların hangisi Küpeli Hatun imiş diye, baktı ki hiçbir işe yararı yok. Ulan, ben bunlara deve değil, bir tavuk bile vermem, görmeye gelenler meğer hep eşekmiş.

O demde kızlar başına toplandı:

— Âşığım, bir türkü söyle de dinliyelim, dediler.

— Kızlar, benim başıma çok toplanman, dedi. Benim kafamın bir turalgası var, dedi. Çok kalabalığı sevmem. Sonra turalgam tutarsa, damdıranın çömleği ile, üç dört tanenizin kafasını parçalarım, dedi.

Kızlar dedi ki:

— Amaaan, cinliyimiş, yaklaşmıyalım, dediler.

Uzaktan ağırlı yalvarmaya başladılar. Aldı bakalım Boran ne dedi kızlara:

Gökten biraz suna inmiş
Şu Anteb’in arasına
Ben dostumu göremedim
Ağlar amma çaresi ne

Suları da balkan gözlü
Güzelleri şirin sözlü
Merhem eylen kömür gözlü
Şu sinemin yarasına

Suları çağlayıp akar
Gözleri hep ona bakar
Mor menekşe bir hoş kokar
Şu kızların arasına

Deli Boran der de noldu
Ala göz kan yaşnan doldu
Korkuyorum engel girdi
Şu kızların arasına

Küveli Hatun bunu duyunca, engel lafını duyunca:

— Zaten âşıklar saprak olur dedimidi. Bu engel ne imiş diye, perdeyi kaldırdı. Boran'ın gözü gözüne ras gitti. Boran'ın aklı bokuna karışıp bayıngın düştü. Birazdan ayıktı ki, kızlar yüzüne su serpmişler.

— Bire âşık, sana n'oldu? dediler.

— Demedim miydi, kızlar, başımın tutalgası var diye? Bereket versin ki bayılmışım. Delirsemidi bu odayı başınıza dar getirirdim.

— Âşığım, bir türkü daha söyle diye mihnet ettiler. Fakat Boran'ın, düş mü idi, hayal mı idi, ne olduğunu bilmedi, içerisine bir ateş düştü. Aldı bakalım ne dedi:

Gökyüzünde öten olsam
Yeryüzünde biten olsam
Ucu telli keten olsam
Yâr başına atsa beni

Gökyüzünde turna olsam
Yeryüzünde hurma olsam
Bir çekimlik sürme olsam
Yar gözüne çekse beni

Un elediği elek olsam
Tepelediği yolak olsam
Uğru telli yelek olsam
Yâr dõşüne giyse beni

Kapısında inek olsam
Tu çalıp da sağsa beni
Tepek vursam südü döksem
Yumruğunan dögse beni

Nolsa *Deli Boran* nolsa
Güzeller meydana gelse
Küpeli pehlivan olsa
Güreşsek de yıksa beni

dedi kesti. O demde kız dedi ki:

— Orospular, ben âşıklar saprak olur demedim miydi? Siktir edin de gitsin, dedi.

Boran dedi ki:

— Hatun, sen elden deve alıyordun. Ben de âşığım. Bahşışimi ver gideyim, dedi.

Bir avuç dört altın verdiler Boran’a. Boran dedi ki:

— Ben gitmeye gelmedim. Ben Küpeli Hatun’u yüze yüz görmeyince katiyyen gitmem, dedi.

O demde kız:

— Durdurman, siktir edin şunu, dedi.

Boran dedi ki:

— Damdıranın çölmeğini çevirirsem bu odayı başınıza dar getiririm, dedi. Ben Küpeli Hatun’u gelip yüze yüz görmezsem, benim burdan ölüm çıkar, dedi.

Küpeli Hatun buna öfkелendi. Kalktı bunun yanın geldi.

— Yel kayadan ne anlar, daha eyi bak, dedi. Neci senin maksadın, dedi.

Boran dedi ki:

— Böyle fırsat ele geçmez, dedi.

— Kızın yüzüne hacamat gibi sarıldı. Başındaki olan cariyelerin hepsi geldiler başına toplandılar. Boran’ın kimi burnunu tuttu, kimi avurduna

parmağını soktu. Zorla ayırdılar. Boran damdırayı eline aldı, kahveye doğru yürüdü. Cariyelerin akıllıcasının biri baktı ki, ablasının yüzü kapkara olmuş. Dedi ki:

— Küpeli Hatun, dedi, yüzünün biri kapkara biri apbağı... Seni görmeye gelenler bundan hile keşfederler.

— Aman kızlar, bunun çaresi ne, dedi Küpeli. O cariye kızların akıllıcası:

— Abla bunun çaresi, öte yüzden de öptür, dedi. Boran'ı geri çağırdılar, aman Boran geri gel diye.

Boran dedi ki:

— Benim orda işim yok.

Yalvar yakar, Boran'ı geri getirdiler.

Küpeli Hatun:

— Kusura bakma âşığım. Sazı bağlayana çözdürürler. Benim şu yüzümden de öp, dedi.

Boran dedi ki:

— Benim dalgam bir gelir bir gider. Sen değil, Hürü kızı olsan öpmem, dedi.

Kızlar bunun başına çoktular. Kimisi kulaklarından tuttu. Fıkara kız getirdi, Boran'ın ağzına yüzünü sürdü. Boran fırsat buldu, hacamat gibi o yüzden de yapıştı. Kızdan ayrılınca, Küpeli kimseye deme diye, buna bir avuç altın verdi. Boran ordan çıktı. Arkadaşlarının yanına geldi. Kendine elbise yaptıran ağası:

— De bakalım Boran, oradaki yaptığın işleri bir türküyle söyle.

Aldı Boran bakalım ne dedi:

Gene bulandı da yüzü havanın
Şahan gezer sulağında turnanın
Top kara perçemli güzel sevenin
Can cefa götürmez hey kara gözlüm

Güzeli sevmesin ne bilir ahmak
Sevip sevip de cemaline bakmak
Fırsatın düşürüp yanaktan öpmek
Can cefa götürmez kız kömür gözlüm

Beni del'eyledi kaşınan gözler
Taramış zülfünü gerdana düzler
Kehribar dudak da balaban yüzler
Yüzünü yüzüme sür kömür gözlüm

Der ki *Deli Boran* da aslın soyusa
Belin ince ise usul boyusa
Âşığa verdiğin bahşış buyusa
Vallahi billahi az kömür gözlüm

Kız bunu duyunca:

— Amanın kızlar, şu âşık bizi halka malamat etmesin.

Bir avuç dört altın daha götürdüler. Boran'ın içine bir ateş düştü. İsterse dünyayı verseler gözünde fiske kadar yok. Kızın yanına çıkmaya da imkân yok. Kendiliğinden bir kurnazlık düşündü. Gider ben dayımı bulurum. Dayıma nişanlıyım diyerek, dayımı kandırırım. Bu kızı almaya çabalarım. Oradan şehrin içine doğru düşüne düşüne yürüdü. Baktı ki ihtiyar bir kahveci var. Varayım hem şurdan bir kahve içeyim, hem dayımı belki bilir, şundan sorayım, dedi. Kahveye vardı.

— Emmi bana bir kahve yap bakalım, dedi.

Kahveci kahve getirdi. Boran kahveyi içtikten sonra, çıkardı bir kırmızı lira verdi. Kahveci dedi ki:

— Oğlum, ben bunu bozamam. Benim kahvemın sermayesi bir lira yok, dedi. Boran dedi ki:

— Emmim, benim kahveye verecek başka param yok mu? Gönlümden o koptu. Onu verdim, dedi. Sen bize bir kahve daha yap, dedi.

Kahveci kahveyi yaparken:

— Oğlum, sen bir hanedan evladı görünüyorsun, dedi. Kimlerdensin, dedi.

— Babamı bildiğim yok, dedi. Fakat anam Irışvanoğlu'nun bacısı imiş.

Kahveci buna dedi ki:

— Ulan, sen Irışvanoğlu'nun yiğenisin de, koltuğu damdıralı buralarda ne geziyon, dedi.

Boran dedi ki:

— Emmi, ben de dayıma gitmek istiyordum amma, nerde olduğunu bilmiyorum. Ve de öldürür diye de korkuyorum.

Kahveci dedi ki:

— O adam seni çok aradı. Senden başka hiçbir mirasçısı yok, o adamın. Sana bir de kâğıt yazayım, bu kâğıdı da ver. Irışvanoğlu benim bahşışımı verir.

Boran kahveyi gene içti. Bir lira daha çıkardı verdi. Allahasımarladık eyledi. Kâğıdı koynuna koydu, yola düştü. Az gitti, uz gitti, dere tepe düz gitti, günün birinde Irışvanoğlu’nu buldu. Düğnük evine vardı ki, dayısı orda oturuyor. Başında yüz, yüz elli çadırlı aşireti ile sohbet ediyorlar. Boran da vardı, meclise oturdu. Irışvanoğlu kafasını kaldırdı.

— E bire gençler, iki türkü çağırın da dinliyelim, dedi.

Meclistekiler, ben bilmem, ben bilmem, diye biribirinin karaltısına sokulmaya başladılar. O demde birisi Boran’ın sazına dokundu.

— Aman beyim, burda bir âşık var, dediler.

Irışvanoğlu yanına çağırdı Boran’ı. Baktı ki ufacık tefecik, genç bir çocuk. Bunu yanına oturturdu.

— De bakayım, oğlum, iki türkü söyle, dedi.

Aldı bakalım Boran, ne dedi:

Nazlı dostum selâm salmış gel diye
Ara yerde engellerim var diye
Açtı ak göğsünü bana em diye
Emdiğim aklıma düştü efendim

Nazlı dostum selâm salmış gelmesin
Ara yerde engelleri duymasın
Eliminen ak göğsünün düğmesin
Çözdüğüm aklıma düştü efendim

Metini de *Deli Boran* metini
Ne vereyim Küpeli'nin metini
Ak bilekli samur kürklü hatunu
Nişanl m  vermediler efendim

Bunun adını Boran deyince:

— Ulan, sen nasıl Boran'sın? Anayın adı neci? Babayın adı neci? Bana de, dedi.

Boran derhal çıkardı, dayısının eline kâğıdı verdi. Kâğıdı okuduktan kerli, meclise döndü:

— Arkadaşlar, bu işte, bizim kaçan kancı ın oğlu Boran bu işte, dedi. Benim bundan başka hiçbir mirasçım yok, dedi. Buna hürmet eden bana da eder, dedi. Boran'a dedi ki: Senin t rk nden ben bir şey anlamadım. Ne ise şu türkünün manâsını bana de, dedi.

Boran dedi ki:

— Babamın  ld   nde anamın karnında imişim. Benim olduğum gece komşumuzun bir de kızı olmuş. Anam beşik kertme nişanl m eylemiş. Sonra anam da öldü. Ben elin arasında kaldım. Kız da çok zengin oldu. şimdi vermiyorlar efendim, dedi.

Irışvano lu dedi ki:

— Oğlum, onun için hiç merak etme. Onu, eğer para ile ise, terazinin bir gözüne kızlarını koysunlar, bir gözünü de para ile tartar alırım.

Boran dedi ki:

— Vallahi parayla vereceklerini bilmiyorum.

Irışvano lu'nun bölük kabadayısı:

— Beyefendi biz elin parasını yerken, biz paramızı mı yedirelim. Bana    yüz atlı ver, ben gider basar alır gelirim.

— Peki, dedi. Baskın davulunu çaldırmaya başladılar. Atlılar toplandı. Bölük kabadayısı bunların içinden birem birem üç yüz kişi seçti. Irışvanoğlu kendi atını çektiirdi Boran’a.

— Buna da sen bin, dedi.

Atlılar değnek oynaya oynaya yola düştüler. Antep’in kenarına gelince kız bunların kalabalığını gördü.

— Gene bizi deveyinen görmiye gelenler var, dedi.

Süslendi püslendi. Zülüfünü tarayıp, kendi kendine bir çekidüzen verdi. O demde atlılar yetişti. Boran’a:

— Hangi evde, diye sordular.

Boran da:

— şu evin içinde, arasında perde var, dedi.

Kılıcını çeken evin üstüne yürüdü. Milletin haberi oldum olacağım deyinciye kadar, kızı çıkardılar. Bir ata bindirip yola düştüler. Arkadan varan millete, kimisi dönüp harbettii. Böyle böyle Irışvanoğlu’nun hududuna gelince, atlılar yığıldı kaldı. Irışvanoğlu’na gelin geliyor diye müjdecii gitti. Gelin bir tarafında Deli Boran, bir tarafında da bölük kabadayısı, ikisinin arasında gidiyorlar. Kız şöyle baktı ki, bir yanında bir babayiğit var ki hiç görülmüş kişilerden değil. Öte yandakine baktı ki, memleketlerindeki tanıdığı Boran.

Dedi ki:

— Yarabbi, eğer ben bu babayiğide gidiyorsam, Boran da bunların köylüsünden ise, bu adam beni öptüydü. şimdi halka malamat olurum. Eğer Boran’a gidiyorsam, ne ise kaderimi çekerim. Böyle derken bölük kabadayısı da, uşak bizim götürdüğümüz kız nasıl ola, nasıl görürüm, diye aklından geçirdi. O demde bir kasırğa geldi, kızın yüzünü açıverdi ki, buluttan ay çıkmış gibi. Oğlan o tekli, bunu böyle görünce aklı bokuna karıştı. Atın boynunu kucaklayıp aşağı düşmedi. Dedi ki aklından: Boran, ben bunu sana yedirirsem, bu babayiğitlik bana haram olsun, dedi. O demde Irışvanoğlu da karşıladı. Bir çadıra gelini indirdiler. Düğünler kuruldu. Çalıp çığııldıktan sonra, gerdek gecesi, Boran dayısının eline, müsaade istemiş de vardı. Dayısı dedi ki:

— Yürü yiğenim. Sana üç gün müsaade. Üç günden sonra gel. Arkadaşlarınla görüş, tanış, konuş, akşamleyin çadırına git, dedi.

Deli Boran dayısının elini öperek çadıra doğru yürüdü. Bölük kabadayısı dedi ki:

— Dayının evladı olmadığından vicdanı kısa, dedi. Üç gün müsaade de ben aldım, dedi. Git altı günden sonra gel, dedi.

Çok memnun oldu. Bölük kabadayısına:

— Sağ ol, dedi.

Çadıra vardı. Üç gün kaldı. Üç gün sonra bölük kabadayısı Irışvanoğlu'nun yanına geldi. Konuştular. Konuştuktan sonra kalmak istedi. Irışvanoğlu dedi ki:

— E bire bölük kabadayısı, gitme. Boran da gelecek, bir iki türkü söyleyip de dinliyelim, dedi.

Bölük kabadayısı güldü:

— Eğer Boran o gelinin yanından üç günde dört günde çıkarsa, ben sana ne istersen veririm, dedi.

İrışvanoğlu dedi ki:

— Eğer Boran bugün gelmezse sen de ne istiyorsan, ben de veririm, dedi.

Bunlar bir katar deveye bahsettiler. Beklediler. Akşam oldu Boran gelmedi. Sabahtan oldu, gene bahsettiler, gene gelmedi. Üçüncü gün gene bahsettiler, gene gelmeyince, Irışvanoğlu dedi ki:

— Zaten bunun anasında meymenet yoktu ki danasında olsun. Bugün cellatları çağırın Boran'ın boynunu vurduracağım, dedi.

Meğer bunların bir yere baskın ederlerse, davul döğdürmek âdetleri imiş. Adam öldürürken de gene davul döğdürürlerimiş. Boran'ın altı günü yetince dayısının yanına yürüdü. Gelirken yolda bir adamcağız ras gelip:

— Ulan, nereye gidiyorsun serseri, dedi. Dayın seni öldürecek, dedi.

Boran:

— Ne diye kadan alayım? diye şaşmaya başladı.

Öteki adam dedi ki:

— Yavrum, aman beyler diyeceğine, sapa dağlar demen yeğ, dedi.

Boran çadıra da dönmeden eğile eğile kaçtı. Gültepesi derler bir dağa yerleşti. Ay geçti, yıl geçti, Irışvanoğlu hiçbir yerden bir haber alamadı. Fakat kızın feryadından hiç duramıyordu.

Dedi ki:

— Seni baban evine göndereyim, dedi.

Küpeli Hatun dedi ki:

— Boran’dan haber olmayınca, ölürsem gene gitmem, dedi.

Irışvanoğlu bunu duyunca, kızın çadırını kendi çadırına kazığa kazık bağıladı. Boran bu düstur ile yedi sene gezdi. Açık, çıplak. Sırtta pırtı kalmadı. Her yeri ayı malağına döndü. Kılılandı. Fakat elindeki sazda da bir tek tel kalmış. Böyle gün geçirirken, bir gün arefe günü, Irışvanoğlu’nun ser kaplan avcısı varımış, bu avcı diyor ki:

— El sabahtan kurban kesecek. Bizim kesecek bir şeyimiz yok. Ben de çocuklara bir av vurayım.

Beline bir örme sardı, tüfeğın fellesinin barudunu yeniledi, Gültepe’ye doğru gitti. Gültepe’ye vardı ki dağın içinde bir pınar var. Başında çok iz var. Oraya bir evsin eyledi. Buraya bir av gelir diye beklemeye başladı. Dururken öteden bir kıllı millı bir şey çıktı gelmeye başladı. Avcı baktı ki, insan dese insan değil, ayı dese ayı değil. Bu cırtnavul diye hükmeyleti.

— Şu gelsin ellemem. Buna para bekçisi derlerdi. Şu parayı yokladığı yeri iyice öğreniyim. Ondan sonra bir kurşun sıkayım, dedi.

O demde Boran suyun başına geldi. Pınardan bir su içti. Derinden of diye bir iniledi. Elini yüzünü yudu. Gültepesi denilen başındaki taşın üstüne çıktı. Başladı sazını tın tın ettirmeye.

Avcı dedi ki:

— Bu cin olmaya cin ya, bu donunu değıştirip duruyor ya... Donunu

değiştirmekle beni korkutamaz, dedi. Boran durup mururken türküye başladı.
Bakalım ne demiş:

Ben de çıktım Gültepe'ye
Seyir ettim ellerine
Ağbaz ağbaz eller konmuş
Sevdiğimin çöllerine

Ağca cerenin sekişi
Sevdiğimin hub bakışı
Murat'ın coşkun akışı
Benzer gözüm sellerine

Gölüstanın gülü kokar
Hublar yanağına sokar
Murat derler bir su akar
Güvel konar göllerine

Hocam hocalar hocası
Okudum çıktım hecesi
Bu gün de bayram gecesi
Yâr kına yaksın ellerine

Bunu diyen *Deli Boran*
Sevdiğine meyil veren
Şu işime sebep olan
Duman çöksün yollarına

“Deli Boran” deyince avcının aklına tıpadan düştü. Ayaklarını çıkardı dağa yukarı dırtmanı dırtmanı çıktı. Boran’ı arkadan ağırlı hemen yakaladı.

Boran baktı ki kendini avcı tutmuş. Avcıya:

— Eline ayağına kurban olayım, beni koyver, dedi.

Avcı da dedi ki:

— Ulan vicdansız, elin kızı senin için gözlerinden kan döküyor. Dayın da senin için öyle yaslı duruyor:

Boran dedi ki:

— Avcı, ben bunlara inanmam. Tabii beni öldürmekteki maksadı kendi alacaktı. Öyle ise yedi senedir beri ne Küpeli Hatun kaldı, ne de Boran’ın acısı.

Avcı yemin etti.

— Vallahi Küpeli de bir yere gitmedi. Dayın da seni öldürmek emelinde değil. Senin için ah dedikçe tütününü burnundan çıkıyor. Böyle olduktan beri seni ölsem değil, çatlasan gene götürürüm.

Elini arkasına bağladı. Boğazından da bir örme bağladı. Dedi ki:

— Eğer seni öldürecekse, gider görürüm. Senin için buraya yerleşip seni dağda beslerim, dedi.

Avcı bunu çekerek, evine doğru yürüdü. Halakanın itleri başına çoktular. Bu adam çadırına eletti. Çadırın direğine bunu iyice bağladı. Avradına tenbih eyledi:

— Sen bunu kaçıırırsan seni öldürürüm, dedi.

Avrat fukara korkusundan ne çadırı terkedebiliyordu, ne Boran'ın yanına varabiliyordu. Avcı beyin yanına vardı. Baktı ki Irışvanoğlu'nun gözlerinden akan yaşlar dolu gibi gidiyor.

— Aman beyefendi, hasta mısın? Yoksa bir ağırır yerin mi var? Ne diye ağlıyorsunuz? dedi.

— Yahu avcı, dedi, ben ağlamayım da kimler ağlasın, dedi. Görüyon mu şu elin kara saçlısını, çor yok çoçuk yok, böyle gözyaşı döküyor. Babası evine salıcıyı gitmiyor. Boran'ın öldüğüne kanaat getirmeyince gitmem diyor. Ne var avcı, sen de gezdiğin yerlerde bir adam üleşi bulabilirsen getir. şu avradı başımızdan defedelim, dedi.

Avcı dedi ki:

— Efendim bunu şayet bulsam, bunu emelin öldürmek mi?

İrışvanoğlu dedi ki:

— Yahu avcı, öldürme değil, bu adamı, öldürmeyi şuraya koy, bundan başka benim mirasçım yok. Bu adam hiç mi değil benim elimin altında terbiye olursa, benim yerimi izsiz etmez diye umudum var idi. Allah sebebine koymasın, dedi. şimdi elime geçerse bütün servetimi ona vereceğim.

Avcı hiçbir lafa varmadan oradan çıktı. Irışvanoğlu da arkasından:

— Dediğim haa... Dediğim ha... diye çığırdı.

Avcı eve vardı, Boran'a dedi ki:

— Ulan yavrum, senin için dayın kan yaş döküyor. O Kúpeli Hatun da saçlarını yolup ağladıkça, yürek böbrek koymuyor. Seni götüreceğim, dedi.

Boran dedi ki:

— Avcı kadan alayım, beni dayım nasıl olsa öldürür. Gel koyver de başımı alayım da gideyim.

— Ulan yavrum, seni öldüreceğini bilsem, beni dünya malına garkeyleseler seni götürmem. Fakat öldürmüyeceğine kanaat ettim.

Boran'ın sırtını başını yüzünü tıraş eyledi. Ayağına şalvarını verdi. Sırtına abasını giydirip, bileğinden sıkıca tutarak Irışvanoğlu'nun yanına getirdi.

— Aha duşmanın, aha kılıcın, elinle öldür bey, dedi.

İrışvanoğlu Boran'ı görene tekli, gözlerinden öpüp:

— Yiğenim, bütün servetim senin olsun. Bana hakkını helâl et, dedi.

Halk Boran tutulmuş diye, İrışvanoğlu'nun çadırının altına geldi.

Dedi ki:

— Yiğenim sana ne sebep oldu da kaçtın? şu sebebi söyle de ben de anlayım, dedi.

— Dayım, sazınan mı söyleyim, sözünen mi söyleyim, dedi.

— Yiğenim, eğer sazınan söylersen daha memnun olurum, dedi.

O demde beğ kalan İrışvanoğlu, hiç kimse bir yere kımıldamıyacak diye, güvendiği adamlardan nöbetçi dikti.

Aldı bakalım Boran başından geçen hikâyelere ne dedi.

Efendim efendim İrışvanoğlu
Aşkın elinden de ciğerim dağlı
Yedi yıldan beri kollarım bağlı
Gümanıma bu günler de çözülür

Bu beyti söyleyince, İrışvanoğlunun daha yüzüne gelmeyen Küpeli Hatun, Boran'ın sesi kulağına gidince, çadırın sıtırını yararak meydana çıktı. Boran'ın gözü gözüne ras gitti. Boran bunu görünce türküsüne devam etmeye başladı.

Odanda çalınsın alışkın sazlar
Bahçende yayılsın kumrular kazlar
Gördü gene Küpeli'yi şu gözler
Ah ettikçe kara bağrım ezilir

Efendim efendim benim efendim
Elbet günlerinde gamsız gezilir
Ben de hizmetinde kusur m'ışledim
Şeytan var arada yoldan azılır

Boran'ım derkine böyle mi olur
Âşıklar öğüdün ustadan alır
Af eyle kulunu efendim n' olur
Beyt'e^[79] gitmiş gibi sevap yazılır

Böyle dedi.

Dedi ki:

— Pekiyi yiğenim. Aradaki şeytan kimse, aradaki şeytanı dilden söyle, dedi.

Dedi ki:

— Dayı, sen o gün bana üç gün izin verdin. Sonra çadırdan ayrılınca bölük kabadayısı geldi dedi ki, yavrum dayıyın evlâdı olmadığından vicdanı kısıdır, dedi. Üç gün izin de ben aldım, git altı günden gel, dedi. Altı gün sonra ben gelirken bir adam ras geldi. Bu davul niçin döğülüyor, diye sordum. Ulan yavrum, dayın seni öldürecek de onun için davul döğdürüyor, dedi. Aman beyler diyeceğine, sapa dağlar de, başını kurtar, dedi. Ben oradan kaçtım. Gültepesi'ne yerleştim. Meyve zamanı meyve yedim, ot zamanı ot yedim. Çok zaman da açlığını geçti günüm. Sebebinin kim olduğunu bilmiyorum.

Irışvanoğlu:

— Senin sebebini ben bildim. Şu bölük kabadayısını getirin, dedi. Bölük kabadayısını getirdiler.

Dedi ki:

— Senin kafanı vurdurmam. Seni efrin cefrin öldürürüm, dedi. Bir katır getirdiler. Bölük kabadayısını boğazından bağladılar, katırın kuyruğuna. Oradaki olan çocukların eline birer teneke verdiler. Katırı koyverip, çocuklara tenekeyi çalın dediler. Tor katırın arkasında parça parça ettiler. Yeniden kırk gün toy düğün etti. Yeniden nikâh yaptırıp, onlar yeyip içip mirazını aldı. Siz de alasınız.

(Kadirli, Harkaçtığı köyünden İsmail Uz'dan derlendi; ilk kez Sabahattin

Eyuboğlu – Yaşar Kemal’in Gökyüzü Mavi Kaldı adlı seçkisinde yayımlandı.)

IZGINLIOĞLU

Zeytin'in^[80] beri yanında bir köy vardı, Tanır derler. Izgınlıoğlu derler bir adam vardı Tanır'da. Güzel babayıgitti, çok kabadayı bir adamdı. Hiç kimsenin kızını beğenmezdi. Kendilerinin köyünden beride Kurucaova denilen bir yazı var, daima gelen aşiret oraya konardı, yaylaya giderken, sahile inerken. Orası bir aşiret konalgasıydı^[81].

Günlerden bir gün, baktı ki, bir aşiret gelmiş, konmuş oraya. Kendi kendisine dedi ki:

— Bu aşiretleri bir gezen, güzel, iyi, işine gelecek bir kız yok m'ola, dedi.

Güzel gümüş bilezikli Zeytin tüfeğini omuzuna taktı, sırmalı palaskayı beline bağladı. Sırmalı abayı giyindi. Kızın gözüne güzel görüneyim diye, velhasıl her bir yerine çekidüzen verdi.

O aşirette bir Yörük beyi vardı. Onun bir kızı vardı, Senem isminde. Izgınlıoğlu oraya doğru gelirken kız şöyle baktı ki, bir delikanlı geliyor. Hiç emsali yok. Acaba bu delikanlıya Allah beni nasip etse, diye hatırına getirdi. Velhasıl Izgınlıoğlu o eve geldi. O zaman kız evde^[82] yalnızdı. Kızı görünce:

— Hatun kız, senin baban seni bana vermez mi? dedi.

Kız dedi ki:

— Beni babam sana vermez dürüstlikle, dedi. Lakin sen bana görünce âşık olduğun gibi ben de sana âşık oldum. Düğürcüyle, düğünle giden Allah'ın emriyle gider de kaçan Allahın emriyle kaçmaz mı? Akşamleyn karanlıktan sonra şu karşıdaki kamalağın^[83] dibine gel otur. Ben de evden fırsat bulur da bunları uyutursam, varırım, orda birleşiriz. Savuşur gideriz. Babam da sonra barışmazsa, bildiğini tutsun, ne yapalım.

Kavli karar ettiler. Izgınlıoğlu geldi, kamalağın dibine oturdu. Akşam olup da karanlıklaşınca Yörük beyi komşularını çağırdı.

— Komşular, ayın aydınlığı gündüz gibi, hiç farkı yok. Atınızı eşeğinizi hazırlayın da göçüp gidelim. Sabahleyn göçersek sıcakta sinek çok oluyor. Maraş altında hayvanlarımızı rahatsız ediyor.

Komşuları hazırlandı. Kendi kızına dedi ki:

— Develerimizin çanını tak. Getir yükletelim, başını da çek. Biz de yükletelim, dedi.

Yüklettiler. Giderken kız dedi ki:

— Yarabbi, bu adamın ekmeğinde rızkım yok muymuş. Babam bu işe ne akıl etti de bir fırsat vermedi. Yazın göçüp geri geldiğimizde bu adamla kaçayım, dedi.

Sabah oldu. Oluncaya kadar Izgınlıoğlu, o kamalağın dibinde bekledi.

— Bu kız anasından babasından fırsat bulamadı mı, diyerek ışıyana kadar bekledi.

İşiyınca baktı ki göçmüşler, hiç kimse kalmamış.

— Acaba bu sene kızın benim evimde, ekmeğimde rızkı yok muymuş? dedi. Yazın gelirlerse o vakit alayım kaçayım, dedi.

Yaz gelince hükümet emir verdi:

— Hiç kimse yaylaya göçmeyecek, herkes yerinde iskân olacak, diye emir verdi hükümet.

Şehre gidip gelenler, “Bugün tellal çağırdı, hiç kimse yaylaya göçmeyecek diye emir verdi,” dediler.

O biçare kızcağız:

— Kavlettiğim yere bir saat fırsat bulup da varamadım. Babam sebep oldu. Yaylaya göçmemize de... Bu yılın yeni senesi vardır değil mi, dedi.

İzmirli oğlu.

zeytinin, beris yanında bir
köy vardı tamur derler.
İzmirli oğlu deller bir adan
Vardı tamur da... Lözel
babayığıdır di çok gaba-
dayı bir adandı. He
bir-serin gıram beşer
mesdi. Şer dilerim köyü
den beri de fındıca orası
der, bir yarı var, idime
gelen asiret oraya fındı-
ca yaylaya se derken
sehile inerken.. Orası
bir asiret fındıcaşığı
fındıcaşığı bir fındıcaşığı

Yeni seneye gelince, hükümet emir verdi, göçülmemesine.

— Hiç kocaya gitmem Izgınlıoğlu’ndan başka, dedi.

Izgınlıoğlu’ndan alalım bakalım...

— Bak benim talihime! Kamalağın dibini bekledim de, o biçare kız fırsat bulup da benimle kaçamadı. Öbür seneye gelsin de... İskân oldu gelemeydi. Ben de madem böyle oldu, Yörük beyinin kızından başkasını almam, bekâr kalırım, dedi.

Bunlar, her ikisi de doksandokuz yaşına değdiler. Izgınlıoğlu avrat almadı. Yörük beyinin kızı da kişiye varmadı. Böylelikle yaşıyorlardı.

Zeytin’den gâvurun birisi, katırına maşa, sacayağı, tüfek, av tüfeği yükletti. “Bunu Çukur’da satayım,” dedi, yürüdü. Bir köye geldi.

— Misafir alır mısınız bugün beni? diye sormadığı ev kalmadı bu köyde.

Hiçbirisi de “Misafir alırsınız” demediler.

— Bu köyde hiç mi Müslüman yok, her ne kadar Ermeniysem de Tanrı misafiriyim, diye sokranarak^[84] gitti.

Bir karı^[85] çağırdı:

— N’oldu sana çorbacı? dedi.

— Hiçbir kimse misafir almıyor da ona sokranıyorum, dedi.

— Gel ben seni misafir eyleyim Allah rızası için, dedi.

Hemen Ermeni katırını çözdü oraya. Yiyip içtikten sonra Ermeni baktı ki karıdan başka kimse yok, dedi ki:

— Hatunum, senin çobanın çırağın, oğlun uşağın hiç kimsen yok mu? Yapayalnızsın, dedi.

Karı Ermeniye dedi ki:

— Ben kocaya gitmedim daha ki, oğlum uşağım olaydı.

Ermeni dedi ki:

— Hatunum ne sebep oldu ki? Seni alan mı olmadı, kocaya gitmedin? dedi.

— Sen nerelisin? dedi Ermeniye.

— Zeytinliyim, dedi.

— Tanır’da sen Izgınlıoğlu’nu bilir misin? dedi.

— Pek iyi bilirim, bizim komşumuz, dedi.

— Onun oğlu uşağı var mı? Kendisi sağ mı? Kim kaldı onlardan? dedi.

— Izgınlıoğlu sağ. Gözleri kör oldu. Oğlu uşağı yok, evlenmedi.

— Ne sebep olmuş da evlenmedi? dedi.

— Yörük beyinin kızını alacakmış, kavil ettiği yere gelmemiş. Sonra da iskân olmuş gelememiş. Onun için evlenmemiş, dedi.

— İşte o Yörük beyinin kızı benim. Ben de onun için kocaya gitmedim, dedi.

Ermeniye dedi ki:

— Benden çok selâm söyle. Kendisi için kocaya varmadım.

Beliğinin birini kesti:

— Şunu Tanrı emaneti olarak götür, kendisine ver, dedi. Bu beliğimi kendine verirsen bana kavuşmuş gibi olur. Vebalım boynuna olsun bu selâmımı söylemezsen, dedi.

Hemen Ermeni onu alarak evine geldi. Hayvanını çözmeden yürüdü. Ermeninin maması dedi ki:

— Nereye gidiyorsun eve gelip oturmadan? Maksudın ne? dedi.

— Ben Tanrı emaneti teslim etmeye gidiyorum, dedi.

Geldi Izgınlıoğlu’nun yanına Ermeni. Beliği çıkardı verdi.

— Sana çok selâmı var. Daha kocaya gitmemiş, dedi. Alsın bunu da unutmasın beni, dedi.

Bunu deyince Izgınlıoğlu’nun gözleri perreden açıldı. Hemen sazına düzen vererek, aldı bakalım ne söyledi Izgınlıoğlu:

Bir selâm geldi de nazlı Senem'den
Garip gönlüm şaz olmaya başladı
Akmaz iken kör pınarın suları
Akıp suyu düz olmaya başladı

Işkın^[86] tavaşı da ocakta kaynar
Durmaz deli gönöl meydanda söyler
Ermeni dillerin şekerler çiğner
Tatlı tatlı söz vermeye başladı

Kul olayım belîğine başına
Her gece de gıriyordun düşüme
Yaşım vardı yetmiş seksen yaşına
Doksan oldu yüz olmaya başladı

Senem'in giydiği kınalı sarı
Düğmesinin altı yaylanın karı
Kırıldı değirmenin de şaknası peri
Aktı sular düz olmaya başladı

Izgınlıoğlu selâm salar Yörük beyine
Beş yüz atlısını almam eğnime
Gıcı(lı) boran yağdı dostun bağına
Koca Tanır yaz olmaya başladı

Kızı alamadı, velhasıl böylelikle öldü.

(Hikâyeyi anlatanın son sözleri: “Zeytin’in orada gene Tanır diye bir yer var. *Izgınlıoğlu*’nun emmileri var şimdi. Hacı İbrahim Uşağı derler emmilerine. Tanır’da otururlar.)

HAN MAHMUT

Bir memlekette bir padişah vardı. Günlerden bir gün bunun bir oğlu oldu. Padişah dedi ki:

— Bu oğlumun ismini ben vuracağım, başkaları vurmayacak, dedi.

Padişahın veziri, sadrazamı hepsi oradaydı:

— Padişahım senin işine kimse karışmaz, vurursan sen vurursun, dediler.

— Benim oğlumun adı Mahmut olacak, dedi.

Vezir dedi ki:

— Benim oğlumun adı da evvelce Mahmut vurulduydu. İkisi böyle bir arada olur mu? dedi.

Padişah dedi ki:

— Benim oğlumun adı Han Mahmut olsun, dedi. Seninkinin de Mahmut olsun, dedi.

Bu on iki yaşına değdi. Padişahın oğlu vezire dedi ki:

— Vezir emmi, dedi, babama söyle de bana bir gönül eğlencesi bulsun, dedi.

Vezir padişaha vardı:

— Oğlun bana bir gönül eğlencesi bulsun diyor, dedi.

Padişah dedi ki:

— On iki yaşında oğlan evlenmek istese de evlenemez. Benim otuz dokuz anahtarım var, kırk odam var. Odaları açsın birer birer, onlarla gönlünü eylesin. Her birinde türlü türlü alet var.

Vezir anahtarları aldı, oğlanın yanına geldi:

— Babana söyledim. “Gönlünü eyleyecek odalarım var. Her birinin içinde bir çeşit gönül eyleyecek yer var,” dedi. Aha otuz dokuz anahtar.

Hana Mahmut.

Bu mena akette ki padi-
sahr vardı. Güneşden birgün
Yunus bu oğlu oldu. Padi-
sahr dedi ki: Bu oğlunun
ismini ben vereceğim -
başgölan vermişlerdir
dedi. Padişahın veziri
Sadrazam tepisi or-
deydi -

- Padişahın seni
isine kiş'e parşmaş
Yunus'un sen Yunus dedi-
ler.

- Benin oğlunun da
mahmut olacak, dedi.
Vezir dedi ki:

- Benin oğlunun da -

Kırk odayı da gösterdi.

Vezir geldi gitti.

Oğlan birinci odayı açtı ki, saban boyunduruk var. İkinci odayı açtı ki, meses^[87] ile demir var. Velhasıl otuz dokuzunu da açtı, hepsinde de çiftçi avadanlığı var. Kırkıncı odanın anahtarı yok. O otuz dokuz anahtarın hepsini sınadı, açamadı. Bir mürdünle^[88] açtı. İçeri dikildi ki, içerde ak şadırvanlı güzel bir su akıyor. Suda elini yıkadı. Bir parça eline alıp da yüzünü yıkayacağı zaman kafayı kaldırıverdi ki, çeşmede bir mermer taş var. Baktı ki, taşta bir kız sureti var. Onu görüverip de güzelliğine bakınca, aklının tokası boşandı. Orada uyuyakaldı. O tasvirin sahibi kız geldi. Kucağına dıkıldı^[89] düşünde. Öpüştiler, seviştiler. Uyandı ki, kız değil bez bile yok. “Ulan ben ne serseri, ne ahmak adammışım,” dedi. “İsmin nedir, kimin kızıydın, memleketin neresi diye niçin sormadım ona?” dedi. “Acep bir daha yatsam düşüme girmez mi?” dedi. Geri yattı.

Kız geldi, kucağına dıkıldı. “Kimin kızıydın? İsmin ne? Hangi memlekettensin?” dedi.

Kız dedi ki:

“Babam padişah. İsmim Diyarhan, memleketimiz Hindistan. Ve şehrimizin kenarında büyük bir pınar var. Bal Pınarı derler ona da.”

Uyandı ki, kız yok. Âşık oldu birden.

— Ben bu Hindistan’a giderim. Bu kızı bulur alırım, diyerek çıktı memleketten, yürüdü.

O gelmekte olsun.

Bir memlekette Han Kamber derler bir delikanlı vardı. Bir gün düşünde Han Mahmut’la yoldaş oldu gezdi. Hayır geldi, şer geldi başlarına. Velhasıl o gece düşüyle uğraştı. Yekindi ki, düşüymüş. Sabahleyin dedi ki:

— Ben bu Han Mahmut neredeyse bulurum. Yoldaş olurum. Öldüğü yerde ölür, kaldığı yerde kalırım.

Âşık oldu o da, oradan yürüdü. Biri batıdan yürüdü, biri doğudan yürüdü.

Velhasıl bir yerde kavuştular birbirlerine.

— Selâmünaleyküm ve aleykümselâm dediler birbirlerine.

Han Kamber, Han Mahmut’a dedi ki:

— Nerden gelip nereye gidiyorsun kardaş? dedi.

— Bir garip yolcuym, dedi Han Mahmut.

— İsmi neci? dedi.

— Han Mahmut, dedi.

— Benim ismim de Han Kamber, dedi. Ben seni düşümde gördüm, seni bulmak muradıyla arıyordum. Allah rastgetirdi, dedi.

Velhasılı, bunlar kan yaladı, kardaş oldular.

Han Mahmut:

— Hindistan padişahının kızına âşık olmuşum, onu aramaya gidiyorum, dedi.

Yürüdüler. Birkaç gün gezdiler. Bir dağın başına çıktılar. Dağdan gözlediler ki, büyük bir şehir görünüyor. Han Kamber dedi ki:

— Şehre varalım kardaş, bir otelde yatalım. Sabahleyin de yemek yer gideriz, dedi.

Han Mahmut dedi ki:

— Yaz günü, bu soğuk dağda yatalım, sabahleyin şehre varalım, dedi.

İttifak ettiler, dağda yattılar. Uyuyunca, kız geldi Han Mahmut’un kucağına dikildi. Şafağa karşı Han Mahmut uyanıverdi ki kız mız, bir şey yok yanında.

— Kamber kardaş, kalk hele kalk, dedi. Diyarhan’ı düşümde gördüm. Meles^[90] gömleğin içinde, karyolanın üstünde. Alt tarafında bir mum, üst tarafında bir mum. Beleni beleni yatıyor, dedi.

— Buna karşı ne demek istiyorsun? dedi Kamber.

— Sazımı ver de iki türkü söyleyim, dedi Han Mahmut.

Aldı sazı, bakalım ne söyledi:

Kamber kardaş nere koyak sazları

Kimsemiz yok ona verrek sözleri

Çatık kaşları da ala gözleri

İlet selâmımı ver seher yeli

Sen seher yelisin yeller başısın
Sıyr izarını^[91] gerdan ışısın
Dostun selâmını dosta taşırsın
İlet selâmımı ver seher yeli

Sen seher yelisin yellere yakın
Sağına soluna hamaylı takın
Dostum uyuyorsa elleme sakın
Dolan çevresini ver seher yeli

Kamber dedi ki:

— Dağda belde türkü söylenir mi? Heyle olsa bu yola gidiyoruz, dedi.

Yürüdüler, şehrin beri kenarına geldiler. Yapılmış bir pınar var, pınarın başında iki çocuk oynuyorlar. Han Mahmut dedi ki:

— Ulan çocuk, bu şehrin ismi nedir? dedi.

Çocuk dedi ki:

— Neyi soruyorsun bire emmi, dedi. Şehrin ismi şehir. Bizi mi oynatıyorsun? dedi.

Öbür çocuk dedi ki:

— Bir insan görmediği yeri sorar tabii. Hindistan derler emmi oğlu, dedi.

Mahmut dedi ki Kamber'e:

— Ulan kardaş geldik mi yoksa? dedi.

Han Mahmut çocuğa dedi ki:

— Oğlum, âlemin konağından yüksek bir konak var, bu konak kimin? dedi.

Çocuk dedi ki:

— Hindistan padişahının kızı Diyarhan'ın, dedi.

— Oğlum, bu pınarın ismi neci? dedi.

— Pınarın adı da Bal Pınarı emmi, dedi.

Han Mahmut Kamber'e dedi ki:

— Tam benim düşüme bu üç şeyi de tamam geliyor. Herhalde burası.

Han Mahmut ocuğa dedi ki:

— Oğlum, biz padişahın yanına varıyoruz, bize kılavuz ol, bizi ilet, dedi.

Çocuk dedi ki:

— Sen necisin de padişahın yanına varacaksın doğrudan doğruya, dedi.

— Biz âşığız oğlum, padişahın yanına varacağız, dedi.

— Susun emmi, âşık lafını bir daha söylemeyin burda, dedi.

Han Mahmut dedi ki:

— Herkes sanatını söylemez mi. N’olur? Âşık olmakta ne var ki, dedi.

Çocuk dedi ki:

— O padişahın yedi tane âşığı var. Âşık görünce kellesini alıyor. Sizin de kellenizi alır. Bir daha âşık demeyin burada, dedi.

— Kelle bizim de kayęı senin mi? Önümüze kılavuz olmaya mı eriniyorsun? N’edeceksin oralarını sen, dedi.

Velhasıl padişahın yanına geldiler. Padişahın sarayına vardılar. İkisi de padişaha karşı durdular, bir kıyam ettiler. Padişah bir baktı,

— Aleykümselâm, dedi.

Padişah bir baktı bunlara ki, ikisi de bir boyda, ikisi de bir yaşta, kaşları gözleri vesair azaları ikisi de birbirine benziyor. Velhasıl ikiz gibi, öyle bir güzel adamlar ki, emsal kabul edemez. Padişah dedi ki:

— Hiç malım mülküm olmasa, bunun ikisi benim oğlum olsa yeterdi bana dünyalık, dedi.

Padişah bu derece sevdi bunları. Sordu:

— Oğlum necisiniz, nereden gelip nereye gidiyorsunuz?

Han Mahmut dedi ki:

— Âşığız, padişahım.

Padişah dedi ki:

— Susun oğlum, susun. Âşık demen, âşık lafını terk edin, dedi.

Han Mahmut dedi ki:

— Padişahım, herkes zenaatını söylemez mi?

— Benim yedi tane âşığım var. Sizin gibi böyle garip gelen âşıklara türkü söylüyor. Onlar manâsını bilmiyor, dedi. Sazını alıp kellesini kesiyor. Onun için kıyamadım da size âşık lafını terkedim dedim.

Han Mahmut dedi ki:

— Kelle benim de kaygı senin mi padişahım. Getirtin âşıklarımı bir görüşelim, dedi.

Padişah dedi ki:

— Benim âşıklarım bunlardan bilgili ama, emir benim elimde değil mi? Bir görüştüreyim de öldürmeyim, dedi.

Vezirini çağırdı:

— Git âşıkları al gel de şunları bir görüştürelim, dedi.

Vezir haber etti, âşıkların yedisi de geldi. Padişah dedi ki:

— Varın âşıklar, kâh söz, kâh saz, marifetinizi meydana koyun, dedi.

Âşık başı Ali dedi ki:

— Padişahım, bir türkü söyleyek, kendileri manasını bilirse bir şey yok. Eğer bilemezse sazını alırız, kellesini keseriz, dedi.

Padişah:

— Oğlum, razı mısınız bu işe? dedi.

Han Mahmut dedi ki:

— Razıyız efendim, âşık kısmının marifeti budur, dedi. Biz de türkü söyleriz, kendileri de bilmezse sazını alır kellesini keseriz.

Aldı bakalım âşık başları Ali:

Bir şey var ki canı var da gözü yok
Bir şey var ki ateşi var közü yok
Bir şey var ki dili var da sözü yok
Oğlan çocuk bu mâmemi^[92] bil benim

deyince, ikisinin bir sazı vardı, Han Mahmut'un kucağından Han Kamber sazı aldı.

— Ulan kardaş, ne itiyon böyle, dedi Han Mahmut.

Han Kanber dedi ki:

— Bu türkünün manâsını ben vereceğim.

Aldı Kamber:

O köstüdür^[93] canı var da gözü yok
O cehennem ateşi var közü yok
O köt' adam dili var da sözü yok
Usta bu mâmeni bildim öğren gel

Manâsını bildi, onun sazını aldı.

Tekrar birisi aldı:

Bir şey var ki kendi duru pak olur
Bir şey var ki beslenmeden tok olur
Bir şey var ki yontulmadan ok olur
Oğlan çocuk bu mâmemi bil benim

Aldı Kamber:

O süt yoğurt kendi duru pak olan
O buğdaydır beslenmeden tok olan
O kirpi de yontulmadan ok olan
Usta bu mâmeni bildim öğren gel

Onun da sazını aldı.

Aldı âşıklardan biri:

Bir şey var ki tamburayı telliyor
Bir şey var ki minareyi sallıyor
Bir şey var ki karıncayı nallıyor
Oğlan çocuk bu mâmemi bil benim

Aldı Kamber:

O ustası tamburayı telliyor
O Sar'öküz minareyi sallıyor
O Sultan Süleyman karıncayı nallıyor
Usta bu mâmeni bildim öğren gel

Onun da sazını aldı.

Aldı âşıklardan biri:

O nedir ki gösteriyor benizi
O nedir ki yol ediyor denizi
O necidir uyuz eden domuzu
Oğlan çocuk bu mâmemi bil benim

Aldı Kamber:

O aynadır gösteriyor benizi
O vapurdur yol ediyor denizi
O küncüdür uyuz eder domuzu
Usta bu mâmeni bildim öğren gel

Padişah dedi ki:

- Sorduğın sualin manâsı bu muydu? dedi.
- Bildi, buydu efendim, dedi.
- Ver sazını öyleyse, dedi, onun sazını da aldı.

Aldı âşığın birisi:

Bir şey var ki suya düşse ıslanmaz
Bir şey var ki yerde yatsa paslanmaz
Bir şey var ki etin kessen seslenmez
Oğlan çocuk bu mâmemi bil benim

Aldı Kamber:

O güneştir suya düşse ıslanmaz
O altındır yerde yatsa paslanmaz
O meyittir etin kessen seslenmez
Usta bu mâmeni bildim öğren gel.

Onun da sazını aldı.

Aldı âşığın birisi:

Bir şey var ki gökyüzünde höllenir
Bir şey var ki yere inse çöllenir
Bir şey var ki yel esmeden sallanır
Oğlan çocuk bu mâmemi bil benim

Aldı Kamber:

O buluttur gökyüzünde höllenir
O yağmurdur yere iner çöllenir
O ateştir yel esmeden sallanır
Usta bu mâmeni bildim öğren gel

Onun da sazını aldı.

Aldı âşığın birisi:

Bir şey var ki merdivenden çıkıyor
Bir şey var ki merdivenden iniyor
Bir şey var ki susuz persiz dönüyor
Oğlan çocuk bu mâmemi bil benim

Aldı Kamber:

O gençliktir merdivenden çıkıyor
O kocalık merdivenden iniyor
O sözlerin susuz persiz dönüyor
Usta bu mâmemi bildim öğren gel

Velhasıl yedisinin de sazını aldı. Han Mahmut dedi ki:

— Kamber şu sazı bana ver, bir türkü de ben söyleyim. Bunun manasını bilsinler yiğit iseler.

Aldı bakalım Mahmut ne söyledi:

Kadı neci müftü neci Al(i)'emmi
Bu dünyanın tadı neci Al(i)'emmi
Nuh Peygamber bir çift gemi yaptırdı
Ustasının adı neci Al(i)'emmi

deyince âşıklar hiçbir cevap vermediler. Padişah dedi ki:

— Niye cevap vermiyorsunuz, acaba bilemediniz mi bunun manâsını? dedi.

Dediler ki:

— Padişahım, Nuh Peygamber'den sonra otuz altı padişah gelmiş geçmiş. Biz onun zamanında yoktuk ki, bilelim. Bağladığı gibi çözsün. Ne yapalım, sazımızı aldı, kellemizi de kessin, dediler.

Padişah dedi:

— Eğer oğlum bağladığın gibi çöz, hakikaten doğruysan, bunların sazını aldın, kellelerini de kes.

Aldı Han Mahmut:

Kadı zışan müftü insan Al(i)'emmi
Bu dünyanın tadı sağlık Al(i)'emmi
Nuh Peygamber bir çift gemi yaptırdı
Ustasının adı Nebi Al(i)'emmi

— Padişahım, dedi Han Mahmut. Kadı insandan, müftü insandan olur.

Dünyanın tadı sağlık. Nuh Peygamber'in gemisini yapan ustanın adı Nebi, dedi.

Padişah dedi di:

— Pek doğru söyledin, dedi. Sazlarını al, kellelerini kes, dedi.

Han Mahmut dedi ki:

— Padişahım, ölenden ne hayrımız var? Bu yedi kişiyi biz asarsak, birer tane karıları var, birer de çocukları var, yirmi bir kişiyi katletmiş oluruz. Bunu vicdan kabul eder mi? Âşıklıktan alâkayı kessinler, başka bir iş yapsınlar, dedi.

Âşıklar sazlarını aldılar, çıktılar oradan. Âşık başları Ali dedi ki:

— Bakın arkadaşlar, bu fırsat bizim elimizde olsaydı biz her ikisini de astırırdık. Fakat bu adamlar çok vicdanları yüksek adamlarmış ki, bizi beraat ettirdiler. Öyle ise, biz beraat ettiğimiz için birer kurban keselim, dedi.

Pazar yerine vardılar. Davar koyun bulamadılar. Bir koca öküz aldılar. Hocaya danıştılar:

— Bir öküz yedi kurban yerine sayılır mı acaba? dediler.

Hoca dedi ki:

— Şer'an sayılır, dedi.

Evlerine getirdiler öküzü, kurban kestiler. Âşık başları Ali dedi ki:

— Arkadaşlar, padişaha varın. Biz beraat ettiğimize karşı bir kurban kestik. Âşıkları davet ediyoruz, emredersen birer kudret lokması yesinler, deyin.

Padişah dedi ki:

— Bu âşıklar benim âşığım amma gönülleri benim değil. Yavrum Han Mahmut, bunların davetine gider misiniz? dedi.

— Gideriz padişahım, dediler. Davete icabet, sofraya büyüklük olmaz. Gideriz, dediler.

Onlar gitmekte olsun.

Padişahın kızı, günlerden bir gün dşnde Han Mahmut denilen bir delikanlıyla görüştüler konuştular. Uykusundan uyandı ki:

— Meğer dş görmüşüm.

Beslemesine dedi ki:

— şekerpare, dedi, bugün bir dş gördüm. Han Mahmut diyorlar bir padişah oğluyla görüştük, konuştuk düşümde. Fakat benim düşüm essah olur. Bu adam buraya geldiğinde bize bakar ki, gzeliz. İşimize bakar ki, işimizde bir vaziyet yok. Kendisi güzelmiş amma odası muntazam değilmiş, demesin. Sen bahęeye git, glleri kufalarıyla yol getir. Pencerelele daya. Ben hamama gideyim. Hamamlarıam, gözlerimi srmelerim, sağlarıamı tararım. Altın tarağı alnıma vururum, incili kpelerimi kulağıma takarım. Altın kemeri belime kuşarıam. Kızıl göbeğinden de fistanımı giyerim. İki dirhem bir çekirdek olurum. O âşık buraya geldiğinde birinci yerde temenna ederim. İkindide divan dururum, üçüncüde, “Hoş gelmişsin beyim,” deyi sorarım. Altın cezveyi ateşe srerim. Mükemmel surette bir kahve pişiririm. Kahveyi içtikten sonra bir bakar ki: Ben güzelim, giyimlerim muntazam, gller gelmiş pencerelerde kufalarıyla dayanmış. Hiç itiraz bulamaz. Muhakkak beğenir beni, deyince şekerpare dedi ki:

— Dş de zengin için iş de zengin için mi. Ben düşümde bir Keloğlan da göremiyorum, dedi.

Geriden alalım haberi.

Yola gelince, dediler ki:

— Oğlum biz oğlen yemeğini mi yiyeceğiz akşam yemeğini mi yiyeceğiz? dediler.

Davete gelen adamcağız dedi ki:

— Tabii akşam yemeğini yiyeceksiniz, dedi.

— Biz akşama kadar orda gzlemeyelim. Siz yemeği hazır eylen, akşama biz geliyoruz.

Kendileri kahveye gittiler.

Kahveye gelirken, kızın bahęesinin kıyısından gidiyordu kahvenin yolu.

Bunun içine bir baktılar ki, bahçenin içi yalancı cennet gibi olmuş. Kamber Mahmut’a dedi ki:

— Bakıyor musun, bahçenin içinde neler var kardaş, dedi.

— Bakıyorum amma, bir merdiven yok. Nerden atlayıp da bahçenin içerisine gireceğimi bilemiyorum, dedi.

Han Kamber dedi ki:

— Ben duvara dayanayım. Sen benden tutarak çık, bahçenin içine gir, dedi. Biraz gül kopar ordan, gel, dedi.

Han Mahmut Kamber’in omuzuna basarak öte yüze atladı. Bahçeye girince, şu gülü mü koparayım, şu sümbülü mü koparayım, şu nergisi mi koparayım diye şaşırdı. Bahçenin içinde ak şadırvanlı bir su akıyordu. Suyun ortasında bir gül bitmiş, dikenini yok, yaprağı yok, çanak şeklinde bir gül. Bundan tuttu:

— Gül padişahı mısın mübarek, diye salladı.

Kız, onun yukarısında gergef işleyerek koklardı onu. Hemen baktı ki, gül sallandı. “Bunu kim sallıyor acaba,” derken görüverdi ki, kendi düşünde görüp âşık olduğu adam. Beslemesine dedi ki:

— Şekerpare, dedi, bahçeye bir yiğit gelmiş. Ya Han Mahmut, ya emmisinin oğlu, dedi.

Şekerpare dedi ki:

— Ne yapalım hatunum?

— Şu bohçamı bana ver, dedi.

Bohçasında bir kıymetli elması vardı. Elmayı kız eline aldı. Bir yanını dişledi. Bir yanını da gümüşledi. Görünmeyerekten, oğlanın önüne attı.

Oğlan bir baktı ki, bir elma geliyor önüne tekerlenerek. Fakat kimin attığını göremedi. Aldı bakalım sazını ne söyledi:

Elma geldi tekerlendi

Ben yedikçe şekerlendi

Mahmut buna fikirlendi

Bu elmayı kim gönderdi

Kim gönderdi kim gönderdi

Bana armağan gönderdi

Bunu deyince kız beslemesine dedi ki:

— Buna karşı ben ne yapayım? dedi.

Besleme dedi ki:

— Hatunum, sen de buna bir karşılık söyle, dedi.

Aldı kız:

Elma attım tekerlendi

Sen yedikçe şekerlendi

Mahmut buna fikirlendi

O elmayı ben gönderdim
Sana armağan gönderdim

Aldı Mahmut:

Bu elmayı kim dişledi
Etirafın gümüşledi
Bana bunu bağısladı

Bu elmayı kim gönderdi
[Bana armağan gönderdi]

Aldı kız:

O elmayı ben dişledim
Etirafın gümüşledim
Sana onu bağışladım

O elmayı ben gönderdim
Sana armağan gönderdim

Aldı Mahmut:

Nazik elmayı soyarlar
Altın tabağa koyarlar
Güzel olanı severler

Bu elmayı kim gönderdi
[Bana armağan gönderdi]

Aldı kız:

Nazik elmayı soysunlar
Altın tabağa koysunlar
Güzel olanı sevsinler

Bu elmayı ben gönderdim
Sana armağan gönderdim

Bu adamın çabası beni görmek, dedi; son türküyü karşısında söyledi kız. Oğlan kıza bir baktı ki, dünyada Allah iki güzel yarattıysa birisi o. Oğlanın aklının atakası boşandı. Ağzından kanlı köpük saçılmaya başladı. Kız, beslemesine:

— Git Şekerpare, mahallemizde bir karı var, onu al buraya gel, dedi.

Şekerpare vardı karının yanına.

— Ne diye geldin kızım buraya? dedi.

— Hatunum seni acele gelsin deyi beni gönderdi.

— Kızım ne edecek hatunun biliyor musun, ne için ısmarladı beni? dedi.

— Bahçemize bir yiğit geldi, yıkıldı. Herhalde onun niçin yıkıldığını anlar bilir diye onun için istedi seni, dedi.

Karı pabuçlarını giydi yürüdü. Geldi oğlana bir baktı bahçede. Kızın yanına vardı. Kıza dedi ki:

— Beni istemişsin kızım, dedi.

Kız dedi ki:

— Ana, şu bahçedeki serseri, rakı mı içmiş, deli mi? Ancak sen bilirsin diye çağırdım, dedi.

Karı dedi ki:

— Rakı da içmemiş, deli de değil, akli başında bir adammış, dedi. Ona görünmüşsün kızım da, aklını başından almışsın, dedi.

— Çaresi neymiş ya onun, ana, dedi.

— Onun çaresi kızım, benimle varırsan, gölgeni üstüne düşürürsen akli başına gelir, savuşur gider, deyince kız dedi ki:

— Ana, ben elin oğluna görünebilir miyim? dedi.

— Görünmezsen, sen bilirsin kızım, dedi. Bir yiğit kırk yılda bir meydana geliyor. O oracıkta yatar, yekinmez, dedi.

Öyle deyince kız mecbur oldu, beraber varıp gölgesini üstüne düşürmeye. Vardılar, gölgesini üstüne düşürdü. Yekinmedi oğlan.

— Ana, ne diye yekinmiyor ya? dedi.

— Kızım, ben kafacığını göstermişsin zannediyordum. Döşünden yukarıyı görmüş. Oğlanın aklı, pek zail olmuş, dedi. Kolunu çemrersen^[94], bileğinin üstünde beş dakika uyursa yekindir, dedi. Yoksa yekinmez, dedi.

Kız kolunu çemredi, bileğinin üstünde biraz yatırdı. Genç yekinmedi.

— Ana, ne diye yekinmiyor ya? dedi.

Karı dedi ki:

— Sen topuktan yukarını heykel gibi karşısına dayamışsın, derecesi kırk demiş, dedi.

— Çaresi neci ana? dedi.

— Çaresi, döşlerini açar, gözlerine çalarsın. Gözlerini per eder açar. Yoksa uzar kalakalır, ölür, dedi.

Öyle deyince kız döşünü açtı, gözüne çaldı. Oğlan gene yekinmedi. Karı buna bir tepik vurdu:

— Yatacak sıra mı kaldı deyus oğlu deyus, dedi.

Oğlan yekindi ki, vaziyet böyle. Karı ordan kaçtı. Oğlanla kız sarmaş dolaş oldular. Bir zaman seviştiler. Oğlan ordan terkeddi.

Kardeşinin alnı duvarda bekliyordu.

Âşıklar yemek hazırlıyorlardı.

“Bu n’oldu ola?” diye yekindi, ordan duvarın başına geldi. Han Kamber hâlâ alnını duvara vermiş, öyle bekliyordu.

— Ulan kardeş burda mı bekliyordun, hiç mi bir yere gitmedin? dedi.

— Benim burda beklediğimin zararı yok. Sen kızla görüştün mü? dedi.

— Ben kızla görüştüm amma, sana gadir olmuş. Birkaç saattan beri burada bekliyorsun.

— Sen kızla görüştükten sonra, ben burada bir sene de beklesem zoruma gelmez, dedi.

Yürüdüler, âşıkların yemeğini yemeye.

Yemek hazır olmuş, yemeği yediler, geri padişahın yanına geldiler.

Kızdan alalım haberi.

Hiç duramaz oldu, çatacak yer arıyordu. Bir kelcesi vardı, ona bir sille vurdu:

— Deyus oğlu deyus! Obanın kelcesi olur, gider ağasının odasına, laf beller, adam görür. Gelir ablasına şor verir. Sen gönlünce köşelerde kaşınıyorsun, diye bir sille vurdu.

Kel Oğlan:

— Aman hatunum, böyle lafın yoktu, bugün n’oldu sana? dedi.

Padişahın odasına geldi.

İki garip âşık gelmiş, yedi âşıklarla çakışmış, türkü söylemişler. Yedi âşıkların türküsünün manasını bilmişler.

Bu lafları öğrendi Kel Oğlan, geldi ablasına:

— Hatunum, dedi, beni dövdüğüne iyi etmişsin. Ben tembel tembel oturuyordum. Meğer babanın odasına iki âşık gelmiş. Yedi âşıklarla çakışmışlar. Sazlarını almışlar, geri vermişler. Onlar da sevindiğinden, bir öküz kurban kesmişler. Âşıkları da iyi gördüm ben. İkisi de bir boyda bunların, ikisi de bir gibi yaratılmış. Kaşları yay gibi eğilmiş, gözleri ay gibi parlıyor. Yüzlerinde ben de olsa, Köroğlu’nun Ayvaz’ı denir. Fakat birisi deli harcı amma, birisi senin harcın, dedi.

Bunu söyleyince kız güldü:

— Ulan Kel Oğlan, bazı böyle hoşuma gelecek laf verirsin, dedi.

Beslemeye dedi ki:

— Kel Oğlana bir bastık kavur, karnını doyur. Şimdi vazifeye göndereceğim, dedi.

Şekerpare yemek tedarik ederken zokrandı:

— Zehir yesin Kel Oğlan, dedi. Sana bulmuş, bir tane bana bulmuyor, dedi.

Bir insanın aleyhinde bir fena laf söylenince hemen kulağına girer. Şekerpare bu sözü deyince Kel Oğlan dedi ki:

— Benim kabahatim yok. Âşık iki tane, birisine de seni vereceğim, dedi.

Şekerpare buna mükemmel bir yemek verdi. Yemeği yedikten sonra Kel Oğlan dedi ki:

— Ne emrediyor hatunum? dedi.

Kız dedi ki:

— Kel Oğlan, burdan var, babama söyle. Kendinin her zaman yedi âşığı vardı. Çaldırıp çığırttırıyordu. Şimdi de iki garip âşık gelmiş. Biz kanlı katiller miyiz, o âşıkların birini gönderse de perdenin arkasında bir türküsünü de ben dinlesem. Benim de garip gönlüm şâz olsa, dedi. Babama böyle söyle git de, dedi.

Kel Oğlan geldi:

— Diyarhan'ın selâmı var, dedi padişaha.

Padişah:

— Kelamı neci? dedi.

Kel Oğlan dedi:

— Kendisinin yedi tane âşığı vardı. Kendi çaldırıp kendi dinliyordu. Şimdi iki garip âşık gelmiş, onları göndersin de birisine perdenin arkasında bir türkü söyleteyim de, benim de garip gönlüm şâz olsun, dedi.

Padişah dedi ki:

— Pek doğru söylüyorsun oğlum amma... soralım, giderlerse gönderelim, dedi.

— Oğlum Han Kamber, sen gider misin bu işe? dedi.

Kamber dedi ki:

— Ben rahatsızım padişahım, bizim Mahmut'u gönderelim, dedi.

— Oğlum Mahmut, sen gider misin? dedi.

— Başüstüne, giderim, dedi.

Vezir de kıza müjdeledi.

— Vezirle gidin de Diyarhan'a bu genç birkaç türkü söylesin, dedi.

Geldiler. Vezir gelirken kalbinden dedi ki: “Biz Han Mahmut'un sayesinde burda kızı görürüz,” dedi.

Geldiler kapıya. Diyarhan kapıyı örtmüş. Vezir dedi ki:

— Han Mahmut, hak âşığıysan türküyle aç bu kapıyı, dedi.

Han Mahmut vezire dedi ki:

— Sen otur şu binek taşının üstüne, dedi.

Vezir oturdu. Han Mahmut aldı, bakalım ne söyledi:

İşte geldim kız nişanlım kapına
Hasret ile biz can cana şan verelim
Şöyle dersem belki yarım üşenir
Deyeyim mi demeyim mi ne dersin

Vezir dedi ki:

— Acaba biz pezevenkliğe mi gelmişiz yoksa? dedi.

Aldı Han Mahmut gene:

Bir kuş geldi Şam elinden Urum'dan
Gam kasavet hiç gitmiyor serimden
Seni seven yiğit gitmez elinden
Gideyim mi gitmeyeyim mi ne diyon

deyince kız uyandı. Vezir dedi ki:

— Herhalde ben pezevenkliğe gelmişim, dedi.

Ordan kız aldı:

Geliver Mahmut'um safalar ile
Çok günler geçirdim cefalar ile
Senin'çin gül yoldum kufalar ile
Geliver Mahmut'um tezce geliver

deyince kapı açıldı. Han Mahmut dedi ki:

— Kız gelir şimdi kollarını boynuma atar, varırız karyolanın üstüne, orda bir muhabbet ederiz, dedi.

Kız aklından, “Han Mahmut gelir şimdi beni bağrına basar, muhabbet ederiz,” diye düşündü.

Mahmut bir gözledi, iki gözledi, kız gelmedi. Mahmut aldı gene:

İzin ver ki ben yanına varayım
Şirin dillerine kullar olayım
Al yanaktan bir çift öpüş alayım
Alayım mı almayım mı ne diyon

Kız aldı:

Yarimin geldiği yerler yokuştur
Ağ memeği birbirine tokuştur
Sana kurban olsun on bir öpüştür
Alıver Mahmut'um safalar ile

dedikten sonra Mahmut vardı içeri, vezir kaldı kapıda.

Vezir dedi ki:

— Sağlam pezevenkliğe gelmişiz, dedi.

Mahmut içerde bir zaman kondu göçtü. Müsaade alayım da gideyim diye aldı, bakalım ne söyledi:

Han Kamberi dersen benim kardaşım
Hemi kardaşım da hem bile eşim
Büyük vezir senin kapı yoldaşın
Gideyim mi gitmeyim mi ne dersin

Aldı kız:

Seni bana kısmet etmiş yaradan
Sıyr perdeyi de kaldır aradan
Büyük vezir cehennem olsun ordan
Kalıver Mahmut'um bu gün kalıver

deyince Mahmut oradan yekindi, vezirin yanına geldi. Yekindiler. Doğru odalarına geldiler. Hiçbir hayır şer demedi vezir, Han Mahmut'a...

Sabah oldu, sabahleyin cuma oldu. Cuma günü o memlekette değnek oynamak âdetti. Her cumada oynarlardı. Herkes atına bindi, değnek oynamaya gidiyorlar. Yedi âşıklar da birer at yakalamış gidiyorlar.

Padişah dedi ki:

— Oğlum Han Mahmut'um, Han Kamber, siz de değnek oynamak ister misiniz? dedi.

— İsteriz amma atımız yok efendim, dediler.

Padişah dedi ki:

— Benim, dedi, tavlamda, dedi, kırk at bağlı. Hepsi Arap atı. Hangisini beğenirseniz binin, siz de gidin değnek oynamaya, cahalsınız^[95], dedi.

Han Kamber vardı, iyice bir at yakaladı, bindi, yürüdü atlılarla beraber.

Han Mahmut da bir iyice at yakaladı. Atlılar çekilsin de, fırsattan istifade edeyim de, ben de şu kızın yanına varayım, diye böyle ayak çekişiyordu. Kız ordan baktı ki atlılar gidiyor. Han Mahmut çıkmadı. Acaba buna n'oldu, diye baktı ki, gerilenmekteki maksadı kendisiyle görüşecek. Beslemeye dedi ki:

— şu bohçamı bana ver, dedi.

Bohçasında bir destimalı vardı. Padişah zamanında o destimalı Sultan Anaya

aldı verdi de mehrini helal ettirdiydi. Anası öldükten sonra da kızda kaldıydı o destimal. Altın sırmasıyla işlenmişti. Onu aldı, oğlana verdi.

— Al yiğit şunu da, unutma beni, dedi.

Oğlan destimalı aldı, beline sokuverdi. Ata bindi, sürdü.

O sürmekteyken Han Kamber bir baktı, Han Mahmut'u göremedi. Acaba bu nerde kaldı ola, diye geriye değnedi ki, destimal döşünde yıldız gibi parlıyor. “Bak şunun tembelliğine,” dedi. “Cebine dürüp koymamış da düşmana karşı parladı parladı^[96] geliyor. Şunu karşılayım da vaziyetini aldırayım,” diye kendisine doğru sürdü. Aldı Kamber:

Kapımızda nar ağacı
Kimi tatlı kimi acı
Gözüktü destimal ucu
Açıldın Mahmut açıldın

Mahmut aldı:

Kapımızda nar ağacı
Kimi tatlı kimi acı
Gözüksün destimal ucu
Bunun böyle havası var

Kamber:

Yedi âşklar duyarlar
Birbirlerine uyarlar
Tatlı canına kıyarlar
Açılma kardaş açılma

Aldı Mahmut:

Yedi âşıklar duysunlar
Birbirlerine uysunlar
Tatlı canıma kıysınlar
Bunun böyle havası var

Başında al lülesi var

Bunun arasında yedi âşıklar çevirmeye durdu. Bunlar ne türkü söylüyor, diye...

Aldı Kamber:

Aman kardaş sözüme gel
Aklını topla başın' al
Ya elin' al ya sine' çal
Göründü Mahmut gösterme

Bunu deyince yedi âşıklar destimalı gördüler. Yedisi de hücum edip Han Mahmut'u tuttular. Destimalı elinden aldılar. Kollarını kementle bağladılar. Padişahın yanına getirdiler. Destimalı padişahın önüne koydular. Padişah destimalı görünce bildi. Dediler ki:

— Padişahım, senin sevgili âşığın destimalı almış, beline sokmuş, parladı parladı değnek oynamaya varmış. Bu senin namusunla oynamak demek. Meydanda, biz ne diyelim?

Padişah dedi ki:

— Madem bu benim namusumla oynamış, bana eğriymiş, Şat'a atın gitsin, dedi.

Padişahın âdeti, birini suçlu bulursa kurşuna dizdirmezdi. Kendire de taktırmazdı. Hemen Şat'a attırırdı. Padişah adam atmaya emir verirse, Şat inilerdi. Bu emir verilince Şat gene iniledi.

Padişahın kızı dedi ki:

— Kanlı babam gene kimi attırıyor ola? dedi. Şekerpare, şuna bir bak da her kimse, Han Mahmut'un ışkına kurtarayım, dedi.

Şekerpare baktı ki, Han Mahmut'u getirmişler, Şat'ın başında kolu bağlı dineliyor.

— Hatunum, dedi, ben bilemedim kim olduğunu, bir sen bak, dedi.

Diyarhan bakıverdi ki, Şat'ın başına Han Mahmut'u iletmiş, kolu bağlı duruyor.

— Gözün kör ola! Ne diye Han Mahmut'umuş ki demedin, dedi.

Şekerpare:

— Dilim tutup da diyebildim mi ki hatunum, dedi.

Han Mahmut bakıverdi ki, Diyarhan pencereden karşısında bakıp durur.

— Arkadaşlar, dedi, ölümden öte yol gider mi? Şu kolumu çözün de birkaç türkü söyleyim, dedi.

Yedi âşıklar dediler ki:

— Bunun dili söylerse hiç ölüm yok, dediler. Söyletmeden atsak Şat'a, dediler.

Vezir dedi ki:

— Bunu bugün atmaklığa emir aldık. Sabahleyin atmam, akşamleyin atarım. Karnının dolusunu söylesin, dedi.

Çözdüler Mahmut'u, kolunu aldı, bakalım ne söyledi:

Pencereden pelce pelce bakarsın
Işk atar da kara bağrım yakarsın
Ben ölürsem sen kimlere bakarsın
Bana senden oldu ele ne deyim

Aldı kız:

Pencereden pelce pelce bakarım
Işk atar da ciğerini yakarım
Sen ölürsen ben sarayı yıkarım
Öldürmen Mahmut'u ben de ölürüm

Aldı Mahmut:

Yed' âşıklar biriktiler geldiler
Bir oldular bir sözcağaz kurdular
Verdiceğin destimalı aldılar

Bana senden oldu ele ne deyim

Aldı kız:

Söyle babama da ben de n'etmişim
Adam öldürmüş de kan mı etmişim
Bir destimal vermiş bakış etmişim
Öldürmen Mahmut'u ben de ölürüm

Aldı Mahmut:

Ucuz oldu Han Mahmut'un ölümü
Kendir ile bağladılar kolumu
Yıkıl git yanımdan Tanrı zalimi
Bana gözün değdi ele değmesin

Aldı kız:

Söylen babama da suçun bildirsin
Dost ağlattı düşmanları güldürsün
Mahmut'(u)-öldürmesin beni öldürsün
Öldürmen Mahmut'u ben de ölürüm

deyince Mahmut'u Şata attılar. Kız geldi:

— Nerden attınız? dedi.

— Şurdan attık, dediler.

Kız da arkasından Şata atladı. Kamber geldi:

— Nerden attınız? dedi.

— Şurdan attık, dediler.

— Kardaşım gitti, nişanlısı gitti. Ben dünyaya direk mi olacağım!

Kamber'i de attılar. Vardılar padişahın yanına.

— Ne yaptınız? dedi padişah.

— Han Mahmut’u attık, dediler. Kızın da arkasına atıldı, dediler. Kamber de “Kardeşim gitti, nişanlısı gitti, ben dünyaya direk mi olacağım,” dedi, kendini attı.

Padişah dedi ki:

— Ulan deyslar, dedi, bunlar birbirine canı yürekten âşık da, niçin bana haber vermediniz, dedi. Bulun bakalım iki yüzgeç, dedi.

İki yüzgeç buldular, yüzgeçler atıldı. Gezdiler Şatın içini, bulamadılar. O Kel Oğlan geldi:

— Ben bu Şat’ta çok çimerdim. Onun bir yartlanı^[97] var. Herhalde ordalar, dedi.

Dört top kendiri ucu ucuna uladı. Ağzına da buçuk batman taşı bağladı.

— Ben kendiri ne zaman sallarsam, dedi, siz beni o zaman çıkarın, dedi.

Kel Oğlan vardı ki, Han Mahmut’la Diyarhan kucak kucağa, bitişmiş ölmüş. Han Kamber de kuluncunu kardeşinin kuluncuna vermiş, yönü geri bitişmiş ölmüş. Kendiri Kel Oğlan salladı. Çektiler çıkardılar.

Yedi âşıklar dedi ki:

— Buna büyük bir kabir kazalım, üçünü de koyalım, dedi.

Bir kısmı da:

— Bıçkıyla biçelim, ayrı ayrı koyalım, dedi.

Bu minvalde iken Karacaoğlan Kırklar elinden gelirdi. Oraya rastgeldi. Sordu:

— Arkadaşlar, bu neci böyle? dedi.

— Bu da Allahın hikmeti, dediler.

— Bunlara bir türkü söylesem müsaade eder misiniz? dedi.

Vezir dedi ki:

— Söyle kardışım. Ne söyleyeceksen, manası da Allahtan, dedi.

Aldı Karacaoğlan:

Amanın ağalar da bir hikmet gördüm
Biri ayva biri turunç biri nar
Üç cahal da birbirine sarılmış
Biri susam biri sümbül biri gül

deyince bunlar birbirinden ayrıldılar. Yedi âşıklar:

— Bunlar ayrılmışken gömelim, dediler.

Karacaoğlan dedi ki:

— Er oğlu üçe kadar. İki daha söyleyim, dedi.

Aldı Karacaoğlan:

Kırklar dağından da indim geldim
İçtim dolusun' da ummana daldım
Kadir Mevlâm senden bir imdat umdum
Destur ver de meytlerin otursun

Bunlar oturuşuverdi. Aldı Karacaoğlan gene:

Karac' oğlan der ki böyle olursa
Konacığı yeşil yaprak bürürse
Kadir Mevlâ senden imdat olursa
Destur ver de meytlerin söylesin

deyince, bunlar uykudan uyanır gibi hemen uyandılar.

— Yarabbi, biz öldüydük, nasıl oldu da geri dirildik, dediler.

— Şu kara adamı görüyor musunuz –Karacaoğlan da siyah renkliydi– o size üç türkü söyledi, evvel allah sebebiniz o, dediler.

Kız dedi ki:

— Ben o adamı iyi bildim, dedi. Buna Karacaoğlan derler.

— Dünyada üç türkü borcumuz var, verelim, dediler.

Han Kamber dedi ki:

— Ben vereyim sıftah borcumu, dedi.

Aldı Kamber bakalım:

Karac’oğlan senin sağ yüzün de ağ olsun

Hak dediğin yerde hak razı olsun

Yed(i)-âşığın on dört gözü kör olsun

Şükür biz dirildik dünyaya geldik

deyince Karacaoğlan’ın sağ yüzü ağardı. Yedi âşığın on dört gözü kör oldu.

Han Mahmut dedi ki:

— Ulan kardaş, birer gözü kör olsun deseydin. Muhanet sözünü söyledin de iki gözü kör olsun dedin.

— Benim vicdanım bunu götürdü. Sen de acınıyorsan yalvar, Allah geri açsın, dedi.

Aldı Mahmut:

Karac’oğlan senin iki yüzün de ağ olsun

Hak dediğin yerde hak elin’ alsın

Yed’(i) âşığın birer gözü sağalsın

Şükür biz dirildik dünyaya geldik

Kız dedi ki:

— Sıra bana geldi, dedi:

Yed’(i)-âşıklar biriksinler gelsinler

Bir olsunlar başa başa sarsınlar

Şekerpare’yi kaynım Kamber’e versinler

Şükür biz dirildik dünyaya geldik

Yedi âşığın on dört gözü kör olduydu, bireri geri sağaldı. Karacaoğlan’ın iki yüzü de ağardı.

Han Mahmut Diyarhan’ı aldı. Han Kamber de Şekerpare’yi aldı.

Kırk gün kırk gece toy düğün ettiler, muradına yettiler.

Sizceğiz dinleyenler muradınıza yetesiniz.

Gün des Öğlen

Bu hile öfadesi ^{Türkçe} Mehinest
Her zaman ^{başlar} Mehinest der
ile ^{öğren} niç.

Vun Vaudun Bin Liren
Uzun des der der bağa
Girenin Zopu Yemesi
Çoğundu. Bin menleket
Te Günde öğlen deher
Zengin bin adam dandır.
Mak milki çoğundu.
Öğle Zengin ~~ide~~ bi.
Her en seli Yogudu
Zengin Cukulu Yarı.
Bin faras Vaudu - Zemi
ne Leyli deherdi. Bu
farasna fandiñ her
ne is Yopadab o Cusun

GÜNDEŞLIOĞLU

Var varanın sür sürenin, destursuz bağa girenin sopa yemesi çoktur.

Bir memlekette Gündeşlioğlu derler zengin bir adam vardı. Malı mülkü çoktu. Öyle zengindi ki, hiç emsali yoktu. Bir karısı vardı, ismine Leyli derlerdi. Kendisi her ne iş yapacak olursa, karısına danışmadan yapmazdı.

Günlerden bir gün düşünde, “Sana bir yokluk gelecek. Gençlikte mi gelsin, kocalıkta mı gelsin?” dediler.

Kendisi dedi ki: “Ben horantama danışmayınca hiçbir iş yapmam. Ona danışayım da, gençlikte gelsin derse gençlikte, kocalıkta derse kocalıkta, size anlatırım. Bu günlük müsaade edin bana,” dedi.

“Haydi müsaade sana,” dediler.

Sabah oldu. Karısına hiç danışmadı. O gece gene geldi o iki adam: “Karına danıştın mı?” dediler.

“Kusura bakmayın, unutmuşum. Bugünlük de müsaade edin,” dedi.

O gün de müsaade aldı.

Karisına dedi ki:

— İki günden beri beni iki adam yatırmıyor. Sana bir yokluk gelecek. Gençlikte mi gelsin, kocalıkta mı gelsin? dediler. Ben de sana danışmaya karar aldım. Sen ne diyorsun? Gençlikte mi gelsin, kocalıkta mı gelsin diyorsun? dedi.

Karısı dedi ki:

— Madem bize bu yokluk gelecekmiş, gelirse gençlikte gelsin, kocalıkta gelmesin. Kocalıkta yokluk gelirse bir iş yapamayız. Dilenip deşiremez^[98], perişan oluruz. Fakat gençlikte gelirse, her işi yaparız. Bize yokluk gelirse gençlikte gelsin, dedi.

Bu adamın malları kırılmaya başladı. Tarlalarına davacı çıktı. Kendinin tapusundan eski tapuyla aldılar. Evine bir ateş düştü, parası da içerde yandı. Velhasıl hiçbir şeyi kalmadı. Bir küçük eşeğiyle bir yorgan mitili kaldı. Komşular dediler ki:

— Bu adamın şimdiye kadar tuz ekmeğini yiyorduk. Ve her bir cihetle ihtiyaçlarımızı defediyordu. Şimdi bu fakir düştü, muhtaç kaldı. Buna köyümüzden bir deşirme toplama yapalım.

Zet zahire topladılar buna. Üç ay kadar onu yedikten sonra gene hiçbir şeyi kalmadı. Gündeşlioğlu dedi ki:

— Avrat, komşun sana iki ay bakar, üç ay bakar. Bizim rızkımızı ancak Allah verir ölünceye kadar. Gidelim Adana toprağına... Elbet orada bir geçim yolu buluruz, dedi.

Yorgan mitilini sardılar eşeğe. İki de oğlan çocuğı vardı, onu da bindirdiler. Çukurova'ya geldiler ki, arpa biçilmiş, destesi çekiliyor.

— Biz de başsak edelim, diye arpanın kenarına vardılar, başsak etmeye başladılar.

Eşek boşandı, desteyi dağıtmaya başladı. Arpanın sahibi dedi ki:

— Abdal mı, çingen mi^[99], bir adam geldi konu şuraya. Siktir edin gitsin pezevenk, dedi.

Bunu duyunca Gündeşlioğlu dedi ki:

— Bizim burda yerimiz kalmadı. Şu sazımı ver, iki türkü söyleyim de gideyim, dedi.

Aldı bakalım Gündeşlioğlu ne dedi:

Beri sürü çevrendeki eşşegi
Yükletelim etticeğim başsağı
Döşenmezdin kuş tüyü döşşegi
Şimdi kuru yerler döşşek oluktur^[100]

Koyunumun gitticeği çaylar kururdu
Kömdede altmış okka taze yağım erirdi
Seksene katar tülü devem yürürdü
Şimdi baş gölüğüm eşşek oluktur

Tepe tepe harmanlarım savrulur
Namlı namlı kazanlarım devrilir
Gündeşlioğlu diye adım çağrılır
Gündeşlioğlu şimdi abdal oluktur

Gündeşlioğlu dedi ki:

— Avrat, bizim burada yerimiz kalmadı. Şu çocukları bindir eşeğin üstüne de gidelim, dedi.

Yürüdüler ordan. Bir parça gidince karşısından bir adam geldi:

— Nereden geliyor, nereye gidiyorsun emmioğlu? dedi.

— Fıkarayım. Bir geçim uğruna gidiyorum, geçim arıyorum, dedi.

— Bizim köyün naharcısı^[101] öldü. Nahar güder misin? dedi.

— Sizin köyün naharını güdecek olursak ne verirsiniz? Âdeti rüsumunuz nasıldır? dedi.

— Bizim şimdiye kadar âdeti rüsumumuz, naharcı tuttuğumuz adama ev başına bir ekmek veririz, mal başına bir şinik buğday veririz. Buna sen de razı olursan, bizim köyün naharını güt, dedi.

Gündeşlioğlu karısına dedi ki:

— Sen ne diyorsun? Bu işi yapalım mı? dedi.

Karısı dedi ki:

— Gördüğümüz işin yakasını bırakmayalım. Tembellikten hayır çıkmaz, dedi.

İttifak ederek köye vardılar. Köyde bir ev verdiler. Naharı saydılar, teslim ettiler. Kendisi her gün nahar gütmeye giderdi, karısı da her sabah ekmek toplardı. Ev başına bir ekmek toplardı. Fakat herif kahveye gelirdi. Halk birikir kahvede... Yerler içerlerdi... Kendisi de bir kenara otururdu. Kimse naharcı diye kaale almazlardı.

Bir gün hükümet tarafından bir ihane^[102] geldi. Köye salgı tevzi edeceklerdi. Hesap edemiyorlardı. Kendinin aklı hesaba iyi yeterdi. Dedi ki:

— Siz altmış hanesiniz. Bin lira verginiz var. Birinci evler onar lira, ikinci evler yedişer buçuk lira, üçüncü evler de beşer lira versin, böyle tamam olur, dedi.

O kahvede bulunan heyet, “Aferin naharcı,” dediler. Her hepsi de naharcının tevziyesine razı oldular. Kahveden dağıldılar, naharcı evine geldi.

Naharcı her gün nahardan gelince kahveye gelirdi, gelmezse duramıyordu. Bir zaman sonra kahvede gene hesap yapıyorlardı.

— Geçenlerde naharcı bunu iyi hesap ettiydi. Gelseydi ona hesap yaptırırdık, dediler.

Naharcı da kapının ağzına gelmişmiş bu esnada. Halktan birisi:

— Ulan naharcının aklından bizim aklımız az mı? Naharcının anasını avradını ...yim, dedi.

Gündeşlioğlu bu lafı duyunca geri evine vardı, karısına dedi ki:

— Leyli burada da sövdüler sana, burada da kalmayıp ben gideceğim, dedi.

Leyli dedi ki:

— Biz gideriz amma bu çocuklar n’olacak? deyince Gündeşlioğlu dedi ki:

— Gel bu çocuklar burada uyusun kalsın. Sabahleyin köyde merhametli kullar birer tane yanlarına alırlar, dedi. Razı mısın buna? dedi analarına.

— Ne yapayım, ben anasıysam sen de babasısın. Kalsın diyorsan kalsın, dedi.

— Bir daha çocuk görünce ağlayıp acışmamaya ahdi aman ediyor musun? Şart şürot ediyor musun? dedi.

Leyli dedi ki:

— Ahdi aman, şart şürot ediyorum. Bu çocuklar sabahleyin yekinirlerse, açız diye ağlarlar. Bunlara bir kömbe yapayım, baş uçlarına koyayım. Yekinirlerse, kömbeyi alırlar. Onu da yiyinceye kadar, herhalde köylünün haberi olur, dedi.

Eşegi çekti yürüdüler, çocuklar uyudu kaldı. O gün gittiler.

Karşılarından bir adam geldi.

— Selâmünaleyküm, dedi.

— Ve aleykümselâm, dedi.

— Emmioğlu, nerden gelip nereye gidiyorsun? dedi.

— Bir fikirayım, dedi, geçim arıyorum.

— Bizim köyün naharcısı öldü, nahar güder misin? dedi.

— Güderim amma... Her yerin usulü bir mi? dedi.

— Evet. Bu Adana toprağında nahar güttürmek için bir usul, bir kaide tutmuşlar. Ev başına bir ekmek, mal başına bir şinik buğday verirler, deyince razı oldu. Yürüdü.

Köye yaklaştılar ki, köyde bir düğün var. Bir baktılar ki, düğün çalınıyor, köçekler oynuyor. Halk birikmiş, zeynet ediyor. Köçeklerin arkasında çocuklar da dolanıyor.

Bu çocukları görünce içi yandı. Gözünün kuyruğuyla değnedi ki, avradının gözü yaşla dolmuş. Ahdi aman etti diye ağlayamıyor.

Gündeşlioğlu sazı çekti, bakayım ne söyledi:

Bir tutup da ikilere yetmedin
Yeryüzünde çiçek olup bitmedin
Kaldırıp kuzuları helallaşıp gitmedin
Ahret hakkın' helal eylen kuzular

Yazılarda biter de türlü çiçekler
Yalan oldu gördüğümüz gerçekler
Şaha doğru dönmüş oynar köçekler
Andığım yavrum der de bozular

Süre süre derimevine ilettim
Acem kılıcını çalar yazılar
Ben tuz ekmeğimi elimle yitirdim
Karalandı alnımda yazılar

Gündeşl' oğlu der ki dinim imanım
Başımdan kalkmıyor kara dumanım
Hani senin ile ahdim amanım
Cesedin içinde kemik sızılar

Bunu deyip köye vardılar. Köyde nahara gider nahardan gelirdi. Nahardan gelince hiçbir yere gitmez, evde oturur, namazını kılardı. Karısıyla konuşurdu. Bir gün kendi nahara gitti. Köyün kenarına bir bezirgân geldi konu.

Köyden karının biri bezirgânları görünce yanlarına doğru gitti. Bezirgânların yanına gelince bezirgân başı dedi ki:

— Ana ne arıyorsun, ne diye geldin? Bir soracağın mı var? dedi.

Karı dedi ki:

— Yavrum, ucuzca bir satılıkların varsa alayım, diye geldim, dedi.

Bezirgânbaşı dedi ki:

— Senin buraya geldiğin iyi oldu, dedi. Şu çamaşırlarımızı yayka da sana beş on kuruş ücret verelim, dedi.

Karı çamaşırları aldı, gelirken dedi ki:

“Ben ihtiyar halimde niye perişan olayım, bu çamaşırları yaykayım da. Şu naharcının karısı yaykasın da beş altı kuruşu o alsın. Benden fıkara,” dedi.

Getirdi:

— Kızım Leyli, şu çamaşırları yu, dedi.

Leyli çamaşırları aldı, yumaya başladı.

Bezirgân çıraklarına dedi ki:

— Köye varayım da yoğurttan yumurtadan bir ekmek katıklığı alayım, diyerek köye geliyordu.

Şöyle bir baktı ki, kendilerinin çamaşırını bir gelin yıkıyor. Doğanaya sen doğma ben doğayım, diyor. Köye gelmeden hemen geri döndü. Geldi

çıraklarının yanına:

— Uşak, şu samsa sucuk sandığını boşaltın, bir adam alacak kadar bir şey edin, dedi.

Hemen samsa sandığını boşalttılar. Bir adam alacak kadar bir sandık çattılar. Büyük bir sandık.

Naharcının karısı çamaşırları yaykamış. Bohça eyledi, dürdü.

— Götür ana da ücretimi al getir, dedi.

Karı çamaşırları ilettiler. Bezirgân dedi ki:

— Ana, bu çamaşırları kim yaykadı? dedi.

— Ben yaykadım oğlum, dedi. Neden sordun?

— Ben bu temizliği ve bu dürgüyü hiçbir düvelde görmedim, dedi. Bunu kim yumuş da kim dürmüşse gelsin, bahşişini vereceğim, dedi.

Gündeşlioğlu'nun karısı vardı. “Ben yudum da ben dürdüm” dedirtmeden sandığın içine koydular, yüklettiler gittiler.

Onlar gidedursun, Gündeşlioğlu'ndan alalım haberi. Gündeşlioğlu nahardan akşamleyin geldi. Bir gözledi iki gözledi ki, hiçbir yerden gelmedi. Komşulardan sordu, “Bizim Leyli'yi gördünüz mü?” diye.

— Görmedik, dediler.

Sordu karıya:

— Bizim Leyli'yi gördün mü? dedi.

Karı dedi ki:

— Aman oğlum, bu bezirgânların çamaşırını yaykadı da, bahşiş almaya gitti. Yoksa onlardan mı bir el işi aldı, deyince Gündeşlioğlu:

— Eyvah, o bezirgânlar götürmüş olmalı! dedi.

Evine geldi. “Yarabbi ben zengindim, fakir oldum. Çoluk çocuğumu uyuttum, dağlarda kaldı. Bunlar zoruma gelmediydi. Bunun arkasında ölünceye kadar gezer, bunu bulurum,” dedi.

Sabah oldu, demirci dükkânına geldi. Bir demir asa yaptırdı. Demir çarık döğdürdü. “Demir çarık delinene kadar, demir asa aşınana kadar ararım seni Leyli,” dedi. Oradan yürüdü.

Gezerken gezerken baktı ki, demir çarığın delinmesi yakın. Usandı, canından âciz kaldı.

Bir yere geldi ki, bir gelin dineliyor, amma kendisinin avradına benziyor. Elleri ayakları, kaşları gözleri, her bir yerleri... kendinin avradına benzer. “Ben buna bir türkü söyleyim,” dedi. “Bizim avratsa beni bilir, bana sahip olur,” dedi. “Yok, benim avrat değil de gönlü olursa, bunu alayım,” dedi. “Benim avrat da böyleydi. Eğer huyu tabiatı da ona uyarsa, götüreyim gideyim,” dedi. “Yok eğer gönlü olmazsa ölünceye kadar ararım Leyli’yi,” dedi.

Aldı türküyü şimdi Gündeşlioğlu:

(Ah) Ala gözlerini sevdiğim dilber
Âşığın halinden sen de bilin mi
Senin ile canı canla değişsek
Ala gözlüm benden üste alın mı?

Gelin aldı:

Türkmenler usanmaz da konup göçmeden
Güzeller usanmaz yeyip içmeden
Cana tamah m’oldun ağzın açmadan
Şimdi bir söz dersem kail olun mu?

Aldı Gündeşlioğlu:

Âşığın türlü derde komazsan
Engel şeker sürer onu yemezsen
Bana dokunacak sözü demezen
Ala gözlüm hemen çatlan ölün mü?

Aldı gelin:

Tararsam zül fümü eylerim hayal

Ak göğsüm üstünde döğmeler çağal
Benden başka da güzel yok değel
Arasan dünyay(ı)'ayarsız kalın mı?

Aldı Gündeşlioğlu:

Gündeşl' oğlu da ben buraya gelince
Çok güzel sevdim de kendi halimce
Yarelenip dost elinden ölünce
Dolanarak mezarıma gelin mi?

dedi kesti.

— Bizim avrat değilmiş, gönlü de olmadı. Ararım ölünceye kadar, dedi.

Oradan yürüdü. Birkaç gün gezdikten sonra bir kaba saba adam karşısından geldi.

— Selâmınaleyküm, dedi.

— Aleykümselâm, dedi.

— Nereden gelip nereye gidiyorsun emmioğlu? dedi.

— Kardeşim derdime derman değilsin, yarama merhem değilsin, deyince adam dedi ki:

— Ne var sorunca kardeşim. İnsan insana Hızır olur. Ola ki bir soracağın olur. Benim de bir bildiğim olur da birbirimizden hayırlanırız, deyince, Gündeşlioğlu'nun bu söz zihnine yattı.

— Ben başımdaki hali tel ile söyleyim, dedi. Ona göre, bir bildiğin varsa cevabını ver, dedi.

Aldı bakalım Gündeşlioğlu ne söyledi:

Sırtımdaki lahur şalı yolmadan
Gül benzimin irengi de solmadan
Bir bezirgân almış gitmiş ben de görmeden
Yitirdim Leyli'yi bulamıyorum

Bir ay doğdu ilk akşamdan kuruldu
Hikmetinden cemi kuşlar yoruldu
Demir çarık giydim o da delindi
Yitirdim yarimi bulamıyorum

Hele bakın naharcının haline
Dağlar taşlar dayanamıyor ahü zarına
Şurda birin' benzettim ben(de)yârime
Yitirdim Leyli'yi bulamıyorum

Gündeşl' oğlu der ki hal yürü yürü
Aldırdım elimden gül yüzlü yarı
Dinimin düşmanı kirmeni sarı
Yitirdim Leyli'yi bulamıyorum

deyince adamcağız dedi ki:

— Ulan emmioğlu, ben bu yolu her gün gezer terkenirim. O dediğin bezirgânlar bana rasgeldi. Sordum “Nereye gidiyorsunuz?” diye, “Hama’dan Humus’tan kalktık da Hartuman’a gidiyoruz,” dediler.

Öyle deyince Gündeşlioğlu dedi ki:

— Sağol emmioğlu, dedi. Bir türkü daha söyleyim öyleyse, dedi.

Aldı, bakalım ne söyledi:

Hama’dan Humus’tan kalktı yürüdü
Haleb’in ayında yurdu aradı
Sevdiceğim Hartuman’da göründü
Yitirdim Leyli’yi bulamıyorum

dedi yürüdü oradan. Beri geldi ki, zenginliğinde bir çift kuşu vardı. Sabahleyin has bahçesinde ötüşürdü. Tutar bunları sever meverdi. Eline alıştırırdı. Hiç torluk yapmazlardı. Maldan halden düşünce o kuşlar bahçeden uçtu gitti, kaybolduydu. O kuşlar, bir baktı ki, yolun üstüne konmuşlar, yayılıp duruyorlar. “Bunları tutayım. Bunlar benim devlet kuşumdu. Bunları tutarsam devlete ererim,” dedi.

Olmadı, tutamadı. Dağda yayıldıklarından toralmışlardı. “Bunlara bir türkü söyleyim,” dedi.

Aldı, bakalım ne söyledi Gündeşlioğlu:

Bir kuş gördüm kanatları yeşilden
Alamadım gubarını başından
Yayılırken ayrı düşmüş eşinden
Öter garip garip var’rım tutulmaz

Gül gibi yanar da görünmez moru
Kimi tüyü kırmızı kimi tüyü sarı
Gubarı başında d ğ yor yeri
Öter garip garip var' rım tutulmaz

Hürü müdür melek midir anası
Has bahçende gonca güle konası
Cennetten çıkmışa benzer siması
Bunun soyu başka kuşa katılmaz

Gündeşl' oğlu yaylasına göçesin
Deste deste mor sümbülü biçesin
Mevlâ kanat vermez kine uçasın
Bir kuş uçar, diyar diyar uçulmaz

dedi kesti, oradan yürüdü.

Bir yere geldi ki, bir büyük şehrin üstüne gelmiş. Bir baktı ki, herkes evinin üstünde. Sırtları başları kutnu kumaş. Dedi ki:

“Bu şehrin adamı ne kadar zenginmiş. Bu vaziyette beni görürlerse ite aldırırlar,” dedi. Beride bir kayalık vardı. “Kayalığa varayım oturayım da, karanlık basınca varayım,” dedi.

O şehrin adamı, padişahları ölürse, bir kuşları varmış onu koyverirler, kimin başına konarsa onu padişah ederlermiş. Meğer onların o süslenmesinin sebebi buymuş.

— Acep bu kuş benim başıma konup da padişah olur muyum, diye, küçük eşeği olan da satmış, sırtına başına vermişmiş.

Velhasıl kuşu koyverdiler. Kuş şehrin üstünü bir kere dolandı, hiç kimsenin başına konmadı. Kendisinin dibine oturduğu taşın başına kondu. İki candarma gönderdiler:

— Kuşu alın gelin, kuş kimsenin başına konmuyor. N’oldu ola bu kuşa, dediler.

Bir daha koyverdiler. Kuş gene doğru o kayanın başına geldi kondu. Baktı ki kuş için iki candarma geliyor. Döverler mi söverler mi korkusundan, Gündeşlioğlu mağaraya sokuldu.

Candarmalara tembih ettiler ki, herhalde bu kuşun bir bildiği var. Taşını, mağaralarını, yanlarını kuytularını iyice arayın, dediler. Gelen candarmalar taşın mağarasına bakınca Gündeşlioğlu’nu buldular. Kuşu da Gündeşlioğlu’nu da aldılar getirdiler. Şöyle bir baktılar ki, hırpıtlı hilimli bir adam.

— Kuş yanılmış, dediler.

Bu adamı içeri koydular, gene kuşu koyverdiler. Kuş şehri bir daha dolandı,

doğru geldi adamcağızın başına kondu. Akıldaneler dediler ki:

— Bunda da bir hikmet var. Padişah eyleyelim, tahta çıkaralım. Eğer akli yetmezse gene geri indiririz, dediler. Hamama iletiler, hamamladılar. Tıraş ettiler, kılık kıyafetini düzenlediler, tahta çıkardılar. Eski padişahlarının tasvirine baktılar, o eski gelip geçen padişahların hepsinden güzel, hepsinden babayiğit.

— Akli da yerindeyse, dediler. Yani bulduk padişahı, dediler.

“Ne emir verecek ola?” diye ağzını dinliyorlardı.

Gelelim, geriden alalım haberi.

Çocukları yekini verdiler ki, ne anaları var, ne babaları var.

— Ana, baba, diye çağırdılar. Umutları kesildi.

Başuçlarından kömbeyi aldılar, yürüdüler. Birkaç gün geldiler. Küçük çocuk büyüğe dedi ki:

— Biz ikimiz de gidiyoruz. Bir ağaya iki çoban gerek olmaz ki, ikimiz de çoban duralım. Heyle olsa^[103] ikimiz bir arada kalamayız. Yolumuz çatallanıyor. Birimiz şu yola, birimiz şu yola gidelim, dedi.

Bunlar birbirinin boynuna sarıldılar, ağlaştılar. Figan feryat ettikten sonra:

— Ne yapalım kardeşim, bizim takdirimiz de böyleymiş. Anamızdan ayrıldık, babamızdan ayrıldık. Birbirimizden ayrılıyor. Cenabı Allah ayırdığı gibi de kavuştursun, dediler.

Ayrıldılar gidiyorlar. Gelirken küçük oğlan kalbiyle konuştu, bir malihülyaya daldı:

“Ben bir şehre varsam öksüz mektebinde okurum, şeriatı Muhammediye üzerine. Namaz kılarım, oruç tutarım. Haram yemem, yalan söylemem. Güzel bir ahlakla Allahın verdiği rızka şükreder dururum,” diyerek.

Bunu aklına aldı, yürüdü.

Öteki büyük kardeşi de, “Ben öksüz mektebine varsam, okurum şeriatı Muhammediye üzerine. Haram yemem, yalan söylemem. Namaz geçirmem,

oruç yemem, rakı içmem. Kuran okur, din yoluna çalışırım. Benim rızkımı da Allahım verir,” dedi.

Küçük çocuk gele gele Maraş’a, Nahirönü’nün yolundan geçerek Bayazıtlı Mahallesi’ne geldi. Alim Hoca derler bir hoca vardı. Muamelesini yaptırdı. Nüfus cüzdanını aldı, mektebe geldi. Alim Hoca’da okurdu. Öteki kardeşi de Ürgüp yolundan geldi. Mağaralı Mahallesi’nde, İlim Hoca derler bir hoca vardı, onda okurdu.

Gelelim, padişaktan alalım haberi.

Bir emir verdi ki, ne kadar bezirgânlar varsa getirin, ifadesini alayım, dedi. Şimdi bezirgânların ifadesini almaya başladı.

Şehrin içinde bir bezirgân vardı. Vardılar candarmalar:

— Padişah istiyor, ifadeni alacak, dedler.

— Ben, dedi, bir emanetim var. Onu kimseye güvenip de gidemem, dedi.

Dediler ki:

— Padişahın askeri var, candarması var, inzibatı var, polisi var. Hangisine güvenirsen o emanetini teslim eyle, gidelim, dediler.

— Ben ne candarmaya, ne polise, ne inzibata, hiçbirine güvenemem, dedi. Benim emanetimi güvendiğim adam okuma yazma bilmeli. Beş vakit namaz kılmış üç ay oruç tutmuş, yalan söylememiş, haram yememiş, zinalık etmemiş molla olmalı iki tane. Ben onlara teslim etmeliyim, dedi.

Vardılar padişaha dediler:

— Padişahım, bir yerde bir bezirgân kaldı, getiremedik. “Benim bir emanetim var, kimseye güvenemem,” dedi. “Benim emanet güvendiğim adam Müslüman olmalı, molla olmalı, yalan söylememiş, namazını geçirmez iki adam olursa ona teslim ederim,” dedi. “Candarmaya, askere güvenmem,” dedi.

Padişah dedi ki:

— Bu koca Maraş’ın içinde, iki tane bunun dediği gibi molla yok mu? dedi.

— Bayazıtlı Mahallesi’nden, bizim mahallemizden bir molla var. O adamın dediğinden ziyade...

Mağaralı'dan bir adam dedi ki:

— Bizim de var o adamın dediği gibi bir mollamız, dedi.

Padişah dedi ki:

— Velhasılı o mollaları birleştirin de, emanetini teslim etsin de ifadesini alayım, dedi.

Mollaları birleştirdiler. İlettiler. Bezirgân bakınca:

— İşte böylesi adama teslim ederim, dedi.

Bir sandık getirdi, ara yere koydu. Mollalara dedi ki:

— Bu emanetim size teslim olsun. Ben ifadeyi verip gelinceye kadar muhafaza edin, dedi.

Padişaha ifade vermeye gitti.

Bezirgân ifadeyi vermekte olsun. Gelelim çocuklara...

Orda nöbet beklerken molların biri dedi ki:

— Arkadaş, sen kimin nesisin? Babana kim derler, anana kim derler? dedi.

— Aman kardeş nesini soruyorsun benim aslımın? dedi.

— Ulan biz burda bir saat nöbet bekliyoruz. Bir içim suyla yedi adım yolun hakkı var. Adresini belleyim de mektup gönderirim, dedi.

Molla dedi ki:

— Vaktinde Gündeşlioğlu derler zengin bir adam varmış, dedi.

— Ee, kardeşim anlat, dedi.

— Zenginmiş fıkara olmuş, dedi. Haldan, maldan olmuş, dedi.

— Ee kardeşim eee, dedi.

— Arpa tarlasında başak ederken babama sövmüşler, dedi. Ordan yükletmiş, dedi, beri gelmiş naharcılık etmiş. Orda da sövmüşler babama, dedi. Bizi uyutmuş. Çocuk görünce ağlayıp açışmamasına ahdi aman etmişler, gelmişler, dedi. Sabahleyin yekindik ki, ne anamız var ne babamız var. Yekindik, figan

feryat ettik, dedi. Kardeşimle yürüdük, dedi, beri geldik. Yol çatallandı. İttifakla ayrıldık orda. Geldim, Maraş'ta Alim Hoca'dan okuyorum, dedi. Öksüz mektebindeyim, dedi.

Bunu duyunca:

— Ben senin kardeşin değil miyim. Ben de Gündeşlioğlu'nun oğluyum, dedi öteki.

Bunun arasında bir ağıt peyda oldu sandığın içinde.

— Ben ananız Leyli değil miyim, diye bir ağıt peyda oldu.

Sandığı kırıverdiler. Baktılar ki sandığın içindeki analarıymış. Bunlar kucaklaştılar. Koyun kuzuya karışır gibi birbirleriyle kucaklaştılar. Sevinçlerinden üçü de uyuyakaldı.

Bezirgân yalan yanlış ifade vermiş geldi ki, ne görsün. Kendinin doğru adam diye emanet teslim ettiği mollalar, biri sağ kolunun üstünde, biri sol kolunun üstünde. Biri sağ memesini eline almış, biri sol memesini... Üçü de uyuyakalmışlar. Hemen bunu görünce bir istida ettirdi:

“Malumun olsun padişahım. Senin doğru adam diye teslim ettiğim mollalar, biri sağ kolunun üstünde, biri sol kolunun üstünde yatıyorlar. Ak üstünden kara mı kalktı,” dedi, istidayı verdi.

Padişah hemen bunları istetti. Avradı görünce bildi, fakat mollaları bilmedi. Gelip oturunca, ifadelerini almadan bu türküyü söyledi:

Sabah ile rasgeldim de ben bir bel kırana
Sıtma eder mah yüzünü görene
Siyah mıdır sürme midir bilmezdim
Hoş bakışlım kaşındaki kara ne

Yazdırın muskayı da değmesin nazar
Sıdk ile bakanın irengin bozar
Taramış zilifi gerdana düzer
Yıktın gönlümü de ettin virane

Sırtına giymiş de kumaştan saya
Cemalin benzettim şu doğan aya
Katarda sallanır bir tülû maya
Eşin yok ki elden ele arana

Gündeşl' oğlu der ki yürekte derdim
Sallandın karşımda boyunu gördüm
Korlanı korlanı yanıyor ördüm
Ateş attım seni deyi gelene

dedikten sonra:

— Oğlum, dedi, mollalar, size bu adam emanet teslim etmiş, emaneti muhafaza edin diye. Siz sandığı kırdınız. Biriniz sağ kolunun üstüne, biriniz sol kolunun üstüne yatmışsınız. Buna ne sebep oldu da yattınız? deyince, mollanın birisi dedi ki:

— Padişahım, biz nöbet yerine gelince, birbirimizin aslını haber alıp, adresini belleyip mektup gönderecektik. Ben aslımı haber vermeye başladım. Vaktiyle Gündeşlioğlu derler zengin bir adam varmış, dedi.

— Ee, oğlum? dedi.

— Zenginmiş fıkara olmuş, dedi. Arpa tarlasında anama sövmüşler, dedi. Beri gelmiş, naharcılıkta gene anama sövmüşler, dedi.

— Eeee oğlum? dedi.

— Velhasıl yekindik ki, ne anamız var, ne babamız, dedi. Velhasıl ordan ben geldim Bayazıtlı mahallesine de Alim Hoca'dan okudum, dedi. Ben bunu deyince: “Ben kardeşin değil miyim?” diye yekindi kardeşim, boynuma dolandı, dedi. Bununla birbirimizi kucaklamaktayken, sandığın içinden bir ağıt peyda oldu ki: “Ben ananız değil miyim?” deyince sandığı kırdık. Baktık ki, anamızmış. Sevincimizden sarmaş dolaş olduk. Sarıldık yattık. Ben Gündeşlioğlu'nun oğluyum. Aha boynum, aha kılıncın, deyince Gündeşlioğlu hemen oğlanı kucakladı:

— Ben babanız Gündeşlioğlu değil miyim? dedi.

Koyun kuzuya karışır gibi bir oğlanları kucakladı, bir avradı kucakladı. Ondan sonra:

— Bezirgânı bulun, dedi.

Bezirgânı buldular, bir deli katırın kuyruğuna bağladılar. Bir kamçı vurdular.

Bezirgânı hâlâ sürüyor.

Gündeşlioğlu padişah oldu. Aradığına kavuştu. Oğlanlarını buldu, kavuştu. Kırk gün kırk gece toy düğün etti. Oğlanları everdi, mıraza yetti. Sizceğiz de yetesiniz...

(— Bu hikâye olmuş mu, doğru mu?

— Olmuş. Doğru ya.

— Bunun doğru olduğuna dair bir işaret var mı?

— Kadirli'nin Dedefakılar köyünde... Gündeşlioğlu onun soyundanmış.)

KARAKIZ HATUN

Karakız Hatun anasından doğduğunda, otuz iki dişi tamam olarak doğmuş. Kız yetiştiğinde, bu aşiretler meyanında meşhur bir kız oluyor. Maraş Bayazıt beylerinden Kadir Paşa nâmında bir derebeyine bu kız veriliyor. Kadir Paşa'dan Süleyman nâmında bir oğlu oluyor. Vardığı geceden başka da kocasıyla hiç görüşmüyor. Bir sefer görüşüyor, bir oğlu oluyor. 255 veyahut 56'da ölüyor^[104].

Karakız Hatun diyor ki:

— Eğer karılık böyle alta yatacağımı bilseydim, ben katiyen kocaya gelmezdim, diyor.

Kadir Paşa öldükten sonra, kardeşi Osman derebeyliğe geçiyor. 62'ye^[105] kadar Osman derebeylikte bulunuyor.

Yozgat Çapanoğullarından kürk alıyorlar, derebeyi kürkü alıyorlar. O zamanlar derebeyliği Çapanoğlu veriyor. Derebeyliğe ait kürkler vardır, o kürkü kim giyerse, o derebeyidir.

Derebeyler birikip Çapanoğlu'nun yanına gidiyorlardı. Süleyman Bey de o zaman yetişmiş bir delikanlıydı. Emmisinin Çapanoğlu'na gideceğini duyunca:

— Ben de gideyim, demiş.

Emmisi de götürmek istememiş. Gelmiş anasına söylemiş:

— Ben emmimle Çapanoğlu'na gidecektim. Beni götürmüyor.

Karakız Hatun Osman'ı çağırmış:

— Osman, demiş, Süleyman da gidecek sizinle, demiş.

— Peki götürelim hatun, Süleyman da gitsin, demiş.

Gara z hatun

- Kiden Belledin
 - Bâbükk der köfüge
- Söğlenin. Kiden belledin
min bilünge.

Gara für hatun ma-
da doğılu da 32 di
Tanan olaak doğınuş.
für yetirdiğide. Bir
asiret bir meyan da
meşkur bir für du
yan. Marağ Bayezit
beyleriaları Gadi
paşa namı da, Bir
der beyler lan für
Verilişer.

Derebeyleriyle beraber Süleyman da atına binmiş, Yozgat Çapanoğlu'na gitmişler.

Çapanoğlu'nun yanına vardıklarında, Çapanoğlu derebeylerinin her biriyle ayrı ayrı görüştüktan sonra, Süleyman'ı da sormuş:

— Bu çocuk kimindir? demiş.

— Kadir Paşa'nın, dediler.

Kadir Paşa eski derebeylerinden olduğu için, Çapanoğlu Kadir Paşa'yı çok iyi tanıyordu. Bu yüzden, Süleyman'a çok iltifat gösterdi, derebeylerinden ayrı. Kadir Paşa'nın oğlu deyince, onunla daha başka, samimi konuştu. Emmisi Osman'a:

— Derebeylik kürkünü Süleyman'a verin, dedi.

Osman, Çapanoğlu'na dedi ki:

— Süleyman'la çok konuşma, dedi. Çok edepsiz bir adamdır bu, dedi. Buna çok yüz vermeye gelmez, dedi. Aşiret arasında çok edepsizliği var, dedi.

— Neyise Osman, bu Kadir Paşa'nın oğludur. Her neyi varsa tahammül edeceksin, dedi Çapanoğlu.

Çapanoğlu akşam hanımla yatarken hanım sordu:

— Paşa, dedi, derebeylerin içinde bir uşak^[106] var. Bu kiminmiş? dedi.

— Maraş'ta Kadir Paşa'nın oğluymuş o hanım, dedi.

Hanım dedi ki:

— Onunla da yatan canlar öğünsün, dedi.

Çapanoğlu bunu duyusun dedi ki:

— Osman'ın dediği de doğruymuş. Haza edepsizmiş, dedi.

Avradın böyle değişinden, oğlanla görüşmüş mü deyi hile kaptı. Osman'a dedi ki:

— Osman, dedi, kardeşinin oğlu, dediğinden daha namussuzmuş, dedi.

— Öyle ise, dedi Osman, sen bir emir verirsin. Derebeyler bir deynek oynasın, dersin. Süleyman da biner atına. Ben onu bir deynekte öldürürüm, dedi.

Derebeyler ata bindiler. Davullar vuruldu. Süleyman da atına binip alayın bir tarafında durdu. Durduğu yer de Çapanoğlu'nun sarayına yakın bir yerdi. Emmisi Osman Bey de atına bindi, eline bir söğen aldı, ucunu yarman eyledi. Deynek başlayınca, Süleyman'a bir deynek attı. Elinden boşanan deynek Çapanoğlu'nun evinin duvarına deyince kerpiç kadar bir taş kopardı.

Çapanoğlu:

— E bire Osman, dedi, elin boşumuş, batasica, vuramadın, dedi.

Çocuk şöyle saraya baktı ki:

— Ulan pezevenk, dedi, vurdurup da beni mi öldürttürecektin, dedi.

Belinde çift tabanca vardı. Çekiverdi, pencereden Çapanoğlu'na ateş etti. Çapanoğlu bre hay etti:

— Tutun şunu! dedi derebeylerine, adamlarına.

Çocuk pırttı. Dönderdi atın yönünü.

Çocuk Yozgat'tan atılan geçincek, yirmi dört saatta Maraş'a ulaşıyor. Anasına geliyor, mesele böyle böyle oldu, diyor.

— Çapanoğlu'na tabancayla sıktım, diyor. Beni koğdular^[107], tutamadılar. Behemahal arkam sıra zok kuvvetle gelir, dedi.

Karakız Hatun:

— Oğlum, biz Kozanoğlu'nun yanına gidek, dedi, başka çare yok.

Şimdi ordan atlarına bindiler, alacaklarını aldılar. Bir iki de ephalarını aldılar, Kozanoğlu'nun evine yürüdüler. Geldiler, Andırın'a yaklaşıma çağında, herifler de arkalarından yetiştiler. O sırada Karakız Hatun bir yere konmuş, orada istirahat ediyorlardı.

Kadir Paşa'nın meşhur, silâh kullanır bir ephası vardı, Deli Ahmet nâmında. Hatun'a dedi ki:

— Bire hatun, birçok kalabalık geliyor! Belki Çapanoğlu'nun atlıları geliyor. Buna ne tertip edelim? dedi.

— Süleyman nerde? Süleyman'ı çağırın bana, dedi.

— Süleyman yatıyor, dediler.

— Uykuyu çok seviyorsa anasının ...dan hiç çıkmayaydı, dedi. Çağırın kalksın, dedi.

O sırada Süleyman'ı kaldırdılar.

Herifler karşı çıktılar. Herkes silâhlarını tertip edip harbe başladılar. Süleyman'ın adamlarından, Çapanoğlu tarafından beş altı kişi vurdular. Öteki herifler, Çapanoğlu tarafı, geri kaçtı. Bunlar da Kozanoğlu'nun yanına gittiler.

Halbuysa Süleyman'ın dayısı Andırın'daydı. Dayılarının yanında tutunamadı. Tabii dayıları kuvvetsiz bir bey idi, Kerim uşağı... Kozanoğlu'nun yanına gittiler. Bir sene kaldılar Kozanoğlu'nun yanında. Bir sene sonra Kozanoğlu derebeylerinin birçoklarını topladı, dedi ki:

— Beyler Maraş'a gideceğiz. Maraş derebeyliğini Osman'dan alıp Süleyman'a vereceğiz.

Kısa bir zamanda iki bin atlı toplayarak Maraş'a yürüdüler, Maraş'ı istilâ ettiler. Zorla derebeyliği Osman'dan alıp kürkü Süleyman'a giydirdiler.

Bu zamanlar, Süleyman'ın Çapanoğlu'na tabanca çektiği, Maraş'ı istilâ ettiği padişaha şikâyet edildi. Padişahın vezirlerinden Kadir Paşa'nın tanıştığı arkadaşları vardı. Ve hatta biri kendi emmisi oğluydu, Kenan Paşa isminde. Padişahın kâtibiydi.

Bu Kadir Paşa'nın oğlu Süleyman hakkında evrakları sakladılar. Bir zaman sonra Mısırlı Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa çok bir asker toplayıp bu tarafa yürüdü. Padişah bunu önlemek için derebeylere emir verdi. Hatta dedi ki:

— Ah, Kadir Paşa Maraş'ta sağ olsaydı bu işi önlerdi, dedi.

O sırada Kenan fırsattan istifade ederek dedi ki:

— Kadir Paşa'nın bir oğlu var ki, yeri deler. Bu işi ona havale edersek...

Dediği şekilde halleder bu işi. Padişah, Hâfız Paşa nâmında birini orduyla Süleyman Bey'in emrine gönderiyor. On dokuz derebeyin reisliğini de Süleyman Bey'e veriyor. Hâfız Paşa, orduyla Malatya üzerinden Maraş'a geldi. Aşiret derebeyleri de biriktiler Maraş'a... Bu derebeylerden Kozanoğlu, Avşarlardan Topuz Osman Bey... Cerit Hasan Bey, Mursaloğlu Halil Bey, Tecirliden, Fettahlı beylerinden Osman Bey, Belenli Musduk Paşa, Çaylı Sinan Bey, Küçük Alioğlu, Karsantioğlu Abdullah Bey, Menemenci beylerinden Osman Bey, Yozgat Çapanoğlu, Kırkatlı Cadıoğlu, Adana beylerinden Ali Ramazanoğlu Hasan Paşa, Bozdoğan beylerinden Kerimoğlu Abdi Bey, Sırkıntı oğlu Hacı Bey, Kadir Paşa'nın oğlu Süleyman Bey... Maraş'tan çıkıp Mardin, Urfa, Antep, Kilis, bundan düzöldüler Payas'a... Taa buraya Arapların geleceği yere cephe tuttular.

Hâfız Paşa dedi ki derebeylere:

— Şöyle bir, başında kuvvetle, bir resmigeçit yapın da bir göreyim... Düzeni ne, nasıl? Başında kuvvet ne kadar?

Herkes geçtikten sonra, yalnız Küçük Alioğlu'na:

— Senin bayraktarın ufak bir adammış, dedi.

— Merak etme beyefendi, dedi. Er meydanda belli olur, dedi.

Bu arada Araplar da cepheye yetişmişlerdi. Harp takıladı. Bu Payas cephesini de Cadoğlu'yla Çapanoğlu'na vermişlerdi.

O taraftan harp takılayınca, Küçük Alioğlu'nun küçük bayraktarı Arapların bayraktarını ilk atınca düşürdü. İkinci bayraktar gene kapıyor, gene vuruyor. Üçüncü bayraktar kapıyor, gene vuruyor. O sırada Araplar bozuluyorlar. Bu Antep, Kilis, Mardin cephesinde Arapları bozuyorlar. Payas cephesinde de Araplar Yozgatlıları bozuyorlar. Yozgatlı Çapanoğlu ve Cadıoğlu askerlerini toplayıp kaçıyorlar. Burdan giriyorlar, Misis'ten, Toroslar'dan, Kayseri Altıntaş'a kadar gidiyorlar Araplar.

Çapanoğlu, Cadıoğlu kaçtılar. Hacin'in Mağara köyüne vardılar. orda bir evden bir ayran istedi Cadıoğlu.

— Bana bir ayran verin içecek, dedi.

Gencirek bir kadın Cadıoğlu'na, atın üstüne bir ayran uzattı. Karının elini

tuttu Cadıoğlu. Kadın dedi ki:

— Tanrı canını alasıca... Benim elimi sıkıyon da, Arapların önünden ne deyi kaçtın.

O sırada avrat aşirete berhay etti:

— Şu atlı benim elimi sıktı, koman, dedi.

Herkes, silâhını alan hücum etti bunların üstüne. Bunların adamlarının birçoklarını vurdular, birçokları kaçtı. Dağa düştüler, perişan oldular.

Onlar orada duradursun, Süleyman’a haber ulaştı. Bunlar bozuldu. Araplar, Toroslar’ı aştı, Altıntaş’a vardı, dediler. Hâfız Paşa da Çapanoğlu’nun, Cadıoğlu’nun yardımcısı idi. Süleyman Paşa derebeylerini topladı, Payas cephesine geldi ki... Hakikat, Araplar alabildiğine bu başa çekiliyorlar. O sırada meşhur olan âşıktan Dadaloğlu da bu şeye iştirak etti. Bulundu. Küçük Alioğlu:

— Dadaloğlu, dedi, bu cephede, dedi, bir yiğitlik yaptım, dedi. Burda benim hakkımı kaybetme, beni bir öv, dedi.

Aldı Dadaloğlu:

Şol Çukurova’yı benimdir diyen
Yanına gelir de ününü duyar
Beş arap atta [da] beş yavru şahan
Avlar sana layık Küçük Al(i)’oğlu

Arap at üstünde cıda atanlar
Ejderhayı ağzıyınan tutanlar
Soyunup meydanda savaş edenler
Meydan sana layık Küçük Al(i)'oğlu

Oğlu Ahmet Bey de emrini tutsun
Diğer Mısdık Paşa da cıdanı atsın
Belenli Mustafa Paşa pekmez satsın
Tuđlar sana layık Kúçük Al(i)'oğlu

Der *Dadaloğlu*'m [da] eder niyazı
Ağ üstüne yazarlar bir kara yazı
Karardı dağlar da kardır beyazı
Dağlar sana layık Küçük Al(i)'oğlu

Hâfız Paşa'ya dedi ki Süleyman Paşa:

— Allah'tan korkmasam boynunu koparırdım, dedi. Bu cepheyi ne diye bozdun? dedi.

Baktı ki Arap kısmı çekiliyor. Süleyman Bey dedi ki:

— Bu Arabın önünü kesmek mümkün değil. Gelin ortadan bölelim. İleri gençler gitsin, gerisini biz geri döndürelim. Arka yetişmeyince onlar da bir hal olur.

Aşiretlerin geri kalanına dedi ki Süleyman Bey:

— Avşar, Cerit, Bozdoğan, Tecirli kalsın, geriniz nereye giderseniz gidin, dedi. Bunlar bana yeter, dedi.

Bu arada Payas cephesinde harp başladı gene. Arapları ikiye böldüler. Bu Toros Dağları'nı geçenler orda kaldı. Gerisini Belen'den aşırıdılar. Harp üç beş gün devam ettikten sonra, Araplar, arkadan irtibat kesildiğini öğrenerek geri döndüler. Arapları tam Halep'e kadar kovdular. Bu Araplar da aynen geri döndüler, ileri geçenler...

Dört yol ağzında karşılaştılar. Onlar da öteden geldi. İkinci harp gene başladı. Öyle bir kırıış kırdılar ki, Gâvurdağları'na düşürdüler Arapları. Kısmen kırdılar, kısmen esir aldılar. Çoğu da Halep'e kaçtı. Orda harb edecek kimse kalmadı Araplardan. Süleyman Bey, Dadaloğlu'na dedi ki:

— Bizim şu harbi kazandığımıza bir türkü de bize söyle Dadaloğlu, dedi.

Dadaloğlu şu türküyü söyledi:

Bir duman durdu da Gâvurdağı'na
Gıcılı boranlı da yeter gayrı
Halım arzeye de sadırazama

Sun Sultan Mahmud'a de yeter gayrı

Hasan Beğ'im bu imiş giden savaşı
Al at hükmediyer gökteki kuşı
Duydu m'ola bunu İbrahim Paşı
Elaman Arabın der yeter gayrı

Sar(1) Hasan'ım ayrı çekiyor göçü
Seçildi kaldı da yiğidin koçu
Tecirli döğüşür ırzımız uçu^[108]
Kırıyor Cerid'in de yeter gayrı

Der *Dadaloğlu* [da] söylüyor kendi
Avşarın kılıcı Halep'e indi
Arap karşıdaki Cadıoğlu sandı
Kırıyor nişanın da yeter gayrı

Süleyman sordu:

— E, bire Dadaloğlu, Çapanoğlu burdan kaçtıktan sonra haberin var mı, halı noldu? dedi.

Dadaloğlu dedi ki:

— Sana şöyle bir şeyini anlatayım. Burdan kaçarken Mağara köylüğüne vardılar. Gelinin birinden bir ayran istedi. Gelin ayranı verirken gelinin elini tuttu Cadıoğlu. Gelin berehay etti: “Şu adam benim elimi sıktı, koman öldürün şunu,” dedi. Herkes silâhını kuşandı, omuzlattı. Harbe başladılar. Cadıoğlu, Çapanoğlu adamlarından, birçok adamlar vurdular. Bunların perişanlığını sana sazınan anlatayım da dinle, dedi:

Mağara ovasında da kavga kuruldu
Öttü tüfek davlumbazlar vuruldu
Duydu Bozoklu'nun beli kırıldı
Ünü İstanbul'a çıktı beylerin

Hallâm^[109] da her attığın düşürdü
Cad'oglunun tebdilini şaşırdı
Mağaralı da soyuntusun deşirdi^[110]
Kanlı gömlek oldu donu beylerin

Koca Bağcıoğlu da sana sorar Ali
Memmet beyim hepisinden gürbeli
Nöbet sana geldi Deli Seyfali
Etten kale oldu canı beylerin

Koca beyinen de Genç Osman geldi
Onlar(a)-aman vermedi hep bütün kıldı
Bunlara ganim^[111] olmaz beş bölük ordu
Bin kişiye yamaç onu beylerin

Yaşa *Dadaloğlu* sen binler yaşa
Yazılanı gelir sağ olan başa
Yaralının ucu indi Maraş'a
Hâfız Paşa'm geri çekin tuğları

Süleyman Bey bir kahkaha ile güldü:

— Bire Dadaloğlu, dedi, batasıca Çapanoğlu'yla Cadıoğlu bu kadar mı perişan olduydu? dedi.

— E, bire ağam, bu daha iyisi. Daha perişanlıklar var. Onu da söyleyim sana.

— Söyle bakayım bre Dadaloğlu. O neymiş? Onu da dinleyek bakalım.

Aldı Dadaloğlu:

Aşağıdan bir ün^[112] oldu hay oldu
Bağlandı yollar da geçilmez oldu
Öttü tüfek al kanları saçtılar
Akıyor dereler içilmez oldu

Cadıoğlu geliyor da bakın ilvana
Uğrunda beyler var da sen seni sına
Şimdi tüfek öter babam bakın dumana
Avşar Osmanlı'dan seçilmez oldu

Cad'oglu atıyor gidiyor boşa
Avşar'ın atlısı sen binler yaşa
Kuzgunlar dönüyor kanlı üleşe
Bu ölüye kefin biçilmez oldu

Der *Dadal'* ım da Avşar merd olur
Merd olan [da] düşmana karşı durur
Ufacık dereler de kan ile dolar
Kırıldı kanadım uçulmaz oldu

Orda herifler bozuldular. Dadaloğlu beylerden bahşişini aldı.

Çapanoğlu ve Cadıoğlu kaçtılar Yozgat'a kadar... Süleyman Bey cepheyi kazandı, mesele burada halledildi. Derebeyler, herkes yerlerine gittiler.

(11 Kasım 1949 günü Araplı köyünde, 43 yaşındaki Ümmet Güzel'den derlendi.)

BEĞ BÖĞREK

Bir memleket vardı, Uğuz^[113] memleketi derlerdi. Uğuz memleketinde bir padişah vardı. Padişahın bir fukara komşusu vardı. Padişahın o fukara komşusu her gün oynar gülerdi. Padişah hiç oynayıp gülmezdi. Bir gün Sultan Ana dedi ki:

— Bre fıkara komşu, niye oynayıp gülüyorsun? Biz cihanda padişahız, oynayıp gülmüyoruz da, sen fıkara olduğun halde oynayıp gülüyorsun. Şu gülüp oynadığını bize de^[114], biz de oynayıp gülek, dedi.

Fukara komşu dedi ki:

— Benim bir topum var. Ben atıyorum, avrat tutuyor. Avrat atıyor, ben tutuyorum. Ona oynayıp gülmüyoruz, dedi.

Sultan Ana dedi ki:

— Sizin topunuz deve tüyünden, öküz tüyünden zahir, dedi. Ben altından yaptırırsam güle güle ölürüz, dedi.

Eve geldi. Bir kelcesi vardı:

— Oğlum, şundan bir tabak altın al, kuyumcuya ilet. Bir top döktür, dedi.

Kel Oğlan bir tabak altın aldı, kuyumcuya iletti:

— Hatunun sana selâmı var. Şu altını bir top döksün de, bana getir, dedi.

Kel Oğlan çarşıya gitti. Kel Oğlan çarşıdan geldi ki, kuyumcu tunçtan bir top yapmış. Yüzünü altınla savatladı, örsün üstüne koydu. Kel Oğlan aldı, Sultan Ana'ya getirdi. Sultan Ana topu ele aldı, padişahı gözlüyor: “Harem odasına gelsin de bir top oynayak bakayım. Biz de fıkara komşum gibi oynayıp güler miyik bakayım,” dedi.

Buğ Bığrek

öğrendiği;

Aziz Mehmet

öğ. yarı : 12 yıl

ve da öğre-

miş.

Bu men eket vandı,
uğur men eketü delki-
di. uğur men eketü de
kin pa dısalı vandı.
pa dısalı kin fukara
fom şevre vandı.
pa dısalı o fukara
fom şevre her pi
of her gilleridi.

Padişah dairesinden harem odasına geldi. Kapıdan içeri baktı ki Sultan Ana elinde bir okka kadar bir top hazır etmiş.

— Dur yanımda, dedi Sultan Ana.

Padişaha bir kere attı. Padişah bir başa portuverdi^[115], top kendisine değmedi.

— Dur Sultan, dedi, sıra bana geldi.

Padişah atıverince Sultan Ana’ya usulleyin değdirdi. Sultan Ana yıkıldı. Padişah dedi ki:

— Gözleri kör olasıca. Sen bana çekindin çükündün attın. Ben topun önünden portmasamıdı, bir yerim kırılırdı. Ben sana usulleyin attım. Buradan etinen götünen yıkıldın, deyince Sultan Ana:

— Otur da bunu oynayak, dedi.

Padişah atıyor, avrat tutuyor. Avrat atıyor, padişah tutuyor. Tutamazlarsa, bir yerlerine değerse yara bere ediyor. Evvelisi gülmüyorlarsa ağlamıyorlardı. Topu oynamaya başlayınca ağlar oldular.

Padişah dedi ki:

— Bu oyunu sen nerden belledin?

— Fıkara komşuya “Ne oynayıp gülüyorsunuz?” dedimdi. “Benim bir topum var, ben atıyorum avrat tutuyor, onu oynayıp duruyok,” dedi. Ben de ona akıl ettim, dedi.

— Öyleyse bir de ben sorayım bakayım. Biz oynayıp gülemiyok. Siz neresine oynayıp gülüyorsunuz deyi, bir de ben sorayım, dedi.

Padişah vardı fukara komşuya, dedi ki:

— Siz top oynar gülermişsiniz. Biz oynadık, oynayıp gülemedik. Siz nasıl oynayıp gülüyordunuz, bunu bana öğret, dedi.

— Padişahım, ben Sultan Ana’dan utandım, diyemedim. Benim bir oğlan çocuğum var. Benim kucağıma gelir, benim kucağımdan anasının kucağına varır atılır. Onu öyle severiz. Onun için oynayıp gülüyorduk. Biz Sultan Ana’ya öyle

demeye utandık, “Top oynuyok,” dedik.

Padişah ondan geri döndü, Sultan Ana’nın yanına geldi:

— Sen de ne bellemişsin. O fıkara komşunun bir oğlan çocuğu varmış. Onunla oynar gülerlermiş, dedi.

Padişahın da hiç oğlu uşağı yoktu. Buna acıştı. Sultan Ana’ya dedi ki:

— Ben Cenab-ı Allah’a giderim, bir evlât isterim. İnşallah verir, dedi.

Oradan yürüdü. “Arayan tanrısını da, belâsını da bulur,” dedi yürüdü. Bir yere geldi ki, bir pınarın başında bir derviş, kitap almış okuyor.

— Selâmın aleyküm derviş baba, dedi.

Derviş kaşını kaldırıp bakmadan:

— Aleyküm selâm padişah baba, dedi.

Padişah dedi ki:

— Başını kaldırıp bakmadan benim padişah olduğumu ne bildin? dedi.

Derviş dedi ki:

— Ben seni biliyorum, Uğuz padişahısın, dedi.

— Nereye gittiğimi de biliyon mu? dedi.

— Biliyorum, dedi.

— Nereye gidiyorum? dedi.

— Cenab-ı, Allah’a bir evlât diye gidiyon, dedi.

— Verip vermeyeceğini de biliyon mu? dedi.

— Biliyorum, dedi. Cenab-ı, Allah büyük. Bana bir evlât verir deyi gidiyorsun madem. Allahın hazinesi bol. Lakin kulda sebep Allah’tan. Gel sana bir elma vereyim, kabuğunu atına ver, kısırağına çek. İçinin özünü de sen ye Sultan Anaynan, altın tabağın içinde. Allahın emrine girersiniz, dedi. Dokuz ay dokuz saatten sonra senin bir oğlun olur, dedi. Atıyın bir erkek kulunu olur, dedi. Her ikisinin de ben gelinceye kadar adını vurdurma, dedi.

Dokuz ay dokuz saatten sonra atının bir erkek kulunu oldu. Kendinin bir oğlu oldu. Aradan üç sene geçti. Çocuğa bir gün vezirin oğlu:

— Adı belirsiz, ananı ...erim, dedi, zıtlaştılar.

Çocuk oradan ağlayarak babasının oraya geldi:

— Baba benim adımı niye vurdurmuyon? dedi.

— Oğlum, seni bir derviş verdi. O gelip de verecek adını. Onu gözlüyorum, dedi.

Çocuk:

— Baba, dedi, derviş koca mıydı genç miydi? dedi.

— Kocaydı oğlum, dedi padişah.

Çocuk dedi ki:

— Öyle ise o ölmüş ki gelmiyor. Benim adımı yarın vurdur. Vezirin oğlu bana, “Adı belirsiz, ananı ...erim, dedi,” dedi.

Padişah tellâl çağırttırdı ki:

— Yarın oğlumun adını vurduracağım, herkes biriksin, dedi.

Biriktiler. Halk birikti geldiler. Kimisi dedi ki:

— Ahmet olsun.

Kimisi dedi ki:

— Mehmet olsun.

Velhasılı hiçbir ad vuramadılar. Bu telaşta iken, karşıya baktılar ki derviş geliyor. Dediler ki:

— Derviş geliyor. Çocuğu saklayak ne utucu^[116], dediler.

Çocuğu perdenin arkasına sakladılar. Derviş geldi selam verdi:

— Cemaat bu toplantınız neci? dedi. Ne deyi toplandınız? dedi.

Dediler ki:

— Derviş baba, sen sağol. Padişahın bir oğlu olduydu, o da öldü. Öğüt nasihat veriyok, ağlayıp taşma, Allah bir daha verir zahir, dediler.

Derviş dedi ki:

— Bu yalanı birbirinize söylen, ben bu yalanın adamı değilim, dedi. Gel yavrum Beğ Böğrek, dedi. Oğlunun adı Beğ Böğrek, atının adı Benliboz. Her ikisinin de adam elinden arkası yere gelmeye, dedi.

— İn derviş babayın dizinin üstünden, dediler, bahşışını vererek.

Çocuk dizinden inince derviş kayboldu.

Padişah onu ayriyeten bir mektebe koydurdu, bir muallim tayin ettirdi. O mektepte okur, içerden dışarıya çıkmaz. Yiyeceği koyun iliği, başka bir şey yemez.

Bir gün çarşıda koyun boğazlanmadı, koyun iliği bulunmadı. Anası ince elekteeledi, koyun iliğinden daha lezzetli, daha yararışlı bir yemek yaptırdı. Beslemeyle gönderdi. Çocuk buna bir lokma vurdu, baktı ki gündeki^[117] yediği yemeklerden değil. Kızdı buna:

— Gündeki yemeklerden niye getirmediğiniz? dedi.

Tabağı atınca pencere camını kırdı. Hemen o kırılan yerden güneş tıklıldı içeri. Güneşin zıyasını görünce bir kuş dikildi. Hesab eyledi, “Bu kuşu tutayım” diye hemen elini bunun üstüne koydu. Elinin üstüne çıktı. Öteki elini koydu, onun üstüne de çıktı. Muallim dinledi ki içerde bir güpürtü var:

— Ulan oğlum, ne iş yapıyon? dedi.

— Aman hoca, içeri bir keleş kuş dikildi, tutamıyom. Bir yandan sen gel, dedi.

Hoca dedi ki:

— Ulan oğlum, dünyada ay var yıldız var, gelin var kız var, sen ne görüyon? Bu mektebin içinden çıkmıyon sen, dedi. Babandan ruhsat alsam, dedi, kapıya gidip gelmek isten mi? dedi.

— İsterim hoca, dedi.

Muallim vardı:

— Padişahım, dedi, oğlun böyle böyle, güneşin zıyasıyla uğraşıyor. Müsaade edersen kapıya gitsin gelsin, tembel kalacak, dedi.

Padişah dedi ki:

— Müsaade et hocası. Kapıya gitsin, kapıya gelsin. dedi.

Hoca, çocuğa:

— Kapıya çık, dedi.

Çocuk kitabını aldı, mektebin dışarısına oturdu. Okuyordu.

Mektebin önünde bir çeşme vardı. Mahallelinin birçokları ordan alırdı suyu. Mahalleden üç otuz yaşında bir karı suya geldi, testilerini doldurdu. Çocuk taşla vurunca testinin birini kırdı.

— Allah, oğlancık, Akkavak Kızı'nın zarbından gidesin, dedi.

Oğlan kitabı dürdüğüynen vardı karının yanına:

— Ne diyordun sen bana ana? dedi.

— Gelin seve, kız sevesin diyordum, sana fena söylemedim, dedi.

— Böyle demedin. Hakikat dediğini de, dedi. Yoğsa seni öldüreceğim, dedi oğlan.

— Oğlum, dedi, bir memlekette bir kız var, Akkavak Kızı derler. Dünyada Allah iki güzel yarattıysa birisi o. Baban âşık oldu, bir ordu asker kırdırdı, alamadı. Tasvirini aldırdı. Onunla gönlünü eğler şimdi. Babası alamadı, kendicik alasıca oğlum, ne diye kırdın testi, dedimdi.

— Böyle demedin ya, hele öyle olsun, dedi oğlan.

Vardı oğlan, tasvire baktı ki...

Aklının tokası boşandı, yemeden içmeden kesildi. Gün günü kötüledi, sarardı soldu. Dediler ki:

— Padişahım, senin on oğlun yok ya, bir oğlun var. Bunun derdine derman niçin aramıyon? dediler.

Padişah ne kadar hekim, h kem  varsa getirttirdi, muayeneden geçirtti. Hekimler h kem lar dediler ki:

— Bunun vücudu bedeninde hiçbir derdi yok, dediler. Yalnız, bir sevdaya yeliyor^[118], dediler.

Veziri  a ırttırdı padişah:

— Be  B  rek’in kalbindekini bilersen bildin, bilemezsen yarın kelleni cellat ettiriyorum, dedi.

Vezir eve geldi, a lamaya başladı. Vezirin bir çocuğu vardı. Okudu da geliyordu.

— Baba, niye gazaba getirdin padişahı? dedi.

Vezir dedi ki:

— Kabahatsız olarak cellat oluyom, dedi. “Be  B  rek’in kalbindekini bilersen bildin, bilmezsen yarın kellen cellat,” dedi bana. Ben de bilemem heyle olsa... deyince  ocuk dedi ki:

— Ben onun kalbindekini bilirim. Bunun için hiç müteessir olma, dedi.

Yattılar sabah oldu. Sabahınan vezirin çocuğu bir aşık aldı eline. Be  B  rek’in yanına vardı:

— Be  B  rek, dedi, gel seniynen bir aşık oynayak, dedi.

— Neye oynayak? dedi.

— Birbirimize sırrımızı vererek  t l rsek.

Razı oldu buna, oynadılar. Vezirin oğlu buna bir oyun verdi,  t ld .

— Söyle sırrımı, dedi Be  B  rek.

Vezirin oğlu dedi ki:

—  arşıdan gidiyordum. Bir kıza rasgeldim. Zincarların arasında kaybettim. Aşık oldum buna, aradım bulamadım. H l  arayıp bulamıyorum. Benim kalbimdeki sırrım bu, dedi.

Bir daha oynadılar, Be  B  rek’i  tt :

— Söyle kalbindekini, dedi.

— Ben de bir geline rasgeldimdi, onu kaybeyledim. Hangi mahallede, kimin gelini olup ve kimin kızı olduğunu bilemiyom. Benim kalbimdeki de bu, dedi.

— Sen onu benden belledin. Hakikat kalbindekini söyle, dedi.

Beğ Böğrek dedi ki:

— Benim babam alamamış. Asker leşkerini kırdırmış. Akkavak Kızı'nın tasvirini gördüm. Onun için de şimdik sararıp soluyorum.

Vezirin oğlu derhal yekindi. Geldi babasına dedi ki:

— Ben onun kalbindekini anladım, dedi. Atlıkta Akkavak Kızı'nın tasvirini görmüş, ona sararıp solarmış, dedi.

Vezir padişahın yanına vardı:

— Bildim padişahım, Beğ Böğrek'in kalbindekini, dedi. Akkavak Kızı'nın tasvirini görmüş, dedi.

Hemen Beğ Böğrek'i çağırttırdı padişah:

— Oğlum, Akkavak Kızı'nın tasvirini görmüşsün, sararıp solarmışsın, dedi. Onu ben alamadım ki, sen alasın, dedi. Hükmümün geçtiği yerden bir kız beğen, alayım, dedi.

— Olursa o, olmazsa ondan gayri dişi koyun eti nefsim haram olsun, dedi.

— Seni Allah verseydi, benim sözümü tutardın. Seni bir derviş verdi. Dervişin verdiği evlât anca bu kadar olur, dedi. Derviş verdi, merviş verdi, her ne ise, evlât bulundun. Ahırlıkta otuz dokuz tane atım var. İstedığın kadar harçlık da al. Bir git, alabiliyorsan al. Benim elimden gelmez. Alabilirsem nefsim alırdım, dedi.

Beğ Böğrek vardı, atları çoktu, hiçbirisi götürmedi. Dedi ki:

— Beni bir derviş vermişmiş. Beni veren derviş hiç at vermeyik^[119] mi?

Dediler ki:

— Seni veren derviş bir at verik amma, yılmının içinde yayılıyor. Kimse

tutamaz. Teper, kapar. Herhalde o at götürür seni amma, onu elde edemezsin, dediler.

Eline reşmeyi^[120] aldı. Torbayı aldı. Atı tutmaya gitti.

Dediler ki:

— Bunu tepecek mi, kapacak mı, öldürecek mi? diye halk seyrine çıktı.

Torbayı gösterişin at kuzu gibi eline geldi. Reşmeyi taktı. Bindi, ağzı yukarı sepeletmeye başladı.

Dediler ki:

— Padişaha müjdeleyek. Oğlun atı tuttu, diyek bakalım ne diyecek, dediler.

— Padişahım, oğlun atı tuttu, bindi geliyor, dediler.

— Ulan tepilip kapılmadan atı tutmuş. Kızı da alır o pezevenk, dedi.

Oğlan geldi. Otuz dokuz tane arkadaş aldı yanına. Bir de kendi, kırk atlı oldular.

— Allahaismarladık, dediler yürüdüler.

Üç gün geldiler. Dördüncü gün dediler ki:

— Beğ Böğrek, gel geri dönek, dediler.

— Arkadaş benim ölmem var dönmem yok, sizin dönmek canınız istiyorsa dönün, dedi.

Onlar geri döndüler.

— Beğ Böğrek, dediler, vardığın gara yerden bir haber sal da, mektup gönder, sağ selâmet olduğunu anlayak, dediler.

Beğ Böğrek ordan yürüdü:

— Benliboz devlet başındaysa, muraza yeterim. Devlet başında değilse, ukubet^[121] başımdan eksik olmaz, dedi.

Ata dil verildi:

— Ben Akkavak şehrinde bir karının evine dinelirim^[122]. Sen o karıdan gafil kalma, dedi.

Aradan bir hayli zaman geçtikten sonra bir büyük şehre vardı. At vardı, bir eve dineldi. Bir karı çıktı kapıya:

— Yavrum necisin, nereden geliyon? dedi.

— Bir garip yolcuyum, dedi. Misafir alman mı ana? dedi.

— Alamam oğlum, dedi. Burası şehir. Otel var, gayfe var, han var, dedi.

— Ben de biliyom ana, şehirde gayfe de var, han da var, amma her gönülde bir aslan yatar, dedi.

Eline birkaç gırmız^[123] koydu. Karı dedi ki:

— Bu şehirde benden zengin kimse yok. Ne bildin de geldin benim evime? dedi. Kazım var kuzum var, dedi. Pirincim var. Halep'ten has un getiririm, baklava bağlarım, dedi. Atına vakit arpası veririm. Yazlık arpası veririm. Çakır arpası veririm. Kara arpa veririm, deyince oğlan dedi ki:

— Ana, bu şehrin ismi ne? dedi.

— Akkavak şehri derler oğlum, dedi.

— Orta yerde bir yüksek konak var, o kimin? dedi.

— Birisi var, onun o konak, dedi. Bir kız, dedi.

— Onun bana bitirmeye hayle edicin ama, dedi.

Oğlum, her laf her yerde denmez, dedi. O konağı adam kellesinden yaptırdı, dedi. Bir kelle yeri noksan kalık. Senin kelleni de keser, oraya kor, deyince aldı oğlan:

Anamdan atamdan geçtim de geldim

Tozlu yollara düştüm de geldim

Yüce dağları aştım da geldim

O yar için geldim buraya anam

Aldı kadın:

Yüce dağları aşsan da gelsen
Tozlu yollara düşsen de gelsen
Anandan atandan geçsen de gelsen
Söyleyemem oğul o kıza, yavrum

Aldı Beğ Böğrek:

Ben âşık haneyim bağrım taşlıdır
Yar için ağlarım gözüm yaşlıdır
Buranın kızları sümbül saçlıdır
O yar için geldim buraya anam

Aldı kadın:

Sen âşık hanesin bağrın taşl(1)-olsun
Yar için ağla da gözün yaşl(1)-olsun
Buranın kızları selvi saçl(1)-olsun
Söyleyemem oğul, o kıza, yavru

deyip kesti.

(11 Kasım 1949'da İbrahim İnekçi'den derlendi.) Âşık Mehmet'ten öğrenmiş. Metin yarım kalmıştır.

ŞAH İSMAİL

Vaktin birinde bir padişah varmış. Bu padişahın evladı olmazmış. Bu, hepsine danışmış etmiş ise (de) bir çare bulamamış.

— Ben varır gider bu Allah'ı bulurum, demiş.

Çıkmış yola, gitmiş. Birkaç gün gidince, bir keramet ehli bir adam rasgelmiş.

— Nereye gidiyorsun padişahım? demiş.

— Nereye gitmeyeyim. İşte ben Allah'ı bulmaya gidiyorum, demiş.

— Estafü tövbeye gel. Allah bulunur mu? Hay hay...

— Bana Allah evlat vermediği için gidiyorum, dedi padişah.

— Gel ben bir dua edeyim, sen amin de, ondan sonra.

Bu amin diyor. Keramet sahibi bir elma veriyor:

— Elmayı, diyor, yarısını sen ye, yarısını horantan yesin.

Bir elma daha veriyor.

— Bunu da kısrağınla küheylan atına ver. Küheylanı da kısrağa çek. Cenab-ı Allah bir oğlan çocuğu verir. Kısraftan da bir tay olur. Ben varmayınca adını koyma.

Bu padişah dönüp eve geliyor. Eve gelince, bir elmayı iki parça ediyor, birini kendi yiyor, birini avradına veriyor. Bir elmayı da yarı bölüp yarısını küheylana yarısını kısrağa veriyor.

Dokuz ay, dokuz saat, dokuz dakika deyişin avrattan oluyor bir oğlan çocuğu, attan oluyor bir tay.

Bunlar büyüyorlar. Beş altı yaşlarına geliyor çocuk. Mektebe veriyorlar bunu. Mektepte bu çocuk günde okur gelirmiş.

Sekiz on yaşlarında oluyor çocuk, bir iki çocukla dögüşüyor.

— Ulan,duğumun adı bellisiz oğlu, diyorlar o çocuklar.

Geliyor anasına babasına:

— Benim adımı neden koymadınız? diyor.

Hücum ediyor bıçak çekip:

— Ya ben beni vururum, diyor, ya benim adımı vurun, diyor.

Babası padişah bir camız kesiyor. Sakar camızı kesiyor kurban. Ahaliyi topluyor, yem yiyecek ediyor. Yedikten sonra vezirine vüzerâsına, akli yeten adamlarına:

— Benim çocuğumun adını koyun, diyor.

Öteden Derviş Baba, o elmayı veren, çıkageliyor:

— Ne diye ben gelmeden ad koyuyorsun? Oğlanın adı Şah İsmail, tayın adı Kamertay, deyip kayboluyor.

Bunlar büyüyor. Tay büyüyor, oğlan büyüyor. Şah İsmail on beş, yirmi yaşında delikanlı oluyor. Ava giderlermiş avcılar, bu da heves ediyor:

— Baba, diyor, ben de gideyim, diyor, bunlarla beraber.

— Git oğlum, diyor.

Buna takım tüfek alıyor. Bu da gidiyor avcılarla beraber ava. Varıyorlar bir ulu pınar başına.

— Burdan dağılalım. Selefki^[124] gelenimiz sonraki gelenimizi bu pınarın başında gözlesin. Bile^[125] gidelim.

Bunlar dağılıyorlar. Şah İsmail orda kalıyor, pınarın başında. Kapudu çekip düşüp yatıyor, Türkmen beyin kızı Gülüzar Hatun'un ışkına. İyiler getirip bir kadeh veriyor:

— Türkmen beyin kızı Gülüzar Hanım ışkına bunu iç, diyor.

Bir kadeh daha doldurup veriyor:

— Bunu da Gülperi'nin ışkına iç, diyor.

Bir kadeh gene tekrar doldurup veriyor:

— Bunu da Arabı Üzengi'nin ışkına iç, diyor.

Ondan sonra bu ayıkıyor^[126]. Uykudan uyanır gibi uyanıyor ki, bir şey yok.

— Ulan şimdi benim arkadaşlarım avdan gelir. Ne yapayım?

Allah, deyip, okunu yayını alıp çıkıyor dağa. Ondan sonra bir ceren rasgeliyor. Cereni koğuyor atla. Bu, ha şurda tutarım, ha burda vururum, deyip, üç beş çadırın içine sokuyor cereni.

Bakıyor ki, Türkmen Beyin kızı Gülüzar Hanım. Destisini almış suya gidiyor. Şah İsmail orda kıza bakınca, kız:

— Ne baktın yiğidim? diyor.

— Niye bakmayım, yasaklık mı var? deyip, sen Türkmen Beyin kızı Gülüzar Hanım değil misin? dedi. Ordan kaldırdı türküyü:

İşkın badesini içtim Kırklar elinden

(Burasının türküsünü bilmiyorum. Akıl defter değil ki! Unutuyok, ocağı batsın. Geçim telâşesine düştüm. Burada iki kız söylüyor, iki oğlan söylüyor.)

Oğlanın akı zıvanadan çıkıyor, atının tırnağının dibine düşüyor. Kızın güzelliğinden. Kız su sepeliyor yüzüne. Bir ebe karı, öteden:

— Kız, diyor, bu senin güzelliğinden böyle oluk, diyor. Sen, diyor, buna var, diyor. Allahın emriyle. Sen parmağındaki yüzüğü buna ver, o da mühürünü sana versin.

Mühürünü çıkarıp Şah İsmail, kıza veriyor. Kız, çıkarıp yüzüğü oğlana veriyor.

Kız diyor ki:

— Allahın emri... Sen de padişah oğluymuşsun. Senin içtiğini ben de içtim Kırklar elinden. İnşallah birbirimizin oluruz. Babana de de düğürcü salsın.

Atına binip geri dönüyor ulu pınarın başına. Geliyor ki, o adamlar, kimi keklik vurmuş kimi ceren tutmuş, kimi tavşan vurmuş... Herbirisinde bir av var, bunda av yok...

— Sen niye av vurmadın Şah İsmail? dediler.

— Ben bir söyleyim de siz dinleyin arkadaşlar, dedi:

Şurda ben atımı guverdim^[127] ben bir cerene
Yıktı göğnümü de etti virane
Bir haber sorayım çayır çimene
Çimen benim Gülüzar'ı gördün mü?

İşkın badesini içtim Kırklar elinden

Beni ayırdılar Gülüzar'ımdan

(Anlatan, “Aklıma gelmedi soyha,” dedi, sonunu getiremedi.)

Oradan yürüyüp geliyorlar arkadaşlarıyla, herkes evlerine dağılıyor. Bu yatıyor evde. Bu kızın aşkı yakıyor bunu.

— Yavrum sen niçin böyle üç gün, beş gün yatıyon? dedi babası.

— Baba, arkadaşlar bilir benim ne olduğumu, diyor.

Arkadaşları geliyor:

— Padişahım, diyorlar, ulu pınar başına vardık, kavlü karar ettik orda: Selefki gelenimiz sonraki gelenimizi beklesin orda. Biz dağıldık gittik, kimimiz keklik vurdu, kimimiz geyik vurdu... Geldik ulu pınar başına ki, senin oğlun orda. İşk içmiş Kırklar elinden. Türkmen Bey'in kızının ışkını içmiş. Bunu bitirirsen bitir. Bitirmezsen oğlun gider, padişahım.

Padişah gönderdi beş on atlı. Orayı gezdiler, kızın olduğu yeri buldular geldiler:

— Padişahım, dediler, oğlunun serhoş olduğu kadar varmış kız.

Padişah kırk atlıyla, Allah'ın emri, gitti, vardı, indi:

— Ben kızını Allah'ın emriyle istiyorum. Ben Kandehar padişahıyım, sen Türkmen beyisin, dedi.

Şerbet içiyorlar, Allahın emri bitiriyorlar, kavlü karar ediyorlar ki:

— Kırk günden gelir kızını götürürüm, diyor.

Ordan atlara biniyorlar, sürüp geliyorlar. Kırk gün tamam olunca bir elçi salıyorlar:

— Var da tedarigini görsünler. Biz de bundan varıyoruz. Helâlimizi alıp geleceğiz.

Geliyor bakıyor ki, göçmüş gitmişler. Avradı diyor ki:

— Kandehar'ın padişahına kızımı neden verdin? Bu bizden zorla da alır, şerle de alır, diyorlar, kaçıyorlar.

Elçi geliyor eve:

— Kaçmışlar padişahım, gitmişler, diyor. Yirmi gün kadar olmuş gideli, diyor.

— Oğlum, diyor, Allah'ın emri, diyor, bitirdiydik, diyor Şah İsmail'e. O kaçmış gitmiş. Sen dile, bütün vezir vüzeranın kızını, bütün halkın, beğendiğin beylerin kızını beğen, sana alayım.

Ark atlamaz köprü geçmez, tosun boku şavklı, iriçgel^[128] kurbanı, yahni yutanın, pilav kapanın... Manda çarığını yamayanın... Bunların hepsini dolaştı, birinin kızını almadı, beğenmedi.

— Öyleyse, bunları beğenmiyorsan, benim oğlum yok, azatsın. Var, kimi bulursan onu al.

Geldi anasına:

— Ana, benim tayınımı et, hakkını helâl eyle, ben geçip gidiyorum yarın.

Sabah oldu.

— Ana, Allah'a ısmarladık sizi, duadan unutman bizi. Sağ kalırsak gene görürük sizi...

Yola revan oldu. Ata hareket, kamçıya bereket... gitti. Az gitti uz gitti... Ne kadar gittiğini ancak Allah bilir. Vardı bir pınar başına. Kaputu başına çekti yattı. Uyku gelmedi gözüne. Ordan atına bindi, çıktı yüceye. Dağa çıktı.

— Sevdığım buralarda gezdin miydi, Gülüzar Hanım tozdun muydu? dedi.

Oralara bakıp gezerken, bir büyük taş rasgeldi. Taşı dönderdi. Bir kâğıt, bir pusula çıktı el kadar. Okudu ki:

“Sevdığım, Şah İsmail, gelecek olursan, babam Hint memleketine gidiyor. Oraya gelesin.”

Orda kaldırıyor Şah İsmail:

Çadırları oymak oymak
Olmazımış yare doymak
Ağzı süt dudağı kaymak
Lebi balımdan ayrıldım

Bilmem Hind'e gitti bilmem Yemen'e
Genç yaşımda kodu beni gümâna
Bir haber sorayım çayır çimene
Çimen benim nazlı yâri gördün mü?

Bilmem Hind'e gitti bilmem Habeş'e
Genç yaşında attı beni ateşe
Bir haber sorayım dağınan taş
Dağlar benim giden yâri gördün mü?

Dağların, taşların, çimenlerin ne haberi olacak. Hiçbiri cevap vermedi. Ata hareket, kamçıya bereket, dedi, sürdü, yola revan oldu. Sürdü, az gitti, uz gitti, dere tepe düz gitti. Ancak Allah bilir ne kadar gittiğini. Bir çoban rasgeldi:

— Ey çoban ağası, dedi. Benim sevdiğim Gülüzar Hanım'ı gördün mü? Nerelere gitti?

Çoban:

— Telden söyle de, dedi, gittiği yeri deyim, dedi.

Aldı, bakalım ne söyleyecek Şah İsmail. Biz ne söyleyeceğiz, başımızdaki ağalar beyler ne dinleyecek...

Dağların başında bir bölük duman
Dumanın elinde hallarım yaman
Allah'ı(nı) seversen beri gel çoban
Çoban benim giden yâri gördün mü?

Aldı çoban, ne diyecek ona karşı:

Kendini görmedim göçünü gördüm
Taramış zülfünü saçını gördüm
Emmisi dayısı üçünü gördüm
Aklımı başımdan aldı da gitti

— Hind memleketine gitti, dedi.

Ordan sürdü. Beş saat gitti, vardı ki, bir yücede bir konak par par yanıyor. Bir saray... Aldı bakalım saraya ne söyleyecek:

Kandehar'dan geldim sana

Koyma beni yana yana
Gidiyorum Gölözar'a
Saray senden yol isterim

Sarayın taşının biri aktır biri kara
Aradım bulmadım çare
Gidiyorum Gülüzar'e
Saray senden yol isterim

Çağanyor çabalıyor bir ses olmuyor saraydan. Yallah deyip bir gürz atıyor saraya. Sarayın bir yanı delikzın könçeği gibi açılıyor. Bakıyor ki, içinde dünya güzeli bir kız. Kan mı, yaş mı akıtıyor...

- Eey kız, telden anlar mısın? diyor.
— Ustasıym, söyle bakalım beyefendi, diyor.

Şimdi kılıcımla vursam gerektir
Hatırını haber alsam gerektir
Söyle peri söyle derdin ne bileyim
Her türlü derdine derman olayım

Ordan kaldırdı kız:

Gel otur yanıma gönlümün varı
Yiğit derdim çoktur nice söyleyim
Yedi kardaş çeker gönül azabı
Yiğit derdim budur nice söyleyim

— Ey yiğidim, çok bende söyleyecek ya, dedi. Başını ağrıtmayalım. Şu dağı görüyor musun? O dağın ardında yedi tane dev ordusu var. Beni geldiler, Allah'ın emri istediler. Yedi kardeşim vermedi. Şimdi ise yedi kardeşim üstüne hücum ettiler. Kardeşlerim harbediyorlar. Bugün rüyamda gördüm, ikisi şehit düştü. Onun için ağlıyorum.

- Bana göster de onların olduğu yeri, ben gideyim, dedi Şah İsmail.

Kız gösterdi:

- Daha, şu dağın dibinde harbediyorlar, diye.

— E, öyleyse ben giderim, dedi.

Kamerta'yı çekti, kolanını berkitti, üstüne bindi. Kız baktı ki, gidiyor.

— Ey yiğidim buraya gel, dedi. Sen kalbinin firkatıyla gideceğini bildim.

Kalemtraşı vuruverdi sırça parmağına, kanı avucunun içine döktü. Beş parmağının beşini de boyaladı kanla. Kuluncunun ortasına bastı, nişan etti:

— Haydi yiğidim, Allah işini rasgetirsin, dedi.

Oğlan hareket etti, sürdü. Vardı baktı ki, harbe tutuşmuşlar. Selâm vereyim, selâmımı kim alırsa ondan taraf olayım, dedi. Verince beş kardeşin beşi de selâmını aldılar. Atın başını tuttular:

— Buyur yiğidim, dediler, çadıra götürdüler.

El göğüste hizmet ettiler buna.

Davlumbazlar vuruldu, dümbelekler çalındı, harp işareti verildi.

— Bu kez de bana geldi sıra, dedi Şah İsmail.

— Eeey yiğidim, sen Tanrı misafirisin, dediler. Biz gidelim, sen burda dur.

— Yok, ilkin ben giderim, dedi.

Kamertay'ı çekti, kolanını berkitti, üstüne bindi, dev ordusuna kendini vurdu.

— Hay huy! dedi, bastı kılıcı.

Sağdan girdi, soldan çıktı, soldan vurdu, sağdan çıktı. İsmi nâmevcut cismi namevcut dev ordusunu kılıçtan geçirdi. Ordan geldi çadıra. El göğüste hizmet ettiler.

— Yahu Hızır mıydın, hazır mıydın? Seni Cenab-ı Allah bize mi saldı, dediler. Sen bizim davetlimizsin, dediler.

Saraya götürmek istediler. Küçük kardeşlerine dediler ki:

— Sen git, bir oda döşet, dediler.

Küçük kardeş oradan hareket etti. Geldi ki, deli kızın könçeği gibi sarayın bir yanı açık.

— Ya bacımız, sen niçin böyle yaptırdın bu sarayı? dedi.

— Kardeşim, bir yiğit geldi, çağardı çabaladı, bir cevap vermedim. Sarayımızın bir yanını gürletti gitti. O da size imdada gitti.

— Ah şimdi seni vursam öldürsem kardeşlerimin yüreği soğur. Benim yüreğim soğumaz. Beş kardeşimiz beş kılıç alırız, beş kılıç vururuz, yüreğimiz soğur. Senin yüzünden iki kardeşimiz şehit düştü. Sen bunu mu yapacaktın bize?

Odayı döşedi dışarı çıktı. Kardeşlerini değniyor^[129]. Kardeşleri geldi, Şah İsmail de içinde. Çıktılar odaya. Kahveler tütün, keyif bütün. Uzatmayalım mestaneyi, çatlatırız kestaneyi. Hikâyedir bunun adı, söylendikçe gelir tadı.

Vakit geldi, yerini yaptılar.

— Şah İsmail, sen yat, dediler. İzzet ikram ettiler.

Geldiler kız kardeşlerinin yanına. Beşi de kılıcı çekti. Kılıcı kaldırdılar:

— Eey, yiğidi söyletirler de mi öldürürler sizde, söyletmeden mi öldürürler? dediler.

Biri:

— Hay hay, söyle bacım, dedi.

Bacıları söyledi:

— Bir yiğit geldi kardaşlarım, dedi. Söyledi, sarayın dışından çağırdı, çabaladı. Ben açmadım sarayın kapısını. Vurdu yıktı. Geldi yanıma. Söyledim, halimi arzettim. Size imdatçı gitti. Kuluncunun ortasını dönderin. Ortasına bakın. Beş parmağımın beşinin de nişanı yoksa... dedi, beni öldürün. Kanım katlim helâl, dedi

— Peki bacı, dediler. Sabah olsun, dediler. Bakak bakalım, dediler.

Sabah oldu, Şah İsmail kalktı. Tülü mayası gibi elini yüzünü yaykadı.

— Kuluncunu dön de bakalım, dediler.

Baktılar ki, bacılarının beş parmağının yeri duruyor.

— Kardaşım Allah'ın emri bizim bacımız sana böyle etmiş. Allah'ın emri, bacımızı sana veriyok.

Verdiler Allah'ın emri. Bir göze de yer verdiler.

— Ye iç keyfine bak kardaşım, dediler.

Yatsın oldu. Kılıcı çekti, ortaya dikti. Bir tarafa kız yattı, bir tarafa kendi yattı.

Aradan bir ay geçti. Bir gün ah çekti, tevekkel eyledi Şah İsmail.

— Niçin ah çektin Şah İsmail? Dünya malıysa bizde çok. Bacımızsa elden güzel. Verdik sana...

— Bacınız daha olduğu gibi duruyor kardaşlarım. Ben yemin ettim, vaadettim. Gülüzar Hanım'dan maada dişi koyun eti haram dedim. Onun için gidiyorum. Onun için ah çekiyorum.

— Kardeşim, dedi, Türkmen Bey'in kızı Gülüzar benim nişanlımdı. Babam düğün tedariki görürken kaçmış, Hind'e gitmiş. Şimdi ise onu bulmaya gidiyorum.

— Hay hay kardaşım. Bir yiğide de iki kaftan çok mu? dediler. Git, biz de bacımızın tedarikini görelim. Bu bacımızı da al git.

Ordan atını çektiler. Küçük kardeşlerini yanına kattılar:

— Kardaşım, yolu iyi tarif eyle, dediler.

Bir zaman gidince vardılar yolun başına.

— Kardeşim, şu Hind'e gider, şu Yemen'e gider. Birisi de Habeş'e gider, dedi kızın küçük kardeşi.

Tarif etti, gerisin geri döndü.

Sağ sol demedi, Arabı Zengi'nin yoluna gitti. Vardı ki, bir üç kat konak, adam kellesinden yapılmış. Alt katta kanlı pilav pişmiş. Kaşık ortasında hazır duruyor. Şah İsmail de acıktıydı. Vardı, o pilavdan yemeye durdu. Arabı Zengi üst baştan baktı ki, kanlı pilavı kaldırıp kaldırıp atıyor Şah İsmail.

— Ey yiğit, telden anlar mısın? dedi.

— Ustasıyım, dedi. Söyle bakalım, dedi.

Aldı bakalım ne söyledi:

(Ne çare ki beyitinin üç dördünü bilmiyorum.)

Yüksek saraylardan çıkar bakarım
Vurducağım aslan gibi yıkarım
Ceyhan suyu seli gibi akarım
Bizim bura' gelen baş verir gider

Aldı Şah İsmail:

Aman Arap aman düştüm izine
Tor şahan pençe vuramaz kanlı üleşine
Şimdi görsedirim tez savaşına
Aman Mevlam aman sen imdat eyle

Bunu altmış üç ayak merdivenden söylerdi. Ordan kaldırküp güldürküp indi. Karabacak küheylânı çekti, üstüne bindi. Şah İsmail de Kamertay'ı çekti, çıktılar meydana.

— Hamle et çocuk, dedi.

— Hamle benim değil, senin, dedi Arap.

Şah İsmail'e bir gürz attı Arap... Atın karnının altına gitti Şah İsmail. Arabın gürzünün ucu oğlak gibi melemeye durdu.

— Eyvah, beribenzer^[130] çocuk delirdi. Yoksa vurduk öldürdük mü? dedi Arap.

Hemen atın karnının altından çıkıverdi Şah İsmail. Şah İsmail gürzü eline aldı:

— Ey Arap, canını berkiştir, dedi.

Bir nara atmasıyla beraber Ceyhan güm güm etti. Arap atın tırnağının dibine düştü. Şah İsmail vardı, kolu çemredi:

— ...na ...duğumun Arabı, seni keseyim de, dedi.

Bıçağı boğazına koydu.

Nikabı sıyırdı ki, oldu bir dünya güzeli kız ki, görünce Şah İsmail'in aklı başından gitti:

— Ey kahpeler, gidiler, ben dengimi buldum, dedi. Su yetiştirin bana, dedi canı yelenince.

Kabak kabağa, dibek dibeğe, göbek göbeğe orda bir dana yatışı yattılar. Su geldi, yüzüne sepelediler. Şah İsmail'in aklı başına geldi. Eve getirdiler. Birbirine nikâh oldu. Ortalığa kılıcı dikti. Bir tarafına kendi yattı, bir tarafına kız yattı.

Şah İsmail ah çekti, tevekkel eyledi. Kız:

— Niçin ah çekiyorsun Şah İsmail? dedi. Dünya malıysa bende çok. Güzelliğimse elden artık. Neden ah çekersin?

— Niçin ah çekmeyim Arabı Zengi! Benim Türkmen Beyin kızı Gülüzar Hanım, benim Allahın emri nişanlımdı. Babası düğün tedarîği görürken kaçmış, Hind'e gitmiş. Ben de yemin ettim ki, ondan başka dişi koyun eti haram, dedim.

— Ey... Hay hay, bir yiğide iki kaftan çok mu? Gidelim sana getirelim, dedi.

Ordan atlara bindiler. Sürdüler geceli gündüzlü. Üç günden indiler. Ordan bir ebe karının evine vardılar. Düğün oluyormuş. Bu düğün kimin, deyi sordular. Bir Türkmen beyi geldi:

— Kızını külhanbeyin oğluna verdi, dedi karı.

Bunu böyle deyince Şah İsmail, Arabı Zengi'nin gözünü değnedi.

Arabı Zengi dedi ki:

— Sende bir armağanı, bir yadigârı var mı? dedi.

— Var, dedi, şu yüzük onun, dedi.

Parmağındaki yüzüğü gösterdi. Çıkardı, parmağından verdi ebe karıya.

— Ebe karı, bir kadeh süt pişir, dediler.

Pişirdi ebe karı. Yüzüğü içine attırdı.

Ebe karı şipidik pabucu giydi. Beş lira verdiler bahşış.

— Sen bunu şah İsmail ışkına iç, diye eline ver, dediler. Karışma gerisine, dediler.

Oradan ebe karı vardı:

— Geri çekilin! Ben kızıma neler iletiyorum... Ne armağanlar iletiyorum... Al kızım şunu, şah İsmail aşkına iç, dedi.

Ebe karının gözünü değnedi, “şunu iç” deyince kız başına dikti, içti. İçti ki, yüzük dibinde çığşdadı. Baktı ki, kendinin yadigâr verdiğı yüzük...

— Bunun sahibi nerde? dedi.

— Bunun sahibi bizde, dedi. Yani Arap poflayan var ki, görenin ödü sıtar^[131], dedi. Sabahtan, sevdiğim Gülüzar Hanım ise üç beş kızla has bahçeye çıksın, dedi.

Beş lira da kız verdi bahşış. Ebe karı şipidik pabucu giydi. Öndüç alınmış arpa unu gibi tozdu gitti. Geldi Arabı Zengi’nin, şah İsmail’in yanına. İkrâm izzet ettiler. Yattılar.

Sabaha kadar bülbül gibi öttü şah İsmail. Sabaha yarım saat kalarak vardılar has bahçeye. Bülbüller ötüyor, kimse yok. Sabah namazı oldu, onların sarayı yanar, yalımını yutar, pilâv yaparım. Ark atlamaz köprü geçmez ireçkil^[132] kibarının kızları meydana çıktı. Bunların yanı sıra Gülüzar Hanım da meydana çıktı. Geldiler has baheye. Birbirini gördüler. Orda birbirine söylediler.

— Yeter söylediğiniz, dedi.

Arap Zengi aldı kızı, terkisine vurdu. Ordan öteki kızlar Kerimoğlu’nun köpeğı gibi sozaldı^[133] kaldı.

Ondan sonra gittiler bir pınarın başına. Al şeftali, ver şeftali... şeftalinin çekirdeğı göz çıkartıyor...

Gelelim, kızlardan haber verelim. Kızlar dedi ki:

— Eskiden nişanlısı varmış. Geldi, kızını götürdü, dediler.

Emretti ki:

— Yedi yaşımdan yetmiş yaşına kadar eli silâh tutan yürüsün.

Hep bütün birlikte yürüdüler. Geldiler ki Arabı Zengi, dağın başında kümbet gibi oturuyor. Gürzünü eline almış. Arabı Zengi bunların içine girdi. Vurdu kırdı. “Kızını da ..yim, bezini de ..yim,” diyen geri kaçtı. Arabı Zengi sürdü oradan geldi Şah İsmail’in yanına:

— Şah İsmail, Şah İsmail! dedi orada.

(Başını bilmiyorum, ...türü bilmiyorum. “Uyan ey sevdiğim, gör neler oldu,” der türkü...)

Ondan sonra atlarına biniyorlar, sürüp geliyorlar Arabı Zengi’nin konağına. Pahada ağır, yükte yeyni kumaşları yüklüyorlar, Gülperi’nin yanına geliyorlar. Orda daha da yükletiyorlar, yürüyorlar. Ata hareket, kamçıya bereket, sürüp geliyorlar babasının olduğu yere. Babasına müjdeci yolluyorlar ki, “Oğlun geliyor,” diye.

Arabı Zengi’nin beti benzi atıyor ki:

— Babanın konağı da kan kokuyor, ben oraya varmam, diyor.

Saraydan bir oda döşettiriyor. Varıyorlar oraya. Padişaha diyorlar ki:

— Üç tane kız getirmiş oğlun, diyorlar. Görmeye geliyor.

— Kaynanan geliyor, diyorlar. Kızların üçü üç yerden inip hizmet edip çıkarıyorlar yukarı. Biraz konuşuyorlar, konuştuktan sonra indiriyorlar. Evine geliyor.

— Padişahım üç tane kız getirmiş ki, sorma... Üçü de birbirinden aşar. Dünya güzeli dersin, dünya güzeli. Bin cihana layık değil, sana layık, dedi.

Oradan padişah kalktı:

— Ben de şunu göreyim, dedi.

— Kayınbaban geliyor, dediler.

Merdivenden indiler, üçü de el göğüste hizmet ettiler. Bunu görünce, padişahın aklı zıvanadan pırttı. Su serpdiler yüzüne, aklı başına geldi. İkram

izzet ettiler. Gerisin geri gitti. Tahtına çıktı:

— Oğlumu davete getireceğim, dedi.

Yemeği zehirledi. Veziri vüzerayı davet etti. Oğlanı da çağdırttı. Arap Üzengi:

— Baban yemeği zehirledi. Ben renbile^[134] baktım. Al şu mühürü, yemeğin içinde üç defa gıvrat^[135]. İznillah, zehiri keser. O zaman bismillah de, ye...

Padişah vezirine vüzerâsına taam getirtti. Bu çocuğun önüne de zehirli yemeği koydu. O da mühürü tıktı içine buladı çıkardı. Yemeğe başlandı. Birbirinin gözünü değnediler. Vezir vüzera, padişah, “bir şey olmadı,” diye düşündüler. Yemekten kalkıldı.

— Yavrum seninle satranç oynayalım, dedi.

Satranç oynadılar, oğlu üttü. Üç defa üttü...

— Yavrum ben atanım, bir kere ütül bana, dedi.

Oğlan ütüldü.

— Yavrum ben sana ceza yapacağım, dedi.

— Ne yapacaksan yap baba, dedi.

Elini çevirdi, halat urganını bağladı arkasına.

— Çekiver oğlum, dedi.

Çekti kopardı.

— Yavrım ne yener seni, oğlumsun, ben atanım.

Zincir getirdi bağladı. Elini arkasına çevirdi, bağladı.

— Çekiver oğlum, dedi.

Bunu da kopardı.

— Yavrum, ahret hakkımı helal etmem, demezen. Ne yener seni? dedi.

— Baba, beni okumun kirişi yener, dedi.

— N’olacaksa helal etmiyorum hakkımı, dedi.

Gittiler, okunun kirişini aldılar geldiler. Elini arkasına bağladı. Bağladı okunun kirişini.

— Çekiver yavrum, dedi.

Çekti, kıramadı.

— Yavrum, çekip kıramadın mı? dedi.

— Kıramadım, dedi.

— Gelin milciler, dedi. Bunun gözünü oyun, size elli lira, dedi.

Milcinin biri dedi ki:

— Merhametli insan, evlâdının gözünü oyar mı? Senin gibi kırkının gözünü oydu ama böyle babayiğide kıymam, dedi.

Çıktı gitti.

Öteki milci geldi, gözünü oydu.

— Gözlerimi yere atma, cebime koy, dedi.

Gözlerini ceplerine koydu.

Bir hamalın arkasına verdi, ilette kuyuya attı, geri geldi.

Sabah oldu. Padişah bir elçi saldı ki:

— Şah İsmail’e bir şey oldu, öldü. Allahın emri ben alacağım, onları kimseye vermeyeceğim, dedi.

— Ne yapalım, Allah’tan gelmiş. Biz de babasına varırız, dediler.

Sabahtan, kendinden kırk avrat isteriz, ağaların, beylerin avradından. Sabah oldu, gönderdi padişah. Kırk hamalla kırk avrat gönderdi. Vardı oraya, Arabı Zengi’nin yanına:

— Bir, iki... dedi, saydı. Bir, iki... kırk, dedi.

Şirp vurdu, kapıyı kilitledi. Şirp vurdu, onun boynunu düşürdü. Şirp vurdu, düşürdü... Kırk hamal çağırdı, kırk telise koydu, yolladı padişaha...

Vardı padişaha. Padişah:

— Silkin, dedi hamallara, teliste ne mallar geliyor, diye.

Silktiler telisi, döküldü kelleler yere.

— Amanın şu benim avratcağızımın kellesi...

— Amanın şu benim avratcağızımın kellesi...

Herkes avradının kellesini aldı.

— Bire harp tutuşsun, dedi.

Yedi yaşından, yetmiş yaşından eli silah tutanı saldı Arabı Zengi'nin üstüne...

Arabı Zengi nikabı giydi ki, sağdan girdi, soldan çıktı, soldan girdi, sağdan çıktı... Hasır gibi etti.

Gel haberi Şah İsmail'den verelim.

Bir bezirgân vardı, vakti zamanında. Bezirgân geldi kuyunun başına, kondu:

— Yavrum şu kuyudan bir su çıkar... dedi, oğlunu saldı.

Vardı ki...

— Aman, hiç insan evlâdı yok mu? diye Şah İsmail kuyudan ünledi.

Geldi babasına haber verdi ki:

— Kuyuya bir adam düşmüş, şunu çıkartalım baba, dedi.

Halat urganları aldılar. Vardılar kuyunun başına. Çocuğu indirdiler. Çocuk koltuğundan bağladı, çabuk yukarı çıkardılar ki... Bir babayiğit. Gözleri yok...

Üçüncü gün iki güvercin cücüğü^[136], bir de anası, geldiler çalıya kondular.

— Ana, Allah'ı seversen şu babayiğidi çıkardılar. Buna ilâç var mı? dedi.

Anası dedi ki:

— Çaresi var ya, dirilirse ya seni vurur ya beni vurur.

— Ana beni vursun, Allah'ı seversen, Şunu söyle de, dedi.

— Yavrum, dedi, gözlerini çıkarsın, yerine koysun, dedi. Üç Fâtiha okusun. Gözleri biraz göğerek^[137] düşer ya, dedi, o da göğ^[138] olsun. Eskisinden iyi olur, dedi.

Uçtular.

— İnsanoğlu yanına bak, dedi.

Baktı, teleği buldu. Fâtiha okudu, gözlerini yerine koydu. İznillah iyi oldu.

Geldi birisi, silâhlı. Bu da beriden vardı. Evreçten^[139] kılıç, oklavadan tüfek beline taktı. Bir babayiğit geldi:

— Ey, bu nasıl silâh? Oklavadan tüfek, evreçten kılıç olur mu? Ver bana, dedi.

Büktü, kırdı.

— Senin silâhın nasıl, ben de senin silâhına bakayım, dedi.

Kız gibi filintayı eline verdi. Ateş etti bunu vurdu. Atına bindi, Arabı Zengi'nin yanına vardı:

— Ey Arabı Zengi, canını berkiştir, dedi.

Bir nâra vurdu. Arabı Zengi kaçtı. Eve düştü. Kızlara dedi ki:

— Ey kızlar, dedi. Aynı Şah İsmail'in narasıdır ama gözleri göğ ala. O yiğit beni fethederse eder. Siz de iki fincana zehir koyun için, gene teslim olmayın o köpeğe, dedi.

Şah İsmail geldi padişahın yanına.

— Ey yiğit, ne deyi öldürmedin, kaçırdın? dedi.

— Benim atım kötü, pusatım kötü, dedi.

— Şu adı batasıca Şah İsmail'in atını, okunu yayını şuna verin, dedi.

Sabah oldu verdiler. Atına bindi, kirişini eline aldı.

— Ey Arap, canını berkiştir, dedi.

Bir nâra vurmasıyla beraber çala gürz etti.

Vardı, okunun yayıyla vuracağı zaman:

— Müjde olsun, ben Şah İsmail'im, dedi.

Orda Arap döndü vardı:

— Müjde olsun, dedi, Şah İsmail gelmiş, dedi.

Zehirleri döktüler, sevindiler. Sabah oldu. Ata bindi. Arabı Zengi de oradan geldi:

— Ey Şah İsmail, dedi. Beni vur, yık. Göğsümün üstüne çık. Gel padişah, elinle öldür düşmanımı de, dedi. O gelir, gelince sen üstümden in.

Buna vurdu yıktı, göğsünün üstüne çıktı.

— Padişahım, gel öldür düşmanımı, yüreğinin başı soğusun.

Padişah kılıç yerine geldi, şeyin üstüne yatıverdi gerisin geri.

Arab Üzengi kalktı, bir kılıçla...

— Ezeli padişah bir idi, şimdi oldu iki tane...

Öldürdü. Vezirini vüzerasını da öldürdü. Anasını da ala tor katırın kuyruğuna bağladı, parça parça etti.

— Düğün tutulsun, dedi.

Yedi davulla, yedi düğünle toy düğün etti.

— Sevdiğim Gülüzar Hanım, dedi, onu aldı baştan.

Yedi davullu yedi düdüklü toy düğün etti Gülperi'ye. Arabı Zengi:

— Beni alırsan da hoş, dedi, almazsan da hoş, dedi.

Yedi içtiler, murada geçtiler...

— Siz de muradınıza geçin, dedi.

(11 Kasım 1949'da İbrahim İnekçi'den derlendi.)

DİPNOTLAR

- [1] Çiğnimde: Omuzumda.
- [2] Don: Giysi, üstlük.
- [3] Koşa koşa: Çifte çifte.
- [4] Uyan: Dizgin, yular.
- [5] Mahrama: Başörtüsü, havlu, mendil.
- [6] Zahm: Yara.
- [7] Kekil: Perçem (Alna dökülen saç).
- [8] Deşir: Topla.
- [9] Bac: Vergi, haraç.
- [10] Onmadım: Rahat ve huzur görmedim.
- [11] Keşişdağı: Uludağ.
- [12] Sabah (sebak): Ders.
- [13] Örd: Ateş.
- [14] Tor: Genç, acemi.
- [15] Bozular: Bağırır.
- [16] Öğür: Hayvanların çan tutamağı.
- [17] Düzük: Dizili, sıralı.
- [18] Derilmiş: Toplanmış.
- [19] Kıç: Ayak.
- [20] Gallemis: Güzel koku veren bir madde.

[21] Harbi (Harbe’den): Ateşli silâhların namlusunu temizlemede kullanılan ince çubuk.

[22] Farımışsın: Yaşlanmışsın.

[23] İğranıp: Sallanıp.

[24] Annacıma: Karşıma.

[25] İlvan ile: Gösterişle, çalımla.

[26] Turgut eli: Turgutlu (“Turgut” adlı bir Türkmen topluluğundan).

[27] Alayından: Hepsinden.

[28] Üleş: Ulaş (Sivas’ın ilçesi).

[29] Deliktaş: Kangal’a bağlı kasaba.

[30] Değnersin: Gözetlersin, takip edersin.

[31] Cilbir (Cılbır): Tutmak için hayvanların boynuna ya da ayağına bağlanan ip ya da kayış.

[32] Yeyni: Hafif.

[33] Maşk: Yiğitlik, görkem.

[34] Püsen püsen: Yavaş yavaş.

[35] Cığal: Küçük su birikintisi.

[36] Müşür (Müşir’den): En yüksek rütbeli subay (mareşal).

[37] Baykuş, ördeğe hücum ediyor.

[38] Yurt: Konaklama yeri (burada terk edilmiş konaklama yeri).

[39] Koşarlanmış: Yan yana dizilmiş, sıralanmış.

[40] Apalak: Baykuş

- [41] Ancam: Anca.
- [42] Bencem: Bence.
- [43] Yarpuz: Kahramanmaraş'ın ilçesi Afşin'in eski adlarından biri.
- [44] Balkıyor: Parlıyor.
- [45] Anraşır: Kışner.
- [46] Çiğn: Omuz.
- [47] Zirinceyim: Üzgünüm, acı içindeyim.
- [48] Ehy'eder: İhya eder.
- [49] Ağbaz: Büyük, gösterişli (çadır).
- [50] Yumuş: Emir, buyruk, iş.
- [51] Gallemis: Güzel koku veren bir madde.
- [52] Beyazıtoğlu Süleyman Paşa, Maraş valisiydi.
- [53] Persek: Bir çeşit çalı.
- [54] Beşir: Kolaylık.
- [55] Uhrâ: Ahiret, öte dünya.
- [56] Öldürücü: öldürecek.
- [57] Ora: oraya.
- [58] Cığal: Saç, zülûf.
- [59] Ehliiz: Yumuşak huylu, iyi huylu (insan).
- [60] Üzülmek: Ayrılmak.
- [61] Arg: Ark, su yolu.

- [62] Targa: Terk et.
- [63] Tozak: Karganın döşündeki tüylere denir. Tozak bir de kartalda olur.
- [64] Aralaş: Uzaklaş.
- [65] Evsin: Avcıların avlanırken gizlendiği yer.
- [66] İlk dizenin okunuşu kuşkulu, ikinci dize okunamıyor.
- [67] Bir kuş.
- [68] Yarmayı kaynattım: Beraber oldum, seviştim.
- [69] Yazdırdı: Sevdirdi.
- [70] Malihülyaya daldı: Hayale, düşünceye daldı.
- [71] Mihnetinen: Sıkıntı ile.
- [72] Yetkin: olgun.
- [73] Sarat: Büyük delikli kalbur.
- [74] Şivara (şuara): Şair, ozan.
- [75] Şelek: Yük.
- [76] Hâmilli: Hamile.
- [77] Damdıra (tambura): Saz.
- [78] Bider: Tohum.
- [79] Beyt (Beytullah): Kâbe.
- [80] Zeytun: Kahramanmaraş'ın ilçesi Süleymanlı'nın eski adı.
- [81] Konalga: Konak yeri.
- [82] Evde: Çadırdı (burada).

- [83] Kamalak: Sedir ağacı.
- [84] Sokranmak: Söylenerek, homurdanarak.
- [85] Karı: Yaşlı kadın.
- [86] Işk: Aşk.
- [87] Hayvanları sürmek için kullanılan ucu sivri demirli değnek, övendre.
- [88] Demir ya da sağlam ağaçtan sopa, kaldıraç kolu.
- [89] Dıkılmak: Sokulmak, oturmak.
- [90] İpek ve pamuk ipliklerle dokunan gömleklik ince kumaş (melez).
- [91] İzar: Renkli çarşaf.
- [92] Mâmemi: Muammamı (bilmecemi).
- [93] Köstü: Köstebek.
- [94] Çemremek: Kol ya da paçalarındaki giysileri sıvamak.
- [95] Cahal: Cahil (genç, yeniyetme).
- [96] parlata parlata.
- [97] Yartlan: Uçurum.
- [98] Deşirmek (devşirmek): Toplamak (dilenmek).
- [99] Biçimden sonra tarlada kalan başakları toplamak.
- [100] Olmuştur.
- [101] Nahar (nahır): Sürü /Naharcı: Çoban.
- [102] Yardım (iane).
- [103] Nasıl olsa.

[104] Rumi 1255-56, (Miladi 1840).

[105] (1262/1846)

[106] Erkek çocuk.

[107] Kovaladılar.

[108] İçin.

[109] Allahu alem'den (Allah bilir)

[110] Yağmasını yaptı.

[111] Karşı.

[112] Ses.

[113] Oğuz.

[114] Söyle, anlat.

[115] Portmak: Sıkışık durumda, bir yerden kaçma olanağı bulmak.

[116] Ne utucu: Ne tutucu? (Ne yapacak?)

[117] Her gün olan.

[118] Yelmek: Koşmak, gitmek, ardısıra gitmek.

[119] Vermemiş

[120] Gem'i.

[121] Kötülük, belâ.

[122] Dururum.

[123] Kırmızı; altın anlamında.

[124] Erken, önce.

[125] Birlikte.

[126] Ayılıyor, kendine geliyor.

[127] Saldım, koyverdim.

[128] Sucuk.

[129] Gözetliyor.

[130] Bayağı, sanki.

[131] Patlar.

[132] Sucuk.

[133] Sessiz sadasız kaldı.

[134] Bir tür fal (remil).

[135] Çevir, dönder.

[136] Cıvcivi.

[137] Mavimsi.

[138] Mavi.

[139] Saç üzerinde pişirilen yufkaları çevirmek için kullanılan uzun, ince ve yassı kılıca benzer tahtadan araç (evirgeç).